

Pali Text Society

Kaṅkhāvitaraṇī

Buddhaghosa's Commentary
on

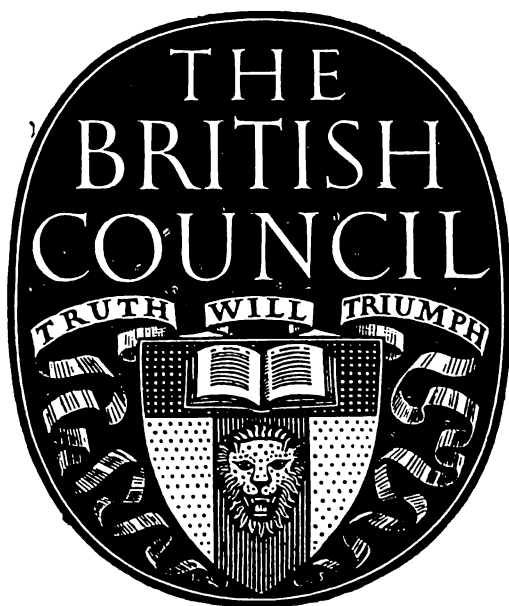
The Pātimokkha

EDITED BY

DOROTHY MASKELL (née STEDE),
M.A., Ph.D.

204.382 MESSRS LUZAC & COMPANY, LTD.
11379 40 GREAT RUSSELL STREET, LONDON, W.C.1.

1956



PRESENTED TO

INDIAN INSTITUTE OF ADVANCED
STUDY. SIMLA

DATA ENTERED

KAN̄KHĀVITARANĪ


¶Pali Text Society

KANKHĀVITARANĪ
nāma
MĀTIKATTHAKATHĀ

Buddhaghosa's Commentary
on
The Pātimokkha

edited by
DOROTHY MASKELL (née STEDE),
M.A., Ph.D.

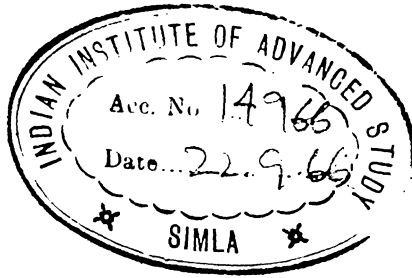
LONDON
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY
by
LUZAC & COMPANY, LTD.
46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1.
1956

 Library IAS, Shimla



00014966

73
/



18/12

296.382

M379

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY
BILLING AND SONS LTD.
GUILDFORD AND LONDON
H586

PREFACE

In starting on the Bhikkhuvibhanga I had at first the collaboration of Dr. M. D. Ratnasuriya, who on his return to Ceylon promised to proceed with the collation and to write an introductory essay, he himself being interested in the Kkvt. problems. This promise, however, did not materialise and was finally frustrated by his lamentable death. He had however induced one of his then students, Mr. M. M. A. Fernando (B.A.) to transcribe the text of the Bhikkhuvibhanga from the SHB. edition of the Kkvt.¹ When the whole transcription of this section came from Ceylon I immediately sent it to the printer as time was pressing. When the proofs came I discovered however that the SHB. part was done in the Singhalese fashion of spelling and ignored the customary P.T.S. orthography. It was too late then to have the whole section reset as it would have involved the P.T.S. in an enormous additional expense. So I contented myself with changing the spelling only where misunderstanding of the text was possible, and added references and readings where desirable. To the European reader the spelling in the Bhikkhupātimokkha is a somewhat drastic novelty, but I think that he will soon get used to it, especially if he should be familiar with reading Singhalese editions.

Since the text in the SHB. was well established after the Kkvt. had already been edited many times I considered it unnecessary to collate any additional MSS. A cursory examination of the Burmese printed edition showed no incisive differences in the text so that references to that branch of tradition could be omitted.

It was different with the second part of the Kkvt., the Bhikkhunī-vibhanga. This text has been established by myself by collating several MSS., and it is much fuller in footnotes than the first part. From these it will be seen that on the whole they are minor and less important variations. This confirms the impression that the Kkvt. has been almost faultlessly transmitted throughout the history of the Pātimokkha and is strengthened by a comparison with the Sm̐ps. in parallel passages. I have compared this Commentary (so well edited

¹ What Mr. Fernando did, was (a) to copy old collation (done by Dr. R. and myself) in 49 foolscap pages, to the end of 2nd pārājika; p. 30 of our edition. (b) to transcribe SHB. from the pācittiyas to the end of the Bhikkhuvibhanga.

by Prof. Nagai) and found hardly any deviations in readings. The identity is accredited by Buddhaghosa himself since in the *Kkvt.* he constantly refers to the *Smps.* for a more detailed explanation and confirmation of the textual matter.

I have refrained from giving extensive references to the *Vinaya* itself since these may be found copiously in Miss I. B. Horner's translation of the *Suttavibhanga* (*Books of the Discipline*, vols. 1-3, in *S.B.B.* nos. 10, 11, 13).

D. A. L. MASKELL.

Mrs. D. Maskell did not live to see her work on which she spent much painstaking labour, finished. It is owing to the kind help of her father, Dr. W. Stede, that we can publish herewith the Preface and the Introductory Items from her random notes which she had intended to make much fuller but which unfortunately must remain fragmentary.

I. B. HORNER.
(for the Pali Text Society)

SOURCES

A. BHIKKHU-PĀTIMOKKHA

Text in Oldenberg's Vinaya, vols. 3 and 4 (Vin.).

Sinhalese palm leaf (S¹, ditto S²).

Burmese printed edn. (Bu.).

Book edn. in Singhalese characters by Kalawila Indaratana (SK.).

Ditto, Simon Hewavitarne Bequest, vol. 30, 1930 (SHB.).

B. BHIKKHUNĪ-PĀTIMOKKHA

Text as above, Vinaya, vol. 4.

Two Si. palm leaves (S¹ and S²).

Two book editions as above (SK. and Bu.).

The edition SHB. as above.

Other Abbreviations

Kkvt. Kaṅkhāvitaraṇī, P.T.S. edn.

Pāc. Pācittiya.

Pāt. Pātimokkha.

Smps. Samantapāsādikā, P.T.S. edn.

Vin. Vinaya Piṭaka in Oldenberg's edition.

INTRODUCTORY ITEMS

1. *Some editions of the Pātimokkha.*

- I. Bhikkhu°: text and English trsln. by Dickson, J.R.A.S. 1875/76.
- II. Bhikkhuni°: ed. by N. M. Vimalasara Thera, with Singhalese paraphrase. Revised by M. Dharmaratna, Colombo, 1914 (in Singhalese characters); ditto by G. F. Munasingha, Hunupitiya (Ceylon), 1914. An edition in Devanāgarī by R. D. Vadekar, Bhandarkar Institute, Poona. 1939.

2. *Method of Commentation.*

The exegesis of all 227 rules of the Pātimokkha follows more or less the same schematic pattern. After the customary parsing of words the commentator proceeds to apply quasi juridical estimations to the defaults against the rules. These are either conventional, codified sins or the breaking of a specific secondary rule. He adds attenuating circumstances and cases of guiltlessness (anāpatti), comprising wrong action due to misconception (aññathāsaññā) or mistakes in judgment, including the behaviour of persons of unsound mind. The exegesis ends with an unusual feature of commentation, viz. a catechetical and hermeneutic summary of main points, after the style of the Sanskrit Sūtras, serving as “clues.” These are the “Angas” (see below 4) of which there are from two to five or even more, serving as aids to memory for the trainee. Then mention is made of the occasion (atthuppatti) when and where the rule was fashioned, with reference to the frame-story of the Vinaya Pātimokkha. In the Kkvt. this subject-matter story follows upon the **vinicchaya** and is called **vatthu**, whereas in Vinaya it forms an introduction to the rule (sikkhāpada) and its word-commentary (padabhājana).

3. *Character and Gradation of Transgressions.*

The two main categories of defaults, applicable to every situation, are dukkaṭa (wrong doing) and pācittiya (expiatory offence). Their discrimination is worked out in all minuteness, and the sin involved depends on the nature of the inducing factors or occasions, e.g., overstepping the threshold with one foot is dukkaṭa, with both feet it is

pācittiya (p. 116, 139 sq.). The same applies to crossing a village enclosure on the begging errand (p. 206). To start bathing is dukkaṭa, to finish it is pācittiya (121). Any dukkaṭa becomes a pācittiya when repeatedly (payoge payoge, at each occasion, see Index) performed (114, 127). Or, similarly by counting up as many times, (gaṇanāya) so many failings accrue (āpattiyo) (e.g. p. 78). So with each repeated word 87, 93 (two or more p.'s for repeated action), 94, 96 (gaṇanā, twice), 97 (3×3), 128 (vācāya), 130, 134 sq. On grading of several degrees of guilt (pārājika, thullaccaya, āpatti, etc.) see detail p. 27, for thieving also p. 30, for killing p. 32. In the case of hurting living beings (himsā) the demerit increases with the size of the creature injured (123). For cases of dukkaṭa see e.g. pp. 66, 72, 109, 110 (āpatti); for cases of anāpatti e.g. 66, 75, 82, 109 and in the stereotype phrases at the end of every sikkhāpada. Causing a robe to be sold dearer than the original price, is dukkaṭa, receiving it is nissaggiya (p. 66). Similarly at p. 72 (kappiya), 75 sq., 79. When losing a cīvara the monks get one less than lost replaced; the nuns only two at loss of five, one for four and none for the rest (65).

A scholastic codification of an elaborate system of demerit can hardly belong to a primitive stage of law but points to a progressive development.

4. The Angas

What gives to the Kkvt. its unique feature is the synopsis of the salient points of the exegesis at the conclusion of every rule or sikkhāpada of Pāt. in the form of a recapitulation of the gist of each of the 227 pieces which in Vinaya proper go under the title of *dhammā* in the summaries. They are called *angas* because they form the links of the anuppaññatti (secondary rule) which follows implicitly from the principal injunction (sikkhāpada). If the angas bear a certain resemblance to the Sūtras, their language is anything but poetical: it is an over-developed grammatical prose which in its involved formations has nevertheless a charm of its own. It is extremely prolific in these and rivals the language of the exegetical books of the Abhidhamma. This tendency to abstraction represents a development in artificiality as against the simplicity and naiveness of the original Pāt. Commentary. I subjoin here a selection of the most interesting and characteristic examples of such abstract formations.

ūnavīsativassatā being less than 20 years old (125); jānanatā full knowledge (124); besides jānanam (97); atthagatasuriyatā the event of sunset (98); aññatitthiyatā the case of other sectarians (115);

ekamañcatā “single-beddedness”, i.e. two using one couch (183); tesam kappiyavatthutā the object being fit for them (73); ananuññā-tatā permission not having been given (114); sayanigharatā a house with a sleeping facility (116); dhammakammasaññitā being under the notion that it is a dh.-kamma (134); vinicchayakathāya vattamānatā while the discussion is proceeding (135); samānasīmāyaṃ ʘhitatā as long as the same boundary exists (135); dhammena-laddhasammuditā consent on account of its being rightfully received (139); aṭṭhimayādītā being made of bone, etc. (141); pamāṇātikkantamañcapīṭhatā couch and chair exceeding the standard measure (142, cp. p. 41); yāvakāli-katā as long as opportunity exists (144).

5. *The Relation of Kkvt. to the Vinaya and other Vin. Commentaries.*

(ā) To the old Pāt Commentary.

Kkvt. does not only comment on the rules of the Pāt. as such but also on the Pāt. Commentary whenever opportunity offers. And when Kkvt. does so, it remarks that it is done saṅkhepato (condensed) and refers to Smps. for a vitthāra (detailed) comment. It almost parallels as if these passages were originally Pāt. rules as well.

(b) To the Samantapāsādikā.

The relation is very close. There are more than a dozen lengthy parallel passages in common between the two, of which I give the following examples:

Kkvt. 77	=	Smps 722
80	=	728
88/89	=	761/69
105 sq.	=	822
112	=	844
125	=	868

Under **cetāpana** a long list of objects of barter and trade is identical between Kkvt. 67 and Smps. 690. Is it taken from a Niddesa and do both sources go back to an older Niddesa? Or to the Sīhalamātikā-aṭṭhakathā? (see below 6). Cp. mention of Smps. at p. 84 and passages in Index under Samantapāsādikā.

A detailed description of a **kammavācā** with all subdivisions of proceedings is found on p. 131 sq., 166 sq., 193 sq. The sections given here tally with the recognised sections in the Khandhakas. See also passages quoted in Index under ñatti (and compounds) and kammavācā.

6. *Mātikā*.

The Kkvt. calls itself **Mātikā-aṭṭhakathā**. Here *mātikā* refers to the text of the Pāt. as contained both in the Suttavibhanga and the Khandhakas of our Vinaya-piṭaka. The Mahāvibhaṅga (viz. Suttavibhaṅga of Vin.) is referred to as *Mātikā* at Kkvt. 153, and a good example of the distinction between *mātikā* as text of Pāt. and the Pāt. Commentary is the expression on p. 95: “*neva Mātikāya na Padabhājanane vuttam*”. The primary meaning of *mātikā* is “text forming the basic rule (or reference) of conduct”, an idea which is in keeping with the very first words of Kkvt. where **pātimokkha** is explained as *pra + ati + mukhya* = text “par excellence” (cp. *pāmokkha*). The term dates from a very early time as it seems to have existed in a Singhalese recension to which the old Si. *Aṭṭhakathā* formed a Commentary (*Sīhalamātikā-aṭṭhakathā* p. 159; cp. the mention of the *Kurundī* p. 138 and the *Mahāpaccari* p. 110). The original Pāt. text has been edited many times (see Some editions, 1 above) as it is now used as an independent text in the Order. Thus it happens that sometimes **mātikā** refers to the text of the Khandhakas and also that the Smps. Commentary is quoted as differing from the old Com. on the Singhalese *Mātikā* (as on p. 159). The Smps. is certainly the *later* Commentary to the Vinaya as *we* have it.

7. *Sociological Merit of Kkvt.*

The Kkvt. is a mine of information about civic and communal economics in the Buddhaghosa period in bewildering multitude and variety. Here belong descriptions of the building of huts and houses, preparation of soup and gruel, instruments, social formalities, dressing, begging meals (*bhikkhā*), drinks and eatables, daily habits, sickness and medicines, bathing, utensils required in house, kitchen and field, most of them with special reference to *Sihala*. See for detail *e.g.* p. 135 sq. All these descriptions are characteristic of a communal life punctiliously observing the rules which control the daily routine of its members down to the minutest detail.

8. *Ummattaka*.

As already mentioned (§2), at the end of every *sikkhāpada* offences have been classified according to their gravity and the various atonements enumerated for each case, ending with a general statement of indemnity under the heading “as of persons of unsound mind and the like” (*ummattak’ādīnaṃ anāpatti*, with the variant *ummattikā* in the case of nuns). This intimation makes one conclude that insanity

was a frequent ground for absolution; and not only that: it must actually have been of frequent occurrence.

9. *Double Spellings.*

The MSS. show considerable variance in spelling. I have left these in the transcript as I found them in the original. The most frequent doublets are the following.

āvīkata and āvikata, p.pr. med. iyamāna and iyamāna, nissajita and nissajjita, pakati and pakati, paññatti and paṇṇatti, patirūpa (usual) and paṭirūpa, bhikkhunī (all through Part I) and bhikkhūnī (Part II).

TABLE OF CONTENTS

	PAGE
I. Bhikkhupātimokkha-vaṇṇanā	
Nidānaṃ - - - - -	1
(4) pārājikā (dhammā) - - - - -	17
(13) saṅghādisesā - - - - -	35
(2) aniyatā - - - - -	52
(30) nissaggiyā pācittiyā - - - - -	53
(92) pācittiyā - - - - -	82
(4) pāṭidesaniyā - - - - -	143
(75) sekhiyā - - - - -	145
(7) adhikaraṇasamathā - - - - -	153
II. Bhikkhunīpātimokkha-vaṇṇanā	
Nidānaṃ - - - - -	(none)
(8) pārājikā (dhammā) - - - - -	157
(17) saṅghādisesā - - - - -	160
(30) nissaggiyā pācittiyā - - - - -	168
(96) pācittiyā (or 166 ¹) - - - - -	172
(8) pāṭidesaniyā - - - - -	207
(75) sekhiyā - - - - -	208
(7) adhikaraṇasamathā - - - - -	208

¹ On this number see Miss Horner's note in her *Book of the Discipline*, vol. III, p. 418.

██████████

Kaṅkhāvitarāṇi nāma Mātikatṭhakathā

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAMBUDDHASSA

Part 1. Bhikkhupātimokkhavaṇṇanā.

Buddhaṃ dhammañca saṅghañca vippasanna cetasā
Vanditvā vandanāmāna-pūjāsakkārahājanam
Theravaṃsappadīpānam thirānam Vinayakkame
Pubbācariyasihānam namo katvā katañjali
Pāmoḁkkaṃ anavaṁjjānam dhammānam yaṃ mahesinā,
Mukhaṃ moḁkhappavesāya Pātimokkhaṃ pakāsitaṃ
Suratena nivātena sucisallekhavuttinā,
Vinayācārayuttana Soṇattherena yācito.
Tattha sañjātakāṅkhānam bhikkhūnam tassa vaṇṇanam,
Kaṅkhāvitarāṇatthāya pariṇṇavinicchayaṃ
Mahāvihāravāsīnam vācanāmagganissitaṃ
Vaṇṇayissāmi¹ nāmena Kaṅkhāvitarāṇiṃ subhan ti.

Tattha **pātimokkhan** ti pa ati moḁkkaṃ ati pa moḁkkaṃ ati seṭṭhaṃ
ati uttaman ti attho—iti iminā vacanatthena ekavidhampi silagan-
thabhedato duvidham hoti. Tathā hi “ **pātimokkhasaṃvarasaṃvuto
viharatī** ” ti ca “ **ādimetaṃ mukhametaṃ pamukhametaṃ kusalānaṃ
dhammānaṃ tena vuccati pātimokkhan** ” ti ca ādisu silaṃ pāti-
moḁkkan ti vuccati, “ **ubhayāni kho paṇ’assa pātimokkhāni vitthārena
svāgatāni hontī** ” ti ādisu gantho pātimokkhan ti vuccati. Tattha
silaṃ yo naṃ pāti rakkhati, taṃ pātiṃ moḁkheti mocayati āpāyi-
kādihi dukkhehi attānuvādādihi vā bhayehi ti pātimokkhaṃ gantho
tassa pātimokkhassa jotakattā pātimokkhan ti vuccati. Ādimhi
pana vutto vacanattho ubhinnaṃpi sādharmaṇo hoti. Tatthāyaṃ
vaṇṇanā silapātimokkhasāpi ujjati ganthapātimokkhasāpi. Ganthe
hi vaṇṇite tassattho vaṇṇito va hoti. Tampan’etaṃ ganthapātimok-
khaṃ bhikkhupātimokkhaṃ bhikkhunīpātimokkhan ti duvidham

¹ SK. kathayissāmi.

hoti. Tattha “suṇātu me bhante saṅgho” ti ādikam pañcahi uddesaparicchedehi vavatthitaṃ bhikkhupātimokkhaṃ “suṇātu me ayye” ti ādikam catuhi uddesaparicchedehi vavatthitaṃ bhikkhunipātimokkhaṃ. Tattha bhikkhupātimokkhe pañca uddesā nāma: nidānuddeso pārājikuddeso saṅghādisesuddeso aniyatuddeso vitthāruddeso ti. Tattha nidānuddeso nāma “suṇātu me bhante saṅgho . . . pe . . . āvikatā hi’ssa phāsu hoti*², tatthāyasmante pucehāmi kaccittha parisuddhā dutiyampi pucehāmi . . . pe . . . tasmā tuṅhī evametam dhārayāmi” ti vatvā “uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānan” ti ādinā nayena avasese¹ sutena² sāvite uddiṭṭho hoti. Pārājikuddesādīnaṃ paricchedā nidānassa ādito paṭṭhāya pārājikādīni osāpetvā yojetabbo, vitthāro vitthāro yeva, “avasesaṃ sutena sāvetabban” ti vacanato pana pārājikuddesādīsu yasmiṃ vippakate antarāyo uppajjati, tena saddhim avasesam sutena sāvetabbaṃ. Nidānuddese pana anīṭṭhite sutena sāvetabbaṃ nāma natthi. Bhikkhunipātimokkhe pana aniyatuddeso parihāyati sesam vuttanayameva. Evam etesaṃ pañcahi ceva catuhi ca uddesaparicchedehi vavatthitānaṃ³ dvinnampi pātimokkhānaṃ ayaṃ saṃvannaṇā⁴ bhavissati. Yasmā pañ’ettha bhikkhupātimokkhaṃ paṭṭhamaṃ, tasmā tassa tāva vaṇṇanattam idaṃ vuccati.

“Suṇātu me ti ādinam padānaṃ atthanicchayaṃ,
Bhikkhavo silasampannā sikkhākāmā suṇantu me” ti.

Ettha suṇātu ti idaṃ savaṇānattikavacanāṃ. Me ti yo sāveti tassa attaniddesavacanāṃ. Bhante ti sagāraavasappatissavacanāṃ. Saṅgho ti puggalasaṃvāhavanāṃ. Sabbameva cetāṃ pātimokkhuddesakena paṭṭhamaṃ vattabbavacanāṃ. Bhagavatā hi pātimokkhuddesaṃ anujānanta Rājagahe vuttaṃ. Tasmā yo pātimokkhaṃ uddisati, tena sace saṅghatthero hoti āvuso ti vattabbaṃ, sace navakataro hoti pāliyaṃ āgatanayeneva bhante ti vattabbaṃ. Saṅghatthero vā hi pātimokkhaṃ uddiseyya “therādheyyaṃ⁵ pātimokkhan” ti vacanato navakataro vā “anujānāmi bhikkhave yo tattha bhikkhu vyatto paṭibalo tassādheyyaṃ pātimokkhan” ti vacanato. Saṅgho ti iminā pana padena kiñcāpi avisesato puggalasaṃvāho vutto, atha kho so dakkhiṇeyyasāṅgho ti sammutisaṅgho ti duvidho hoti. Sammutisaṅgho ti avisesena bhikkhusaṃvāho, so idha adhippeto.

¹ M. avasesaṃ.

⁴ M. vaṇṇanā.

² M. yutte.

⁵ SK. therādikaṃ.

* Vin. i. 102 sq.

³ S² vavatthitā.

So paṇ'esa kammavasena pañcavidho hoti: catuvaggo pañcavaggo dasavaggo visativaggo atirekavisativaggo ti. Tattha catuvaggena ṭhapetvā upasampadāpavāraṇa-abbhāṇāni sabbam¹ saṅghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Pañcavaggena ṭhapetvā majjhimesu janapadesu upasampadañca abbhānañca sabbam saṅghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati.

Dasavaggena abbhāna-kammamattaṃ ṭhapetvā sabbam saṅghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Visativaggena na kiñci saṅghakammaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Tathā atirekavisativaggena so pana catuvaggādinā saṅghena kattabbam kammaṃ ūnakatarena kātuṃ na vaṭṭati atirekena pana vaṭṭati ti dassanatthaṃ vutto. Imasmiṃ paṇ'ettha catuvaggaṃ upādāya sabbo pi sammuti saṅgho adhippeto.

Ajjuposatho ti ajj' uposathadivaso. Etena anuposatha-divasaṃ paṭikkhipati. **Paṇṇaraso** ti iminā aññaṃ uposathadivasam paṭikkhipati. Divasavasena hi tayo uposathā: cātuddasiko paṇṇarasiko sāmaggi-uposatho ti. Evaṃ tayo uposathā vuttā. Tattha² hemanta-gimhavassānānaṃ tinnam³ utūnaṃ tatiyasattama-pakkhesu dve dve katvā cha cātuddasikā, avasesā⁴ atthārasa paṇṇarasikā ti,⁵ evaṃ ekasamvacchare catuvīsati upasathā, idaṃ tāva pakaticārittaṃ. “**Anujānāmi bhikkhave sakim pakkhassa cātuddase vā paṇṇarase vā pātimokkhaṃ uddisitun**” ti vacanato pana “**āgantuke āvāsikānam anuvattitabban**” ti ādivacanato ca tatha rūpapaccaye sati aññasmiṃ pi cātuddase uposathaṃ kātuṃ vaṭṭati. Purimavassaṃ vutthānaṃ pana pubbakattikapuṇṇamā, tesam yeva sace bhaṇḍanakārakehi⁶ upaddutā pavāraṇam paccukkaḍḍhanti. Atha pubbakattikamāsassa kālapakkhe cātuddaso⁷ vā pacchimakattikapuṇṇamā, pacchimavassaṃ vutthānañca pacchimakattikapuṇṇamā evā ti ime tayo pavāraṇa-divasāpi honti.⁸ Idampi pakaticārittameva. Tathā rūpappaccaye pana sati dvinnaṃ Kattikapuṇṇamānaṃ purimesu cātuddasesupi pavāraṇam kātuṃ vaṭṭati; yadā pana Kosambakkhandhake āgatanayena “**bhinne bhikkhusaṅghe osārite tasmīṃ bhikkhusmiṃ saṅgho tassa vatthussa vūpasamāya saṅghasāmaggim karoti tadā tāvadeva uposatho kātabbo, pātimokkhaṃ uddisitabban**” ti* vacanato ṭhapetvā cātuddasapaṇṇarase, aññopi yo koci divaso⁹ uposathadivaso nāma hoti. Vassaṃ vutthānaṃ pana Kattikamāsabbhantare ayameva sāmaggipavāraṇadivaso nāma hoti, iti imesu tisu divasesu paṇṇaraso ti iminā aññaṃ uposathadivasam paṭikkhipati, tasmā yvāyaṃ ajjupo-

1 M. sabba.

4 M. sesā.

7 M. cātuddase.

2 S¹ uttānattha.

5 M. paṇṇarasekā.

8 S² bhonti.

* Vin. i. 357.

3 S¹ SK. tinnam.

6 S¹ bhadḍhana^c.

9 M. sāmaggi-.

satho ti vacanena anuposathadivaso paṭikkhitto. Tasmim̃ uposatho na kātabbo yeva. Yo¹ paṇāyaṃ añño uposathadivaso nāma hoti tasmim̃² uposatho kātabbo. Karontena pana sace cātuddasiko hoti, ajjuposatho cātuddaso ti vattabbaṃ. Sace paṇṇarasiko hoti “ajju-
posatho paṇṇaraso” ti vattabbaṃ, sace sāmaggi-uposatho hoti, “ajju-
posatho sāmaggi” ti vattabbaṃ.

Yadi saṅghassa pattakallan ti ettha patto kālo imassakammassā ti, pattakālaṃ, pattakālameva pattakallaṃ. Tadetaṃ idha catūhi aṅgehi saṅgahītam, yathāhu Aṭṭhakathācariyā

Uposatho yāvatikā ca bhikkhū
Kammappattā sabhāgāpattiyo ca,
Na vijjanti vajjanīyā ca puggalā
Tasmim̃ na honti pattakallan ti vuccati.

Tattha uposatho³ ti tīsu uposathadivasesu aññātara-uposatha-
divaso,⁴ tasmim̃ hi sati idaṃ saṅghassa uposathakammaṃ patta-
kallaṃ nāma hoti nāsati, yathāha: “na ca bhikkhave anuposathe
uposatho kātabbo. Yo kareyya āpatti dukkaṭassā” ti. “Yāvatikā
ca bhikkhū kammappattā” ti yattakā⁵ bhikkhū tassa uposatha-
kammassa pattā yuttā anurūpā sabbantimena paricchena cattāro
bhikkhū pakatattā saṅghena anukkhittā⁶ te⁷ ca kho hatthapāsaṃ
avijahitvā ekasīmāyaṃ ṭhitā.

Sīmā ti ca nām’esā baddhasīmā abaddhasīmā ti duvidhā hoti.
Tattha ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā tividhasampattiyuttā
nimittena nimittaṃ sambandhitvā sammatā sīmā baddhasīmā nāma.
“Atikhuddikā, atimahatī, khaṇḍanimit्तā, chāyānimittā, animittā,
bahisime ṭhitasammata, nadiyā sammatā, samudde sammatā, jātassare
sammata, sīmaya sīmāṃ⁸ sambhindantena sammatā, sīmāya sīmāṃ⁸
ajjhottharantena sammatā ti imehi ekādasahi ākārehi simato
kammāni vissajjanti⁹ ti vacanato etā vipatti-sīmāyo nāma.¹⁰ Tattha
atikhuddikā nāma yattha ekavīsati bhikkhū nisiditum na sakkonti
atimahatī nāma yā antamaso kesaggamattenāpi tiyojanaṃ atikka-
mitvā sammatā. Khaṇḍanimit्तā nāma aghaṭitanimit्तā vuccati.
Purattthimāya disāya nimittaṃ kittetvā anukkameneva dakkhiṇāya
pacchimāya uttarāya disāya kittetvā puna purattthimāya disāya

¹ M. so.

⁴ S² aññātara-divaso.

⁷ SK. tena.

² M. yasmim̃.

⁵ SK. yattakā hi.

⁸ M. sīmā.

¹⁰ S² kamāya an^o.

³ SK. upasathe.

⁶ M. anukkhittā.

⁹ M., vipajjanti.

pubbakittitam paṭikittetvā ṭhabetuṃ vaṭṭati. Evaṃ akhaṇḍani-
mittā hoti. Sace pana anukkamena āharitvā uttarāya disāya ni-
mittaṃ kittetvā tattheva ṭhabeti khaṇḍanimitta nāma hoti. Aparāpi
khaṇḍanimitta nāma yā animit्तūpagam tacasāra-rukkaṃ vā khāṇu-
kaṃ vā paṃsupuñjavāluka-puñjānaṃ vā aññataram antarā ekaṃ
nimittaṃ katvā sammatā. Chāyānimittā nāma pabbatachāyādīnaṃ
yaṃ kiñci chāyaṃ nimittaṃ katvā sammatā animitta nāma sabbena
sabbam nimittāni akittetvā sammatā. Bahisīme ṭhitasammatā
nāma nimittāni¹ kittetvā nimittānaṃ bahi ṭhitena sammatā, nadiyā
samudde jātassare sammatā nāma etesu nadī-ādisu sammatā. Sā hi
evaṃ sammatāpi “**Sabbā bhikkhave nadī asīmā sabbo samuddo asīmo
sabbo jātassaro asīmo**” ti vacanato asammatā va hoti. Sīmāya
sīmaṃ sambhindantena sammatā nāma attano sīmāya paresaṃ sīmaṃ
sambhindantena sammatā. Sacepi poraṇakassa vihārassa puratthi-
māyā disāya ambo ceva jambū cā ti dve rukkhā aññamaññaṃ saṃsatta-
viṭṭapā honti. Tesu ambassa pacchimadisābhāge jambū vihārasīmā
ca jambuṃ anto katvā ambaṃ kittetvā baddhā hoti, atha pacchā
tassa vihārassa puratthimāya disāya vihāre kate sīmaṃ bandhantā
bhikkhū² taṃ ambaṃ anto katvā jambuṃ kittetvā bandhanti, sīmāya
sīmaṃ³ sambhinnā hoti. Sīmāya sīmaṃ ajjhottharantena sammatā,
sace hi paresaṃ baddha-sīmaṃ sakalaṃ vā tassā padesaṃ vā anto
katvā attano⁴ sīmaṃ sammananti,⁵ sīmāya sīmaṃ ajjhottharita
nāma hoti. Iti imā ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā sammatā.

Tividhasampattiyuttā ti nimittasampattiyā parisasampattiyā kam-
mavācāsampattiyā ca yuttā. Tattha nimittasampattiyuttā nāma:*—
pabbata-nimittaṃ, pāsānanimittaṃ,⁶ vananimittaṃ, rukkhanimit-
taṃ, magga-nimittam, vammikanimittaṃ, nadīnimittaṃ, udaka-
nimittan ti, evaṃ vuttesu aṭṭhasu nimittesu tasmiṃ tasmiṃ disābhāge
yathāladdhāni nimittūpagāni nimittāni, “puratthimāya disāya kiṃ
nimittaṃ?” pabbato bhante; eso pabbato nimittan ti ādinā nayena
sammā kittetvā sammatā. Tattvevaṃ saṅkhepato nimittūpagatā
veditabbā. Suddhapamsu - suddhapāsāna⁷ - ubhayamissaka - vasena
hi tividho pi pabbato hatthippamānato paṭṭhāya uddhaṃ nimittū-
pago, tato omakataro na vaṭṭati. Pāsānanimitte ayagūthampi⁸
pāsānasāṅkhameva⁹ gacchati. Tasmā yo koci pāsāno ukkaṃsa-
vasena¹⁰ hatthippamānato omakataram ādiṃ katvā heṭṭhimaparic-

¹ S¹ nimitvāni.

² M. bhikkhūnaṃ.

³ S² sīmā.

⁴ M. anto.

⁵ M. sammatan ti.

⁶ M. pāsānanimittaṃ.

⁷ M. pāsāna.

⁸ SK. °gulampi.

⁹ S². pāsānam eva saṅkhaṃ.

¹⁰ M. ukkaṃsena; S² ukkaṭṭ havasena.

* As at Vin. i. 106.

chedena dvattiṃsapalaguḷapiṇḍa-parimāṇo nimittūpago, na tato khuddakataro. Pitthi-pāsāṇo pana atimahanto pi vaṭṭati. Vananimitte antosārehi vā antosāramissakehi vā rukkehi catupañcarukkhamattampi vanam nimittūpagaṃ, tato ūnakatarā¹ na vaṭṭati. Rukkho jīvanto yeva antosāro bhūmiyaṃ patiṭṭhito antamaso ubbedhato aṭṭhaṅgulo pariṇāhato sūcidaṇḍappamāṇopi nimittūpago tato omakataro² na vaṭṭati. Maggo jaṅgamamaggo³ vā hotu sakaṭamaggo vā yo⁴ vinivijjhivā dve tīni gāmakkhettāni gacchati tādiso jaṅghasatthasakata-satthehi valaññiyamāṇo yeva nimittūpago, avalañño⁵ na⁶ vaṭṭati. Vammike⁷ pana hetthimaparicchedena taṇḍivasajāto aṭṭhaṅgulubbedho govisānamattopi vammiko nimittūpago, tato omakataro⁸ na vaṭṭati. Yaṃ abaddhasīmalakkhaṇo⁹ [nadiṃ vakkhāma¹⁰] sā nimittūpagā aññā¹¹ na vaṭṭati. Udakaṃ yaṃ asandamānaṃ āvāṭapokkharanītaḷakajātassaraloṇi-samuddādisu [ṭhitam taṃ ādiṃ¹²] katvā antamaso taṅkhaṇaṃ yeva paṭhaviyaṃ khaṇite¹³ āvāṭake ghaṭehi āharitvā pūritampi yāva kammavācāpariyosānā saṅghāhanakaṃ nimittūpagaṃ itaraṃ sandamānaṃ¹⁴ vā vuttaparicchedakālaṃ atitṭhantaṃ vā bhājana-gataṃ vā na vaṭṭati ti.

Parisasampattiyuttā nāma sabbantimena paricchedena catūhi bhikkhūhi sannipatitvā yāvatikā tasmīṃ gāmakkhette baddhasīmaṃ vā nadīsamuddajātassare vā anokkamitvā ṭhitā bhikkhū te sabbe hatthapāse vā katvā chandaṃ vā āharitvā sammatā.

Kammavācāsampattiyuttā nāma “suṇātu me bhante saṅgho yāvatā samantā nimittā kittitā” ti ādinā nayena vuttāya parisuddhāya ṇattidutiyakammavācāya sammatā. Evaṃ ekādasavipattisīmāyo atikkamitvā tividhasampattiyuttā nimittena nimittaṃ sambandhitvā¹⁵ sammatā sīmā baddhasīmā ti veditabbā. Khaṇḍasīmā¹⁶ samānasamvāsasīmā avippavāsasīmā ti tassāyeva pabhedo.

Abaddhasīmā pana gāmasīmā sattabbhantarasīmā ulakukkhepasīmā ti tividhā. Tattha yāvathā ekaṃ gāmakkhettaṃ ayaṃ gāmasīmā nāma. Agāmake araṇṇe samantā sattabbhantarā sattabbhantara-sīmā nāma. Tattha agāmakāṃ nāma araṇṇaṃ Viñjhāṭavitādisu vā samuddamajjhe vā macchabandhānaṃ agamanapathē¹⁷ dīpakesu labbhati. Samantā sattabbhantarā ti majjhe ṭhitānaṃ

¹ M. ūnataraṃ.

⁴ M. so; S² yo koci.

⁷ S² vammiko.

¹⁰ M. divakkhāma.

¹³ M. paṭhavisamkhanite;

¹⁵ S² bandhitvā.

² M. ūnakataro.

⁵ SK. avalañjito.

⁸ M. ūnataraṃ; S². ūnataro.

¹¹ M. aññaṃ.

¹⁶ S² paṭhaviyaṃ khatē.

¹⁷ S² baddhasīmā.

³ M. jaṅghamaggo.

⁶ M. va na.

⁹ M. lakkhaṇena.

¹² S¹ ṭhitam ādiṃ.

¹⁴ M. sandamānatvā.

¹⁷ M. āgamana^o.

sabbadisāsu sattabbhantarā vñibbedhena cuddasa honti. Tattha ekaṃ abbhantaram aṭṭhavisatihatthappamāṇaṃ hoti. Ayañca sīmā parisavasena vaḍḍhati. Tasmā samantā parisapariyantato paṭṭhāya abbhantaraparicchedo kātabbo. Sace pana dve saṅghā visuṃ uposathaṃ karonti, dvinnāṃ sattabbhantarānaṃ antare aññamekaṃ sattabbhantaram upacāratthāya ṭhapetabbaṃ. Yā pan'esa, “**sabbā bhikkhave nadī asīmā**” ti ādinā nayena nadī-ādinā¹ sīmābhāvaṃ paṭikkhipitvā puna “**nadiyā vā bhikkhave samudde vā jātassare vā yaṃ majjhimassa purisassa samantā udakukkhepā ayaṃ tattha samānasamvāsā ekūposathā**” ti vuttā² ayaṃ udakukkhepasīmā nāma. Tattha yassādhammikānaṃ rājūnaṃ kāle anvaddhamāsaṃ anudasāhaṃ anupañcāhaṃ anatikkamitvā deve vassante valāhakesu vigatamattesu sotaṃ pacchijjati, ayaṃ nadisaṅkhaṃ na gacchati. Yassā pana īlisesu vuṭṭhikālesu vassānassa cātumāse sotaṃ na³ pacchijjati,⁴ yattha titṭhena vā atitṭhena vā sikkhākaraṇīye⁵ āgatalakkhaṇena timaṇḍalaṃ paṭicchādetvā antaravāsakaṃ anukkipitvā uttarantiyā bhikkhuniyā ekadvaṅgulamattampi⁶ antaravāsako temiyati, ayaṃ samuddaṃ vā pavisatu talākaṃ [vā sā pabhavato⁷] paṭṭhāya nadī nāma. Samuddo pākatoyeva. Yo pana kenaci khanitvā akato sayañjāto sobbho samantato āgatena udakena⁸ pūrito titṭhati, yattha nadiyaṃ⁹ vuttappakāre vassakāle udakaṃ santiṭṭhati, ayaṃ jātassaro nāma. Yo pi nadiṃ¹⁰ vā samuddaṃ vā bhinditvā nikkhanta-udakena khato¹¹ sobbho etaṃ lakkhaṇaṃ pāpuṇāti ayampi jātassaro yeva. “[**Yaṃ majjhimassa**]¹² purisassa samantā udakukkhepā” ti yaṃ ṭhānaṃ majjhimassa purisassa samantato udakukkhepena paricchinnāṃ, tattha yathā akkhadhuttā dārugulaṃ khipanti evaṃ udakaṃ vā vālikaṃ¹³ vā hatthena gahetvā majjhimena purisena sabbatthāmena khipitabbaṃ, yattha evaṃ khittaṃ udakaṃ vā vālikaṃ vā patati ayaṃ udakukkhepo nāma. “**Ayaṃ tattha samānasamvāsā ekūposathā**” ti ayaṃ tesu nadī-ādisu udakukkhepaparicchinā¹⁴ sīmā samānasamvāsā ceva ekūposathā ca, ayaṃ pana etesaṃ nadī-ādināṃ antoyeva labbhati, na bahi, tasmā nadiyā vā jātassare vā yattakaṃ padesaṃ pakativassakāle catusu māsesu udakaṃ ottharati, samudde yasmim padese pakativīciyo osaritvā saṅṭhahanti tato paṭṭhāya kappiyabhūmi, tattha ṭhatvā uposathādikammaṃ kātuṃ

¹ M. nadiyādināṃ.

² M. vuttaṃ.

³ M. pana.

⁴ S² acchijjati.

⁵ M. sikkhākaraṇīyā.

⁶ S² ekañcagula^o.

⁷ S² vā pabhavato.

⁸ M. na udakena.

⁹ S² nadiyaṃ.

¹⁰ S² nadī.

¹¹ S¹ kato.

¹² S¹ majjhimassa.

¹³ SK. vālikā.

¹⁴ M. °paricchinnāṃ.

vaṭṭati, dubbutṭhikāle vā gimhe vā nadijātassaresu sukkhesupi sā eva kappiyabhūmi, sace pana sukkhe jātassare vāpim¹ vā khaṇanti vappam vā karonti taṃ ṭhānaṃ gāmakkhettaṃ hoti. Yā pan'esā kappiyabhūmi ti vuttā tato bahi udakukkhepasimā na gacchati. Antoyeva gacchati. Tasmā tesam anto parisapariyantato paṭṭhāya samantā udakukkheparicchedo kātabbo. Sace pana dve saṅghā visuṃ uposathādikammaṃ karonti, dvinnam udakukkhepānaṃ antare añño eko udakukkhepo upacārattṭhāya ṭhapetabbo. Ayaṃ hi sattabbhantarasimā ca udakukkhepasimā ca bhikkhūnaṃ ṭhito-kāsato paṭṭhāya labbhati paricchedabbhantare hatthapāsam vija-hitvā ṭhitopi paricchedato bahi aññaṃ tattakaṃ yeva paricchedaṃ anatikkamitvā ṭhitopi kammaṃ kopeti. Idaṃ sabba-aṭṭhakathāsu sannitṭhānaṃ. Evaṃ abaddhasimā veditabbā. Iti imaṃ baddha-simābaddhasimāvasena duvidhaṃ sīmaṃ sandhāy'etaṃ vuttaṃ “**te ca kho hatthapāsam avijahitvā ekasīmāyaṃ ṭhitā**” ti. Tesu catusu bhikkhusu ekasīmāyaṃ hatthapāsam avijahitvā ṭhite sivev'etaṃ saṅghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ nāma hoti na itarathā. Yathāha:—“**Anujānāmi bhikkhave catunnaṃ pātimokkhaṃ uddi-situn**” ti.

“**Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti**” ti ettha yaṃ sabbo saṅgho vikā-labhojanādinā sabhāgavatthunā lahukāpattiṃ āpajjati evarūpā vat-thusabhāgā sabhāgā² ti vuccati.

Vikālabhojanappaccayā āpannaṃ pana āpattisabhāgaṃ anatiritta-bhojanappaccayā āpannassa³ santike desetum vaṭṭati. Sabhāgāpat-tiyā pana sati tehi bhikkhūhi eko bhikkhu sāmanta āvāsā⁴ sajjukaṃ pāhetabbo, “**gacchāvuso taṃ āpattiṃ paṭikaritvā āgaccha**⁵ **mayam te santike āpattiṃ paṭikarissāmā**” ti. Evaṃ cetam labheta iccetam kusalam, no ce labhetha vyattena bhikkhunā paṭibalena⁶ ñāpetabbo, “**sunātu me bhante saṅgho ayaṃ sabbo saṅgho sabhāgaṃ āpattiṃ āpanno yadā aññaṃ bhikkhum suddhaṃ anāpattikaṃ passissati tadā tassa santike taṃ āpattiṃ paṭikarissati***” ti vatvā uposatho kātabbo. Sace pana vematiko hoti “**sunātu me bhante saṅgho ayaṃ sabbo saṅgho sabhāgāya āpattiyā vematiko yadā nibbematiko bhavissati tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissati***” ti vatvā uposatho kātabbo. Sace pan'ettha koci taṃ sabhāgaṃ āpattiṃ desetum vaṭṭati ti maññaṃāno ekassa santike deseti desitā sudesitā va. Aññaṃ pana desanāpaccayā desako paṭiggahaṇapaccayā paṭiggāhako cā ti ubhopi dukkaṭaṃ āpajjanti. Taṃ nānāvattukaṃ hoti. Tasmā aññaṃaññaṃ dese-

¹ SK. vāsīm.

² S² omits.

³ M. āpanassa.

⁴ SK. āvāsam.

⁵ SK. āgacchā.

⁶ SK. saṅgho ñāpetabbo.

* Vin. i. 127.

tabbaṃ. Ettāvata te nirāpattikā honti. Tesam santike sesehi sabhāgāpattiyō¹ desetabbā vā ārocetabbā vā sace te evaṃ akatvā uposathaṃ karonti “**pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethā**” ti ādinā nayena sāpattikassa uposathakarane paññattaṃ dukkaṭaṃ āpajjanti. Sace sabbo saṅgho sabhāgāpattiyā sati vuttavidhiṃ akatvā uposathaṃ karoti vuttanayeneva sabbo saṅgho āpattiṃ āpajjati, tasmā sabhāgāpattiyā sati saṅghassa pattakallaṃ nāma na hoti, tena vuttaṃ “**sabhāgāpattiyō ca na vijjanti**” ti. Etāsu hi sabhāgāpattisu avijjamānāsu² visabhāgāsu³ vijjamānāsupi pattakallaṃ hoti yeva.

“**Vajjanīyā ca puggalā tasmīṃ na honti**” ti “**na bhikkhave saga-
hatṭhāya parisāya pātimokkhaṃ uddisitabbaṃ**” ti vacanato gahaṭṭho, “**na bhikkhave bhikkhuniyā nisinnaparisāya pātimokkhaṃ uddisi-
tabbaṃ**” ti ādinā nayena vuttā bhikkhunī,* sikkhamānā, sāmaṇero, sāmaṇerī, sikkhaṃ paccakkhātako, antimavatthahjāhāpannako⁵, āpati-
tiyā adassane ukkhittako, āpattiyā appaṭikamme ukkhittako, pāpi-
kāya ditṭhiyā appaṭinissagge ukkhittako, paṇḍako, ṭheyyasaṃvāsako, titthiyapakkantako, tiracchānagato, mātughātako, pitughātako, ara-
hantaghātako, bhikkhunīdūsako, saṅghabhedako, lohituppādako, ubha-
tobyañjanako ti, ime vīsati [cāti ekavīsati]⁴ puggalā vajjanīyā nāma. Te hatthapāsato⁶ bahikavaṇavasena vajjetabbā. Etesu hi tividhe ukkhittake sati uposathaṃ karonto saṅgho pācittiyam āpajjati. Sesesu dukkaṭam. Ettha ca tiracchānagato ti yassa upasampadā paṭikkhittā. [Makkhikādayo pana abbohārikā.]⁴ Titthiyā gahaṭṭhen-
eva saṅgahītā. Etepi hi vajjanīyā. Evaṃ pattakallaṃ. Imehi catuhi aṅgehi saṅgahītan ti veditabbaṃ.

“**Saṅgho uposathaṃ kareyyā**” ti iminā ye te aparepi tayo uposathā saṅghe uposatho, gaṇe uposatho, puggale uposatho ti. Evaṃ kāra-
kavasena tayo uposathā vuttā. Tesu itare dve paṭikkhipitvā saṅghe uposathameva dīpeti. “**Pātimokkhaṃ uddiseyyā**” ti iminā ye te aparepi tayo uposathā suttuddeso, pārisuddhi-uposatho, adhiṭṭhāna-
itare dve paṭikkhipitvā suttuddesameva dīpeti.

Suttuddeso nama pātimokkhuddeso vuccati. So duvidho: ovāda-
pātimokkhuddeso ca āṇāpātimokkhuddeso cā ti. Tattha “**khantī
paramaṃ tapo titikkhā . . . pe . . . sabbapāpassa akaraṇaṃ . . . pe
. . . anūpavādo anūpaghāto**”⁷ ti †ādinā nayena vuttā tisso gāthā
ovādapātimokkhaṃ nāma. Taṃ buddhā eva uddisanti, na sāvakā.

1 SHB. sabhāgāpattiyō. 2 SK. avijjamānāsupi. 3 SK. visabhāgāpattisu.

4 Sic. MSS.

6 SK. hatthāpāsato.

5 SK. antimavatthum.

7 M. anupaghāto; SK. omits.

* As at Vin. i. 135.

† Dhammapada 183-185.

“**Suṇātu me bhante saṅgho**” ti ādinā nayena vuttaṃ āṇāpātīmokkhaṃ nāma. Taṃ sāvakaṃ eva uddisanti, na buddhā. Idameva imasmim atthe pātīmokkhaṃ ti adippetam. Ye pana itare dve uposathā tesu pārisuddhi-uposatho tāva aññesaṅca santike aññamaññaṅca ārocana-vasena duvidho. Tattha yvāyaṃ¹ aññesaṃ santike kariyati so pi pavāritānaṅca² appavāritānaṅca³ santike karaṇavasena duvidho. Tattha mahāpavāraṇāya pavāritānaṃ santike pacchimikāya upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā cātumāsiniyam pana pavāritānaṃ santike purimakāya⁴ upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā kāyasāmaggiṃ datvā “**parisuddho ahaṃ bhante parisuddho ti maṃ dhārethā**” ti tikkhattum vatvā pārisuddhi-uposatho kātabbo. Thapetvā pana pavāraṇadivasam aññasmim kāle āvāsikehi uddiṭṭhamatte pātīmokkhe avuṭṭhitāya vā ekaccāya vuṭṭhitāya vā sabbāya vā vuṭṭhitāya parisāya ye aññe samasamā vā thokatarā vā āgacchanti, tehi tesam santike vuttanayeneva pārisuddhi ārocetabbā. Yo panāyaṃ aññamaññaṃ ārocana-vasena kariyati, so ñattiṃ thapetvā ca aṭṭhapetvā ca karaṇavasena duvidho. Tattha yasmiṃ āvāse tayo bhikkhū viharanti tesu uposathadivase sannipatitesu ekena bhikkhunā, “**suṇantu me āyasmantā ajjuposatho cātuddaso**” ti vā paṇṇaraso ti vā vatvā “**yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ mayaṃ aññamaññaṃ pārisuddhi-uposatham kareyyamā**” ti ñattiyā thapitāya therena bhikkhunā ekamsam uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisiditvā añjalim paggahetvā “**parisuddho ahaṃ āvuso parisuddho ti maṃ dhārethā**” ti tikkhattum vattabbaṃ. Itarehi ‘bhante’ ti vatvā evaṃ eva vattabbaṃ. Evaṃ ñattiṃ thapetvā kātabbo. Yattha pana dve bhikkhū viharanti, tatra ñattiṃ aṭṭhapetvā vuttanayeneva pārisuddhi ārocetabbā ti. Ayaṃ pārisuddhi-uposatho. Saccā pana eko va bhikkhu hoti, sabbam pubbakaraṇiyaṃ katvā aññesaṃ anāgamaṃ ñatvā “**ajja me uposatho cātuddaso**” ti vā “**paṇṇaraso**” ti vā vatvā adhiṭṭhāmī ti vattabbaṃ, ayaṃ adhiṭṭhānuposatho ti. Evaṃ kattabbākāra-vasena tayo uposathā veditabbā. Ettāvataṃ nava uposathā dīpitā honti. Tesu divasavasena paṇṇarasiko, kāra-vasena saṅghūposatho, kattabbākāra-vasena suttuddeso ti evaṃ tilakkhaṇa-sampanno uposatho idha niddiṭṭho ti veditabbo. Tasmim pavattamāne uposatham akatvā tadahuposathe aññaṃ abhikkhukam nānā-saṃvāsakehi vā sabbhikkhukam āvāsam anāvāsam vā vāsathāya aññatra saṅghena aññatra antarāyāgacchantassa dukkaṭam hoti. “**Kim saṅghassa pubbakiecan**” ti “**saṅgho uposatham kareyyā**” ti

¹ SK. svāyaṃ.

³ SK. appavāritānaṃ ca.

² SK. pavāritānaṃ ca.

⁴ SK. purimikāya.

evaṃ uposathakaraṇasambandhena vuttassa saṅghassa uposathe kattabbe yaṃ taṃ “**anujānāmi bhikkhave uposathāgāraṃ sammajjitun**” ti ādinā nayena pāḷiyaṃ āgataṃ. Aṭṭhakathāsu ca:—

“**Sammajjani padīpo ca udakaṃ āsanena ca,
Uposathassa etāni pubbakaraṇaṃ ti vucca ti.
Chandapārisuddhi utukkhānaṃ bhikkhugaṇā ca ovādo,
Uposathassa etāni pubbakiccaṃ ti vuccati**” ti

Evam dvīhi nāmelhi navavidhaṃ pubbakiccaṃ dassitaṃ. Kiṃ taṃ katan ti pucchati. Na hi taṃ akatvā uposathaṃ kātuṃ vaṭṭati. Tasmā therena ānattena agilānena bhikkhunā uposathāgāraṃ sammajjitabbaṃ. Pāṇiyaṃ paribhojanīyaṃ upatṭhapetabbaṃ, āsanaṃ paññāpetabbaṃ, padīpo kātabbo. Akaranto dukkaṭaṃ āpajjati. There-napi patirūpaṃ ñatvā ānāpetabbaṃ.

“**Chandapārisuddhī**” ti ettha uposathakaraṇatthaṃ sannipatite saṅghe bahi uposathaṃ katvā āgatena sannipatitaṭṭhānaṃ gantvā kāyasāmaggiṃ adentena chando dātabbo. Yo pi gilāno vā hoti kiccapasuto vā, tenāpi pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Kathaṃ dātabbo? Ekassa bhikkhuno santike “**chandaṃ dammi chandaṃ me hara chandaṃ me ārocehi**” ti ayamattṭho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo. Evaṃ dinno hoti chando. Akatuposathena pana gilānena vā kiccapasutena vā pārisuddhi dātabbā. Kathaṃ dātabbā? Ekassa bhikkhuno santike “**pārisuddhiṃ dammi pārisuddhiṃ me hara pārisuddhiṃ me ārocehi**”^{*} ti ayamattṭho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo. Evaṃ dinnā hoti pārisuddhi. Tam pana dentena chandopi dātabbo, vuttaṃ hetam Bhagavatā: “**anujānāmi bhikkhave tadahuposathe pārisuddhiṃ dentena chandampi dātuṃ santi saṅghassa karaṇīyaṃ**” ti. Tattha pārisuddhidānaṃ saṅghassapi attanopi uposathakaraṇaṃ sampādeti, na avasesaṃ saṅghakiccaṃ. Chandadānaṃ saṅghasseva uposathakaraṇaṇca sesakiccaṇca sampādeti. Attano pan’assa uposatho akatto yeva hoti. Tasmā pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Pubbe vuttaṃ pana suddhikachandaṃ vā imaṃ vā chandapārisuddhiṃ ekena bahunnampi āharituṃ vaṭṭati. Sace pana so antarāmagge aññaṃ bhikkhuṃ passitvā yesaṃ tena chando vā pārisuddhi vā gahitā tesaṇca attano ca chandapārisuddhiṃ deti, tasseva āgacchati. Itarā pana biḷālasaṅkhalikhachandapārisuddhi nāma hoti. Sā na āgacchati. Tasmā sayameva sannipatitaṭṭhānaṃ gantvā ārocetabbā. Sace pana sañcicca chandaṃ nāroceti, dukkaṭaṃ āpajjati. Chanda-pārisuddhi pana tasmim hatthapāsaṃ upagatamatte yeva āgatā hoti.

* Vin. i. 120.

“**Utukkhānan**” ti hemantādinam tiṇṇam utūnam ettakam atikkantam ettakam avasiṭṭhan ti evaṃ utuācikkhanam.

“**Bhikkhugaṇanā**” ti ettakā bhikkhū uposathagge sannipatitā ti bhikkhūnam gaṇanā. Idampi hi ubhayam katvāva uposatho kātabbo.

“**Ovādo**” ti bhikkhunovādo; na hi bhikkhunihi yācitam ovādam anārocetvā uposatham kātuṃ vaṭṭati. Bhikkhuniyo hi sve uposatho ti āgantvā ayaṃ uposatho cātuddaso paṇṇaraso ti pucchivā puna uposathadivase āgantvā “bhikkhunīsaṅgho ayya bhikkhusaṅghassa pāde vandati ovādūpasaṅkamaṇāca yācati. Labhatu kira ayya bhikkhunīsaṅgho ovādūpasaṅkamanan” ti evaṃ ovādam yācanti. Taṃ ṭhapetvā bālagilānagamiye añño sacepi āraññako hoti appaṭigahetuṃ na labhati. Tasmā yena so paṭiggahīto tena bhikkhunā uposathagge pātīmokkhuddesako bhikkhu evaṃ vattabbo: “**bhikkhunīsaṅgho bhante bhikkhusaṅghassa pāde vandati, ovādūpasaṅkamaṇāca yācati. Labhatu kira bhante bhikkhunīsaṅgho ovādūpasaṅkamanan**” ti pātīmokkhuddesakena vattabbaṃ: “Atthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato” ti sace hoti koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato tato tena so vattabbo: “Itthannāmo bhikkhu bhikkhunovādako sammato taṃ bhikkhunīsaṅgho upasaṅkamatū” ti. Sace natthi, tato tena pucchitabbaṃ “ko āyasmā ussahati bhikkhuniyo ovaditun” ti. Sace koci ussahati so pi ca aṭṭhahi aṅgehi samanāgato taṃ tattheva sammannitvā ovādapaṭiggāhako vattabbo: “Itthannāmo bhikkhu bhikkhunovādako sammato, taṃ bhikkhunīsaṅgho upasaṅkamatū”^{*} ti. Sace pana koci na ussahati pātīmokkhuddesakena vattabbaṃ: “natthi koci bhikkhu bhikkhunovādako, sammato pāsādikena bhikkhunīsaṅgho sampādetū” ti. Ettāvatahi sikkhāttayasaṅghāhitam sakalasāsanam ārocitam hoti. Tena bhikkhunā sādhu ti sampaṭicchitvā pāṭipadadivase bhikkhunīnam āroce tabbaṃ. Bhikkhunīsaṅghenapi tā bhikkhuniyo pesetabbā “gacchatha ayyā, pucchatha kiṃ ayyā¹ labhati bhikkhunīsaṅgho ovādūpasaṅkamanan” ti tāhi sādhu ayye ti sampaṭicchitvā taṃ bhikkhum upasaṅkamtivā evaṃ vattabbaṃ: “kiṃ ayyā¹ labhati bhikkhunīsaṅgho ovādūpasaṅkamanan” ti. Tena vattabbaṃ “natthi koci bhikkhu bhikkhunovādako sammato, pāsādikena bhikkhunīsaṅgho sampādetū” ti. Tāhi sādhu ayyā ti sampaṭicchitabbaṃ. Idañca ekato āgatānam dvinnam tiṇṇam vā vasena vuttam. Tāsu pana ekāya bhikkhuniyā vattabbaṃ ceva sampaṭicchitabbañca. Itarā tassā sahāyikā, sace pana bhikkhusaṅgho vā bhikkhunīsaṅgho vā na

* Cp. Pāc. 21-24.

¹ SK. ayyā.

pūراتي, ubhatopi vā gaṇamattameva puggalamattaṃ vā hoti. Tatrāyaṃ vacanakkamo:—

“ Bhikkhuniyo ayya bhikkhusaṅghassa pāde vandanti, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācanti. Labhantu kira ayya bhikkhuniyo ovādūpasāṅkamanan ti.*

“ Ahaṃ ayya bhikkhusaṅghassa pāde vandāmi, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācāmi. Labhāṃ'ahaṃ ayya ovādūpasāṅkamanan ” ti.

“ Bhikkhunīsaṅgho ayyā ayyānaṃ pāde vandati, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācati. Labhatu kira ayyā bhikkhunīsaṅgho ovādūpasāṅkamanan ” ti.

“ Bhikkhuniyo ayyā ayyānaṃ pāde vandanti, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācanti. Labhantu kira ayyā bhikkhuniyo ovādūpasāṅkamanan ” ti.

“ Ahaṃ ayyā ayyānaṃ pāde vandāmi, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācāmi. Labhāṃ'ahaṃ ayyā ovādūpasāṅkamanan ” ti.

“ Bhikkhunīsaṅgho ayya ayyassa pāde vandati, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācati. Labhatu kira ayya bhikkhunīsaṅgho ovādūpasāṅkamanan ” ti.

“ Bhikkhuniyo ayya ayyassa pāde vandanti, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācanti. Labhantu kira ayya bhikkhuniyo ovādūpasāṅkamanan ti. Ahaṃ ayya ayyassa pāde vandāmi. Ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācāmi. Labhāṃ'ahaṃ ayya ovādūpasāṅkamanan ” ti.

Tenaṃpi bhikkhunā uposathakāle evaṃ vattabbaṃ: “ bhikkhuniyo bhante bhikkhusaṅghassa pāde vandanti, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācanti. Labhantu kira bhante bhikkhuniyo ovādūpasāṅkamanan ti. Bhikkhunī bhante bhikkhusaṅghassa pāde vandati, ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācati. Labhatu kira bhante bhikkhunī ovādūpasāṅkamanan ti, bhikkhunīsaṅgho bhante—bhikkhuniyo bhante—bhikkhunī bhante—āyasmantānaṃ pāde vandati—vandanti—vandati—ovādūpasāṅkamaṇaṅca yācati—yācanti—yācati. Labhatu kira bhante bhikkhunīsaṅgho—labhantu kira bhante bhikkhuniyo—labhatu kira bhante bhikkhunī ovādūpasāṅkamanan ” ti. Uposathaggepi pātimokkhuddesakena vā ṇattiṭhapakena vā itarena vā bhikkhunā sace sammato bhikkhu atthi purimanayeneva “ taṃ bhikkhunīsaṅgho—taṃ bhikkhuniyo—taṃ bhikkhunī—upasaṅkamatū—upasaṅkamantu—upasaṅkamatū ” ti vattabbaṃ. Sace natthi “ pāsādikena bhikkhunīsaṅgho—bhikkhuniyo—bhikkhunī—sampādetū—sampādentu—sampādetū ” ti vattabbaṃ. Ovādapaṭiggāhakena pātipade¹ taṃ paccāharitvā tatheva vattabbaṃ. Ayamettha saṅkhepavinicchayo. Evaṃ bhikkhunīhi yācitaṃ ovādaṃ ārocetvāva uposatho kātabbo. Tena vuttaṃ:—

* Vin. ii. 264.

¹ M. paṭipade.

“Chandapārisuddhi utukkhānaṃ bhikkhugaṇaṇā ca ovādo,
Uposathassa etāni pubbakiccānaṃ ti vuccatī” ti.

Pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethā* ti attano parisuddhabhāvaṃ ārocetha. “**Pātimokkhaṃ uddisissāmi**” ti idaṃ pārisuddhi-ārocanaṃ kārāṇavacanānaṃ, “na bhikkhave sāpattikena pātimokkhaṃ sotabbaṃ yo suṇeyya āpatti dukkatassā” ti vacanato aparisuddheli pātimokkhaṃ sotuṃ na vaṭṭati. Tena vuttaṃ: “pārisuddhiṃ āyasmanto ārocetha, pātimokkhaṃ uddisissāmi” ti; ettha siyā “saṅgho uposathaṃ kareyya pātimokkhaṃ uddiseyyā” ti vuttattā idhāpi “pātimokkhaṃ uddisissati” ti vattabbaṃ. Evaṃ hi sati pubbe nāparaṃ sandhiyati ti. Vuccate vacanamattamevetānaṃ na sandhiyati, lakkaṇato pana sameti. Saṅghassa sāmaggīyā gaṇassa sāmaggīyā puggalassa uddeśā saṅghassa uddiṭṭhaṃ hoti pātimokkhaṃ ti. Idaṃ hettha lakkaṇaṃ. Tasmā “pātimokkhaṃ uddisissāmi” ti idamevettha vattabbaṃ.

Taṃ sabbeva santā sādhukaṃ suṇoma manasikaromā ti—“tan ti pātimokkhaṃ,” “sabbeva santā” ti yāvaticā tassā parisāya therā ca navā ca majjhimā ca. “Sādhukaṃ suṇomā” ti aṭṭhikatvā manasikarivā sotadvārasena sabbacetāsā samannāharāma. “Manasikaromā” ti ekaggacittā lutvā citte ṭhapayāma. Ettha ca kiñcāpi “pātimokkhaṃ uddisissāmi” ti vuttattā suṇoṭha manasi karoṭhā ti vattuṃ yuttaṃ viya dissati. “Saṅgho uposathaṃ kareyyā” ti iminā pana na sameti.

Samaggassa hi saṅghassetānaṃ uposathakaraṇaṃ pātimokkhuḍdesako ca saṅghapariyāpanno va icc’assa saṅghapariyāpannattā suṇoma manasikaromā ti vattuṃ yuttaṃ. Idāni yaṃ vuttaṃ: “pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethā” ti, tattha yathā pārisuddhi-ārocanaṃ hoti, taṃ dassetuṃ “yassa siyā āpatti so āvikareyyā” ti āha.

Tattha yassa siyā ti yassa channaṃ ākāraṇaṃ aññātarena ākāreṇa āpannā āpatti bhavēyya, āpattiṃ hi āpajjanto alajjitā aññānatā kukkucapakatātā¹ akappiye kappiyasaññitā kappiye akappiyasaññitā satisammosā ti imehi chahākārehi āpajjati. Kathaṃ alajjitāya āpajjati? Akappiyabhāvaṃ jānantoyeva madditvā vitikkamaṃ karoti. Vuttampi cetānaṃ: “Sañcicca āpattiṃ āpajjati, āpattiṃ parigūhati, agatigamanaṇca gacchati, ediso vuccati alajjipuggalo” ti. Kathaṃ aññānatāya āpajjati? aññānapuggalo hi mando momūho kattabbā-kattabbaṃ ajānanto akattabbaṃ karoti, kattabbaṃ virādhēti, evaṃ aññānatāya āpajjati. Kathaṃ kukkucapakatātāya¹ āpajjati?

¹ SK. kukkucāpakatātāya.

* For pp. 14-16 cp. Vin. i. 102 sq.

Kappiyākappiyaṃ nissāya kukkuce uppanne vinayadharaṃ pucchivā kappiyaṃ ce kattabbaṃ siyā, akappiyaṃ ce na kattabbaṃ, ayaṃ pana vaṭṭatī ti madditvā vitikkamatiyeva. Evaṃ kukkuce¹-pakatātāya āpajjati. Kathaṃ akappiye kappiyasaññitāya āpajjati? Acchamaṃsaṃ sūkaramaṃsaṃ ti khādati, vikāle kālasaññāya bhuñjati, evaṃ akappiye kappiyasaññitāya āpajjati. Kathaṃ kappiye akappiya-saññitāya āpajjati? Sūkaramaṃsaṃ acchamaṃsaṃ ti khādati kāle vikālasaññāya bhuñjati, evaṃ kappiye akappiya-saññitāya āpajjati. Kathaṃ satisammaṃsā āpajjati? sahaseyyacīvaravippavāsādīni satisammaṃsā āpajjati. Iti imesaṃ channaṃ ākārānaṃ aññatarena ākārena āpannā ‘yassa siyā’ ti sattannaṃ āpattikkhandhānaṃ aññatarā āpatti therassa vā majjhimassa vā navakassa vā ti attho.

“So āvikareyyā” ti so taṃ āpattiṃ desetu vā pakāsetu vā ti vuttaṃ hoti. “Asantiyā āpattiyā” ti yassa pana evaṃ anāpannā vā āpattiṃ āpajjitvā ca puna vuṭṭhitā vā desitā vā ārocitā vā āpatti, tassa sā āpatti asanti nāma hoti evaṃ asantiyā āpattiyā tuṇḥibhavittabbaṃ. “Tuṇḥibhāvena kho panāyasmante parisuddhā ti vedissāmī” ti tuṇḥibhāvenāpi hi kāraṇena ahaṃ āyasmante parisuddhā icceva jānissāmi. “Yathā kho pana paccēkapuṭṭhassa veyyākaraṇaṃ hoti” ti yathā ekeneko puṭṭho byākareyya, yathā ekeneko paccēkapuṭṭho maṃ esa pucchati ti ñatvā byākareyyā ti vuttaṃ hoti. “Eva-mevaṃ evarūpāya parisāya yāvattiyāṃ anusāvitaṃ hoti” ti ettha ekacce tāva ācariyā evaṃ vadanti: “Evamevaṃ imissā bhikkhuparisāya yadetāṃ yassa siyā āpatti so āvikareyya, asantiyā āpattiyā tuṇḥibhavittabbaṃ tuṇḥibhāvena kho panāyasmante parisuddhā ti vedissāmī” ti tikkhattuṃ anusāvitaṃ. Taṃ ekamekena maṃ esa pucchati ti evaṃ jānittabbaṃ hoti ti attho ti taṃ na² yujjati. Kasmā? Atthabyañjanabhedaṃ anusāvaṇaṃ hi nāma atthato ca byañjanato ca abhinnaṃ hoti, “dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmī” ti ādisu viya. ‘Yassa siyā’ ti ādi vacanattayaṃ pana atthatopi byañjanatopi bhinnāṃ. Tena tassa anusāvaṇattayaṃ na yujjati. Yadi cetāṃ yāvattiyānusāvaṇaṃ siyā nidānuddese anitṭhitepi āpatti siyā, na ca yuttaṃ anāpattikkhette āpattiṃ āpajjituṃ. Apare anusāvitaṃ ti padassa anusāvetabbaṃ ti atthaṃ vikappetvā “yāvattiyāṃ” ti idaṃ upari uddeśavasāne “kaccittha parisuddhā tatiyaṃpi pucchāmī” ti etaṃ sandhāya vuttan ti āhu. Tampi na yujjati. Kasmā? Atthayuttīnaṃ abhāvato. Idaṃ hi padaṃ keci anusāvitaṃ ti sajjhāyanti, keci anusāvitaṃ ti. Tam ubhayathāpi atitakārameva dīpeti, na anāgataṃ. Yadi c’assa ayaṃ attho siyā anusāvitaṃ hessatī ti

¹ SK. kukkucāpakatātāya.

² SK. na taṃ.

vadeyya, evaṃ tāva atthābhāvato na yujjati, yadi cetam uddesāvāsāne vacanam sandhāya vuttam siyā na āvikarissāmī ti cittam uppādentassa nidāne samattepi vuttamusāvādo na siyā. Kasmā? “**Yāvatiyaṃ anusāviyamāne**” ti vacanato “**yāvatiyaṃ**” ti idaṃ vacanameva niratthakaṃ siyā. Kasmā? Nidānuddese yāvatiyānusāvaṇassa abhāvato ti evaṃ yutti-abhāvato tampi na yujjati. “**Yāvatiyaṃ anusāvitaṃ hotī**” ti idaṃ pana lakkhaṇavacanamattham. Tena imamattham dasseti. Idaṃ pātimokkham nāma yāvatiyaṃ anusāviyyati, tasmim yāvatiyaṃ anusāviyamāne yo saramāno santim āpattim nāvikaṇoti, tassa yāvatiyānusāvaṇavasena¹ sampajānamusāvādo hoti. Tadetam yathā anusāvitaṃ yāvatiyaṃ anusāvitaṃ nāma hoti; tam dassetuṃ, “**tatthāyasmante pucchāmī**” ti ādi vuttam. Tam pan’etaṃ Pārājikādīnam avasāne dissati, na nidānāvasāne, kiñcāpi na dissati. Atha kho uddesakāle āvikatā hi’ssa phāsu hotī ti vatvā “**uddiṭṭham kho āyasmanto nidānam tatthāyasmante pucchāmī**” ti ādinā nayena vattabbameva. Evaṃ hi nidānam su-uddiṭṭham hoti, aññatā du-uddiṭṭham. Imamevattham sandhāya Uposathakkhandhake vuttam: “**Yāvatiyaṃ anusāvitaṃ hotī ti sakimpī anusāvitaṃ hoti, dutiyampi anusāvitaṃ hoti, tatiyampi anusāvitaṃ hotī,**” ti ayamettha ācariyaparamparābhato vinicchayo.

“**Yo pana bhikkhu . . . pe . . . sampajānamusāvādassa hotī**” ti sampajānamusāvādo assa hoti, tenassa dukkaṭāpatti hoti. Sacc² kho pana na musāvādalakkhaṇena sampajānamusāvāde kiṃ hoti, dukkaṭam hotī ti iminā pana Bhagavato vacanena vacīdvāre akiriyasamuṭṭhānāpatti hotī ti vedītabbo, vuttampi cetam:—

“**Anālapanto manujena kenaci
Vācāgiraṃ no ca pare bhaṇeyya,
Āpajjeyya vācasikaṃ na kāyikaṃ
Pañhā m’esā kusalehi cintitā**” ti.

“**Antarāyiko**” ti vippaṭisāravatthutāya pāmojjādisambhavam nivāretvā paṭhamajjhānādīnam adhigamāya antarāyakaṇo. “**Tasmā**” ti yasmā ayaṃ anāvikaṇaṇasaṅkhāto sampajānamusāvādo antarāyiko hoti. Tasmā “**saramānenā**” ti attani santim āpattim jānantena. “**Visuddhāpekkhenā**” ti vuṭṭhātukāmena visujjhītukāmena. “**Santi āpatti**” ti āpajjitvā avuṭṭhitā āpatti “**āvīkātabbā**” ti saṅghamajjhe vā gaṇamajjhe vā ekapuggale vā pakāsetabbā, antamaso anantarassāpi bhikkhuno “**ahaṃ āvuso itthannāmaṃ āpattim āpanno ito**

¹ MSS. °anusāvaṇavasena; SK. yāvatiyānusāvaṇavasāne.

² SHB. Sā ca.

vuṭṭhahitvā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmi” ti vattabbaṃ. Sacepi vematiko hoti, “ahaṃ āvuso itthannāmāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissāmi, tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmi” ti vattabbaṃ. “Avikatā hi’ssa phāsu hoti” ti ettha āvikatā ti āvikatāya pakāsītāyā ti attho. Alajjitā ti ādisu viya idampi karaṇatthe paccattavacanāṃ, ‘hi’ iti nipātamattāṃ, ‘assā’ ti etassa bhikkhuno, ‘phāsu hoti’ ti paṭhamajjhānādīnaṃ adhigamāya phāsu hoti, avippatisāramūlakānaṃ pāmojjādīnaṃ vasena sukhā paṭipadā sampajjati ti attho.

**Iti Kaṅkhāvitaraṇiyā Pātimokkhavaṇṇanāya
Nidānavāṇṇanā
niṭṭhitā.**

Idāni yadetaṃ nidānānantaraṃ “tatrime cattāro” ti ādi Pārājīkakaṇḍaṃ. Tattha “tatrā” ti tasmim “pātimokkhaṃ uddisissāmi” ti evaṃ vutte pātimokkhe. “Ime” ti idāni vattabbānaṃ abhimukhikaraṇaṃ. “Cattāro” ti gaṇanaparicchedo. “Pārājikā” ti evaṃ nāmakā. “Dhammā” ti āpattiyo. “Uddesaṃ āgacchanti” ti sarūpena uddisitatthataṃ āgacchanti, na nidāne viya “yassa siyā āpatti” ti sādharmaṇavacanamatteṇa.

“Yo panā” ti rassadīghādīnā līṅgādibhedā¹ yo koci. “Panā” ti nipāto. “Bhikkhū” ti ehibhikkhu-upasampadā saraṇāgamaṇa-upasampadā ovādapatiṅgahaṇa-upasampadā pañhabyākaraṇa-upasampadā² garudhammapatiṅgahaṇa-upasampadā dūtena upasampadā aṭṭhavācika-upasampadā³ ñatticatutthakamma-upasampadā ti imāsu aṭṭhasu upasampadāsu ñatticatutthena upasampadākammena akuppena ṭhānārahena upasampanno. Tassa pana kammassa vatthuñattianusāvaṇasīmāparisasampattivasena akuppatā veditabbā. Tattha ‘vatthū’ ti upasampadāpekkho puggalo. So ṭhapetvā ūnavīsativassaṃ puggalaṃ antimavatthūṃ ajjhāpannapubbaṃ paṇḍakādayo ca ekādasa abhabbapuggalo³ veditabbo. Tattha ūnavīsativasso nāma paṭisandhigahaṇato paṭṭhāya aparipuṇṇavīsativasso, antimavatthūṃ ajjhāpannapubbo nāma catunnaṃ pārājīkānaṃ aññataraṃ ajjhāpannapubbo; paṇḍakādayo Vajjanīyapuggalakathāyaṃ vuttā. Tesu āsittapaṇḍakaṅca usūyapaṇḍakaṅca ṭhapetvā opakkamikapaṇḍako ca napumsakapaṇḍako ca paṇḍakabhāvapakkhe ṭhito pakkhapaṇḍako ca idha adhippeto. Theyyasamvāsako pana tividho, līṅgatthenako samvāsatthenako ubhayatthenako ti. Tattha yo sayāṃ pabbajitvā na bhikkhuvassāni gaṇeti, na yathābuḍḍhaṃ bhikkhūnaṃ vā sāma-

¹ SK. līṅgādibhedena.

² SK. aṭṭha°.

³SHB °puggale.

ṇerānaṃ vā vandanaṃ sādiyati, na āsanena paṭibāhati, na uposathādisu sandissati, ayaṃ asuddhacittatāya līngamattasseva thenitattā līngatthenako nāma. Yo pana bhikkhūhi pabbājito sāmaṇero samāno kāsāyāni apanetvā tesu sa-ussāho va methunaṃ dhammaṃ paṭisevitvā puna nivāsetvā sāmaṇerabhāvaṃ paṭijānāti, ayaṃ bhikkhūhi dinnalīngassa apariccattattā na līngatthenako, līngānurūpassa saṃvāsassa sādītattā nāpi saṃvāsatthenako, antimavatthum ajjhāpanakepi eseva nayo. Yo ca kho sāmaṇero samāno videsaṃ gantvā bhikkhuvassāni gaṇeti, yathābuddhaṃ vandanaṃ sādiyati, āsanena paṭibāhati, uposathādisu sandissati, ayaṃ saṃvāsamattasseva thenitattā saṃvāsatthenako nāma. Bhikkhuvassagaṇanādiko hi sabbo pi kiriyabhedo imasmiṃ atthe saṃvāso ti veditabbo. Sikkhaṃ paccakkhāya ‘na maṃ koci jānāti’ ti puna evaṃ paṭipajjantepi eseva nayo. Yo pana sayāṃ pabbajitvā vihāraṃ gantvā yathābuddhaṃ vandanaṃ sādiyati, āsanena paṭibāhati bhikkhuvassāni gaṇeti, uposathādisu sandissati, ayaṃ līngassa ceva saṃvāsassa ca thenitattā ubhayatthenako nāma. Dhuranikkhepavasena kāsāyāni apanetvā antimavatthum ajjhāpajjitvā puna tāni acchādetvā evaṃ paṭipajjantepi eseva nayo. Ayaṃ tividho pi theyyasamvāsako idha adhippeto: ṭhapetvā pana imaṃ tividhaṃ.

“ Rājadubbhikkhakantārarogaveribhayena vā,
Civarāharaṇatthaṃ vā līngaṃ ādiyatīdha yo

Samvāsaṃ nādhivāseti yāva so suddhamānaso,
Theyyasamvāsako nāma tāva esa na vuccatī ” ti.

Yo pana upasampanno titthiyabhāvaṃ patthayamāno sayāṃ vā kusacivarādikaṃ titthiyalīngaṃ ādiyati, tesāṃ vā santike pabbajati, naggo vā hutvā ājivakānaṃ santikaṃ gantvā tesāṃ vatāni ādiyati, ayaṃ titthiyapakantako nāma. Ṭhapetvā pana manussajātikaṃ avaseso sabbo pi tiracchānagato nāma. Yena manussajātikā janetti sayampi manussabhūteneva sañcicca jīvitā voropitā, ayaṃ mātu-ghātako nāma. Pitughātakepi eseva nayo. Yena antamaso gihilīnge ṭhito pi manussajātiko khīṇāsavo sañcicca jīvitā voropitā, ayaṃ arahantaghātako nāma. Yo pana pakatattaṃ bhikkhunīṃ tinnaṃ maggānaṃ aññatarasmiṃ magge dūseti, ayaṃ bhikkhunidūsako nāma. Yo Devadatto viya sāsanaṃ uddhammaṃ ubbinayaṃ katvā catunnaṃ kammānaṃ aññataravasena saṅghaṃ bhindati, ayaṃ saṅghabhedako nāma. Yo Devadatto viya dutthacittena vadha-kacittena Tathāgatassa jīvamānakasarīre khuddakamakkhikāya pivanamattampi lohitaṃ uppādeti, ayaṃ lohittuppādako nāma.

Yassa itthinimittuppādanakammato ca purisanimittuppādanakammato ca ubhayato duvidhampi byañjanam atthi, ayaṃ ubhato byañjanako nāma. Iti ime terasa puggalā upasampadāya avatthukā. Ime pana ṭhapetvā aññasmim upasampadāpekkhe sati upasampadākammaṃ vatthusampattivasena akuppaṃ hoti.

Kathaṃ ñattisampattivasena akuppaṃ hoti? Vatthusañghapuggalañattinaṃ aparāmasanāni, pacchā ñattiṭhapanam cā ti ime tāva pañcañattidosā. Tattha ayaṃ itthannāmo ti upasampadāpekkhassa akittanaṃ vatthu-aparāmasanaṃ nāma, “**suṇātu me bhante saṅgho**” ti ettha suṇātu me bhante ti vatvā ‘saṅgho’ ti agahaṇam saṅgha-aparāmasanaṃ nāma. Itthannāmassa upasampadāpekkhā ti upajjhāyassa akittanaṃ puggala-aparāmasanaṃ nāma. Sabbena sabbaṃ ñattiyā anuccāraṇam ñatti-aparāmasanaṃ nāma. Paṭhamaṃ kammavācam niṭṭhāpetvā eṣā ñatti ti vatvā khamati saṅghassā ti. Evaṃ ñattikittanaṃ pacchā ñattiṭhapanam nāma. Iti imehi dosehi vimuttāya ñattiyā sampannaṃ ñattisampattivasena akuppaṃ hoti.

Anusāvaṇavasena akuppatāya pivatthusañghapuggalānaṃ aparāmasanāni sāvaṇāya hāpanam akāle sāvaṇan ti ime pañca anusāvaṇadosā. Tattha vatthādinaṃ aparāmasanāni ñattiyam vuttasadisāneva. Tīsu pana anusāvaṇāsu yattha katthaci etesaṃ aparāmasanaṃ aparāmasanameva. Sabbena sabbaṃ pana kammavācam avatvā catukkhattuṃ ñattikittanameva, athavā pana kammavācabbhantare akkharassa vā padassa vā anuccāraṇam vā duruccāraṇam vā sāvaṇāya hāpanam nāma. Sāvaṇāya anokāse paṭhamaṃ ñattiṃ aṭṭhapetvā anusāvaṇakaraṇam akāle sāvaṇam nāma. Iti imehi dosehi vimuttāya anusāvaṇāya sampannaṃ anusāvaṇasampattivasena akuppaṃ hoti.

Pubbe vuttaṃ vipattisīmālakkaṇam samatikkantāya pana sīmāya kataṃ sīmāsampattivasena akuppaṃ hoti.

Yāvatikā bhikkhū kammappattā tesam anāgamaṇam chandārahānaṃ chandassa anāharaṇam sammukhibhūtānaṃ paṭikkosanaṃ ti ime pana tayo parisadosā. Tehi vimuttaya parisāya kataṃ parisasampattivasena akuppaṃ hoti. Kāraṇārahattā pana satthusāsanārahattā ṭhānārahānaṃ nāma hoti. Iti yo iminā evaṃ akuppena ṭhānārahena ñatticatutthena upasampadākammaṃ upasampanno ayaṃ idha bhikkhū ti adhippeto paññattivajjesu pana aññepi saṅghaṃ¹ gacchanti.

“**Bhikkhūnaṃ sikkhāsājīvasamāpanno**”^{*} ti yā bhikkhūnaṃ adhisīlasaṅkhātā sikkhā tañca yattha cete saha jīvanti, ekājīvikā sabhā-

¹ SK. saṅghaṃ.

^{*} Vin. III. 23.

gavuttino honti, taṃ Bhagavatā paññattasikkhāpadasaṅkhātāṃ sājīvaṅca tattha sikkhanabhāvena samāpanno ti bhikkhūnaṃ sikkhā-sājīvasamāpanno sikkhaṃ paripūrento sājīvaṅca avitikkamanto hutvā tadubhayaṃ upagato ti attho.

“**Sikkhaṃ apaccakkhāya dubbalyaṃ anāvikatvā**”^{*} ti yaṃ sikkhaṃ samāpanno taṃ apaṭikkhipitvā yaṅca sājīvaṃ samāpanno tasmiṃ dubbalabhāvaṃ appakāsetvā; tattha citta-khettakālapayogapugga-lavijānavasena sikkhāya paccakkhānaṃ ñatvā tadabhāvena. Apaccakkhānaṃ veditabbaṃ kathaṃ? Upasampannabhāvato cavitukāmatācitteneva hi sikkhāpaccakkhānaṃ hoti na davā vā ravā vā bhaṇantassa. Evaṃ cittavasena sikkhāpaccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena. Tathā “**Buddhaṃ paccakkhāmi dhammaṃ paccakkhāmi saṅghaṃ paccakkhāmi sikkhaṃ vinayaṃ pātimokkhaṃ uddesaṃ upajjhāyaṃ ācariyaṃ saddhivihārikaṃ antevāsikaṃ samānupajjhāyakaṃ samānācariyakaṃ sabrahmacāriṃ paccakkhāmi**” ti evaṃ vuttānaṃ buddhādīnaṃ catuddasannaṃ, “**gihī ti maṃ dhārehi upāsako ārāmiko sāmaṇero titthiyo titthiyasāvako assamaṇo asakya-puttiyo ti maṃ dhārehi**” ti evaṃ vuttānaṃ gihī-ādīnaṃ aṭṭhannaṅcā ti imesaṃ dvāvīsatiyā khetta-padānaṃ yassa kassaci savevacanassa vasena tesu yaṃ kiñci vattukāmassa yaṃ kiñci vadato sikkhāpaccakkhānaṃ hoti, na rukkhādīnaṃ aññatarassa nāmaṃ gahetvā paccācikkhantassa. Evaṃ khetta-vasena paccakkhānaṃ hoti na tadabhāvena. Tattha yadetaṃ “**paccakkhāmi**” ti ca ‘**maṃ dhārehi**’ ti ca vuttaṃ vattamānakālavacanaṃ, yāni ca ‘**alamme buddhena kinnu¹ me buddhena na mamattho buddhena sumuttohaṃ buddhenā**’ ti ādinā nayena akhyātavasena kālaṃ anāmasitvā purimehi cuddasahi padehi saddhiṃ yojetvā vuttāni alamme ti ādini cattāri padāni tesam yeva ca savevacanānaṃ vasena paccakkhānaṃ hoti. Na paccakkhāsin ti vā paccakkhissan ti vā maṃ dhāresī ti vā dhāressasī ti vā yannūnāhaṃ paccakkheyyan ti vā ti ādini atitānāgataparikkappavacanāni bhaṇantassa. Evaṃ vattamānakālavasena ceva anāmaṭṭhakālavasena ca paccakkhānaṃ hoti na tadabhāvena. Payogo pana duvidho: kāyiko vācasiko ca. Tattha buddhaṃ paccakkhāmi ti ādinā nayena yāya kāyaci bhāsāya vacībhedaṃ katvā vācasikapayogeneva paccakkhānaṃ hoti, na akkharalikhanaṃ vā hatthamuddādinidassanaṃ vā kāyappayogaṃ² karontassa. Evaṃ vācasikapayogeneva paccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena. Puggalo pana duvidho: Yo ca paccakkhāti, yassa ca paccakkhāti, tattha yo paccakkhāti so sace ummattakhittacittavedanattānaṃ aññataro na hoti, yassa

¹ M. kinnu kho.

² SK. kāyapayogaṃ.

* Vin. iii. 24.

pana paccakkhāti so sace manussajātiko hoti na ca ummattakādīnaṃ aññataro sammukhībhūto ca, sikkhāpaccakkhānaṃ hoti. Na hi asammukhībhūtassa dūtena vā paṇṇena vā ārocanaṃ rūhati. Evaṃ yathāvuttapuggalavasena paccakkhānaṃ hoti na tadabhāvena. Vijānanampi niyamitāniyamitavasena duvidhaṃ. Tattha yassa yesaṃ vā niyametvā imassa ‘imesaṃ vā ārocemī’ ti vadati, sace te yathā pakatiyā loke manussā vacanaṃ sutvā āvajjanasamaye jānanti, evaṃ tassa vacanānantarameva tassa. ‘Ayaṃ ukkaṇṭhito’ ti vā ‘gihībhāvaṃ patthayati’ ti vā yena kenaci ākārena sikkhāpaccakkhāna-bhāvaṃ jānanti, paccakkhātā va hoti sikkhā. Atha aparabhāge kiṃ iminā vuttan ti cintevā jānanti aññe vā jānanti, apaccakkhātā va hoti sikkhā. Aniyametvā ārocentassa pana sace vuttanayena yo koci manussajātiko vacanattamaṃ jānāti, paccakkhātā va hoti sikkhā. Evaṃ vijānanavasena paccakkhānaṃ hoti, na tadabhāvena. Yo pana antamaso davāyapi paccakkhāti, tena apaccakkhātā va hoti sikkhā. Iti imesaṃ vuttappakārānaṃ cittādīnaṃ¹ vasena sabbaso vā pana apaccakkhānena sikkhaṃ apaccakkhāya sikkhāya² paccakkhānasseva atthabhūtaṃ ekaccaṃ dubbalyaṃ anāvikatvā. “**Methunaṃ dhammaṃ paṭisevveyyā**” ti ettha methunadhamman ti rāgapariyutṭhānena sadisānaṃ ubhinnaṃ dhammaṃ paṭisevveyyā ti seveyya ajjhāpajjeyya. “**Antamaso**” ti sabbantimena paricchena. “**Tiracchānagatāyapi**” ti paṭisandhivasena tiracchānesu gatāyapi, aya-mettha anuppaññatti. “**Pārājiko hoti**” ti parājito hoti parājaya-māpanno. “**Asaṃvāso**” ti pakatattā bhikkhū saha vasanti etthā ti ekakammādiko tividho saṃvāso. So tena saddhiṃ natthi ti asaṃvāso. Saṅghakammesu hi esa gaṇapūraako pi na hoti. Ayaṃ tāva padavaṇṇanā.

Ayaṃ panettha vinicchayo: manussāmanussa-tiracchānagatavasena hi tisso itthiyo. Tāsaṃ vaccamaggapassāvamaggamukhamaggavasena tayo tayo katvā nava maggā. Tathā ubhatobyañjā-kānaṃ purisānaṃ pana vaccamaggamukhamaggavasena dve dve katvā cha, tathā paṇḍakānan ti evaṃ tiṃsa maggā. Tesu attano vā paresaṃ vā yassa kassaci maggassa santhatassa vā asanthatassa vā paresaṃ pana matānampi akkhayitassa vā yebhuyyena, akkhayitassa vā pakativātena asaṃphuṭṭhe allokāse yo bhikkhu ekatilabjā-mattampi attano aṅgajātaṃ santhatamaṃ vā asanthatamaṃ vā sevana-cittena paveseti, parena vā pavesiyamāne pavesanapavittatṭhiti-uddharaṇesu yaṃ kiñci sādiyati ayaṃ pārājikāpatṭiṃ āpanno nāma hoti. Ayaṃ tāvettha asādhāraṇavinicchayo. Sabbasikkhāpadānaṃ pana sādharmaṇavinicchayatthamaṃ ayaṃ mātikā:—

¹ SHB. cittādīnaṃva.

² SK. sikkhaṃ.

“Nidānaṃ puggalaṃ vatthuṃ paññattividdhimeva ca,
ānattāpattināpattivipattiṃ aṅgameva ca.

Samuṭṭhānavidhiṃ kiriyā saññācettehi nānataṃ,
vajjakammappabhedāṅca tikadvayavidhiṃ tathā.

Lakkhaṇaṃ sattadasadhā ṭhitāṃ sādharmaṇaṃ idaṃ,
ñatvā yojeyya medhāvī tattha tattha yathārahaṃ.”

Tattha **nidānaṃ** nāma Vesāliṛajagahasāvattiālavikosambisakka-
bhaggānaṃ vasena sattavidhaṃ paññattiṭṭhānaṃ. Idaṃ hi sabba-
sikkhāpadānaṃ nidānaṃ. “**Puggalo**” nāma yaṃ yaṃ ārabha
taṃ taṃ sikkhāpadaṃ paññattaṃ. “**Vatthu**” nāma tassa tassa
puggalassa ajjhācāro vuccati. “**Paññatti vidhin ti**” paññatti anu-
paññatti anuppannapaññatti sabbatthapaññatti padesapaññatti sādha-
raṇapaññatti asādhāraṇapaññatti ekatopaññatti ubhatopaññatti va-
sena navavidhapaññatti. Tattha anuppannapaññatti nāma anup-
panne dose paññattā. Sā aṭṭhagarudhammapaṭiggahaṇavasena bhik-
khunīnaṃ yeva āgatā. Aññatra natthi. Vinayadharapañcamena
gaṇena upasampadā, gaṇaṅgaṇūpāhanā, dhuvanahānaṃ, cammattha-
raṇaṃ ti etesaṃ vasena catubbidhā padesapaññatti nāma. Majjhi-
madese yeva hi etehi apatti hoti. Tesupi dhuvanahānapaṭikkhepa-
mattameva pātimokkhe āgataṃ. Tato aññāpadesapaññatti nāma
natthi. Sabbāni sabbatthapaññatti yeva honti. Sādharmaṇapaññatti-
dukaṅca ekatopaññattidukaṅca atthato ekaṃ. Tasmā anuppanna-
paññattiṅca sabbatthapaññattidukaṅca ekato paññattidukaṅca ṭha-
petvā sesānaṃ catassannaṃ¹ paññattinaṃ vasena sabbattha vinic-
chayo veditabbo. “**Ānattāpattināpattivipattiṃ**”² ti ettha ānatti ti
ānāpanaṃ vuccati. Āpatti ti pubbapayogādivasena āpattibhedo.
Anāpatti ti ajānanādivasena anāpatti. Vipatti ti sila-ācāra-ditṭhi-
ājivavipattinaṃ aññatarā. Iti imāsaṃ ānattādīnampi vasena sab-
battha vinicchayo veditabbo. “**Aṅgaṇa**” ti sabbasikkhāpadesu
āpattinaṃ aṅgaṃ veditabbaṃ. “**Samuṭṭhānavidhin**” ti sabbāpatti-
naṃ kāyo vācā kāyavācā kāyacittaṃ vācācittaṃ kāyavācācittānaṃ
ti imāni ekaṅgikadvāṅgikativāṅgikāni cha samuṭṭhānāni, yāni sikkhā-
padasamuṭṭhānāni ti pi vuccanti. Tattha purimāni tīṇi acittakāni
pacchimāni sacittakāni. Tesu ekena vā dvīhi vā tīhi vā catuhi vā,
chahi vā samuṭṭhānehi āpattiyo samuṭṭhahanti, pañcasamuṭṭhānā
nāma natthi. Tattha ekasamuṭṭhānā nāma catutthena ca pañcamena
ca chaṭṭhena ca samuṭṭhānena samuṭṭhāti, na aññena. Dvisamuṭṭhā-

¹ SK. catunnaṃ.

² SK. ānattāpattanāpatti°.

nā nāma paṭhamacatutthehi ca dutiyapañcamehi ca tatiyachatṭhehi ca catutthachatṭhehi ca pañcamachatṭhehi ca samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, na aññehi. Tisamuṭṭhānā nāma paṭhamehi ca tīhi pacchimehi ca tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti na aññehi. Catusamuṭṭhānā nāma paṭhamatatiyacatutthachatṭhehi ca dutiyatatiyapañcamachatṭhehi ca samuṭṭhānehi samuṭṭhāti, na aññehi. Cha samuṭṭhānā nāma chahi pi samuṭṭhāti. Evaṃ:—

**Tidhā ekasamuṭṭhānā pañcadhā dvisamuṭṭhitā
dvidhā ticaturuṭṭhānā ekadhā chasamuṭṭhitā ti.**

Samuṭṭhānavasena sabbāva terasa āpattiyo honti. Tā paṭhama-
paññattisikkhāpadavasena samuṭṭhānato terasa nāmāni labhanti. Paṭhamapārājikasamuṭṭhānā adinnādāna—sañcaritta—samanubhāsa-
na—kaṭhina—eḷakaloma-padasodhamma—addhāna—theyyasattha—
dhammadesanā—bhūtārocana—corivuṭṭhāpana—ananuññātasamuṭ-
ṭhānā ti, tattha yā kāyacittato samuṭṭhāti, ayaṃ paṭhamapārājika-
samuṭṭhānā nāma. Yā sacittakehi tīhi samuṭṭhānehi samuṭṭhāti,
ayaṃ adinnādānasamuṭṭhānā nāma. Yā chahi pi samuṭṭhāti, ayaṃ
sañcarittasamuṭṭhānā nāma. Yā chatṭheneva samuṭṭhāti, ayaṃ
samanubhāsanasamuṭṭhānā nāma. Yā tatiyachatṭhehi samuṭṭhāti,
ayaṃ kaṭhinasamuṭṭhānā nāma. Yā paṭhamacatutthehi samuṭ-
ṭhāti ayaṃ eḷakalomasamuṭṭhānā nāma. Yā dutiyapañcamehi sa-
muṭṭhāti, ayaṃ padasodhammasamuṭṭhānā nāma. Yā paṭhamata-
tiyacatutthachatṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ addhānasamuṭṭhānā nāma.
Yā catutthachatṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ theyyasatthasamuṭṭhānā
nāma. Yā pañcameneva samuṭṭhāti, ayaṃ dhammadesanasamu-
ṭṭhānā nāma. Yā acittakehi tīhi samuṭṭhāti, ayaṃ bhūtārocana-
samuṭṭhānā nāma. Ya pañcamachatṭhehi samuṭṭhāti, ayaṃ cori-
vuṭṭhāpanasamuṭṭhānā nāma. Yā dutiyatatiyapañcamachatṭhehi
samuṭṭhāti, ayaṃ ananuññātasamuṭṭhānā nāmā ti. Iti imassa
samuṭṭhānavidhinopi vasena sabbattha vinicchayo veditabbo.

“**Kiriyasaññācettehi nānattan**” ti etehi kiriyādihi sabbāpattinaṃ
nānābhāvaṃ ñatvā sabbattha vinicchayo veditabbo. Sabbāpattiyo
hi kiriyākiriya vasena pañcavidhā honti. Seyyathidaṃ atthāpatti
kiriya to samuṭṭhāti, atthi akiriya to, atthi kiriyākiriya to, atthi siyā
kiriya to siyā akiriya to, atthi siyā kiriyato siyā kiriyākiriya to. Tattha
yā kāyena vā vācāya vā paṭhavikhaṇanādisu viya vitikkamaṃ
karontassa hoti, ayaṃ kiriyato samuṭṭhāti nāma. Yā kāyavācāhi
kattabbam akarontassa hoti paṭhamakaṭhināpatti viya ayaṃ akiri-
yato samuṭṭhāti nāma. Yā karontassa ca akarontassa ca hoti aññā-
tikāya bhikkhuniyā hatthato cīvarapaṭiggahaṇāpatti viya, ayaṃ

kiriyakiriyato samuṭṭhāti nāma. Yā siyā karontassa ca siyā akaron-
tassa ca hoti rūpiyapaṭiggahaṇāpatti viya, ayaṃ siyā kiriyato siyā
akiriyato samuṭṭhāti nāma. Yā siyā karontassa ca siyā karontassa
akaron-
tassa ca hoti kuṭikārāpatti viya, ayaṃ siyā kiriyato siyā
kiriyakiriyato samuṭṭhāti nāma.

Sabbāpattiyo ca saññāvasena duvidhā honti: saññāvimokkhā no
saññāvimokkhā ti. Tattha yā vitikkamasaññāya abhāvena muccati,
ayaṃ saññāvimokkhā, itarā no saññāvimokkhā ti. Puna sabbāpi
cittavasena duvidhā honti: sacittakā acittakā ti. Tattha yā sacittaka-
samuṭṭhānavaseneva samuṭṭhāti, ayaṃ sacittakā. Yā acittakena vā
sacittamissakena vā samuṭṭhāti, ayaṃ acittakā.

“**Vajjakammappabhedan**” ti ettha sabbāpattiyo vajjivasena du-
vidhā honti: lokavajjā paṇṇattivajjā ti.¹ Tattha yassā sacittaka-
pakkhe cittaṃ akusalameva hoti, ayaṃ lokavajjā. Sesā paṇṇatti-
vajjā. Sabbāva kāyakammavacikammata-dubhayavasena tividhā
honti. Tattha kāyadvāre āpajjitabbā kāyakammaṃ ti vuccati. Vacī-
dvāre āpajjitabbā vacikammaṃ ti vuccati. Ubhayattha āpajjitabbā
kāyakammaṃvacikammaṃcā ti. Manodvāre āpatti nāma natthi.
Iti iminā vajjakammappabhedanāpi sabbattha vinicchayo veditabbo.

“**Tikadvayavidhin**” ti kusalattikavedanattikavidhiṃ āpattiṃ āpaj-
jamāno hi akusalacitto vā āpajjati kusalavyākatacitto vā. Tathā
dukkhavedanāsamaṅgī vā itaravedanādvayasamaṅgī vā, evaṃ santepi
sabbasikkhāpadesu akusalacittavasena ekaṃ cittaṃ kusalavyākata-
cittavasena dve cittāni, sabbesaṃ vasena tīni cittāni. Dukkhave-
danāvasena ekā vedanā, sukha-upekkhāvasena dve, sabbāsaṃ vasena
tisso vedanā ti ayameva pabhedo labbhati, na añño. “**Lakkhaṇaṃ
sattadasadhā ṭhitam sādharmaṇam idaṃ nātvā**” ti idaṃ nidānādive-
danattikapariyosānaṃ sattadasappakāraṃ lakkhaṇaṃ jānitvā, “**yo-
jeyya medhāvī tattha tattha yathārahan**” ti paṇḍito bhikkhu tasmim
tasmim sikkhāpade idaṃ lakkhaṇaṃ yathānurūpaṃ yojeyyā ti attho.
Taṃ pana ayojitaṃ dubbijānaṃ hoti. Tasmā taṃ sabbasikkhā-
padānaṃ asādharmaṇavinicchayapariyosāne imaṃ mātikaṃ anuddha-
ritvā va yojetvā dassayissāma. Idha panassa ayaṃ yojanā; Vesā-
liyaṃ Sudinnattheraṃ ārabha methunavītikkamavatthusmim paññat-
taṃ. “**Methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyyā**”^{*} ti ayamettha paññatti.
“**Sikkhaṃ apaccakkhāyā**” ti ca “**antamaso tiracchānagatāyāpi**”² ti
ca dve anuppaññattiyo, anuppaññatti ca nāme’sa āpattikarā ca hoti,
aññāvādakasikkhāpadādisu viya, anāpattikarā ca “**aññatra supi-
nantā**” ti ādisu viya. Āpattiupatthambhakarā ca adinnādānādisu

¹ SK. paṇṇattivajjācāti.

² SK. tiracchānagatāyā.

* Vin. iii. 23.

viya. Idha pana upatthambhakarā ti veditabbā. Ito param̄ pana yaththa anupaññatti atthi, tattha ayam̄ anupaññattī ti ettakameva dassayissāma. Thapetvā pana anuppaññattim̄ avasesā paññatti yevā ti sabbattha vinicchayo veditabbo.

Bhikkhum̄ ārabha uppannavatthusmim̄ yeva “**Yā pana bhikkhunī chandaso methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyyā**” ti evaṃ bhikkhunī-nampi paññattato sādharanapaññatti. Añattiyā anāpajjitabbato anāñattikaṃ. Bhikkhum̄ pana ānāpento akappiya-samādānāpattito na muccati, methunarāgena, kāyasamsagge dukkaṭam, jivamānaka-sarīrassa vuttappakāre magge sacepi tacādīni anavasesetvā sabbaso chinnenimittasañṭhānamattam¹ paññāyati, tattha antamaso aṅgajāte vutṭhitam̄ anaṭṭhakāyappasādam̄ piḷakam̄ vā cammakhilaṃ vā pavesentassāpi sevanacitte sati pārājikaṃ. Naṭṭhakāyappasādam̄ sukkhapiḷakam̄ vā matacammaṃ vā lomam̄ vā pavesentassa dukkaṭam. Sace nimittasañṭhānamattampi anavasesetvā sabbaso maggo uppāṭito, tattha upakkamato vaṇasaṅkhepavasena thullaccayaṃ, tathā manus-sānam̄ akkhināsākaṇṇacchiddavatthikosesu satthakena katavaṇe vā hatthi-assādīnañca tiracchānānam̄ vatthikosanāsāpuṭesu thullaccayaṃ. Tiracchānānam̄ pana akkhikaṇṇanāsavaṇesu ahimacchādīnam̄ pavesanappamaṇavirahite aṇunimutte sabbesañca upakacchakādisu sesa-sarīresu dukkaṭam.

Matasarīre nimitte upaḍḍhakkhāyitato paṭṭhāya yāva na kuthitam̄ hoti, tāva thullaccayaṃ. Kuthite dukkaṭam. Tathā vivattakate² mukhe acchupantaṃ aṅgajātam̄ pavesentassa oṭṭhato bahinikkhanta-jivhāya vā dantesu vā thullaccayaṃ. Nimittato bahipatitamaṃsa-pesiyam̄ dukkaṭan ti ayamettha āpattibhedo. Ajānantassa asādiyantassa ummattakhittacittavedanaṭṭa-ādikammikānañca anāpatti. Ettha pana yo niddam̄ okkantattā parenakatampi upakkamaṃ na jānāti, so ajānanto. Yo jānitvāpi na sādīyati, so asādiyanto. Yo pittavasena atekicchaṃ ummādam̄ patto, so ummattako. Yakkhehi katacittavikkhepo khittacitto. Dvinnampi ca etesaṃ aggisuvaṇṇa-gūthacandanādisu samappavattibhāvena ajānanabhāvo va pamāṇam. Yo adhimattavedanāya āturattā kiñci na jānāti, so vedanaṭṭo. Yo tasmim̄ tasmim̄ vatthusmim̄ ādibhūto, so ādikammiko. Ayam̄ panāpatti catusu vipattisu silavipatti. Tassā dve aṅgāni sevanacittañca maggena maggapaṭipādanañcā ti. Samuṭṭhānādi to idaṃ sikkhāpadam̄ paṭhamapārājikasamuṭṭhānam̄ kiriyā, saññāvimokkham̄, sacittakam̄, lokavajjam̄, kāyakammaṃ, akusalacittam̄, dvivedanam³ ti. Imāni ca samuṭṭhānādīni nāma āpattiyā honti na sikkhāpadassa vohāra-

¹ MSS. jinne°.

² SK. vattakate.

³ M. dutiyavedanan.

sukhattham pana sabbatṭhakathāsu sikkhāpadasīsena desanā āgatā. Tasmā aññesupi evarūpesu ṭhānesu byañjane ādaram akatvā adhippetameva gahetabbam.

Attham hi nātho saraṇam avoca na byañjanam lokahito mahesi

Tasmā akatvā ratimakkharesu atthe niveseyya matim mutimā ti.

Paṭhamapārājikam samattam.

Dutiye **gāmā vā araṇṇā vā** ti* ettha sabbo pi ekakuṭīkādhedho parikkhitto vā aparikkhitto vā samanusso vā amanusso vā antamaso atirekacātumāsaniviṭṭho yo koci sattho pi gāmo ti veditabbo. Ṭhapetvā gāmaṇca gāmūpacāraṇca avasesam araṇṇam nāma. Tattha asammohattham gharam gharūpacāro gāmo gāmūpacāro ti ayam vibhāgo veditabbo. Nimbakosassa hi udakapatanatṭhānabbhantaram gharam nāma. Yam pana dvāre ṭhito mātugāmo bhājanadhovana-udakam chaḍḍeti, tassa patanatṭhānaṇca, mātugāmeneva antogehe ṭhitena pakatiyā bahi khittassa, suppassa vā sammunjanīyā vā patanatṭhānaṇca, gharassa purato dvisu kaṇṇesu sambandhitvā majjhe rukkhāsūcidvāram ṭhapetvā gorūpānam pavesananivāraṇattham kataparikkhepo ca, ayam pana sabbo pi gharūpacāro nāma. Yam pana sabbantimam gharam hoti, tassa gharassa tādise gharūpacāre ṭhitassa thāmamajjhimassa purisassa yathā taruṇamanussā attano balaṃ dassento bāham pasāretvā leḍḍum khipanti. Evaṃ khittassa leḍḍussa patanatṭhānabbhantaram gāmo nāma. Tato aññassa leḍḍupātassa abbhantaram gāmūpacāro nāma. Patitassa pana leḍḍuno pavatṭitvā gatatṭhānam na gahetabbam. Parikkhitassa pana gāmassa parikkhepo yeva gāmaparicchdo. Tassa sace dve indakhilā honti, abbhantarime indakhile ṭhitassa leḍḍupātabbhantaram gāmūpacāro nāma. Padabhājanīyepi hi iminā va nayena attho veditabbo. Tattha yvāyam aparikkhittassa gāmassa upacāro dassito, tassa vasena vikāle gāmappavesanādisu āpatti paricchinditabbā. Iti imam ṭhapetvā gāmaṇca gāmūpacāraṇca avasesam imasmim sikkhāpade araṇṇam nāma. Desanāmattameva cetam **“gāmā vā araṇṇā vā”** ti. Ye pana imesam paricchedadassanattam ghara—gharūpacāra—gāma—gāmūpacārā vuttā, tato pi pārājikavatthum avaharantassa pārājikam hoti yeva. **“Adinnan”** ti aññassa manussajātikassa santakam; **“theyyasamkhātan”** ti ettha

* Vin. iii. 46.

theno ti coro, thenassa bhāvo theyyaṃ; avaharaṇacittassetam nāmaṃ. Saṅkhātan ti atthato ekaṃ; koṭṭhāsassetam nāmaṃ, “saññānidānā hi papañcasaṅkhā” ti ādisu viya. Theyyañca taṃ saṅkhātañcā ti theyyasaṅkhātaṃ, theyyacittasaṅkhāto eko cittakoṭṭhāso ti attho. Karaṇatthe cetam paccattavacanam; tasmā theyyasaṅkhātenā ti atthato datṭhabbam. Yo ca theyyasaṅkhātena ādiyati, so yasmā theyyacitto hoti tasmā byañjanam anādiyitvā atthameva dassetum, “theyyacitto avaharaṇacitto” ti evamassa padabhājanam vuttan ti veditabbam. “**Ādiyeyyā**” ti pañcavīsatiyā avahārānam aññataravasena hareyya. Te pana avahārā pañca-pañcakāni samodhānetvā sādhuḥkaṃ sallakkhetabbā.

Pañca-pañcakāni nāma:—nānābhaṇḍapañcakaṃ ekabhaṇḍapañcakaṃ sāhatthikapañcakaṃ pubbayogapañcakaṃ theyyavahārapañcakan ti. Tattha purimāni dve pañcakāni etasseva padassa padabhājane vuttānam “**ādiyeyya hareyya avahareyya iriyāpatham vikopeyya ṭhānā cāveyyā**” ti imesaṃ padānam vasena labbhanti. Tattha nānābhaṇḍapañcakaṃ saviññānaka-aviññānakavasena datṭhabbam. Itaraṃ saviññānakavaseneva. Kathaṃ? ādiyeyyāti ārāmaṃ abhiyuñjati, āpatti dukkaṭassa. Sāmikassa vimatiṃ uppādeti, āpatti thullaccayassa. Sāmiko na mayhaṃ bhavissati ti dhuraṃ nikkhipati, āpatti pārājikassa, “**hareyyā**” ti aññassa bhaṇḍam haranto sīse bhāraṃ theyyacitto āmasati dukkaṭam. Phandāpeti thullaccayaṃ khandham oropeti pārājikam, “**avahareyyā**” ti upanikkhittam bhaṇḍam dehi me bhaṇḍan ti vuccamāno nāhaṃ gaṇhāmī ti bhaṇati dukkaṭam. Sāmikassa vimatiṃ uppādeti, thullaccayaṃ. Sāmiko na mayhaṃ bhavissati ti dhuraṃ nikkhipati pārājikam “**iriyāpatham vikopeyyā**” ti sahabhaṇḍahāraḥkaṃ nessāmi ti paṭhamam pādam atikkāmeti thullaccayaṃ. Dutiyam pādam atikkāmeti pārājikam, “**ṭhānā cāveyyā**” ti thalaṭṭham bhaṇḍam theyyacitto āmasati dukkaṭam. Phandāpeti thullaccayaṃ, ṭhānā cāveti pārājikam. Evaṃ tāva nānābhaṇḍapañcakaṃ veditabbam. Sassāmikassa pana dāsassa vā tiracchānagatassa vā yathāvuttena abhiyogādinaṃ nayena ādiyanaharaṇa-avaharaṇa-iriyāpathavikopanaṭhānācāvanavasena ekabhaṇḍapañcakaṃ veditabbam. Katamaṃ sāhatthikapañcakaṃ? Sāhatthiko āṇattiko nissaggiye. Atthasādhako dhuranikkhepo ti. Tattha sāhatthiko nāma: parassa bhaṇḍam sahatthā avaharati. Āṇattiko nāma: asukassa bhaṇḍam avaharā ti aññam āṇāpeti nisaggiye nāma: suṅkaghātakaparikkappito kāsānam anto ṭhatvā bahipātanam. Atthasādhako nāma: asukassa bhaṇḍam yadā sakkosi, tadā taṃ avaharā ti aññam āṇāpeti. Tattha sace paro antarāyiko hutvā taṃ avaharati, āṇāpakassa āṇattikkhaṇe yeva pārājikam. Parassa vā

pana telakumbhiyā pādagghanakaṃ telaṃ avassapivanakāni upāhanādīni pakkhipati, hatthato muttamatte yeva pārājikaṃ. Dhuranikkhepo pana āramābhiyoga-upanikkhitta-bhaṇḍavasena veditabbo. Tāvakaḷikabhaṇḍadeyyāni adentassāpi eseva nayo ti idaṃ sāhatthikapāñcakaṃ. Katamaṃ pubbapayogapañcakaṃ? Pubbapayogo sahapayogo saṃvidāvahāro saṅketakammaṃ nimittakammaṃ ti. Tattha āṇattivasena pubbapayogo veditabbo. Ṭhānacāvanavasena khilādīni saṃkāmetvā khettādigahaṇavasena sahapayogo veditabbo. Saṃvidāvahāro nāma asukaṃ nāma bhaṇḍaṃ avaharissāmā ti saṃvidahitvā sammantayitvā avaharaṇaṃ. Evaṃ saṃvidahitvā gatesupi ekenāpi tasmiṃ bhaṇḍe ṭhānā cāvite sabbesaṃ avahāro hoti. Saṅketakammaṃ nāma sañjānanakammaṃ. Sace hi purebhattādisu yaṃ kiñci kālaṃ paricchinditvā asukasmīṃ kāle itthannāma bhaṇḍaṃ avaharā ti vutto saṅketato apacchā apure taṃ avaharati, saṅketakārassa saṅketakaraṇakkhaṇe yeva avahāro. Nimittakammaṃ nāma saññuppādanatthaṃ akkhinikhaṇanādi nimittakaraṇaṃ. Sace hi evaṃ katanimittato apacchā apure yaṃ avaharā ti vutto taṃ avaharati, nimittakārakassa nimittakaraṇakkhaṇe yeva avahāro ti idaṃ pubbapayogapañcakaṃ. Katamaṃ theyyāvahārapañcakaṃ? Theyyāvahāro pasayhāvahāro parikappāvahāro paṭicchannāvahāro kusāvahāro ti. Tattha yo sandhicchedādīni katvā adissamāno harati, tulākūṭamānakūṭakūṭakahāpaṇādīhi vā vañcetvā gaṇhāti, tassevaṃ gaṇhato avahāro theyyāvahāro ti veditabbo.

Yo pana pasayha balakkārena paresaṃ santakaṃ gaṇhāti gāmaghātakādayo viya, attano pattabalito vā vuttanayeneva adhikaṃ gaṇhāti rājabhatādayo viya, tassevaṃ gaṇhato avahāro pasayhāvahāro ti veditabbo. Parikappetvā gahaṇaṃ pana parikappāvahāro nāma. So bhaṇḍokāsavasena duvidho. Tatrāyaṃ bhaṇḍaparikappo: sātakatthiko antogabbhaṃ pavisitvā sace sātako bhavissati gaṇhissāmī, sace suttaṃ na gaṇhissāmī ti parikappetvā andhakāre pasibbakaṃ gaṇhāti, tatra sace sātako hoti, uddhāre yeva pārājikaṃ. Suttaṃ ce hoti, rakkhati. Bahi niharitvā muñcivā suttan ti ñatvā puna āharitvā ṭhapeti, rakkhati yeva. Suttan ti ñatvāpi yaṃ laddhaṃ taṃ gahetabban ti gacchati padavārena kāretabbo. Bhūmiyaṃ ṭhapetvā gaṇhāti, uddhāre pārājikaṃ. Coro coro ti anubaddho chaḍḍetvā palāyati, rakkhati sāmikā disvā gaṇhanti, rakkhati yeva. Añño yo koci gaṇhāti bhaṇḍadeyyaṃ. Sāmikesu nivattesu sayāṃ disvā pagevetaṃ mayā gahitaṃ mama dāni santakan ti gaṇhantasāpi bhaṇḍadeyyameva. Tattha yvāyaṃ sace sātako bhavissati, gaṇhissāmī ti ādinā nayena pavatto parikappo ayaṃ bhaṇḍaparikappo nāma. Okāsaparikappo pana evaṃ veditabbo: ekacco

paraparivenādini pavitṭho. Kiñci lobhaniyyaṃ bhaṇḍaṃ disvā gabbhadvārapamukha-hetṭhāpādadvāra-koṭṭhakarukkhamulādivasena paricchedaṃ katvā sace maṃ etthantare passissanti daṭṭhukāmatāya gahetvā vicaranto viya dassāmi, no ce passissanti harissāmi ti parikappeti, tassa taṃ ādāya parikappitaparicchedaṃ atikkantamatte avahāro hoti. Iti yvāyaṃ vuttanayena pavatto parikappo ayaṃ okāsaparikappo nāma. Evaṃ imesaṃ dvinnampi parikappānaṃ vasena parikappetvā gaṇhato avahāro “**parikappāvahāro**” ti veditabbo. Paṭicchādetva pana avaharaṇaṃ paṭicchannāvahāro. So evaṃ veditabbo. Yo bhikkhu uyyānādisu paresaṃ omuñcitvā ṭhapitaṃ aṅgulimuddikādiṃ disvā pacchā gaṇhissāmi ti paṃsunā vā paṇṇena vā paṭicchādeti, tassa ettāvataṃ uddhāro natthi ti na tāva avahāro hoti. Yadā pana sāmikā vicinantaṃ apassitvā sve jānissāmā ti sālāyā va gatā honti, athassa taṃ uddharato uddhāre avahāro. Paṭicchanna-kāle yeva taṃ mama santakan ti saññāya vā gatā dāni te chaddita-bhaṇḍaṃ idan ti paṃsukūlasaññāya vā gaṇhantassa pana bhaṇḍadeyyaṃ. Tesu dutiyadivase āgantvā vicinitvā adisvā dhuranikkhepaṃ katvā gatesupi gahitaṃ bhaṇḍadeyyameva. Pacchā ñatvā codiyamānassa adadato sāmikānaṃ dhuranikkhepe avahāro hoti. Kasmā? Yasmā tassa payogena tehi na diṭṭhaṃ. Yo pana tathārūpaṃ bhaṇḍaṃ yathāṭṭhāne ṭhitaṃ yeva apaṭicchādetvā theyyacitto pādena akkamitvā kaddame vā vālikāya vā paveseti, tassa pavesitamatte yeva avahāro. Kusāṃ saṅkāmetvā pana avaharaṇaṃ kusāvahāro nāma. So pi evaṃ veditabbo: yo bhikkhu vilivamayaṃ vā, tālapaṇṇamayaṃ vā katasaññānaṃ yaṃ kiñci kusāṃ pātetvā cīvare bhājiyamāne attano koṭṭhāsassa samīpe ṭhitaṃ appagghataṃ vā mahagghataṃ vā samasamaṃ vā agghena parassa koṭṭhāsaṃ haritukāmo attano koṭṭhāse patitaṃ kusāṃ parassa koṭṭhāse pātetukāmatāya uddharati rakkhati, tāva parassa koṭṭhāse patite rakkhat-eva. Yadā pana tasmīṃ patite parassa koṭṭhāsato parassa kusāṃ uddharati, uddhaṭamatte avahāro. Sace paṭhamataṃ parakoṭṭhāsato kusāṃ uddharati, attano koṭṭhāse pātetukāmatāya uddhāre rakkhati, pātane rakkhati, attano koṭṭhāsato pana attano kusāṃ uddharato uddhāre yeva rakkhati. Taṃ uddharitvā parakoṭṭhāse pātentassa hatthato muttamatte avahāro ti. Ayaṃ kusāvahāro. Iti yaṃ vuttaṃ ādiyeyyā ti pañcavisatiyā avahārānaṃ aññataravasena hareyyā ti tassattho pakāsito hoti.

“**Yathārūpe**” * ti yādise; “**adinnādāne**” ti adinnassa parasanta-kassa gahaṇe; “**rājāno**” ti idamaṃ Bimbisāraṃ yeva sandhāya vuttaṃ.

Aññe pana tathā kareyyuṃ vā na kareyyuṃ vā te nappamāṇā. “**Haneyyuṃ vā**” ti hatthādihi vā potheyyuṃ satthena vā chindeyyuṃ. “**Bandheyyuṃ vā**” ti rajjubandhanādihi bandheyyuṃ vā. “**Pabbājeyyuṃ vā**” ti nihareyyuṃ vā. “**Coro si bālo si mūḷho si theno sī**” ti imehi vā vacanehi paribhāseyyuṃ. Kīdisassa pana adinnassa ādāne rājāno evaṃ karonti pādassa vā pādārahassa vā. “**Tathārūpaṃ bhikkhu adinnaṃ ādiyamāno**” ti tādisaṃ bhikkhu porāṇakassa kahāpaṇassa pādaṃ vā pādārahaṃ vā bhaṇḍaṃ adinnaṃ bhūmi-ādisu yattha katthaci ṭhitaṃ yaṅkiñcisajivanijjivaṃ vuttappakārānaṃ avahārānaṃ yena kenaci avahārena avaharanto pārājiko hoti, ko pana vādo tato atirekatarasmin ti.

Rājagahe Dhaniyattheraṃ* ārabha rañño dārūni adinnaṃ ādiyana-vatthusmiṃ paññattaṃ. “**Gāmaṃ vā araṇṇā vā**” ti ayamettha anupaññatti sādharmaṇapaññatti. Sānattikaṃ karaṇatthāya gama-nādike pubbapayoge dukkaṭaṃ. Āmasane dukkaṭaṃ. Pārājika-vatthuno phandāpane thullaccayaṃ. Ādiyantassa māsake vā ūna-māsake vā dukkaṭaṃ. Atirekamāsake vā ūnapañcamāsake vā thullaccayaṃ. Pañcamāsake vā atirekapañcamāsake vā pārājikaṃ. Sabbattha gahaṇakālavasena ca desavasena ca paribhogabhājanaparivattanādihi parihīnāparihīnavasena ca vinicchayo veditabbo. Sakasaññissa vissasagāhe tāvakālike petapariggahe tiracchānagata-pariggahe paṃsukūlasaññissa ummattakādīnaṃ anāpatti, silavipatti. “**Aññassa manussajātikassa vasena parapariggahitaṃ, parapariggahitasaññitā, garuparikkhāro, theyyacittaṃ, vuttappakārānaṃ avahārānaṃ vasena avahārakaraṇaṃcā**” ti imānettha pañca aṅgāni. Adinnādānasamuṭṭhānaṃ, kiriyā, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacikammaṃ, akusalacittaṃ, tivedanaṃ ti.

Dutiyapārājikaṃ samattaṃ.

Tatiye “**sañciccā**”† ti sañcetetvā saddhiṃ cetetvā paṇo ti saññāya saddhiṃ yeva vadhāmi nan ti vadhakacetanāya cetetvā parikkappetvā; “**manussaviggahaṇa**” ti kalalato paṭṭhāya jivamānakamanussajātikasarīraṃ; “**jīvitā voropeyyā**” ti kalalakālepi tāpanamaddanehi vā bhesajjasampadānena vā tato vā uddhampi tadanurūpena upakka-mena jīvitā viyojeyya. Imassa pan’atthassa āvībhāvatthaṃ paṇo veditabbo, pānātipāto veditabbo, pānātipātī veditabbo, pānātipātassa payogo veditabbo. Tattha paṇo ti vohārato satto, paramatthato jīvitindriyaṃ. Pānātipāto ti yāya cetanāya jīvitindriya-upacchedakaṃ payogaṃ samuṭṭhāpeti, sā cetanā. Pānātipātī ti vuttacetanāsamaṅgi puggalo. Pānātipātassa payogo ti pānātipātassa chappayogā: sāhatṭhiko nissaggiyo āṇattiyo thāvaro vijjāmayo

* Vin. iii. 41 sq.

† Vin. iii. 73.

iddhimayo ti. Tattha sāhatthiko ti sayam mārentassa kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā paharaṇam. Nissaggiyo ti dūre ṭhitam māretu-kāmatāya¹ kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā ususattiyantapāsānā-dīnam nissajjanam. Tattha ekeko uddissānuddissa bhedato duvidho. Tattha uddisike yam uddissa paharati, tasseva maraṇena kamma-bandho. Yo koci maratū ti evam anuddisike pahārappaccayā yassa kassaci maraṇena kammabandho. Ubhayatthāpi ca paharitamatte vā maratu pacchā vā teneva rogena, paharitamatteyeva kamma-bandho. Āṇattiyo ti asukaṃ nāma mārehī ti aññaṃ āṇāpentassa āṇāpanam, tattha:—

Vatthu kālo ca okāso āvudham iriyāpatho,

Kiriyāviseso ti ime cha āṇattiniyamakā.

Tattha “**vatthū**” ti puggalo. Yam hi puggalam mārehī ti āṇatto sace tameva māreti āṇāpakassa āpatti. Atha aññaṃ vā māreti, tam maññaṃ māno vā aññaṃ māreti, āṇāpako muccati. Imam mārehī ti āṇatte pana āṇāpakassa dukkaṭam. “**Kālo**” ti purebhattādi kālo. Sace hi purebhattam mārehī ti āṇatto purebhattameva māreti, āṇāpakassa āpatti. Athāyam² purebhattam mārehī ti niyāmitam tato pacchā vā pure vā māreti, āṇāpako muccati. Iminā nayena sabbattha vinicchayo veditabbo. [“**Thāvaro**” ti asaṃhārimena upakaraṇena māretukāmassa opātakhaṇanam apassenasamvidhānam asi-ādīnam upanikkhipanam talākādisu visasampayojanam rūpūpahāro ti evamādi. Vuttanayeneva cetthāpi uddissānuddissa bhedo veditabbo. “**Vijjāmayo**” ti māraṇattham vijjāparijjanam. “**Iddhi-mayo**” ti kammavipākajāya iddhiyā payojanam.]³ “**Satthahāraṇam vāssa pariyeseyyā**” ti ettha haratī ti hāraṇam. Kiṃ haratī? Jivitam. Atha vā haritabban ti hāraṇam, upanikkhipitabbanti attho. Satthañca tam hāraṇam cā ti satthahāraṇam; **assā** ti manussaviggahassa; “**pariyeseyyā**” ti yathā labhati tathā kareyya, upanikkhipeyyā ti attho. Etena thāvarappayogaṃ dasseti. Itarathā hi pariyeṭṭhitamatteneva pārājiko bhaveyya, na cetam yuttam. Padabhājane pan’assa vyañjanam anādiyitvā yam ettha thāvarappayoge saṅgahitam sattham tadeva dassetum asim vā ti ādi vuttam. “**Maraṇavaṇṇam vā samvaṇṇeyyā**” ti vācāya vā tālapanṇādisu likhitvā vā yo evam maratī, so dhanam vā labhatī ti ādinā nayena maraṇe guṇam vā pakāseyya. Etena yathā adinnādāne ādiyeyyā ti vuttattā pari-yāyakathāya muccati, na idha evam. Samvaṇṇeyyā ti vacanato pana idha pari-yāyakathāyapi na muccati ti ayamattho veditabbo. “**Maraṇāya vā samādapeyyā**” ti sattham vā āharā ti ādinā nayena

¹ SK, kāmassa.

² SK. atha yam.

³ [] unidentified.

marañatthāya upāyaṃ gāhāpeyya. Etena āṇattikapayogaṃ dasseti. “**Ambho purisā**” ti ālapanametam; “**kim tuyh’iminā**” ti ādi samvaṇṇanākāradassanam; “**iticcittamano**” ti iti citto iti mano; “**matan te jīvitā seyyo**” ti ettha vuttamarāṇacitto marāṇamano ti attho. Ettha mano ti idaṃ cittassa atthadīpanattham vuttam. Tenevassa pada-bhājane yaṃ cittaṃ taṃ mano ti āha. “**Cittasaṅkappo**” ti vicitta-saṅkappo. Etthāpi iti-saddo āharitabbo. Saṅkappoti ca samvidahanamattassetam nāmaṃ, na vitakkasseva. Taṃ ca samvidahanam imasmiṃ atthe saññāsañcetanādhippāyehi saṅghaṃ gacchati. Tasmā iti-citta-saṅkappo ti mattenā jīvitā seyyo ti ettha vutta-maraṇasaññī maraṇa-cetano maraṇādhippāyo ti evamettha attho daṭṭhabbo. Padabhājanepi hi ayameva nayo dassito. Etena marāṇacittādihi vinā “**Ekāhaṃ jīvitam seyyo viriyamārabhato daḥhan**” ti ādinā nayena dhammaṃ bhāsantassa samvaṇṇanā nāma na hotī ti dasseti. “**Anekapariyāyenā**” ti nānappakārena uccāvacena kāraṇena; puna marāṇavaṇṇan ti ādi nigamanavacanam. “**Pārājiko hotī**” ti taṅkhaṇuppanampi manussaviggaṃ vuttanayena jīvitā voropento pārājiko hotī ti.

Vesāliyaṃ sambahule bhikkhū ārabha aññamaññaṃ jīvitā voropanavatthusmiṃ paññattaṃ. “**Maraṇavaṇṇam vā**” ti ayamettha anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Maraṇatthāya opātakhaṇanādisu dukkataṃ. Anuddissakate¹ opāte yassa kassaci patane pi dukkaṭam. Yakkhapetatiracchānagata-manussavigga-hānaṃ tiracchānassa ca dukkhuppattiyampi dukkaṭameva. Manussa-jātikassa dukkhuppattiyaṃ thullaccayaṃ. Tathā yakkhādīnaṃ maraṇe. Tiracchānagatamarāṇe pana pācittiyaṃ. Manussamarāṇe pārājikanti iminā nayena sabbattha payogabhedavasena āpattibhedo veditabbo. Asañcicca mārentassa ajānantassa na maraṇādhippāyassa ammattakādīnaṃ anāpatti. Tattha “**asamciccā**” ti iminā upakkamena imaṃ mareṃ ti acetvā katena upakkamena musalussāpanavatthusmiṃ viya pare mate pi anāpatti. Ajānantassā ti iminā ayaṃ marissatī ti ajānantassa upakkamena visagatapīṇḍapātavatthusmiṃ viya pare mate pi anāpatti. Na maraṇādhippāyassā ti yassa kassaci marāṇam anicchantassa upakkamena bhesajjavatthusmiṃ viya pare mate pi anāpatti. Evaṃ asaṅciccādisu vinicchayo veditabbo. **Sīlavipatti manussajātikapaṇo, paṇasaññitā, vadhakacittam, upakkamo, tena marāṇan** ti imānettha pañca aṅgāni. Adinnādānasa-muttānaṃ, kiriyā, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakkammaṃ vacikkammaṃ, akusalacittam, dukkhavedanan ti.

Tatīyapārājikaṃ samattaṃ.

¹ MSS. -khate.

Catutthe* “**anabhijānan**” ti sakasantāne anuppannattā attani atthibhāvaṃ ajānanto; “**uttarimanussadhamman**” ti uttarimanussānam jhāyīnañceva ariyānañca dhammaṃ; “**attūpanāyikan**” ti attani taṃ upaneti mayi atthi ti samudācaranto attānaṃ vā tattha upaneti ahaṃ ettha sandissāmi ti samudācaranto ti attūpanāyiko, taṃ attūpanāyikaṃ; evaṃ katvā samudācareyyā ti sambandho. “**Alamariyañānadassanan**” ti ettha mahaggatalokuttarapaññā jānanaṭṭhena ñānaṃ, cakkhunā diṭṭhamiva dhammapaccakkhakaraṇato dassanaṭṭhena dassanan ti ñānadassanaṃ, ariyaṃ visuddhaṃ uttamaṃ ñānadassanan ti ariyañānadassanaṃ, alaṃ pariyattaṃ kilesavidhamsanasamatthaṃ ariyañānadassanaṃ ettha jhānādibhede uttarimanussadhamme alaṃ vā ariyañānadassanaṃ assā ti—alamariyañānadassano. Taṃ alamariyañānadassanaṃ “**samudācareyya**” ti vuttappakāraṃ etaṃ uttarimanussadhammaṃ attūpanāyikaṃ katvā kāyena vā vācāya vā tadubhayena vā viññussa manussajātikassa āroceyya; “**iti jānāmi iti passāmi**” ti samudācaraṇākāradassanaṃ etaṃ, attūpanāyikaṃ hi katvā vinā aññāpadesena samudācaranto evaṃ samudācarati, tasmā yvāyaṃ padabhājane “**paṭhamam jhānam samāpajjim samāpajjāmi samāpanno**” ti ādibhedo vutto. So sabbo idheva saṅghaṃ gacchatī ti veditabbo. “**Iti jānāmi iti passāmi**” ti hi vadanto na idaṃ vacanamattameva vadati. Atha kho iminā ca iminā ca kāraṇena ayaṃ dhammo mayi atthi ti dipeti. “**Samāpajjin**” ti ādini vadantena hi samāpajjanādihi kāraṇehi atthitā dipitā hoti. Tena vuttaṃ: yvāyaṃ padabhājane “**paṭhamam jhānam samāpajjim samāpajjāmi samāpanno**” ti ādibhedo vutto, so sabbo idheva saṅghaṃ gacchatī ti.

“**Tato aparena samayenā**” ti tato ārocitakālato aññasmiṃ kāle. Iti āpattipaṭijānanakāladassanaṃ etaṃ. Ayaṃ pana ārocitakkhaṇe yeva āpattim āpajjati. Āpattim pana āpanno yasmā parena codito vā acodito vā paṭijānāti tasmā “**samanuggāhiyamāno vā asamanuggāhiyamano vā**” ti vuttaṃ. “**Āpanno**” ti ārocitakkhaṇe yeva pārājikaṃ āpanno; visuddhāpekkho ti attano gihibhāvādikam visuddhim apekkhamāno icchamāno; ayaṃ hi yasmā pārājikaṃ āpanno tasmā bhikkhubhāve ṭhatvā abhabbo jhānādini adhigantaṃ, iccassa bhikkhubhāvo visuddhi nāma na hoti. Yasmā pana gihī vā upasākarāmikasāmaṇeraṇaṃ vā aññataro hutvā dānādihī saggamaḅgaṃ vā jhānādihī mokkhamaggaṃ vā ārādhetuṃ bhabbo hoti, tasmā’ssa gihī ādibhāvo visuddhi nāma hoti. Tena vuttaṃ: gihibhāvādikam visuddhim apekkhamāno ti. “**Evaṃ vadeyyā**” ti evaṃ bhāneyya. Kathaṃ? “**ajānamevaṃ āvuso**” ti ādi. Tattha “**ajānan**” ti ajānanto; “**apassan**” ti apassanto; tucchaṃ musā “**vilapin**” ti

* Vin. iii, 90, 91.

ahaṃ vacanattavirahitato tuccham, vañcanadhippāyato musā; vilapiṃ abhaṇin ti vuttam hoti. “**Aññatra adhimānā**” ti yvāyaṃ tilakkhaṇam āropetvā saṅkhāre sammasantassa āraddha-vipassakassa appatte pattasaññitasaṅkhāto adhimāno uppajjati, taṃ adhimānaṃ tḥapetvā kevalaṃ pāpicchatāya yo samudācareyya, ayampi pārājiko hoti ti attho.

Vesāliyaṃ Vaggumudātīriye bhikkhū ārabha tesam uttarimanusadhammārocanavattusmiṃ paññattaṃ, “**aññatra-adhimānā**” ti ayamettha anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anāpattikaṃ. Paṭhamajjhānaṃ samāpajjin ti ādinā nayena vuttappakāraṃ asantaṃ jhānādiddhammaṃ ārocentassa sace yassa āroceti, so manussajātiko hoti, anantarameva ayaṃ jhānalābhī ti vā ariyo ti vā yena kenaci ākārena tamatthaṃ jānāti, pārājikaṃ. Sace na jānāti, thullaccayaṃ. Sace pana yo te vihāre vasati, so bhikkhu paṭhamaṃ jhānaṃ samāpajjati ti ādinā nayena aññāpadesena ārocentassa jānāti, thullaccayaṃ. Sace na jānāti dukkaṭaṃ. Adhimānena ārocentassa, anullapanādhippāyassa, ummattakādīnañca anāpatti. Silavipatti. **Uttarimanussa-dhammassa attani asantatā, pāpicchatāya tassa ārocanam, anaññāpadeso, yassa āroceti tassa manussajātikatā, taṃ khaṇaṃ vijānaṃ ti, imānettha pañca aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni adinnādāne vuttasadisānevā ti.

Catutthapārājikaṃ samattaṃ.

“**Uddiṭṭhā kho āyasmanto cattāro pārājikā dhammā***” ti idaṃ idha uddiṭṭhapārājikaparidīpanameva, samodhānetvā pana sabbāneva catuvīsati-pārājikāni veditabbāni. Katamāni catuvīsati? Pāliyaṃ āgatāni tāva bhikkhūnaṃ cattāri bhikkhūnaṃ asādhāraṇāni cattārī ti atṭha, tāni ekādasannaṃ pañḍakādīnaṃ abhabbabbhāvasaṅkhātehi ekādasahi pārājikehi saddhiṃ ekūnavīsati. Gihibhāvaṃ patthayamānāya bhikkhuniyā vibhantabhāvapārājikena saddhiṃ vīsati. Aparānipi lambī mudupiṭṭhiko parassa aṅgajātaṃ mukhena gaṇhāti, parassa aṅgajāte abhinisīdati, imesaṃ catuṇṇaṃ ca vasena cattāri anulomapārājikāni ti vadanti. Iti imāni cattāri purimāni ca vīsati samodhānetvā pana sabbāneva catuvīsati pārājikāni veditabbāni.

“**Na labhati bhikkhūhi saddhiṃ saṃvāsaṃ**” ti uposathādibhedam saṃvāsaṃ bhikkhūhi saddhiṃ na labhati. “**Yathā pure tathā pacchā**” ti yathā pubbe gihikāle anupasampannakāle ca pacchā pārājikaṃ āpannopi tatheva asaṃvāso hoti. Natthi tassa bhikkhūhi saddhiṃ uposathādibhedo saṃvāso ti.

“**Tatthāyasmante pucchāmi**” ti tesu catusu pārājikesu āyasmante kaccittha parisuddhā ti pucchāmi. Kaccitthā ti kacci ettha etesu

catusu pārājikesu kacci parisuddhā ti attho. Athavā “kaccittha parisuddhā” ti kacci parisuddhā attha bhavathā ti attho. Sesam sabbattha uttānamevā ti.

**Kaṅkhāvitarāṇiyā Pātimokkhavaṇṇanāya
Pārājikakaṇḍavaṇṇanā niṭṭhitā.**

“Ime kho panā”^{*} ti idāni vattabbānaṃ abhimukhikaraṇaṃ. “Āyasmanto” ti sannipatitānaṃ piyavacanena ālapanāṃ; “terasā” ti gaṇanaparicchedo; “saṅghādisesā” ti evannāmakā; “dhammā” ti āpattiyo; “uddesaṃ āgacchanti” ti sarūpena uddisitabbaṃ āgacchanti na nidāne viya; “yassa siyā āpatti” ti sādharmaṇavacanamatte. Saṃvijjati cetanā assā ti sañcetanā, sañcetanā va sañcetanikā, sañcetanā vā assā atthi ti sañcetanikā. “Sukkavisatṭhi” ti sukkassa visatṭhi rāgūpatthambhādisu yena kenaci añjajāte kammaññataṃ patte ārogyādisu yaṃ kiñci apadisitvā ajjhatarūpādisu yattha katthaci mocanassādacetanāya nimitte upakkamantassa āsaya dhātunānattato nilādivasena dasavidhesu sukkesu yassa kassaci sukkassa ṭhānā cāvanā ti attho. “Aññatra supinantā” ti yā supine sukka-visatṭhi hoti, taṃ ṭhapetvā; “saṅghādiseso” ti yā aññatra supinantā sañcetanikā sukkavisatṭhi ayaṃ saṅghādiseso nāma, āpattinikāyo ti attho. Vacanatto pan’ettha: saṅgho ādimhi ceva sese ca icchitabbo assā ti saṅghādiseso. Kiṃ vuttaṃ hoti? Imaṃ āpattiṃ āpajjitvā vuṭṭhātukāmassa yantaṃ āpatti vuṭṭhānaṃ tassa ādimhi ceva parivāsādānatthāya ādito sese majjhe mānattadānatthāya mūlāya paṭikkasānena vā saha mānattadānatthāya avasāne abbhānatthāya ca saṅgho icchitabbo. Na h’ettha ekampi kammaṃ vinā saṅghena sakkā kātuṃ, iti saṅgho ādimhi ceva sese ca icchitabbo assā ti saṅghādiseso.

Sāvattthiyaṃ Seyyasakaṃ ārabba upakkamitvā asucimocanavattusmiṃ paññattaṃ, “aññatra supinantā” ti ayamettha anupaññatti, asādharmaṇapaññatti, anāṇattikaṃ, sace pana parena attano añjajāte upakkamaṃ kāretvā mocāpeti āpajjati yeva. Cetetvā antamaso ākāse kaṭikampanenapi nimitte upakkamantassa sace na muccati, thullaccayaṃ. Sace pana antamaso yaṃ ekā khuddakamakkhikā piveyya tattakampi ṭhānato muccati dakasotaṃ anotiṇṇepi saṅghādiseso. Ṭhānato pana cutaṃ avassameva dakasotaṃ otarati, tasmā dakasotaṃ otinṇamate bahinikkhante vā anikkhante vā saṅghādiseso ti Atṭhakathāsu vuttaṃ.

Anupakkamantassa ca amocanādhippāyassa ca supinaṃ passantassa ca ummattakādināṇa muttepi anāpatti. Silavipatti cetanā,

* Vin. iii. 110 sq.

apukkamo, muccanan ti imānettha tiṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni* paṭhamapārājike vuttasadisānevā ti.

Saṅghādisesakaṇḍe paṭhamasikkhāpadam.

Dutiyeṭ otinno ti yakkhādīhi viya sattā anto uppajjantena rāgena otinno kūpādīni viya sattā asamapekkhitvā rajjaniye ṭhāne rañjanto sayam vā rāgaṃ otinno; kāyasamsaggarāgasamaṅgiss'etaṃ adhivacanaṃ. “**Viparinatena cittenā**” ti parisuddhabhavaṅgasantatisaṅkhātaṃ pakatiṃ vijahitvā aññathā pavattena virūpaṃ vā pariṇatena yathā parivattamānaṃ virūpaṃ hoti evaṃ vuttarāgavasena parivattitvā ṭhitena cittenā ti attho.

“**Mātugāmena saddhin**” ti tadahujātāyapi jīvāmānakamanussitthiyā saddhim; “**kāyasamsaggaṃ samāpajjeyyā**” ti hatthagahaṇādīkāyasampayogaṃ kāyamiṣṭhāvaṃ samāpajjeyya. Hathagāhaṃ vā ti ādi panassa vitthārena atthadassanaṃ; tattha hattho nāma kapparato paṭṭhāya yāva agganakhā. Veni nāma vinandhitvā vā avinandhitvā vā suddhakeshi vā ¹vaṇṇasuttakusumakahāpaṇamālāsuvāṇṇacīrakamuttāvali-ādisu aññatara ²nīlādīmissehi vā katakesa-kalāpassetaṃ adhivacanaṃ, veṇigahaṇena cettha kesāpi gahitā eva saddhim lomehi. Iti vuttalakkaṇassa hatthassa gahaṇaṃ hatthagāho. Veniyā gahaṇaṃ veṇigāho; avasesasarīrassa parāmasanaṃ aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanaṃ. Yo taṃ hatthagāhaṃ vā veṇigāhaṃ vā aññatarassa vā aññatarassa vā aṅgassa parāmasanaṃ samāpajjeyya, tassa saṅghādiseso nāma āpattinikāyo hoti ti.

Sāvatthiyaṃ Udāyittheraṃ ārabha kāyasamsaggasamāpajjana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ. Itthiyā itthisaññino antamaso lomena lomam phusantassāpi itthiyā vā phusiyamānassa sevanādhippāyena vāyamitvā phassaṃ paṭivijānantassa saṅghādiseso. Ekena pana hatthena gahetvā dutiyena hatthena divasampi tattha tattha phusantassa ekā āpatti. Agahetvā phusanto pana sace sisato yāva pādā tāva kāyato hatthaṃ amocento yeva phusati, ekā va āpatti. Pañcanaṃ aṅgulīnaṃ ekato gahaṇenapi ekā eva, sace pana nānitthīnaṃ pañcaṅguliyo ekato gaṇhāti, pañca āpattiyo. Itthiyā vematikassa, paṇḍakapurisatiracchānagatasaññissa ca thullaccayaṃ. Tathā kāyena kāyapaṭibaddhe amanussitthi paṇḍakehi ca saddhim kāyasamsaggepi, manussitthiyā pana kāyapaṭibaddhena kāyapaṭibaddhādisu purisakāyaphusanādisu ca dukkaṭam. Itthiyā phusiyamānassa sevanādhippāyassāpi kāyena avāya-

¹ SK. nila°.

* See above, p. 22 sq.

² SK. missehi.

† Vin. iii. 120.

mitvā phassaṃ paṭivijānantassa, mokkhādhippāyena itthiṃ phusantassa, asañcicca asatiyā ajānantassa, asādiyantassa, ummattakā dinañca anāpatti. Silavipatti; **manussitthi, itthisaññitā kāyasam-saggarāgo, tenarāgena vāyāmo, hatthagāhādi samāpajjan ti** imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādini paṭhamapārājike vuttasadisānevā ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye* otiṇṇatā ca vipariṇatacittatā ca duṭṭhullavācassādarāga-vasena veditabbā. “**Mātugāman**” ti duṭṭhullāduṭṭhullasallakkhaṇa-samattham manussitthiṃ; “**duṭṭhullāhi vācāhi**” ti vaccamagga-passāvamaggamethunadhammapaṭisaṃyuttāhi vācāhi; “**obhāseyyā**” ti avabhāseyya vaṇṇāvaṇṇayācana āyācanapucchanapaṭipucchana-ācikkhanānusāsana-akkosana-vasena nānappakārakam asaddhamma-vacanam vadeyya; yathā tan ti ettha tan ti nipātamattam; yatha yuvā yuvatin ti attho. Etena obhāsena pana nirāsaṅkabhāvaṃ dasseti. “**Methunūpasamhitāhi**” ti idaṃ duṭṭhullāya vācāya sikkhāpattalakkhaṇadassanam; “**saṅghādiseso**” ti dvinnam maggānam vasena vaṇṇāvaṇṇehi vā methunayācanādīhi vā sikharīṇi ’si sambhinnā ’si ubhatobyañjanā ’sī ti imesu tīsu aññatarena akkosa-vacanena vā mātugāmam obhāsantassa saṅghādiseso nāma āpattinikāyo hoti ti.

Sāvattiyaṃ Udāyittheram ārabha duṭṭhullavācāhi obhāsana-vatthusmiṃ paññattam, asādhāraṇapaññatti, anānattikam. Itthiyā itthisaññino antamaso hatthamuddāyapi vuttanayeneva obhāsantassa sace sā tamattham tasmim yeva khaṇe jānāti, saṅghādiseso, paṇḍake thullaccayaṃ. Tasmim yeva itthisaññino dukkaṭam, punappuna obhāsantassa sambahulā ca itthiyo ekavācāya obhāsantassa vācāganāya ceva itthiganāyā ca āpattiyo. Sace yaṃ itthiṃ obhāsati sā na jānāti thullaccayaṃ. Adhakkham ubbhajānumaṇḍalam ādissa vaṇṇādibhaṇanepi thullaccayaṃ. Paṇḍake dukkaṭam. Ubbhakkham adhojānumaṇḍalam kāyapaṭibaddhañca ādissa vaṇṇādibhaṇane sabbattha dukkaṭam.

Atthadhamma-anusāsanipurekkhārānam ummattakādinañca anāpatti. Silavipatti. **Manussitthi, itthisaññita, duṭṭhullavācassādarāgo, tenarāgena obhāsanam, tam khaṇam vijānanan** ti imānettha pañca aṅgāni. Adinnādānasamuṭṭhānam, kiriyā, saññāvimokkham, sacittakam, loka-vajjam, kāyakammaṃ, vacikkammaṃ, akusalacittam, dvivedanan ti.

Tatiyasikkhāpadam.

Catuttheṭ otiṇṇatā ca vipariṇatacittatā ca attakāmapāricariyā-vaseneva veditabbo, “**mātugāmassa santike**” ti duṭṭhullobhāsane vuttappakārāya itthiyā samīpe.

* Vin. iii. 128.

† Vin. iii. 133.

“ **Attakāmapāricariyāyā** ” ti methunadhammasaṅkhātena kāmena pāricariyā kāmapāricariyā, attano atthāya kāmapāricariyā attakāmapāricariyā; attanā vā kāmitā icchitā ti attakāmā; sayam methunarāgavasena patthitā ti attho. Attakāmā ca sā pāricariyā cāti attakāmapāricariyā, tassā attakāmapāricariyāyā. “ **Vaṇṇaṃ bhāseyyā** ” ti guṇaṃ ānisaṃsaṃ pakāseyya. “ **Etadaggaṃ** ” ti ādi tassā attakāmapāricariyāyā vaṇṇabhāsanākāradassanaṃ. Tatrāyaṃ padasambandhavaseneva saṅkhepattho. **Yā mādisaṃ** pānātipātādīhi paṭiviratattā **silavantaṃ** methunadhammā viratattā **brahmacāriṃ** tadubhayenāpi **kalyāṇadhammaṃ**. **Etena dhammena paricareyya** abhirameyya, tassā evaṃ mādisaṃ paricarantiyā yā ayaṃ pāricariyā nāma “ etadaggaṃ pāricariyānaṃ ” ti. “ **Methunūpasamhitena saṅghādiseso** ” ti evaṃ attakāmapāricariyāyā vaṇṇaṃ bhāsanto ca arahasi tvaṃ mayhaṃ methunadhammaṃ dātun ti ādinā methunapaṭisaṃyutteneva vacanena yo bhāseyya, tassa saṅghādiseso.

Sāvattthiyaṃ Udāyittheraṃ ārabha attakāmapāricariyāyā vaṇṇabhāsanavattthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anāñattikaṃ. Itthiyā itthisaññino antamaso hatthamuddāyapi vuttanayeneva attakāmapāricariyāyā vaṇṇaṃ bhāsantassa sace sā tamatthaṃ tasmim yeva khaṇe jānāti saṅghādiseso, no ce jānāti thullaccayaṃ, paṇḍake paṇḍakasaññinopi thullaccayaṃ. Tasmim yeva itthisaññino dukkaṭaṃ, cīvarādīhi vatthukāmehi pāricariyāyā vaṇṇaṃ bhāsantassa ummattakādinā ca anāpatti. Silavipatti. **Manussitthi, itthisaññitā, attakāmapāricariyāyā rāgo, tena rāgena vaṇṇabhānaṃ taṃ khaṇaṃ vijānanaṃ** ti imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni duṭṭhullobhāsane vuttasadisānevā ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcama* “ **sañcarittan** ” ti itthipurisānaṃ antare sañcaraṇabhāvaṃ; “ **samāpajjeyyā** ” ti sammā paṭigaṇṇhanavīmaṃsanapaccāharaṇāni karonto āpajjeyya. “ **Itthiyā vā** ” ti ādi samāpajjanākāradassanaṃ; tattha “ **itthiyā vā purisamatīn** ” ti purisena vā tassa mātāpitādīhi vā pesito purisassa matīn adhippāyaṃ itthiyā āroceyyā ti attho. “ **Purisassa vā itthimatīn** ” ti itthiyā vā tassā mātāpitādīhi vā pesito itthiyā matīn adhippāyaṃ purisassa āroceyyā ti attho. “ **Jāyattane vā jārattane vā** ” ti jāyābhāve vā jārābhāve vā; purissassa hi matīn itthiyā āroceto jāyattane vā āroceti api ca purisasseva matīn itthiyā āroceto jāyattane vā āroceti. Nibaddhabhāriyabhāve jārattane vā micchācārahāve, tenev’assa padabhājane “ jāyattane vā ti jāyā bhavissasi jārattane vā ti jāri bhavissasi ” ti vuttaṃ. Eteneva upāyena itthiyā matīn purisassa ārocaneṃ pati bhavissasi jāro bhavissasi

ti vattabbatā veditabbā. “**Antamaso taṅkhaṇikāyapī**” ti sabbantimena paricchedena yā ayaṃ taṅkhaṇe muhuttamatte saṃvasitabbato taṅkhaṇikā ti vuccati, muhuttikā ti attho, tassāpi muhuttikā bhavissasī ti evaṃ purisamatīṃ ārocentassa saṅghādiseso. Eteneva upāyena muhuttiko bhavissasī ti evaṃ purisassa itthimatīṃ ārocento pi saṅghādisesaṃ āpajjati ti veditabbo.

Sāvattiyaṃ Udāyittheraṃ ārabba sañcarittasamāpajjanavathusmiṃ paññattaṃ, “**antamaso taṅkhaṇikāyapī**” ti ayamettha anuppaññatti, sādharanapaññatti. Paṭigaṇhāti vīmaṃsati antevāsikaṃ paccāharāpeti ti iminā nayena sānattikaṃ. Aññatra nālaṃ vacaniyāya yāya kāyaci itthiyā antamaso mātuṃyāpi purisamatīṃ ārocento hoti kira bhariyā dhanakkītā ti vattukāmo sacepi chandavāsini ti ādisu aññatarena ākārena ārocetvā tāya sādhu ti sampaticchitepi asampaticchitepi puna āgantvā yena pahito tassa taṃ pavattiṃ āroceti saṅghādisesaṃ āpajjati. Sā pana tassa bhariyā hotu vā mā vā akāraṇaṃ etaṃ. Sacepi yassā santikaṃ pesito taṃ adisvā aññassa avassārocanakassa ārocehi ti vatvā paccāharati āpajjati yeva. Mātura-kkhitam brūhi ti pesitassa pana gantvā aññaṃ piturakkhitādisu aññataram vadantassa visāṅketam hoti. Purisassa vā itthiyā vā vacanaṃ sādhu ti kāyena vā vācāya vā ubhayena vā paṭigaṇhitvā tassā itthiyā vā purisassa vā ārocetvā vā ārocāpetvā vā puna yena pesito tassa taṃ pavattiṃ sayam ārocentassa vā aññena ārocāpentassa vā saṅghādiseso. Ettāvata hi paṭigaṇhāti vīmaṃsati paccāharati ti idaṃ aṅgattayaṃ sampāditaṃ hoti. Ito pana yehi kehici dvīhi aṅgehi paṇḍake aṅgattayenāpi thullaccayaṃ. Ekena dukkaṭam. Saṅghassa vā cetiyassa vā gilānassa vā kiccena gacchantassa ummattakādīnaṃ ca anāpatti. Silavipatti. **Yesu sañcarittaṃ samāpajjati, tesam manussajātikatā na nālaṃvacaniyatā paṭigaṇhaṇavīmaṃsanapaccāharaṇāni** ti imānettha pañca aṅgāni. Chasamuṭṭhānaṃ. Paṇṇattiṃ vā alaṃvacaniyabhāvaṃ vā ajānantassa kāyavikārena sāsanaṃ gahetvā tatheva vīmaṃsitvā tatheva paccāharantassa kāyato samuṭṭhāti. Itthannāmā nāma āgamissati tassā cittaṃ jāneyyathā ti kenaci vutte sādhu ti sampaticchitvā taṃ āgataṃ vatvā puna tasmiṃ purise āgate ārocentassa kāyena kiñci akatattā vācato samuṭṭhāti. Vācāya sādhu ti sāsanaṃ gahetvā aññena karaṇīyena tassā gharaṃ gantvā aññattha vā gamanakāle taṃ disvā vacibhedena vīmaṃsitvā puna aññeneva kāraṇena tato apakkamma kadācideva taṃ purisaṃ disvā ārocentassāpi vācato va samuṭṭhāti, paṇṇattiṃ ajānantassa pana khīṇāsavassāpi pituvacanena gantvā alaṃvacaniyaṃ mātarampi ehi me pitaram upaṭṭhāhi ti vatvā paccāharantassa kāyavācato samuṭṭhāti. Imāni tīpi acittakasamuṭṭhānāni,

tadubhayaṃ pana jānitvā eteheva tili nayehi samāpajjantassa tāneva tīṇi tadubhayaṃ jānanacittena sacittakāṇi honti. Kiriya. Nosañña-vimokkhaṃ acittakaṃ. Paṇnattivajjaṃ. Kāyakammaṃ. Vacīkammaṃ. Kusalādivasena cettha tīṇi cittāni. Sukhādivasena tisso vedanā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe* “saññācīkāya panā” ti ettha saṃyācīkā nāma sayam pavattitā yācanā vuccati. Tasmā “saññācīkāyā” ti attano yācanāyā ti vuttaṃ hoti. Sayam yācitakehi upakaraṇehi ti attho. Ettha ca yaṃ kiñci parapariggahitakaṃ mūlacchedavasena yācituṃ na vaṭṭati, tāvakālikaṃ pana vaṭṭati. Sahāyatthāya kammakaraṇatthāya purisaṃ dethā ti vattuṃ vaṭṭati, purisatthakarampi yācituṃ vattati, purisatthakaro nāma vaḍḍhaki-ādinā purisena kattabbaṃ hatthakammaṃ, taṃ purisatthakaraṃ dehī ti vā hatthakammaṃ dehī ti vā vatvā yācituṃ vaṭṭati. Hatthakammaṃ nāma kiñci vatthuṃ na hoti, tasmā kiṃ bhante āgat’atthā ti pucchite vā apucchite vā yācituṃ vaṭṭati. Viññattipaccayaṃ doso natthi. Migaluddakādayo pana sakakammaṃ na yācītābba. “Kuṭin” ti ullittādisu aññataraṃ; tatha “ullittā” nāma ṭhapetvā ṭhambhatulā-piṭṭhasaṅghāta-vātapāna-dhūmacchiddādibhedam ālep’okāsaṃ avasesalep’okāse kuḍḍehi saddhiṃ ghaṭṭetvā chadanassa anto sudhāya vā mattikāya vā littā, avalittā nāma vuttanayeneva chadanassa bahi littā, ullittā-valittā nāma tatheva chadanassa anto ca bahi ca littā. “Kārayamānenā” ti sayam vā karontena āṇattiyā vā kārentena; “assāmikan” ti kāretvā dāyakena virahitaṃ; “attuddesan” ti mayham vāsāgāraṃ esā ti evaṃ attā uddeso assā ti attuddeso; taṃ attuddesaṃ. “Pamāṇikā kāretabbā” ti pamāṇayuttā kāretabbā; tatridaṃ “pamāṇan” ti tassā kuṭiyā idaṃ pamāṇaṃ; “dīghaso” ti dīghato; “dvādasavidatthiyo sugatavidatthiyā” ti ettha sugatavidatthi nāma idāni majjhimassa purisassa tisso vidatthiyo, vaḍḍhakihatthena diyaḍḍhahattho hoti. Miṇantena pana kuṭiyā bahikuḍḍe, paṭhamaṃ dinnam mahāmattikapariyantam agahetvā thusapiṇḍapariyantena dvādasavidatthiyo miṇetabbā. Sace thusapiṇḍena anatthiko hoti, mahāmattikalapeneva niṭṭhāpeti sveva paricchedo. “Tiriyan” ti vitthārato; “satt’antarā” ti kuḍḍassa bahi antam agahetvā abbhantarimena antena sattasugatavidatthiyo pamāṇan ti vuttaṃ hoti. Ettha ca kesaggamattampi dīghato hāpetvā tiriyaṃ tiriyaṃ vā hāpetvā dīgham vaḍḍhetuṃ na vaṭṭati, ko pana vādo ubhato vaḍḍhane. Yā pana dīghato saṭṭhihatthāpi hoti tiriyaṃ tihatthā vā ūnaka-catuhatthā va

* Vin. iii. 149.

yatthapamāṇayutto mañco ito c'ito ca na parivatteti, pacchimakoṭiyā catuhatthavittārā na hoti, ayaṃ kuṭisaṅkhaṃ na gacchati, tasmā vaṭṭati. “ **Bhikkhū abhinetaḅbā vatthudesanāyā** ” ti yasmiṃ padese kuṭiṃ kāretukāmo hoti taṃ sodhetvā padabhājane vuttanayena saṅghaṃ tikkhattuṃ yācitvā sabbe vā saṅghapariyāpannā saṅghena vā sammataḅ dve tayo bhikkhū tattha vatthudesanattḅāya netabbā. “ **Tehi bhikkhūhi vatthuṃ desetabbaṃ anāraḅbhaṃ saparikkamaṇaṃ** ” ti tehi bhikkhūhi kipillikādinaṃ āsayādihi terasahi pubbanna-aparannanissitādini soḅasahi upaddavehi virahitattā anāraḅbhaṃ, dvihi catuhi vā balivaddehi yuttena sakateṇa ekaṃ cakkhaṃ nimbodakapataṇatḅhāne ekaṃ baḅi katvā āvijjhitaṃ sakkuṇeyyatāya saparikkamaṇaṃ ti sallakkhetvā sacepi saṅghapahonakā honti, tattheva, no ce saṅghamaḅjhaṃ gantvā tena bhikkhunaḅ yāciteḅi ñattidutiyeṇa kammena vatthuṃ desetabbaṃ. “ **Sāraḅbhe ce** ” ti ādipaṭipakkhanayena veditabbaṃ.

Ālavayaṃ Ālavike bhikkhū āraḅbha saññācikaḅya kuṭikaraṇa-vatthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Adesitavatthukaṃ paṃāṇāṭikkantaṃ kuṭiṃ kāressāṃi ti upakaraṇatthaṃ araññaḅamaṇato paṭḅhāya sabbapayogesū dukkaṭaṃ. Idāni dvihi piṇḅeli niṭḅhānaṃ gaṃissati ti tesu paṭhamapiṇḅadāne thullaccayaṃ. Dutiyaḅānena lepe ghaṭite sace adesitavatthukā eva vā paṃāṇāṭikkantā eva vā hoti, eko saṅghādiseso dve ca dukkaṭāni. Sace ubhayavipannā dve saṅghādisesā dve ca dukkaṭāni. Sace pana dvāraḅandhanaṃ vā vāṭapaṇaṃ vā aṭḅhapetvā va maḅāṃattikaḅya limpatai, ṅhapite ca tasmaṃ lepo na ghaṭiyati rakkhatai. Tāva puna limpantassa pana ghaṭitamatte saṅghādiseso. Sace taṃ ṅhapīya-mānaṃ paṭhamadinnalepena saddhiṃ nirantaraṃeva hutvā tiṅḅhatai, paṭhamameva saṅghādiseso kevalaṃ sāraḅbhāya dukkataṃ, tathā aparikkamaṇāya. Vipakataṃ kuṭiṃ aññaṇsa dadato, bhūmiṃ samaṃ katvā bhindantassa ca leṇaḅuhāṭiṇakuṭipaṇṇacchadanagehesu aññataraṃ kārentassa ca, kuṭiṃpi aññaṇsa vāsattḅāya vāsāḅāraṃ ṅhapetvā uposaḅhāḅārādisu aññatarattḅāya karontassa, ummat-takādinaṃ ca anāpatti silavipatti. **Ullittādinaṃ aññataratā, heṭḅhi-mappaṃāsaḅbhavo, adesitavatthukatā, paṃāṇāṭikkantatā, attuḅdesikatā, vāsāḅaratā, lepagaḅaṇā** ti, imānettha cha vā satta vā aṅgāni. Chasaṃuṭḅhānaṃ. Kiriyā ca kiriyākiriyaḅ ca. Iḅaṃ hi vatthuṃ desāpetvā paṃāṇāṭikkantaṃ karoto kiriyato saṃuṭḅhāti. Adesetvā karoto¹ kiriyākiriyaḅ saṃuṭḅhāti. Sesamettha sañcaritte* vuttasadisamevā ti.

Chaṭḅhasikkḅāpadaṃ.

¹ SK. karo tā.

* See above, p. 38 sq.

Sattame* “mahallakan” ti sassāmikabhāvena saññācitakuṭiṭo mahantabhāvo etassa atthī ti mahallako. Yasmā vā vatthum de-sāpetvā pamāṇātikkenāpi kātum vaṭṭati, tasmā pamāṇamahanta-tāyapi mahallako, taṃ mahallakaṃ. Yasmā paṇ’assa taṃ pamāṇa-mahantattaṃ sassāmikattā va labbhati, tasmā tadatthadassanattaṃ mahallako nāma vihāro sassāmiko vuccati ti evamassa padabhājane vuttaṃ. Sesam sabbam kuṭikārasikkhāpade vuttasadisam, sassāmikabhāvamattameva hi visesam. Kosambiyam Channattheram ārabha cetiyarukkham chedāpanavatthusim paññattabhāvo akiriyāmatatto samuṭṭhānabhāvo ekasaṅghādisesatā ca ettha viseso ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame† “duṭṭho doso” ti dūsito ceva dūsako ca, uppanne hi dose puggalo tena dosena dūsito hoti pakatibhāvaṃ jahāpito¹ tasmā “duṭṭho” ti vuccati. Parāca dūseti vināseti tasmā “doso” ti vuccati. Iti “duṭṭho doso” ti ekassevetam puggalassa ākārānānāttena nidassanam. Appatīto ti nappatīto pītisukhādīhi vivajjito na abhisāto ti attho. Amūlakenā ti yaṃ codakena cuditakamhi puggale aditṭham asutam aparisaṅkitaṃ idaṃ etesaṃ dassanasavanapari-saṅkāsaṅkhātānaṃ mūlānaṃ abhāvato amūlakaṃ nāma, taṃ pana so āpanno vā hotu, anāpanno vā, etaṃ idha appamāṇam. Ettha ca aditṭham nāma attano pasādacakkhunā vā dibbacakkhunā vā aditṭham. Asutam nāma tatheva kenaci vuccamānaṃ na sutam. Aparisaṅkitaṃ nāma attano vā parassa vā diṭṭhasutamutavasena cetasa aparisaṅkitaṃ. Iti evarūpena amūlakena. Pārājikenā ti bhikkhuno anurūpesu ekūnavīsatiyā aññātarena, padabhājane pana pārājikud-dese āgatān’eva gahetvā catunnaṃ aññātarenā ti vuttaṃ. “Anud-dhamseyyā” ti dhamseyya padhamseyya abhibhaveyya taṃ pana anuddhamsanam yasmā attanā codento pi parena codāpento pi karoti, tasmā’ssa padabhājane “codeti vā codāpeti vā” ti vuttaṃ. Tattha vatthusandassanā āpattisandassanā saṃvāsapaṭikkhepo sāmīcipa-ṭikkhepo ti saṅkhepato catasso codanā vuttā. Tāsu vatthusandassanā nāma “tvam methunam dhammam paṭisevī” ti ādinā nayena pavattā. Āpattisandassanā nāma “tvam methunadhammāpattim āpanno” ti ādinā nayena pavattā. Saṃvāsapaṭikkhepo nāma “natthi tayā saddhim uposatho vā pavāraṇā vā saṅghakammaṃ vā” ti evaṃ pavatto. Ettāvataṃ pana sīsam na eti, “assamaṇo’si” ti ādivacanehi saddhim ghaṭite yeva sīsam eti. Sāmīcipaṭikkhepo nāma abhivādanapaccuṭṭhāna-añjalikamma-sāmīcikkamma-vijānikammādīnaṃ akara-ṇam. Taṃ paṭipāṭiyā vandanādīni karoto ekassa akatvā sesānaṃ karaṇakāle veditabbam. Ettāvataṃ ca codanā nāma hoti, āpatti

* Vin. iii. 156.

† Vin. iii. 163.

¹ jhāpito ?

pana sīsaṃ na eti. “Kasmā mama vandanādīni na karosī” ti pucchite pana tena “assamaṇo sī” ti ādivacanehi saddhiṃ. Ghaṭite yeva sīsaṃ eti. Tasmā yo bhikkhu bhikkhuṃ samīpe ʒatvā “tvam methunadhammaṃ patisevī” ti vā “assamaṇo sī” ti vā ādihi vacanehi hatthamuddāya eva vā etamatthaṃ dīpento sayam vā codeti gahaṭṭha-pabbajitesu vā aññatarena codāpeti, ayaṃ anuddhamseti nāma. “**Appeva nāma naṃ imamahā brahmacariyā cāveyyan**” ti api eva nāma naṃ puggalaṃ imamahā seṭṭhacariyā apaneyyaṃ sādhu vat’assa sacāhaṃ imaṃ puggalaṃ imamahā brahmacariyā cāveyyan ti. Iminā adhippāyena anuddhamseyyā ti vuttaṃ hoti. Etena ekaṃ va cāvanādhippāyaṃ gahetvā avasesā akkosādhippāyo kammādhippāyo utṭhānādhippāyo uposathaṭṭhapanādhippāyo pavāraṇaṭṭhapanādhippāyo anuvijjanādhippāyo dhammakathādhippāyo ti satta adhippāyā paṭikkhittā honti. “**Tato aparena samayenā**” ti yasmim samaye anuddhamseto hoti tato aññasmim samaye. “**Samanuggāhiyamāno vā**” ti anuvijjakena “kiṃ te diṭṭhan” ti ādinā nayena anuvijjiyamāno upaparikkhiyamāno. “**Asamanuggāhiyamāno vā**” ti diṭṭhādisu kenaci vatthunā vā anuvijjakādisu kenaci puggalena avuccamāno vā, imesaṃ pana padānaṃ parato “bhikkhu ca dosaṃ patitṭhāti” ti iminā sambandho, idaṃ hi vuttaṃ hoti: evaṃ samanuggāhiyamāno vā asamanuggāhiyamāno vā bhikkhu ca dosaṃ patitṭhāti paṭicca tiṭṭhati paṭijānāti saṅghādiseso ti. Idañca amūlakabhāvassa pākatakalādassanattaṃ vuttaṃ. Āpattiṃ pana anuddhamsetakkhaṇe yeva āpajjati. “**Amūlakaṃ ceva taṃ adhikaraṇaṃ hoti**” ti. Ettha pana diṭṭhamūlādīnaṃ abhāvena amūlakaṃ samattehi adhikaraṇīyabhāvena adhikaraṇaṃ yaṃ hi adhikicca ārabba paṭicca sandhāya samathā pavattanti taṃ adhikaraṇaṃ. Idha pana pārājikasaṅkhātaṃ āpattādhipikaraṇameva adhippetam, yadi hi taṃ adhikaraṇaṃ diṭṭhādīhi mūlehi amūlakañceva hoti, ayaṃ codetuṃ āgato bhikkhu ca dosaṃ patitṭhāti paṭicca tiṭṭhati tucchakaṃ mayā bhaṇitan ti ādīni vadanto paṭijānāti tassa bhikkhuno anuddhamsetakkhaṇe yeva saṅghādiseso ti. Ayaṃ sikkhāpadassa padānukkamena attho.

Rājagaha* Mettiyabhummajake bhikkhū ārabba amūlakena pārājikena anuddhamsanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti, sānattikam. Katūpasampadaṃ suddham vā asuddham vā puggalaṃ yena pārājikena codeti taṃ ayaṃ anajjhāpanno ti ñatvā cāvanādhippāyena ‘karotu me āyasmā okāsaṃ ahaṃ taṃ vattukāmo’ ti evaṃ okāsaṃ akāretvā codentassa sace so taṅkhaṇaṃ yeva jānāti, maṃ codeti ti, vācāya vācāya saṅghādiseso ceva dukkaṭaṅca, okāsaṃ kāretvā codentassa saṅghādiseso yeva, hatthamuddāya sammukhā codentassapi eseva nayo, parammukhā codentassa pana sīsaṃ na

* Vin. ii. 76 sq.

eti. Attanā samīpe tthatvā aññaṃ bhikkhū añāpeti, so tassa vacanena taṃ codeti, codāpakasseva vuttanayena āpattiyo attha so pi mayā diṭṭhaṃ suttaṃ mutaṃ atthī ti codeti, dvinnampi janānaṃ tatheva āpattiyo. Akkosādhippāyena pana okāsaṃ akāretvā vadantassa vuttanayeneva pācittiyañceva dukkaṭaṅga. Okāsaṃ kāretvā vadantassa pācittiyameva. Kammādhippāyena asammukhā sat-tavidhampi kammaṃ karontassa dukkaṭameva, vuṭṭhānādhippāyena tvaṃ itthamāna āpattim āpanno taṃ paṭikarohī ti vadantassa uposathaṃ vā pavāraṇaṃ vā tthapentassa ca okāsakammaṃ natthi, tthapanakhettaṃ pana jānitaṃ. Anuvijjakassāpi osaṭe vatthusmiṃ atth'etaṃ tavā ti anuvijjanādhippāyena vadantassa okāsakammaṃ natthi. Dhammakathikassāpi yo idaṅga idaṅga karoti ayaṃ assamaṇo ti ādinā nayena anodissakaṃ dhammaṃ kathentassa okāsakammaṃ natthi. Sace pana odissa niyamevā asuko ca asuko ca assamaṇo anupāsako ti katheti, āsanato oruyha āpattim desetvā gantabbaṃ. Ummattakādinaṅga añāpatti. Silavipatti. “**Yaṃ codeti vā codāpeti vā tassa upasampanno ti saṅkhūpagaṇaṃ, tasmim suddhasaññitā, yena pārājikena codeti tassa diṭṭhādivasena amūlakatā, cāvanādhippāyena sammukhā codanā, tassa taṅkhaṇaṃ vijānaṃ ti**” imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādini adinnādānasadisāni. Vedanāpan'ettha dukkhā yevā ti.

Aṭṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame “**aññabhāgiyassā**”^{*} ti ādisu aññabhāgassa idaṃ aññabhāgo vā assa atthī ti aññabhāgiyaṃ. “**Adhikaraṇaṃ**” ti ādhāro veditabbo, vatthu-adhiṭṭhānaṃ ti vuttaṃ hoti. Yo hi so aṭṭhuppattiyaṃ Dabbo Mallaputto nāma ti chakalako¹ vutto, so yvāyaṃ āyasmato Dabbassa Mallaputtassa bhāgo koṭṭhāso pakkho manussajāti ceva bhikkhubhāvo ca tato aññassa bhāgassa koṭṭhāsassa pakkhassa hoti. Tiracchānājatīyā ceva chakalakabhāvassa ca, so vā aññabhāgo assa atthī ti, tasmā aññabhāgiyasaṅkhaṃ labhati. Yasmā ca tesaṃ imaṃ mayaṃ Dabbaṃ Mallaputtaṃ nāma karomā ti vadantānaṃ tassā nāmakaraṇasaññāya ādhāro vatthu-adhiṭṭhānaṃ, tasmā adhikaraṇaṃ ti veditabbo. Tañhi sandhāya “**saccaṃ kira tumhe bhikkhave Dabbaṃ Mallaputtaṃ aññabhāgiyassa adhikaraṇassā**” ti ādi vuttaṃ, na vivādādhikaraṇādisu aññataraṃ. Kasmā? Asambhavato. Na hi Mettiyabhummajakā catunnaṃ adhikaraṇānaṃ kassaci aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñcid esaṃ lesamattaṃ upādiyimsu. Na ca catunnaṃ adhikaraṇānaṃ leso nāma atthi. Jātilēsādayo hi puggalānaṃ yeva lesā vuttā, na vivādādhikaraṇādinaṃ taṅga Dabbo Mallaputto ti nāmaṃ tassa aññabhāgiyādhikaraṇabhāve tthitassa chakala-

^{*} Vin. iii. 167.

¹ SHB. chagalaka throughout.

kassa koci deso hoti. Theram pārājikena dhammena anuddhamsetum lesamatto ettha ca dissati apadissati assa ayan ti vohariyatī ti deso, jāti-ādisu aññatarakoṭṭhāsass'etaṃ adhivacanam. Aññampi vatthum lissati, silissati vohāramatteneva isakam alliyatī ti lesa, jāti-ādinam yeva aññatarakoṭṭhāsass'etaṃ adhivacanam. Padabhājane pana yassa aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñcidesam lesamattam upādāya pārājikena dhammena anuddhamseyya tam yasmā atthupattivasen'eva āvibhūtam, tasmā tam avibhajitvā yāni adhikaraṇan ti vacana-sāmaññato atthuddhārasena pavattāni cattāri adhikaraṇāni ca, tesam aññabhāgiyatā ca tabbhāgiyatā ca yasmā apākatā jānitabbā ca vinayadharehi, tasmā tañca avasāne āpattañña bhāgiyena codanañca āvikātam “aññabhāgiyassa adhikaraṇassā ti āpatt'aññabhāgiyam vā hoti adhikaraṇ'aññabhāgiyam vā” ti ādivuttam. Sesā vinicchayakathā atthame vuttasadisā yeva. Ayam pana viseso: idaṃ aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñcidesam lesamattam upādāya pārājikena dhammena anuddhamsanavatthusmiṃ paññattam. Idha ca āpatt'aññabhāgiyacodanāya tathasaññino pi anāpatti. Aṅgesu ca aññabhāgiyassa adhikaraṇassa kiñcidesam lesamattam upādiyanatā adhikā ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasameṭ “samaggassa saṅghassā” ti sahitassa bhikkhusaṅghassa cittena ca sarirena ca aviyuttassā ti attho. Tenev'assa padabhājane “samaggo nāma saṅgho samānasamvāsako samānasimāyam ṭhito” ti vuttam. Samānasamvāsako hi samacittatāya cittena aviyutto hoti, samānasimāyam ṭhito kāyasāmaggidānato sarirena aviyutto. “Bhedāya parakkameyyā” ti katham nāmāyam bhijjeyyā ti bhedanatthāya vāyameyya. “Bhedanasamvattanikam vā adhikaraṇan” ti bhedanassa saṅghabhedass'atthāya samvattanikam kāraṇam, imasmim hi okāse “kāmahetu kāmanidānam kāmādhikaraṇan” ti ādisu viya kāraṇam adhikaraṇan ti adhippetam. Tam bhedakaravatthivasena atthārasavidham. “Samādāyā” ti gahetvā; paggayha tiṭṭheyyā ti tam saṅghabhedass'atthāya samvattanikam saṅghabhedanipphattisamattham kāraṇam gahetvā dīpeyya ceva, na paṇinissajjeyya ca. “Bhikkhūhi evam assa vacaniyo” ti ye tam paggayha tiṭṭhantaṃ sammukhā passantī, ye vā asukasmim nāma vihāre ti suṇanti, tchi sabbantimena paricchedena addhayaṇamattam gantvāpi yvāyam¹ anantare 'mā āyasmā ti ādi vacanakkamo vutto. “Evam assa vacaniyo” disvā vā sutvā vā avadantānam dukkaṭam. Ettha ca mā iti

¹ SK. svāyam.

* Vin. iii. 172 sg.

padam parakkami padena aṭṭhāsi, padena ca saddhiṃ mā parakkami mā aṭṭhāsi ti yojetabbaṃ. “**Sametāyasmā saṅghenā**” ti āyasmā saṅghena saddhiṃ sametu, samāgacchatu, ekaladdhiko hotū ti attho. Kimkāraṇā? “Samaggo hi saṅgho . . . pe . . . viharatī” ti tattha “**sammodamāno**” ti aññamaññasampattiyā suṭṭhu modamāno. “**Avivadamāno**” ti ayaṃ dhammo nāyaṃ dhammo ti evaṃ na vivadamāno. Eko uddeso assā ti ekuddeso; ekato pavattapātīmokkhuddeso ti attho. “**Phāsuviharatī**” ti sukhaṃ viharatī. Evaṃ visumpi saṅghamajjhepi tikkhattuṃ vuccamānassa appaṭinissajjato dukkaṭaṃ. Evañca so ti ādimhi “**samanubhāsitaḅbo**” ti samanubhāsanakammaṃ kātābbaṃ. “**Iccetaṃ kusalan**” ti iti etaṃ paṭinissajjanaṃ kusalaṃ khemaṃ sotthibhāvo tassa bhikkhuno. “**Noce paṭinissajjeyya saṅghādiseso**” ti ettha samanubhāsanakamma pariyoṣāne appaṭinissajjantassa saṅghādiseso. Sesam uttānapadatthameva.

Rājagahe Devadattaṃ ārabha saṅghabhedāya parakkamanavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ. Samanubhāsanakamme kariyamane apaṭinissajjantassa ṇattipariyoṣāne dukkaṭaṃ. Dvīhi kammavācāhi dve va thullaccayā. Yassa nakkhamati so bhāseyyā ti evaṃ ya-kārappattāya tatiyakammavācāya tañca dukkaṭaṃ te ca thullaccayā paṭippassambhanti, saṅghādiseṣe yeva tiṭṭhati. Asamanubhāsiyamānassa ca paṭinissajjantassa ca ummattakādīnañca anāpatti, silavipatti. “**Bhedāya parakkamaṃ, dhammakammaṃ, samanubhāsaṃ, kammavācāpariyosānaṃ, appaṭinissajjanaṃ**” ti imānettha cattāri aṅgāni. Samanubhāsanasamuttānaṃ, akiriya, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dukkhavedanaṃ ti.

Dasama sikkhāpadaṃ.

Ekādasame “**tass’eva kho panā**” ti yo saṅghabhedāya parakkamati tass’eva. “**Anuvattakā**” ti tassa diṭṭhiṃ khantiṃ ruciṃ gahaṇena anupaṭipajjanakā; vaggam asāmaggipakkhiyavacanam vadanti ti vaggavādakā. Yasmā pana tiṇṇam uddham kammārahā na honti, na hi saṅgho saṅghassa kammaṃ karoti, tasmā eko vā dve vā tayo vā ti vuttaṃ. “**Jānāti no**” ti amhākaṃ chandādīni jānāti. “**Bhāsati**” ti evaṃ karomā ti amhehi saddhiṃ bhāsati. “**Amhākaṃ p’etaṃ khamati**” ti yaṃ so karoti etaṃ amhākampi ruceati. “**Sametāyasmantānaṃ saṅghenā**” ti āyasmantānaṃ cittaṃ saṅghena saddhiṃ sametu samāgacchatu ekibhāvaṃ gacchatū ti vuttaṃ hoti. Sesam padatthato uttānameva, vinicchayaṅkathā p’ettha dasame vuttasadisā yeva. Ayaṃ pana viseso: idaṃ Rājagahe sambahule bhikkhū ārabha

Devaclattassa saṅghabhedāya parakkamantassa anuvattanavattthusmiṃ paññattam. Aṅgesu ca yathā tattha parakkamaṇaṃ evaṃ idha anuvattaṇaṃ datṭhabban ti.

Ekādasamasikkhāpadaṃ.

Dvādasame “**dubbacajātiko**” ti dubbacasabhāvo; vattuṃ asakkuṇeyyo ti attho. “**Uddesapariyāpannesū**” ti uddese pariyāpannesu antogatesu; yassa siyā apatti so āvikareyyā ti evaṃ saṅgahitattā anto pātimokkhassa vattamānesū ti attho. “**Sahadhammikaṃ vuccamāno**” ti sahadhammikenā vuccamāno, karaṇatthe cetam upayogavacanaṃ; pañcali sahadhammikehi sikkhitabbattā tesam vā santakattā sahadhammikan ti laddhanāmena Buddhapaññattena sikkhāpadena vuccamāno ti attho. “**Viramathāyasmanto mama vacanāyā**” ti yena vacanena maṃ vadatha, tato mama vacanato viramatha, mā maṃ taṃ vacanaṃ vadathā ti vuttaṃ hoti. “**Vadetu sahadhammenā**” ti sahadhammikenā sikkhāpadena sahadhammena vā aññenāpi pāsādiyabhāvasaṃvattanikena vacanena vadetu. “**Yadidaṇ**” ti vuddhikāraṇadassanatthe nipāto, tena yaṃ idaṃ aññamaññassa hitavacanaṃ āpattito ca vuṭṭhāpanaṃ tena aññamaññavacanena aññamaññavuṭṭhāpanena. “**Evaṃ saṃvaddhā hi tassa Bhagavato parisā**” ti evaṃ parisāya vuddhikāraṇaṃ dassitaṃ hoti. Sesam uttānatthameva. Vinicchaya kathāpi dasame vuttasadisā yeva. Ayaṃ pana viseso: idaṃ Kosambiyaṃ Channattheraṃ ārabha attānaṃ avacanīyakaraṇavattthusmiṃ paññattam. Aṅgesu ca yathā tattha parakkamaṇaṃ evaṃ idha avacanīyakaraṇatā datṭhabbā ti.

Dvādasamasikkhāpadaṃ.

Terasame* “**gāmaṃ vā nigamaṃ vā**” ti ettha nagarampi gāme antogadhameva. “**Upanissāya viharatī**” ti tattha paṭibaddhacīvarādipaccayatāya taṃ nissāya vasati. Puppahādānādihi manussānaṃ saddhaṃ vināsento kulāni dūsetī ti **kuladūsako**. ¹Mālāgaccharopanādayo pāpakā samācārā assā ti **pāpasamācāro**. “**So bhikkhū**” ti so kuladūsako bhikkhu. “**Āyasmā kho kuladūsako . . . pe . . . alan te idhavāsenā**” ti imināssa pabbājaniyakammārahataṃ dasseti. Pabbājaniyakammakato panesa yasmiṃ gāme vā nigame vā kuladūsakakammaṃ kataṃ, yasmiñca vihāre vasati, neva tasmīṃ gāme vā nigame vā carituṃ labhati, na vihāre vasituṃ. “**Evañca so bhikkhū**” ti ettha so ti pabbājaniyakammakato adhippeto. Chandena gacchanti ti chandagāmino, esa nayo sesesupi. “**So bhikkhū**” ti so chanda-

¹ SK. mālavaccharopanādayo.

* Vin. iii. 184 sq.

gāmino ti ādīni vadamāno tassa vacanassa paṭinissaggāya evaṃ vacaniyo, na kuladūsanānīvaraṇatthāya kuladūsanakammena hi so āpajjitabbā āpattiyo pubbeva āpanno, evaṃ panassa visumpi saṅghamaññhepi vuccamānassa apaṭinissajjato aparaṃ dukkaṭam, evaṃ so ti ādi ito pubbe vuttaṅca avuttaṅca sabbam uttānatthameva, vinicchaya kathāpi dasame vuttasadisā yeva. Ayaṃ pana viseso: Idam Sāvatthiyaṃ Assajipunabbasuke bhikkhū ārabha chandagāmitādihi pāpanavattusmiṃ paññattaṃ. Aṅgesu ca yathā tattha parakkamanam, evaṃ idha chandādihi pāpanam datṭhabban ti.

Terasamasikkhāpadam.

“ Uddiṭṭhā kho . . . pe . . . evametam dhārayāmi ” ti ettha paṭhamam āpatti etesan ti paṭhamāpattikā, paṭhamam vitikkamanakkhaṇe yeva āpajjitabbā ti attho. Itare pana yathā tatiye ca catutthe ca divase hoti ti ettha tatiyaka-catutthako ti vuccati. Evaṃ yāva tatiye samanubhāsanakamme hontī ti yāvattatiyakā ti veditabbā. “ Yāvatihan ” ti yattakāni abhāni; “ jānam paṭicchādeti ” ti jānanto paṭicchādeti. Tatthāyaṃ paṭicchādanalakkhaṇassa mātikā:—āpatti ca hoti, āpattisaññī ca; pakatatto ca hoti, pakatattasaññī ca; anantarāyiko ca hoti anantarāyikasaññī ca, pahūca hoti, pahūsaññī ca, chādetukāmo ca hoti, chādeti cā ti. ¹Tattha āpatti ca hoti āpattisaññī cā ti yaṃ āpattim āpanno sā terasannaṃ aññatarā hoti. So pi ca tattha vatthivasena vā idam bhikkhūnam na vaṭṭatī ti nāmamattavasena vā ayaṃ itthannāmo āpatti ti āpattisaññī yeva hutvā nadāni nam kassaci aroccasāmi ti evaṃ chādetukāmo va dhuraṃ nikkhipitvā aruṇam utṭhapeti, channā hoti āpatti. Sace panettha anāpattisaññī vā hoti aññāpattikkhandhasaññī vā vematiko vā, acchannā va hoti, ‘ pakatatto ’ ti anukkhitto samānasamvāsako. So ce pakatattasaññī hutvā vuttanayeneva chādeti, channā hoti, ‘ antarāyiko ’ ti yassa dasasu rājacora-aggi-udakamanussa-amanussavāla-sirimsapaṭivābrahmacariyantarāyesu ekopi natthi, so ce antarāyikasaññī chādeti, channā hoti, ‘ pahū ’ ti yo sakkoti bhikkuno santikam gantum ceva ārocetuṅca. So pahūsaññī hutvā chādeti, channā hoti ‘ chādetukāmo ca hoti chādeti cā ’ ti idam uttānameva. Sacepi hi so sabhāgam disvā ayaṃ me upajjhāyo vā ācariyo vā ti lajjāya nāroceti, channā va hoti. Upajjhāyādibhāvo hi idha appamaṇam, sabhāgamattameva pamaṇam. Ayaṃ jānam paṭicchādeti ti padassa saṅkhepato atthavinicchayo.

¹ SK. ettha.

“ **Tāvatihan** ” ti tattakāni ahāni; paṭicchāditadivasato paṭṭhāya yāva-ārocitadivaso, tāva divasapakkhamaśasamvaccharavasena yat-tako kālo atikkanto, tattakaṃ kālan ti attho. “ **Akāmā parivatthab-ban** ” ti na kāmena na vasena, atha kho akāmena avasena parivāsaṃ samādāya vatthabbaṃ, tattha paṭicchannaparivāso suddhantapari-vāso samodhānaparivāso cā ti tividho parivāso. Tattha paṭicchanna-parivāso tāva yathā paṭicchannāya āpattiyā dātabbo. Kassaci hi ekāhapatiṭicchannā āpatti hoti. Kassaci dvihādi-paṭicchannā, kassaci ekā āpatti hoti, kassaci dve vā tisso vā **taḍuttariṃ** vā. Tasmā paṭicchannaparivāsaṃ dentena paṭhame va vuttanayena paṭicchanna-bhāvaṃ ṇatvā tato paṭicchannadivase ca āpattiyo ca sallakkhetvā sace ekā ekāhapatiṭicchannā hoti “ ahaṃ bhante ekaṃ āpattiṃ āpajjīṃ sañcetanikaṃ sukkavisatṭhim ekāhapatiṭicchanaṃ* ti evaṃ parivāsaṃ yācāpetvā Khandhake āgatanayena kammavācaṃ¹vatvā parivāso dātabbo. Atha dvihādi-paṭicchannā hoti, dvihapaṭicchannaṃ tihapaṭicchannaṃ catūhapatiṭicchannaṃ pañcāhapatiṭicchannaṃ . . . pe . . . cuddasāhapatiṭicchanaṃ ti evaṃ yāva cuddasādivasāni divasa-vasena yojanā kātābbā. Pañcādasādivasapaṭicchannāya pakka paṭicchannaṃ ti yojanā kātābbā. Tato yāva ekūnatimsatimo divaso, tāva atireka pakkhapaṭicchanaṃ ti. Tato māsapatiṭicchannaṃ atireka-māsapatiṭicchannaṃ dvemāsapatiṭicchannaṃ temāsapatiṭicchannaṃ . . . pe . . . atireka-ekādasa-māsa-paṭicchannaṃ ti evaṃ yojanā kātābbā. Samvacchare punṇe ekasamvaccharapaṭicchannaṃ ti, tatoparaṃ atirekasamvaccharaṃ dvisamvaccharaṃ² evaṃ yāva satṭhisamvaccha-raṃ atireka-satṭhisamvaccharapaṭicchannaṃ ti. Tato vā bhīyopi vatvā yojanā kātābbā. Sace pana dve tisso taḍuttariṃ vā āpattiyo honti, yathā ekaṃ āpattiṃ ti vuttaṃ, evaṃ dve āpattiyo tisso āpattiyo ti vattaṃ. Tato paraṃ pana satam vā hotu sahasaṃ vā sambahulā ti vattaṃ vaṭṭati. Nānāvattukāsopi “ Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīṃ, ekaṃ sukkavisatṭhim, ekaṃ kāya-samsaggaṃ, ekaṃ dutṭhullavācaṃ, ekaṃ attakāmaṃ, ekaṃ sañcaritaṃ, ekāhapatiṭicchannāyo ” ti evaṃ gaṇanavasena vā. “ Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīṃ nānāvattukāyo ekāhapatiṭicchannāyo ” ti evaṃ vatthukittanavasena va. “ Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīṃ ekāhapatiṭicchannāyo ” ti evaṃ nāmamattavasena vā yojanā kātābbā. Tattha nāmaṃ duvidhaṃ, sajjātisādhāraṇaṃ sabbasādhāraṇaṃ. Tattha saṅghādiseso ti sajjātisādhāraṇaṃ. Āpatti ti sabbasādhāraṇaṃ. Tasmā ‘ sambahulā āpattiyo āpajjīṃ ekāhapatiṭicchannāyo ’ ti evaṃ sabbasādhāraṇanā-

* Vin. ii. 38.

† ibid. 51-60.

¹ SK. pacchā.

² SHB. dve°.

mavasenāpi vattum vaṭṭati. Imampi parivāsādi vinayakammaṃ vatthuvaseṇa gottavasena nāmavaseṇa āpattivasena ca kātuṃ vaṭṭati yeva. Tattha sukkaviṣaṭṭhī ti vatthuñceva gottañca, saṅghādiseso ti nāmañceva āpatti ca, tattha ‘sukkaṅkaviṣaṭṭhim kāyasamaṣṣaṅgan’ ti ādivacanenāpi ‘nānāvattukāyo’ ti vacanenāpi vatthuñceva gottañca gahitaṃ hoti, ‘saṅghādiseso’ ti vacanenāpi ‘āpattiyo’ ti vacanenāpi nāmañceva āpatti ca gahitā hoti. Tasmā etesu yassa kassaci vaseṇa kammavācā kātubbā. Kammavācāpariyosāne ca sace appabhikkhuko āvāso hoti, sakkā ratticchedaṃ anāpajjantena vasitum, tattheva “parivāsaṃ samādiyāmi vattaṃ samādiyāmi” ti tikkhattum vattaṃ samādātubbaṃ. Samādiyitvā tattheva saṅghassa ārocetvā puna āgatāgatānaṃ bhikkhūnaṃ ārocetena vattabhedañca ratticchedañca akatvā parivasiṭṭabbaṃ. Sace na sakkā hoti parivāsaṃ sodhetum, nikkhattavattena vasitukāmo hoti, tattheva vā saṅghamaṃjhe ekapuggalassa vā santike “parivāsaṃ nikkhipāmi vattaṃ nikkhipāmi” ti parivāso nikkhipitabbo. Ekapadenāpi cettha nikkhitto hoti parivāso. Dvīhi pana sunikkhitto yeva. Samādānēpi eveda nayo. Nikkhittakālato paṭṭhāya pakatattatṭhāne tiṭṭhati. Athānena paccūsamaye ekena bhikkhūnā saddhim parikkhittassa viharassa parikkhepato aparikkhittassa parikkhepārahaṭṭhānato dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmaggaṭo okkamma gumbena vā vatīyā vā paṭicchannaṭṭhāne nisīditvā anto aruṇe yeva vattaṃ samādiyitvā ārocetabbaṃ. Yampi aññaṃ bhikkhūṃ passati, tassāpi ārocetabbeva. Aruṇe uṭṭhite tassa santike vattaṃ nikkhipitvā viharāṃ gantabbaṃ sace so pure aruṇameva kenaci karaṇīyena gato, viharāṃ gantvā yaṃ sabbapaṭṭhamāṃ bhikkhūṃ passati, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Evaṃ sallakkhetvā yāva rattīyo pūrenti, tāva parivattabbaṃ. Ayaṃ saṅkhepato paṭicchana-parivāsavinicchayo.

Vitthāro pana Samantapāsādikāya Vinayasamvaṇṇanāya vuttanayeneva veditabbo. Itaresu dvīsu “āpattipariyantāṃ na jānāti rattipariyantāṃ na jānāti” ti imasmim vatthusmim Khandhake anuññāto suddhantaparivāso* nāma. So duvidho: cullasuddhanto mahāsuddhanto ti. Duvidhopi cesa rattiparicchedaṃ sakalaṃ vā ekadesaṃ vā ajānantassa ca asarantassa ca tattha vematikassa ca dātabbo. Āpattipariyantāṃ pana ettikā ahaṃ āpattiyo āpanno ti jānātu vā mā vā, akāraṇametāṃ. Tassa dānavidhi Khandhake āgato. Vinicchayakathā pana vitthārato Samantapāsādikāyaṃ vuttā. Itaro pana samodhānaparivāso nāma. So tividho hoti. Odhānasamodhāno agghasamodhāno missakasamodhāno ti. Tattha odhānasamodhāno nāma antarāpattim āpajjitvā paṭicchādentassa parivuttadivase

* or the whole chapter see the 3rd Khandhaka of Cullavagga, viz. Vin. ii. 38-72.

odhunitvā makkhetvā purimāya āpattiyā mūladivasaparicchede pacchā āpannaṃ āpattiṃ samodahitvā dātabbaparivāso vuccati. Agghasamodhāno nāma sambahulāsu āpattisu yā ekā vā dve vā tisso vā sambahulā vā āpattiyō sabbacirapaṭicchannāyo tāsāṃ agghena samodhāya tāsāṃ rattiparicchedavasena avasesānaṃ ūnatarapaṭicchannānaṃ āpattiṇaṃ dātabbaparivāso vuccati. Missakasamodhāno nāma nānāvattthukāyo āpattiyō ekato katvā dātabbaparivāso vuccati. Ayaṃ tividhepi samodhānaparivāse saṅkhepakathā vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ vutto. Idaṃ parivatthabban ti padassa viniicchayakathāmukhaṃ.

“ **Uttariṃ chārattan** ” ti parivāsato uttariṃ charattiyo; “ **bhikkhūmānattāyā** ” ti bhikkhūnaṃ mānanabhāvāya; ārādhanaṭṭhāyā ti vuttaṃ hoti. “ **Paṭipajjitabban** ” ti vattitabbaṃ. Mānattañca pan’ etaṃ paṭicchannāpaṭicchannavasena duvidhaṃ. Tattha yassa apaṭicchannāpatti hoti tassa parivāsaṃ adatvā mānattameva dātabbaṃ. Idaṃ apaṭicchannamānattaṃ. Yassa paṭicchannā hoti tassa parivāsapariyosāne dātabbaṃ mānattaṃ paṭicchannamānattan ti vuccati. Idaṃ idha adhippetāṃ. Ubhinnampi pan’etesam dānavidhi viniicchayakathā ca Samantapāsādikāyaṃ vuttanayena* veditabbā. Ayaṃ pan’ettha saṅkhepo: Sace ayaṃ vattaṃ nikkhipitvā paccūsasamaye samādātuṃ gacchati, sabbapacchimena¹ catuhi bhikkhūhi saddhiṃ parivāse vuttappakāraṃ padesaṃ gantvā “ **mānattaṃ samādiyāmi vattaṃ samādiyāmi** ” ti samādiyitvā tesāṃ ārocetvā tato tesu gatesu agatesu vā purimanayena paṭipajjitabbaṃ. “ **Yatthā² siyā vīsatiḡaṇo** ” ti ettha vīsati saṅgho ḡaṇo assā ti vīsatiḡaṇo; “ **tatthā** ” ti yattha sabbantimena paricchhedena vīsatiḡaṇo bhikkhusaṅgho atthi tattha. “ **Abbhetabbo** ” ti abhi-etabbo sampaṭicchitabbo; abbhānakammavasena osāretabbo ti vuttaṃ hoti. Avhātabbo ti vā attho. Abbhānakammaṃ pana pālivasena³ Samantapāsādikāyaṃ vuttaṃ. “ **Anabbhito** ” ti na abbhito, asampaṭicchito; akatabbhānakammo ti vuttaṃ hoti anabhāto ti vā attho. “ **Te ca bhikkhū ḡarayhā** ” ti ye ūnabhāvaṃ ñatvā abbhenti te bhikkhū ca ḡarahitabbā, sātisārā sadosā, dukkataṃ āpajjantī ti attho. “ **Ayaṃ tattha sāmīci** ” ti ayaṃ tattha anudhammatā lokuttaradhammam anugatā ovādanu-sāsānī sāmīcidhammatā. Sesamettha vuttanayamevā ti.

**Kaṅkhāvitaraṇiyā Pātimokkhavaṇṇanāya
Saṅghādisesakaṇḍavaṇṇanā niṭṭhitā.**

¹ SK. paricchhedena catuhi.

² MSS. yatra.

³ SK. khandhake viniicchayavasena—S.H.B. omits.

* Smgs. iii. 629.

Aniyatuddese* “**īme kho panā**” ti ādi vuttanayameva. “**Mātu-gāmenā**” ti tadahujātāyapi jīvamānakamanussitthiyā; “**eko ekāyā**” ti eko bhikkhu mātugāmasaṅkhātāya ekāya itthiyā saddhiṃ; “**raho**” ti cakkhussa raho; kiñcāpi pāḷiyam sotassa raho āgato, cakkhusseva pana raho raho ti idha adhippeto. Sacepi hi pihitakavāṭassa gabbhassa dvāre nisinno viññū puriso hoti neva anāpattiṃ karoti. Yattha pana sakkā daṭṭhum tādise anto dvādasahatthepe okāse nisinno sacakkhuko vikkhittacitto pi niddāyanto pi anāpattiṃ karoti. Samīpe ṭhito pi andho na karoti. Cakkhumāpi nipajjitvā niddāyanto pi na karoti. Itthīnam pana satampi na karoti yeva. Tena vuttam: raho ti cakkhussa raho ti. “**Paṭicchanne āsane**” ti kuḍḍādīhi paṭicchannokāse; “**Alaṃkammaniye**” ti kammakkham kammayoggan ti kammaniyam, alaṃ pariyattaṃ kammaniyabhāvāyā ti alaṃkammaniyam; tasmim alaṃkammaniye, yattha ajjhācāraṃ karonto sakkonti taṃ kammaṃ kātuṃ tādise ti attho. “**Nisajjam kappeyyā**” ti nisajjam kareyya nisideyyā ti attho. Ettha ca sayanampi nisajjāya eva saṃgahītam. “**Saddeyyavacasā**” ti saddhātabbavacanā ariyasāvika ti attho. “**Nisajjam bhikkhu paṭijānamāno**” ti kiñcāpi evarūpā upāsikā disvā vadati, atha kho bhikkhu nisajjam paṭijānamāno va tiṇṇam dhammānam aññatarena kāretabbo na apaṭijānamāno ti attho. “**Yena vā sā**” ti nisajjādisu ākāresu yeva vā ākārena saddhiṃ methunādīni āropetvā sā upāsikā vadeyya, paṭijānamāno va tena so bhikkhu kāretabbo, evarūpāyapi hi upāsikāya vacanamattena ākārena na kāretabbo ti attho. Kasma? yasmā diṭṭham nāma tathāpi hoti aññathāpi ti. “**Ayam dhammo aniyato**” ti tiṇṇam āpattiṇam yaṃ āpattiṃ vā¹ paṭijānāti tassa vasena kāretabbatāya aniyato.

Sāvattiyam Udāyittheram ārabha mātugāmena saddhiṃ vuttapakāre āsane nisajjam kappanavattusmim paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti anāṇattikaṃ. Methunadhammasannissitakilesasaṅkhātēna rahassādena mātugāmassa santikaṃ gantukāmatāya akkhi-añjanādito paṭṭhāya sabbapayogesu dukkaṭam. Gantvā tasmim vā nisinne itthi nisidatu, tassā vā nisinnāya so nisidatu apacchā apurimam yeva ubho vā nisidantu, ubhinnaṃ nisajjāya pācittiyam. Sace pana kāya-samsaggaṃ vā methunaṃ vā samāpajjati, tesam vasena kāretabbo. Nipajjanepi eseva nayo. Vuttapakāre purise nipajjitvā aniddāyante anandhe viññūpurise upacāragate satī ṭhitassa arahopekkhassa aññavihitassa nisajjanapaccayā anāpatti. Ummattakādīnam pana tihipi āpattihi anāpatti. Siyā silavipatti. Siyā ācāra vipatti. Yam

¹ SK. vatthum vā paṭijānāti; S.H.B. omits vatthum vā.

* Vin. iii. 188.

pana āpattiṃ paṭijānāti tassā vasena aṅgabhedo ñātabbo, samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānevā ti.

Paṭhamānīyatasikkhāpadaṃ.

Dutiye ittuṇṇi purisopi yo koci viññū anandho abadhiro anto-dvādasahatthe okāse ṭhito vā nisinno vā vikkhitto pi niddāyanto pi anāpattiṃ karoti. Badhiro pana cakkhumāpi andho vā abadhiro pi na karoti. Pārājikāpattiṃ ca¹ parihāpetvā duṭṭhullavācāpatti vuttā ti ayaṃ viseso. Sesam purimanayeneva veditabbaṃ. Samuṭṭhānādīni pan'ettha adinnādānasadisānevā ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Uddiṭṭhā kho ti ādi sabbattha vuttanayeneva veditabbaṃ.

Aniyatavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ito paraṃ pana “**ime kho panā**”^{*} ti ādi sabbattha vuttanayeneva veditabbaṃ.

Nisaggiyesu pana Cīvaravaggassa tāva paṭhamasikkhāpade “**niṭṭhi-tacīvarasmin**” ti sucikamma-pariyosānena vā “**naṭṭhaṃ vā vinaṭṭhaṃ vā daḍḍhaṃ vā cīvarāsā vā upacchinnā ti**” ti imesu vā yena kenaci ākārena niṭṭhite cīvarasmiṃ cīvarassa karaṇapalibodhe upacchinne ti attho. Atthatakaṭhinassa hi bhikkhuno yāva imeh'ākārehi cīvarapalibodho ṇa chijjati, tāva kaṭhinānisamsaṃ labhati. “**Ubbhatasmiṃ kaṭhine**” ti yaṃ saṅghassa kaṭhinaṃ atthataṃ, tasmīṃ ca ubbhate, tatretaṃ saṅkhepato kaṭhinatthāro ca ubbhāro ca veditabbo. Ayaṃ hi kaṭhinatthāro nāma Bhagavatā purimavassaṃ vutthānaṃ anuññāto. So sabbantimena paricchena pañcannaṃ janānaṃ vaṭṭati. Tasmā yattha cattāro vā tayo vā dve vā eko vā purimavassaṃ upagato, tattha pacchimavassūpagate gaṇapūrake katvā attharitabbaṃ. Te ca gaṇapūrakā va honti, ānisaṃse na labhanti. Tasmā sace purimavassaṃ vutthānaṃ gahaṭṭhapabbajitesu yo koci dhammena samena cīvaraṃ deti, iminā kaṭhinaṃ attharathā ti, taṃ Khandhake vuttāya ñatti-dutiyakammavācāya kaṭhinatthārārahassa bhikkhuno dātabbaṃ. Tena tadahe va pañca vā atirekāni vā khaṇḍāni chinditvā saṅghāṭi vā uttarāsaṅgo vā antaravāsako vā kātabbo. Sesabhikkhūhi tassa sahāyehi bhavitabbaṃ. Sace katacīvarameva uppajjati sundarameva. Acchinnāsibbitaṃ pana na vaṭṭati. Tena bhikkhunā sace saṅghāṭiyā attharitikāmo hoti porānikaṃ saṅghāṭim

¹ SK. va.

* Vin. iii. 195.

paccuddharitvā navam saṅghāṭim adhiṭṭhalitvā “imāya saṅghāṭiyā kaṭṭhinam attharāmī” ti attharitabbam. Uttarāsāṅga-antaravāsakesupi eseva nayo. Tato tena purimavassam vutthe, antosīmagate bhikkhū upasaṅkamitvā “atthatam bhante saṅghassa kaṭṭhinam dhammiko kaṭṭhinatthāro anumodathā” ti vattabbam. Therānaṅca navānaṅca bahūnaṅca ekassa ca anurūpaṃ sallakkhetvā vattabbam. Tehipi “atthatam āvuso saṅghassa kaṭṭhinan” ti vā vatvā “dhammiko kaṭṭhinatthāro anumodāmā” ti vā “anumodāmī” ti vā vattabbam. Purimavassam vutthesupi ye anumodenti tesam yeva atthatam hoti kaṭṭhinam. Te tato paṭṭhāya yāva kaṭṭhinass’ubbhārā,—anāmantacāro, asamādānacāro, yāvadatthacīvaram, gaṇabhojanam yo ca tattha cīvaruppādo tasmim āvāse saṅghassa uppannacīvaraṅcā ti ime pañcānisamse labhanti. Ayam tāva kaṭṭhinatthāro.*

Tam pan’etaṃ kaṭṭhinam “aṭṭh’imā bhikkhave mātikā kaṭṭhinass’ubbhārāya:—pakkamaṇantikā, niṭṭhānantikā, saniṭṭhānantikā, nāsānantikā, savaṇantikā, āsāvachedikā, sīnātikkaṇantikā, saḥ’ubbhārā” ti evam vuttesu aṭṭhasu mātikāsu aññataravasena uddharīyati. Tattha vitthāraviniṅchayo Samantapāsādikāyaṃ vuttanayena veditabbo. Iti “ubbhatasmim kaṭṭhine” ti iminā sesapaḷibodhabhāvaṃ dasseti.

“Dasāhaparaman” ti dasa ahāni paramo paricchedo assā ti dasāhaparamo; taṃ dasāhaparamaṃ kālaṃ dhāretabban ti attho. Adhiṭṭhitavikappitesu apariyāpannattā atirekaṃ cīvaran ti “atirekacīvaram”; atirekacīvaram nāma: khomaṃ kappāsikaṃ koseyyaṃ kambalaṃ sānaṃ bhaṅgan ti. Etesaṃ vā tadanulomānaṃ vā aññatarānaṃ, ayamassa jātipamānato pana taṃ vikappanūpagaṃ pacchimaṃ idha adhippetam vuttam h’etaṃ, “anujānāmi bhikkhave āyāmato aṭṭhaṅgulaṃ sugataṅgulaṃ caturaṅgulaṃ¹ vitthataṃ pacchimaṃ cīvaram vikappetun”† ti, yam pana vuttam “adhiṭṭhitavikappitesu apariyāpannattā” ti, tattha “anujānāmi bhikkhave ticīvaram adhiṭṭhātum na vikkapetum, vassikasāṭikaṃ vassānaṃ cātumāsam adhiṭṭhātum tato paraṃ vikappetum, nisīdanaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, paccattharaṇaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, kaṇḍupaṭicchādīm yāva ābādhā adhiṭṭhātum tato paraṃ vikappetum, mukhapuñchanacolakaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, parikkhāracolaṃ adhiṭṭhātum na vikappetun”† ti iminā nayena adhiṭṭhātābbā vikappetābbatā jānitābbā. Tattha ticīvaraṃ adhiṭṭhahantena rajitvā kappabinduṃ datvā pamāṇayuttameva adhiṭṭhātābbam. Tassa pamāṇaṃ ukkaṭṭhaparicchedena sugatacīvarato ūnakaṃ vaṭṭati. Omakaparicchedena saṅghā-

¹ SK. caturaṅgula.

* Vin. i. 254 sq.

† Vin. i. 297.

tiyā tāva uttarāsaṅgassa ca dīghato mutṭhipaṅcakaṃ, tiriyaṃ mutṭhitikaṃ, antaravāsako dīghato mutṭhipaṅcako. Tiriyaṃ dvihattho pi vaṭṭati. Vuttappamāṇato pana atirekaṅca ūnakaṅca parikkhāracolan ti adhiṭṭhātabbā. Tattha yasmā “dve cīvarassa adhiṭṭhānāni: kāyena vā adhiṭṭhāti vācāya vā adhiṭṭhāti” ti vuttam. Tasmā purāṇasaṅghāṭiṃ “**imaṃ saṅghāṭiṃ paccuddharāmi**” ti paccuddharitvā navam hatthena gahetvā “**imaṃ saṅghāṭiṃ adhiṭṭhāmi**” ti cittena ābhogaṃ katvā kāyavikāraṃ karontena kāyena vā adhiṭṭhātabbā. Vacībhedaṃ katvā vācāya vā adhiṭṭhātabbā. Tatra duvidham adhiṭṭhānam; sace hatthapāse hoti “**imaṃ saṅghāṭiṃ adhiṭṭhāmi**” ti vācā bhinditabbā. Atha antogabbhādisu sāmantavihāre vā hoti. Ṭhapitattṭhānam sallakkhetvā, “**etaṃ saṅghāṭiṃ adhiṭṭhāmi**” ti vācā bhinditabbā. Esa nayo uttarāsaṅgena antaravāsake ca, nāmamattameva hi viseso. Tasmā sabbāni saṅghāṭiṃ uttarāsaṅgaṃ antaravāsakan ti evaṃ attano attano nāmen’eva adhiṭṭhātabbāni. Sace adhiṭṭhahitvā ṭhapitavatthehi saṅghāṭi-ādini karoti, niṭṭhite rajane ca kappe ca imaṃ paccuddharāmi ti paccuddharitvā puna adhiṭṭhātabbāni. Idaṅca pana ticīvaraṃ sukhaparibhogattham parikkhāracolaṃ adhiṭṭhātumpi vaṭṭati. Vassikasāṭikā anatirittapamāṇā nāmaṃ gahetvā vuttanayeneva cattāro vassike māse adhiṭṭhātabbā. Tato paraṃ paccuddharitvā vikappetabbā, vaṇṇabhedamattarattāpi c’esā vaṭṭati. Dve pana na vaṭṭanti. Nisīdanam vuttanayena adhiṭṭhātabbameva. Taṅca kho pamāṇayuttam ekameva, dve na vaṭṭanti. Paccattharaṇampi adhiṭṭhātabbameva. Taṃ pana mahantampi ekampi bahūnipi vaṭṭanti. Nilampi pītakampi sadasampi pupphadasampī ti sabbappakāraṃpi vaṭṭati. Kaṇḍupaṭicchādi yāva ābādho atthi, tāva pamāṇikā adhiṭṭhātabbā. Ābādhe vūpasante paccuddharitvā vikappetabbā. Sā ekā va vaṭṭati. Mukhapuñjanacolaṃ¹ adhiṭṭhātabbameva. Taṃ pana ekampi bahūnipi mahantampi vaṭṭati yeva. Parikkhāracole gaṇanā natthi. Yattakaṃ icchati tattakaṃ adhiṭṭhātabbameva. Thavikāpi pariśāvanampi vikappanūpagaṃ paccimāpamāṇam, parikkhāracolan ti adhiṭṭhātabbameva. Bahūnipi ekato katvā “**imāni cīvarāni parikkhāracolāni adhiṭṭhāmi**” ti ādinā nayena adhiṭṭhātum vaṭṭati yeva. Mañcabhisi piṭṭhabhisi bimbohanam pāvāro kojavo ti etesu pana senāsanaparikkhāratthāya dinnapaccattharaṇe ca adhiṭṭhānakiccaṃ natthi yeva. Sabbaṅca pan’etaṃ vuttappakārena adhiṭṭhitacīvaraṃ aññassa dānena acchinditvā gahaṇena vissāsagāhena hināyāvattanena sikkhāpaccakkhānena kālakiriyaṃ liṅgaparivattanena paccuddharaṇenā ti imehi atṭhahi kāraṇehi adhiṭṭhānam vijahati ticīvaraṃ pana kaṇiṭṭhaṅgulanakhapitṭhippamānena chiddenāpi vijahati,

¹ puñchana? Vin.

tañca kho vinibbedheneva. Sace hi chiddassa abbhantare ekatantupi acchinno hoti, rakkhati yeva. Tattha saṅghāṭiyā uttarāsaṅgassa ca dīghantato vidatthipamāṇassa tiriyantato aṭṭhaṅgulapamāṇassa padesassa orato chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati. Antaravāsakepi dīghantato etadeva pamāṇaṃ. Tiriyantena pana caturaṅgulatā veditabbā. Tiṇṇannampi vuttokāsassa parato na bhindati. Tasmā chidde jāte ticivaraṃ atirekacīvaraṭṭhāne tiṭṭhati. Sūcikkammaṃ katvā puna adhiṭṭhātabbaṃ. Vassikasāṭikā vassānamāsātikkaṃ pi kaṇḍupaṭicchādi-ābādhavūpasamenāpi adhiṭṭhānaṃ vijahati, tasmā sā tato paraṃ vikappetabbā. Vikappanalakkhaṇaṃ pana sabbacīvarānaṃ vikappanasikkhāpade yeva vaṇṇayissāma. Keva-
laṃ hi imasmim okāse yaṃ evaṃ anadhiṭṭhitam avikkappitañca tam atirekacīvaraṃ ti veditabbam.

“ Tam atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ ” ti tam yathāvutta-
jātippamāṇaṃ cīvaraṃ dasāhaparamaṃ kālaṃ atikkāmayato etthan-
tare yathā atirekacīvaraṃ na hoti, tathā akubbato nissaggiyaṃ
pācittiyaṃ, tañca cīvaraṃ nissaggiyaṃ hoti, pācittiyaṃ āpatti cassa
hoti ti attho. Athavā nissajjanaṃ nissaggiyaṃ, pubbabhāge kattab-
bassa vinayakammassetam nāmaṃ nissaggiyaṃ assa atthi ti nissaggi-
yam icceva. Kintam pācittiyaṃ? Tam atikkāmayato sahanissaggi-
yavinayakammaṃ pācittiyaṃ hoti ti ayamettha attho. Tañca
pan’etaṃ cīvaraṃ yaṃ divasaṃ uppannaṃ, tassa yo aruṇo so uppanna-
divasanissito, tasmā cīvaruppādādivasena¹ saddhim ekādase, aruṇu-
gamane dasāhātikkamitaṃ hoti, tam gahetvā saṅghassa vā gaṇassa
vā puggalassa vā nissajjitabbaṃ. Tatrāyaṃ nayo: saṅghassa tāva
evaṃ nissajjitabbaṃ: “ Idam me bhante cīvaraṃ dasāhātikkantaṃ
nissaggiyaṃ imāhaṃ saṅghassa nissajjāmi ” ti nissajjitvā “ ahaṃ
bhante ekaṃ nissaggiyaṃ pācittiyaṃ āpanno tam paṭidesemi ” ti evaṃ
āpatti desetabbā. Sace dve honti dve ti vattabbaṃ. Sace tadutta-
rim, sambahulā ti vattabbaṃ. Nissajjanepi sace dve vā bahūni vā
honti “ imāni me bhante cīvarāni dasāhātikkantāni nissaggiyāni, imānā-
haṃ saṅghassa nissajjāmi ” ti vattabbaṃ. Pāḷim vattuṃ asakkontena
aññathāpi vattabbaṃ. Byattena bhikkhunā paṭibalena saṅgho
ñāpetabbo: “ suṇātu me bhante saṅgho ayaṃ itthannāmo bhikkhu
āpattim sarati vivarati uttānikaroti deseti, yadi saṅghassa pattakallaṃ
ahaṃ itthannāmassa bhikkhuno āpattim paṭigaṇheyyan ” ti iminā
lakkhaṇena āpattim paṭigaṇhitvā vattabbo: ‘ passi ’ ti? ‘ āma passā-
mi ’ ti “ āyatim saṃvareyyāsi ” ti? “ sādhu suṭṭhu saṃvarissāmi ” ti.
Dvīsu pana sambahulāsu vā purīmanayeneva vacanabhedo kātabbo.

¹ SK. cīvaruppādādivasena.

Desitāya āpattiyā “**suṇātu me bhante saṅgho, idaṃ cīvaraṃ itthannā-**massa bhikkhuno nissaggiyaṃ saṅghassa nissaṭṭhaṃ, yadi saṅghassa **pattakallaṃ, saṅgho imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyā**” ti evaṃ nissaṭṭhaṃ cīvaraṃ dātabbaṃ. Dvīsu bahūsu vā vacana-bhedo kātabbo, gaṇassa paṇa nissajjantena ‘imāhan’ ti vā ‘imāni ahan’ ti vā vatvā “**āyasmantānaṃ nissajjāmi**” ti vattabbaṃ, āpatti-paṭiggāhakenāpi, “**suṇantu me āyasmantā, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ sarati . . . pe . . . deseti yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ**” ti vattabbaṃ. Cīvaradānepi “suṇantu me āyasmantā idaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno nissaggiyaṃ āyasmantānaṃ nissaṭṭhaṃ. Yadāyasmantaṃ pattakallaṃ, āyasmantā imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyun” ti vattabbaṃ. Sesam purimasadisameva. Puggalassa paṇa nissajjantena ‘imāhan’ ti vā ‘imāni ahan’ ti vā vatvā ‘āyasmato nissajjāmi’ ti vattabbaṃ. Nissajjivāna “ahaṃ bhante ekaṃ nissaggiyaṃ pācittiyaṃ āpanno taṃ paṭidesemi” ti evaṃ āpatti desetabbā, sace paṇa navakataro hoti, ‘āvuso’ ti vattabbaṃ. Tenāpi ‘passī’ ti vā ‘passathā’ ti vā vutte ‘āma bhante’ ti vā, āma āvuso’ ti vā vatvā ‘passāmi’ ti vattabbaṃ. Tato ‘āyatiṃ saṃvareyyāsī’ ti vā ‘saṃvareyyāthā’ ti vā vutte ‘sādhu sutṭhu saṃvarissāmi’ ti vattabbaṃ, evaṃ desitāya āpattiyā ‘imaṃ cīvaraṃ āyasmato dammi’ ti dātabbaṃ. Dvīsu tīsu vā pubbe vuttānusāreneva nayo veditabbo, dvinnam paṇa yathā gaṇassa evaṃ nissajjitabbaṃ, tato āpatti paṭiggahanaṅca nissaṭṭhacīvaradānaṅca tesam aññātarena yathā ekapuggalena tathā kātappaṃ. Idampāna sabbanissaggiyesu vidhānaṃ. Cīvaraṃ patto nisidanaṃ ti vatthumattameva hi nānat-taṃ. Parammukhaṇi paṇa vatthum ‘etan’ ti nissajjitabbaṃ. Sace bahūni honti, ‘etāni’ ti vattabbaṃ, nissaṭṭhadānepi eseva nayo. Nissaṭṭhavatthum dinnam idaṃ iminā mayhan ti saññāya na paṭi-dentassa dukkaṭaṃ, tassa santakabhāvaṃ ñatvā lesena acchindanto sāmikassa dhuranikkhepena bhaṇḍaṃ agghāpetvā kāretabbo ti.

Vesāliyaṃ chabbaggiye ārabha atirekacīvaradhāraṇavattusmiṃ paññattaṃ; “**dasāhaparaman**” ti ayamettha anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anāñattikaṃ. Anissajjitvā paribhuñjantassa dukka-ṭaṃ. Yathā ca idha evaṃ sabbattha, tasmā taṃ parato na vakkhāma. Dasāhaṃ anatikkantepi atikkantasaññīno ceva vemati-kassa ca dukkaṭaṃ, atikkante anatikkantasaññīnopi vematikassāpi nissaggiyaṃ pācittiyameva. Tathā anadhīṭṭhitāvikappita-avisajjita-anatṭhāvinatṭha adaddhā viluttesu adhīṭṭhitādisaññīno. Anto dasāhaṃ adhīṭṭhite vikappite vissajjite natṭhe vinatṭhe daddhe acchinne vissāsagahite ummattakādīnaṅca anāpatti.* Ācāravipatti. Ājīvavi-patti vā diṭṭhivipatti vā kāci āpatti nāma natthi. Ājīvavipatti

* Vin. iii. 197.

paccayā pana t̥hapetvā dubbhāsitaṃ cha āpattikkhandhā paññattā. Diṭṭhivipatti paccayā pācittiyadukkaṭavasena dve āpattikkhandhā paññattāni idamettha lakkhaṇaṃ. Iti vipattikathā idheva niṭṭhitāti na naṃ ito paraṃ vicārayissāma. **Jātipamānasampannassa cīvarassa attano santakatā, gaṇanūpagatā,¹ jinnapaḷibodhabhāvo, atirekacīvarāta, dasāhātikkamo** ti imanettha pañca aṅgāni. Kaṭhinasamuṭṭhānaṃ. Akiriyā, no saññāvimokkhaṃ. Acittakaṃ. Paṇṇattivajjaṃ. Kāyakammaṃ. Vacikammaṃ. Ticittaṃ. Tivedanaṃ ti.

Nissaggiye Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye “**niṭṭhitacīvarasmiṃ bhikkhunā**” ti ettha purimasikkhāpade viya atthaṃ agahetvā ‘niṭṭhitacīvarasmiṃ bhikkhunā’ ti evaṃ sāmivasena karaṇavacanassa attho veditabbo. Karaṇavasena hi bhikkhunā idaṃ nāma, kammaṃ kātabbaṃ natthi. Sāmivasena pana bhikkhuno cīvarasmiṃ niṭṭhite kaṭhine ca ubbhate evaṃ imehi cīvaraniṭṭhānakaṭhinubbhārehi chinnapaḷibodho. “**Ekarattampi ce bhikkhu ticīvarena vippavaseyyā**” ti evaṃ attho yujjati. Tattha “**ticīvarenā**” ti ticīvarādhiṭṭhānanayena adhiṭṭhutesu saṅghāṭi-ādisu yena kenaci; “**vippavaseyyā**” ti vippayutto vaseyya. Gāmo nāma ekūpacāro nānūpacāro ti ādinā nayena pāliyaṃ vuttānaṃ gāmanive-sana-uddosita-attamālapāsādahammiya-nāvāsattakhattadhaññakara-ṇa-ārāma vihārarukkhamūla-ajjhokāsappabhedānaṃ paṇṇarasānaṃ nikkepaṭṭhānānaṃ yattha katthaci nikkhipitvā tesam gāmādīnaṃ bahi hatthapāsātikkena aruṇaṃ utṭhapeyyā ti ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ vutto. “**Aññatra bhikkhu-sammutiyā**” ti yaṃ saṅgho gilānassa bhikkhuno ticīvarena avippavāsasammutiṃ deti, taṃ t̥hapetvā aladdhasammutikassa bhikkhuno ekarattampi vippavasato vuttanayeneva nissaggiyaṃ pācittiyaṃ ti veditabbaṃ. Kevalaṃ idha “Idaṃ me bhante cīvaraṃ rattivippavutthaṃ aññatra bhikkhusammutiyā nissaggiyaṃ” ti ādinā nayena vacanabhedo hoti, ayaṃ pana viseso.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabhha santaruttarena janapada-cārikaṃ pakkamanavattusmiṃ paññattaṃ. “**Aññatra bhikkhu-sammutiyā**” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Anā-ṇattikaṃ. Avippavutthe vippavutthasaññino ceva vematikassa ca dukkaṭaṃ. Vippavutthe avippavutthasaññinopi vematikassāpi nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Tathā apaccuddhata-avissajjitādisu² ca paccuddhaṭṭavissajjitādisaññino, anto aruṇe paccuddhaṭṭe pana paṭhamakaṭhine vuttavissajjitātibhede ca anāpatti. Tathā laddhasammu-

¹ SHB. jinne.

² SK. apaccuddhata avissajjitādisu.

tikassa vippavāse. Ābādhe pana vūpasante paccāgantabbam, tattheva vā ʒhiteṇa paccuddharitabbam. Athāpi'ssa puna so vā añño vā ābādho kuppatti, laddhakappiyameva. **Adhiṭṭhita-cīvaratā, anattakataḥṇinatā, aladdhasammutikatā, rattivippavāso** ti, imanettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādini paṭhamakathine vuttappakārāneva. Kevalam hi tattha anadhiṭṭhānaṃ avikappanañca akiriya, idha apaccud-dharaṇaṃ, ayaṃ viseso ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye* “**niṭṭhitacīvarasmim bhikkhunā**” ti sāmivaseneva karannattho veditabbo. Akālacīvaraṃ nāma yvāyaṃ anattate kaṭhine vassānassa pacchimo māso atthate kaṭhine pañcamāsā ti cīvarakālo vutto. Taṃ ʒhapetvā aññadā uppannaṃ. Yañca kālepi saṅghassa vā idaṃ akālacīvaran ti puggalassa vā idaṃ tuyhaṃ dammi ti ādinā nayena dinnam etaṃ akālacīvaraṃ nāma. “**Uppajjeyā**” ti evarūpaṃ cīvaraṃ attano bhāgapaṭilābhavasena saṅghato vā suttantikā-digaṇato vā paṃsukūlaṃ vā attano vā dhanena, athavā pana “**aṭṭh'imā bhikkhave mātikā cīvarassa uppādāya:—sīmāya deti, katikāya deti, bhikkhāpaññattiyā deti, saṅghassa deti, ubhatosaṅghassa deti vassaṃvutthasaṅghassa deti, ādissa deti, puggalassa deti**” tiṭ imāsaṃ aṭṭhan-naṃ mātikānaṃ aññatarato uppajjeyya. Ettha ca “sīmāya dammi” ti evaṃ sīmaṃ parāmasitvā dento sīmāya deti nāma. Esa nayo sabbattha.

Ettha ca “sīmā” ti khaṇḍasīmā upacārasīmā samānasaṃvāsasīmā avippavāsasīmā lābhasīmā gāmasīmā nigamasīmā nagarasīmā abbhantarasīmā udakukkhepasīmā janapadasīmā raṭṭhasīmā rajjasīmā dīpasīmā cakkavālasīmā ti paṇṇarasavidhā. Tattha upacārasīmā nāma parikkhittassa vihārassa parikkhepena aparikkhittassa parikkhepāruhaṭṭhāneṇa paricchinnā. Api ca bhikkhūnaṃ dhuvasannipātaṭṭhānato vā pariyaṇte ʒhitabhojanasālato vā nibaddhavasana-kā-āvāsato vā thāmamajjhimaṃ purissa dvinnam leḍḍupātānaṃ anto upacārasīmā ti veditabbā. Sā pana āvāse vaḍḍhante vaḍḍhati. Hāyante hāyati. Yojanasatampi upacārasīmā va hoti. Tattha dinnalābho sabbesaṃ anto sīmagatānaṃ pāpuṇāti. Bhikkhūnaṃ āramappavesanasenāsanapucchanāni parivāsamānattā rocanaṃ vassacchedanissayasenasāgāhādi vidhānaṃ ti idampi sabbam imissā yeva sīmāya vasena veditabbam. “Lābhasīmā” ti yaṃ rājarājamahā-mattādayo vihāraṃ kārapetvā gāvutaṃ vā aḍḍhayaṇaṃ vā yojanaṃ vā samantā paricchinditvā ayaṃ ambhakaṃ vihārassa lābhasīmā, yaṃ

* Vin. iii. 203.

† Vin. i. 106, 309.

etthantare uppajjati taṃ sabbam amhākaṃ vihārassa demā ti t̄ha-penti, ayaṃ lābhasīmā nāma. Kāsikosalādinam pana raṭṭhānam anto bahujanapadā honti. Tattha eko janapadaparicchedo janapadasīmā. Kāsikosalādi-raṭṭhaparicchedo raṭṭhasīmā. Ekassa rañño ānāpavattiṭṭhānam rajjasīmā. Samuddantena paricchinnō mahādīpo vā antaradīpo vā dīpasīmā. Ekacakkavālapabbataparikkhepa-abbhantaram cakkavālasīmā. Sesā nidānakathāyaṃ* vuttanayā eva. Tattha “khaṇḍasīmāya demā” ti dinnam khaṇḍasīmattiṭṭhānam yeva pāpuṇāti. Tato bahisīmāya sīmantarikaṭṭhānampi na pāpuṇāti, “upacārasīmāya demā” ti dinnam pana antoparicchede khaṇḍasīmā sīmantarikāsu t̄hitānampi pāpuṇāti. Samānasamvāsasīmāya dinnam khaṇḍasīmāsīmantarikaṭṭhānam na pāpuṇāti. Avippavāsasīmālābhasīmāsu dinnam tāsam antogatānam yeva pāpuṇāti. Gāmasīmādisu dinnam tāsam sīmanam abbhantare baddhasīmattiṭṭhānampi pāpuṇāti. Abbhantarāsīmā-udakukkhepasīmāsu dinnam tattha antogatānam yeva pāpuṇāti. Janapadasīmādisu dinnampi tāsam abbhantare baddhasīmattiṭṭhānampi pāpuṇāti. Tasmāyaṃ Jambudīpe t̄hapetvā “Tambapaṇḍīpe saṅghassa demā” ti dīyati, taṃ Tambapaṇḍīpato ekopi gantvā sabbesam gaṇhituṃ labhati. Sacepi tattheva eko sabhāgānam bhāge gaṇhāti, na vāretabbo. Yo pana vihāram pavisitvā asukasīmāya ti avatvā va kevalam ‘sīmāya dammī’ ti vadati, so pucchitabbo: “sīmā nāma bahuvīdhā kataram sandhāya vadasi” ti. Sace vadati “aham etaṃ bhedaṃ na jānāmi sīmattiṭṭhakasaṅgho gaṇhātū” ti upacārasīmattiṭṭhehi bhājetabbam.

“Katikāyā” ti ettha katikā nāma samānalābhakatikā, sā pana evam kātābbā: ekasmiṃ vihāre sannipatitehi bhikkhūhi yaṃ vihāram saṅgaṇhitukāmā samānalābham kātuṃ icchanti, tassa nāmaṃ gahe-tvā asuko nāma vihāro porāṇako appalābho ti yaṃ kiñci kāraṇam vatvā taṃ vihāram iminā vihārena saddhiṃ ekalābham kātuṃ saṅghassa rucati ti tilkhattum sāvetabbam. Ettāvataṃ tasmim vi-hāre nisinnopi idha nisinnō va hoti. Tasmim vi-hāre evameva kātābbam. Ettāvataṃ idha nisinnopi tasmim nisinnō va hoti. Eka-smim vi-hāre lābhe bhājīyamāne itarasmim t̄hitassa bhāgam gahetuṃ vaṭṭati.

“Bhikkhāpaññattiyā” ti ettha bhikkhāpaññatti nāma dāyakassa pariccāgapaññattiṭṭhānam. Tasmā: “Yattha mayham dhuvakārā kariyanti tattha dammī” ti vā “dethā” ti vā vutte yattha tassa pākavaṭṭam vā vattati, yato vā bhikkhū niccam bhojenti yattha vā tena kiñci senāsanam kataṃ sabbattha dinnameva hoti. Sace pana

* Cp. Mahāvagga ii. 6-12 (Vin. i. 106 sq.).

ekasmiṃ dhuvakāraṭṭhāne thokatarā bhikkhū honti, ekameva vā vatthaṃ hoti, mātikaṃ āropetvā yathā so vadati, tathā gahetabbaṃ.

“Saṅghassa detī” ti vihāraṃ pavisitvā “saṅghassa dammī” ti dinnāṃ upacārasīmāgatānañca tato bahiddhāpi tehi saddhiṃ ekābaddhānañca pāpuṇāti. Tasmā tesāṃ gāhake sati asampattānampi bhāgo dātabbo. Yaṃ pana bahi-upacārasīmāya bhikkhū disvā saṅghassā ti diyati taṃ ekābaddhāparisāya pāpuṇāti. Ye pana dvādasahi hatthehi parisāṃ asampattā tesāṃ na pāpuṇāti.

“Ubhatosaṅghassā” ti ettha pana yaṃ ubhato saṅghassa dinnāṃ tato upaddhaṃ bhikkhūnaṃ upaddhaṃ bhikkhūnaṃ dātabbaṃ, sace pi eko bhikkhu hoti, ekā vā bhikkhunī, antamaso anupasampannassāpi upaddhameva dātabbaṃ. “Ubhatosaṅghassa tuyhaṃ cā” ti vutte pana sace dasa bhikkhū ca dasa bhikkhuniyo ca honti, ekavīsati paṭivimse katvā eko puggalassa dātabbo, dasa bhikkhusaṅghassa dasa bhikkhunisaṅghassa ca, yena puggaliko laddho so saṅghatopi attano vassaggena gahetuṃ labhati. Kasmā? Ubhatosaṅghagahaṇena gahitattā. “Ubhatosaṅghassa ca cetiyassa cā” ti pi eseva nayo. Idha pana cetiyassa saṅghato pāpuṇanakoṭṭhāso nāma natthi. Ekapuggalassa pattakoṭṭhāsasamo eko koṭṭhāso hoti. “Bhikkhusaṅghassa bhikkhunīnañcā” ti vutte pana na majjhe bhinditvā dātabbaṃ bhikkhū ca bhikkhuniyo ca gaṇetvā dātabbaṃ. “Bhikkhusaṅghassa bhikkhunīnañca tuyhañcā” ti vutte puggalo viṣuṃ na labhati. Pāpuṇanattṭhānato ekameva labhati, “cetiyassa cā” ti vutte pana cetiyassa eko puggalapaṭivimso labbhati. “Bhikkhūnañca bhikkhunīnañcā” ti vuttepi na majjhe bhinditvā dātabbaṃ. Puggalagaṇanāya eva vibhajitabbaṃ. Tehi saddhiṃ puggalacetiyaparāmasanaṃ anantaranayasadisameva. Yathā ca bhikkhusaṅghaṃ ādiṃ katvā nayo nīto, evaṃ bhikkhunisaṅghaṃ ādiṃ katvāpi netabbo. “Bhikkhusaṅghassa tuyhañcā” ti vuttepi puggalassa viṣuṃ na labbhati. Cetiyassa pana labbhati. Bhikkhūnañca tuyhañcā” ti vutte pi viṣuṃ na labbhati, cetiyassa pana labbhati yeva.

“Vassaṃvutthasaṅghassa detī” ti ettha sace vihāraṃ pavisitvā “vassaṃvutthasaṅghassa dammī” ti vadati. Ye tattha vassacchedaṃ akatvā purimavassaṃ vutthā, tesāṃ bahisimattṭhānampi pāpuṇāti, na aññesaṃ, sace pana bahi upacārasīmāyaṃ ṭhito “vassaṃvutthasaṅghassā” ti vadati, yattha katthaci vutthavassānaṃ sabbesaṃ sampattānaṃ pāpuṇāti. Atha “asukavihāre vassaṃvutthassā” ti vadati, tattha vassaṃvutthānaṃ yeva yāva kaṭhinass’ ubbhārā pāpuṇāti. Gimhānaṃ paṭhamadivasato paṭṭhāya evaṃ vadati. Tatra sammukhībhūtānaṃ sabbesaṃ pāpuṇāti, na aññesaṃ.

“Ādissa detī” ti ādisitvā paricchinditvā deti. Kaṭhaṃ? Bhikkhū

ajjatanāya vā svātanāya vā yāgyā nimantetvā te ghare yāguṃ pāyevā “ imāni cīvarāni yehi mayhaṃ yāgu pītā tesam dammi ” ti deti. Yehi nimantitehi yāgu pītā, tesam yeva pāpunāti. Bhattakhajjakādihi nimantitesupi eseva nayo.

“ Puggalassa deti ” ti “ idaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dammi ” ti evaṃ parammukhā vā pādamūle ṭhapetvā “ idaṃ tumhākan ” ti evaṃ sammukhā vā deti ti ayamettha saṅkhepakathā. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ vutto. Iti imāsaṃ aṭṭhannaṃ mātikāpadānaṃ vasena yaṃ akālacīvaralakkhaṇena paṭiladdhaṃ, taṃ sandhāya “ akālacīvaraṃ uppajjeyyā ” ti vuttaṃ.

“ **Ākaṅkhamānenā** ” ti icchamānena; “ **khippameva kāretabban** ” ti sīghaṃ anto dasāhe yeva kāretabbaṃ. “ **No c’assa pāripūri** ” ti no ce pāripūri bhavye, yattakena kariyamānaṃ adhiṭṭhānaṃ cīvaraṃ pahoti taṃ cīvaraṃ tattakaṃ na bhavye, ūnakaṃ bhavye ti attho. “ **Satiyā paccāsāyā** ” ti asukadivasam nāma saṅgho cīvarāni labhissati, tato me cīvaraṃ uppajjissati ti iminā nayena saṅghagaṇaṇātimittesu vā aññataratṭhānato paṃsukūlaṃ vā lacchāmi ti iminā vā kappiya-bhaṇḍena cīvaraṃ gaṇhissāmi ti evaṃ vijjānāyā cīvarāsāya; “ **tato ce uttarin** ” ti māsaparamato ce uttarim nikkhipeyya nissaggiyaṃ ti attho. Yadi paṇ’assa mūlacīvaraṃ saṅhaṃ hoti, paccāsācīvaraṃ thūlaṃ hoti, na sakkā yojetuṃ, rattiyo ca sesā honti, na tāva māso pūrati, na akāmā cīvaraṃ kāretabbaṃ. Aññaṃ paccāsācīvaraṃ labhitvā eva kālabbhantare kāretabbaṃ. Sace na labhati, paccāsācīvarampi parikkhāracolaṃ adhiṭṭhātābbaṃ. Atha mūlacīvaraṃ thūlaṃ hoti, paccāsācīvaraṃ saṅhaṃ, mūlacīvaraṃ parikkhāracolaṃ adhiṭṭhahitvā paccāsācīvarameva mūlacīvaraṃ katvā ṭhapetabbaṃ, taṃ puna māsaparihāraṃ labhati. Etenupāyena yāva na lacchati, aññamaññaṃ mūlacīvaraṃ katvā ṭhapetuṃ labbhati. Imassa “ Idaṃ me bhante akālacīvaraṃ māsātikkantaṃ nissaggiyaṃ ” ti iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditabbaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahule bhikkhū ārabha akālacīvaraṃ paṭigga-hetvā māsaṃ atikkamanavattusmiṃ paññattaṃ sādharānapaññatti. Anānattikaṃ ito paraṃ sabbaṃ paṭhamakathāne vuttasadisameva. Kevalaṇhi tattha dasāhātikkamo, idha māsātikkamo ti, ayam viseso. Sesam tādisevā ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe* “ **aññātikāyā** ” ti na ñātikāya; mātito vā pitito yāva sattamayugaṃ tāva kenaci ākārena asaṃbaddhāyā ti attho. “ **Bhik-**

* Vin. iii. 206 sq.

khuniyā ” ti Sākiyāniyo viya suddhabhikkhusaṅghe vā ubhato-saṅghe vā upasampannāya; “**purāṇacīvaran** ” ti rajitvā kappam katvā ekavārampi nivattham vā pārutaṃ vā; yaṃ antamaso paribhogasīsenā aṃse vā matthake vā katvā maggaṃ gato hoti, ussīsakam vā katvā nipanno ekampi purāṇacīvaremeva. “**Dhovāpeyyā** ” ti sace dhovā ti vācāya vā vadati, kāyavikāram vā karoti, hatthena vā hatthe deti, pādāmūle vā ṭhapeti, anto dvādasahatthe okāse ṭhatvā upari vā khipati, aññassa vā hatthe peseti, tāya dhotam dhovāpitameva hoti. Rajāpanākoṭāpanesupi eseva nayo. Sikkhamānāya vā sāmaṇerāya vā upāsikāya vā hatthe dhovāpanatthāya deti, sā ce upasampajjitvā dhovati, evampi nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, upāsakassa vā sāmaṇerassa vā hatthe dinnam hoti, so ce liṅge parivate upasampajjitvā dhovati daharassa bhikkhussa vā dinnam hoti, so pi liṅge parivate dhovati, nissaggiyaṃ pācittiyameva. Rajāpanākoṭāpanesupi eseva nayo. “Idam me bhante purāṇacīvaraṃ aññātikāya bhikkhuniyā dhovāpitan ” ti iminā nayena pan’ettha nissajjanavidhānam veditabbam.

Sāvattiyaṃ Udāyittheram ārabba purāṇacīvaradhovāpanavatthusmiṃ paññattam. Asādhāraṇapaññatti. Sānattikam. Dhovā ti ādikāya ānattiyā. Evaṃ ānattāya ca bhikkhuniyā uddhanasajjanādisu sabbapayogesu bhikkhuno dukkaṭam. Dhovitvā ukkhittamattam pana rattamattam ākoṭitamattañca nissaggiyaṃ hoti. Dhovanādīni tīpi dve vā kārentassa ekena vatthunā nissaggiyaṃ. Itarehi dukkaṭam. Sace pana dhovā ti vuttā sabbānīpi karoti, dhovana-paccayā ca āpatti. Imasmim cīvare yaṃ kattabbam taṃ karohī ti vadato pana ekavācāya pācittiyena saddhim dve va dukkaṭāni. Bhikkhunī saṅghavasena ekato upasampannāya dhovāpentassa anissajjitvā paribhuñjantassa aññassa vā santakam nisīdanam vā paccattharaṇam vā dhovāpentassa, nātikāya aññātikasaññīno, vematikassa ca dukkaṭam. Aññātikāya nātikasaññīnopi, vematikassāpi nissaggiyaṃ pācittiyameva. Ito param pana evarūpesu ṭhānesu tikapācittiyān ti valkkhāma. Sace nātikāya sahāyā aññātikā dhovā ti avuttā vā dhovati, aparibhuttam vā aññam vā parikkhāram dhovati sikkhamānasāmaṇeriyo vā dhovanti anāpatti. Ummattakādīnam anāpattiyeva. **Purāṇacīvaratā, upacāre ṭhatvā aññātikāya bhikkhuniyā ānāpanam, tassā dhovanādīni cā ti imānettha tīni āgāni. Sañcarittasamuttānam. Kiriya. Nosaññāvimokkham. Acittakam. Paṇattivajjam. Kāyakammaṃ. Vacīkammaṃ. Ticittam. Tivedanan ti.**

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame “**aññātikāyā** ” ti idam vuttanayameva. Tasmā ito param katthaci na vicārayissāma “**Cīvaran** ” ti channaṃ añña-

taraṃ vikappanūpaḡaṃ; esa nayo sabbesu cīvarapaṭisaṃyuttasikkhāpadesu. Yattha pana viseso bhavissati, tattha vakkhāma. “**Paṭiggaṇḡheyā**” ti ettha hatthena vā hatthe detu, pādamūle vā ṭhapetu, dhammakathaṃ kathentassa vatthesu khippamānesu upacāraṃ muṅcivāpi upari vā khipatu, sace sādīyati paṭiggahitameva hoti. Yassa kassaci pana anupasampannassa hatthe pesitaṃ gaṇhituṃ vaṭṭati. Paṃsukūlaṃ gaṇhissati ti saṅkāra-kūṭādisu ṭhapitampi paṃsukūlaṃ adhiṭṭhahitvā gahetuṃ vaṭṭati yeva. “**Aññatra pārivaṭṭakā**” ti yaṃ antamaso haritakakhaṇḡdampi datvā vā dassamī ti ābhogaṃ katvā vā pārivaṭṭakaṃ gaṇhāti, taṃ ṭhapetvā aññaṃ antamaso vikappanūpaḡaṃ paṭaparissāvanampi gaṇhantassa nissaggiyaṃ hoti. Tattha “Idaṃ me bhante cīvaraṃ aññātikāya bhikkhuniyā hatthato paṭiggahitaṃ aññatra pārivaṭṭakā nissaggiyaṃ” ti iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditaḡbaṃ.

Rājagahe Udāyitherāṃ ārabba cīvarapaṭiggahaṇavattusmiṃ paññattaṃ. “**Aññatra pārivaṭṭakā**” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Gahaṇatthāya hatthapasāraṇādipayogesu dukkaṭaṃ. Paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Nissajjitabbaṃ, tikapācittiyaṃ. Ekato-upasampannāya ṇātikāya ca aññātikasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṃ, vissāsa-gāhe tāvakālike patta thavikādimhi ca anadhiṭṭhātabbaparikkhāre sikkhamānasāmaṇerādināṃ hatthato gahaṇe ummattakādīnaṃca anāpatti. **Vikappanūpa-gacīvaratā, pārivaṭṭakābhāvo, aññātikāya hatthato gahaṇaṃ** ti, imanettha tīṇi aṅgāni. Idaṃ sañcarittasamuṭṭhānaṃ. Kiriyaḡakiriyaṃ. Sesāṃ catutthasadisameva.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe* “**gahapatiṃ**” ti bhikkhusu apabbajitamanussaṃ; “**gahapatāniṃ**” ti bhikkhunīsu apabbajit’itthiṃ; esa nayo sabbesu gahapatiṭisaṃyuttesu sikkhāpadesuviññāpeyyā; ti yāceyya vā yācāpeyya vā; “**aññatrasamayā**” ti yo acchinnacīvaro vā hoti naṭṭhacīvaro vā tassa taṃ samayaṃ ṭhapetvā, aññaṃsmiṃ viññāpanapayoge dukkataṃ. Paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Tattha “Idaṃ me bhante cīvaraṃ aññātikaṃ gahapatiṃ (vā gahapatāniṃ vā) aññatra-samayā viññāpitaṃ nissaggiyanti iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditaḡbaṃ.

Sāvatthiyaṃ Upanandaṃ ārabba cīvara-viññāpanavattusmiṃ paññattaṃ. “**Aññatrasamayā**” ti ayamettha anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Nātake aññātaka-saññino vematikassa ca dukkaṭaṃ. Samaye vā ṇātakapavārite vā viññāpentassa, aññassa vā ṇātakapavārite tassatthāya¹ viññāpentassa,

* Vin. iii. 212.

¹ SK. tassevatthāya.

attano dhanena gaṇhantassa. Ummattakādīnañca anāpatti. **Vikap-panūpagacivaratā, samayābhāvo, aññātikaviññatti, tāya ca paṭilābho** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisān' evā ti.

Chaṭṭhasikkhāpadam.

Sattame* “**tañ ce**” ti taṃ acchinnacīvaraṃ vā naṭṭhacīvaraṃ vā; “**abhihaṭṭhun**” ti abhī ti upasaggo, haritun ti attho. Gaṇhitun ti vuttaṃ hoti. “**Pavāreyyā**” ti icchāpeyya, icchaṃ ruciṃ uppādeyya; yāvatakaṃ icchasi, tāvatakaṃ gaṇhāhī ti evaṃ nimanteyyā ti attho. Yathā vā “nekkhammaṃ daṭṭhu khemato” ti ettha disvā ti attho. Evamidhāpi “abhihaṭṭhum pavāreyyā” ti upanetvā purato ṭhapento kāyena vā “amhākaṃ dussakoṭṭhāgārato yattakaṃ icchatha tattakaṃ gaṇhathā” ti vadanto vācāya vā abhiharitvā nimanteyyā ti attho. “**Santaruttaraparaman**” ti sa antaraṃ uttaraṃ paramaṃ assa cīvarassā ti santaruttaraparamaṃ; nivāsanena saddhiṃ pārupanaṃ ukkaṭṭhaparicchedo assā ti vuttaṃ hoti. “**Tato cīvaraṃ sādītabbān**” ti tato abhihaṭṭhacīvarato ettakaṃ cīvaraṃ gahetabbāṃ, na tato paraṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo:—yassa adhiṭṭhitacīvarassa tīṇi naṭṭhāni tena dve sādītabbāni. Ekaṃ nivāsetvā ekaṃ pārupitvā aññaṃ sabhāgaṭṭhānato pariyesitabbāṃ. Yassa dve naṭṭhāni tena ekaṃ sādītabbāṃ, sace pana pakatiyā va santaruttarena carati, dve sādītabbāni. Evaṃ ekaṃ sādīyanten'eva samo bhavissati. Yassa tīsu ekaṃ naṭṭhaṃ kiñci na sādītabbāṃ, yassa pana dvīsu ekaṃ naṭṭhaṃ ekaṃ sādītabbāṃ, yassa ekaṃ yeva hoti tañca naṭṭhaṃ dve' sādītabbāni. Bhikkhuniyā pana pañcasu naṭṭhesu dve sādītabbāni. Catusu naṭṭhesu ekaṃ sādītabbāṃ. Tīsu naṭṭhesu na kiñci sādītabbāṃ. Ko pana vādo dvīsu vā, ekasmiṃ vā, yena kenaci hi santaruttarparamaatāya ṭhātabbāṃ, tato uttarim viññāpanapayoge dukkaṭaṃ. Paṭilābhe nissaggiyaṃ hoti. Tattha “idam me bhante cīvaraṃ aññātikaṃ gahapatikaṃ tatuttarim viññāpitaṃ nissaggiyaṃ” ti iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditabbāṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba bahucīvara-viññāpanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Nātake aññātakasaññīno vematikassa vā dukkaṭaṃ. Dve cīvarāni katvā sesakaṃ āharissāmī ti vatvā gaṇhantassa sesakaṃ tuyhaṃ yeve hotū ti vuttassa na acchinnanaṭṭhakāraṇā dinnāṃ gaṇhantassa vuttanayena nītakapavārite viññāpentassa attano dhanena gaṇhantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Taduttarītā,**² **acchin-**

* Vin. iii. 214.

¹ SK. ce.

² SHB. tat°.

nādi kāraṇatā, aññātikaviññatti, tāya ca paṭilābho ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisānevā ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame* “**bhikkhum pan’eva uddissā**” ti “itthannāmassa bhikkhuno dassāmī” ti evaṃ apadisitvā; “**cīvaracetāpanan**” ti hiraññā-dikaṃ cīvaramūlaṃ; “**upakkhaṭam hoti**” ti sajjitaṃ hoti, saṃharitvā ṭhapitaṃ. “**Cetāpetvā**” ti parivattetvā; kāretvā vā kiñitvā vā ti attho. “**Cīvarena acchādessāmī**” ti vohāravacanam etaṃ; itthannā-massa bhikkhuno dassāmī ti ayaṃ pan’ettha attho. “**Tatra ce so**” ti yatra so gahapati vā gahapatānī vā; tatra so **bhikkhu pubbe appavārito upasaṅkamtva cīvare vikappaṃ āpajjeyya ce** ti ayamettha padasambandho. Vikappaṃ āpajjeyyā ti visiṭṭhakappaṃ adhi-kavidhānaṃ āpajjeyya. Yathā pana taṃ āpajjati taṃ dassetuṃ “**sādhū vatā**” ti ādimāha. Tattha “**sādhū**” ti āyācane nipāto; “**vatā**” ti parivitaṅke; “**man**” ti attānaṃ niddisati; “**āyasmā**” ti paraṃ ālapati. **Evarūpaṃ vā evarūpaṃ vā** ti āyatādīsu aññataraṃ; **kalyāṇakamyataṃ upādāya** ti sundarakāmatam visiṭṭhakāmatam cittena gahetvā; tassa āpajjeyya ce ti iminā sambandho. Sace pana evarūpaṃ āpajjantassa tassa vacanena yo paṭhamam adhippetato mūlam vaddetvā sundarataraṃ cetāpeti, tassa payoge bhikkhuno dukkaṭam. Paṭilābhe nissaggiyaṃ hoti. Tattha “idaṃ me bhante cīvaram pubbe appavāritaṃ aññātikaṃ gahapatikaṃ upasaṅkamtva vikappaṃ āpannaṃ nissaggiyaṃ” ti iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditabbam.

Sāvattthiyaṃ Upanandaṃ ārabha cīvare vikappaṃ āpajjanavat-thusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Nātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭam. Mahagghaṃ cetāpetukāmaṃ appagghaṃ vā eten’eva mūlena aññaṃ evarūpaṃ vā dehī ti vadantassa vuttanayena nātakapavārite vikappentassa attano dhanena gaṇhantassa ummattakādīnaṃ anāpatti. **Cīvare bhīyyokamyatā, aññātikaviññatti, tāya ca paṭilābho** ti imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisānevā ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame iminā va nayena attho veditabbo. Idaṃ hi purimassa anuppaññattisadisam. Kevalam tattha ekassa piḷā katā, idha dvinnam ayamettha viseso. Sesam sabbam purimasadisameva. Yathā ca dvinnam evam bahūnam piḷam katvā gaṇhato pi āpatti veditabbā. Nissajjanavidhāne ca “idaṃ me bhante cīvaram pubbe

* Vin. iii. 216 sq.

appavārite aññātake gahapatike upasaṅkamtivā vikappaṃ āpannaṃ nissaggiyaṃ ” ti iminā nayena vacanabhedo ñātabbo ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame ***“rājabhoggo”** ti rājato bhoggaṃ bhuñjitabbaṃ assa atthi ti rājabhoggo; rājabhogo ti pi pāṭho. Rājato bhogo assa atthi ti attho. **“Civaracetāpannan”** ti hiraññādikaṃ akappiyaṃ; **“pahneyyā”** ti peseyya. **“Iminā”** ti ādi āgamanasuddhiṃ dassetuṃ vuttaṃ. Sace hi “ idam itthannāmassa bhikkhuno dehī ” ti peseyya, āgamanassa asuddhattā akappiyavattthum ārabha bhikkhunā kappiyakārako pi niddisitaṃ na bhavyeyya. **“Ābhatan”** ti ānītaṃ; **“na kho mayan”** ti ādi idam kappiyavasena ābhatampi cīvaṃamulāni idisena dūtavacanena akappiyaṃ hoti. Tasmā taṃ paṭikkhipitabbān ti dassetuṃ vuttaṃ. Suvanṇaṃ rajataṃ kahāpaṇo māsako ti imāni hi cattāri nissaggiyavattthūni, muttā maṇi veḷuriyo saṅkho silā pavāḷaṃ lohitaṅko masāragallaṃ sattadhāññāni dāsīdāsāṃ khettaṃ vatthu pupphārāma-phalārāmādayo ti imāni dukkaṭavattthūni ca attano vā cetiyasaṅghagaṇapuggalānaṃ vā atthāya sampaṭicchitum na vaṭṭanti. Tasmā taṃ sādītum na vaṭṭati ti dassanattthaṃ “ na kho mayan ” ti ādi vuttaṃ.

“Civaraṅca kho mayam paṭiggaṇhāmā” ti idam pana attānaṃ uddissa abhatattā vattum vaṭṭati. Tasmā vuttaṃ **“kālenā”** ti yuttapattakālena; yadā no attho hoti tadā kappiyacīvaraṃ paṭiggaṇhāmā ti attho. **“Veyyāvaccakaro”** ti kappiyakārako; niddisitaṃ ti idam. **“Atthi panāsmato koci veyyāvaccakaro”** ti kappiyavacanena vuttattā anuññātaṃ. Sace pana dūto “ Ko imam gaṇhāti ” ti vā “ kassa demī ” ti vā vadati, na niddisitaṃ. **Ārāmiko vā upāsako vā** ti idam sārūppatāya vuttaṃ. Thapetvā pana pañca sahadhammike yo koci kappiyakārako vaṭṭati. **“Eso kho āvuso”** ti idam bhikkhussa kappiyavacanadassanattthaṃ vuttaṃ. Eva-meva hi vattabbaṃ. **“Ētassa dehī”** ti ādi na vattabbaṃ. Saññatto so mayā ti āṇatto so mayā; yathā tumhākaṃ cīvarena atthe sati cīvaraṃ dassati evam vutto ti attho. Dūtena hi evam ārocite yeva taṃ codetum vaṭṭati, neva tassa hatthe datvā gatamattakāraṇena, sace pana ayaṃ veyyāvaccakaro ti sammukhā niddiṭṭho hoti, dūto ca sammukhā eva, tassa hatthe cetāpanaṃ datvā therassa cīvaraṃ kinitvā dehī ti gacchati; evam saññatto so mayā ti avuttepi codetum vaṭṭati. Sace pana dūto gacchanto va “ aham tassa hatthe dassāmi tumhe cīvaraṃ gaṇheyyāthā ” ti bhikkhuno vatvā vā gacchati, aññaṃ vā pesetvā ārocāpeti, evam sati itarampi codetum vaṭṭati yeva.

* Vin. ii. 222 sq.

Desanāmattameva c'etaṃ dūtenā ti, yo pi attanā āharitvā evaṃ paṭi-pajjati tasmimpi idameva lakkhaṇaṃ.

“**Attho me āvuso cīvarenā**” ti codanālakkhaṇanidassanaṃ etaṃ. Sace hi vācāya codeti, idaṃ vā vacanaṃ yāya kāyaci bhāsāya etassa attho vā vattabbo. “Dehi me āhāra me” ti ādinā nayena pana vattuṃ na vaṭṭati. “**Abhinipphādeyyā**” ti evaṃ vacībhedam katvā tikkhattuṃ codayamāno paṭilābhavasena sādheyya. “**Iccetam kusalan**” ti etaṃ sundaraṃ; “**chakkhattuparaman**” ti bhāvanapuni-saka vacanametaṃ; chakkhattuparamaṃ hi tena cīvaraṃ uddissa tuṅhībhūtena ṭhāttabbaṃ. Na nisīditabbaṃ. Na ānisaṃ paṭigga-hetabbaṃ. Na dhammo bhāsitaṃ. “**Kiṃkāraṇā āgato'sī**” ti vutte pana ‘jānāhi āvuso’ ti ettakameva vattabbaṃ. Sace nisajjā-dīni karoti, ṭhānaṃ bhañjati. Āgatakāraṇaṃ vināseti. Idaṃ kāyena codanāya lakkhaṇadassanatthaṃ vuttaṃ. Ettha ca ukkaṭṭha-paricchedena tissannaṃ codanānaṃ channaṃ ca ṭhānānaṃ anuññā-tattā codanāya dviguṇaṃ ṭhānaṃ anuññātaṃ hoti, tasmā sace code-ti yeva na tiṭṭhati cha codanāyo labbhanti. Sace tiṭṭhati yeva na codeti, dvādasa ṭhānāni labbhanti. Sace ubhayaṃ karoti, ekāya codanāya dve ṭhānāni hāpetabbāni. Tattha yo ekadivasameva punappunaṃ gantvā chakkhattum codeti, sakiṃ yeva vā gantvā “attho me āvuso cīvarenā” ti chakkhattum vadati, tathā ekadivase yeva punappunaṃ gantvā dvādasakkhattum tiṭṭhati. Sakiṃ yeva vā gantvā tatra tatra ṭhāne tiṭṭhati, so pi sabbacodanāyo sabbatṭhānāni bhañjati. Ko pana vādo nānādivasesu evaṃ karontassā ti? Ayamettha vinicchayo.

Ye pana kappiyakārake dāyako sayameva gantvā niddisati, te satakkhattumpi codetuṃ vaṭṭati. Yo pana ubhohipi aniddiṭṭho, mukhavevattikakappiyakārako ca parammukhakappiyakārako ca so na kiñci vattabbo. Evaṃ idha dasapi kappiyakārakā dassitā honti. “**Tato ce uttarin**” ti vuttacodanāṭhānaparimāṇato uttarim; “**nissaggiyan**” ti uttarim vāyamamānassa sabbapayogesu dukkaṭaṃ. Paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Ettha ca “idaṃ me bhante cīvaraṃ atirekatikkhattum codanāya atirekachakkhattum ṭhānena abhinipphā-ditaṃ nissaggiyan” ti iminā nayena nissajjanavidhānaṃ veditabbaṃ. “**Yat'assa cīvaracetāpanaṃ ābhatan**” ti yato rājato vā rājabhoggato vā assa bhikkhuno cīvaracetāpanaṃ ānītaṃ; “yatvassā” ti pi pāṭho. Ayameva attho. “**Tatthā**” ti tassa rañño vā rājabhoggassa vā santikaṃ; samīpatthe hi idaṃ bhummavacanaṃ. “**Na taṃ tassa bhikkhuno kiñci atthaṃ anubhoti**” ti taṃ cetāpanaṃ tassa bhikkhuno appamattakampi kammaṃ na nipphādeti. “**Yuñjant'āyasmanto sakan**” ti āyasmanto attano santakaṃ dhanam pāpuṇantu. “**Mā vo**

sakaṃ vinassā” ti tumhākaṃ santakaṃ mā vinassatu. “**Ayaṃ tattha sāmīci**” ti ayaṃ tattha anudhammatā lokuttaradhammaṃ anugatā vattadhammatā ti attho. Tasmā evaṃ akaronto vattabhede dukkaṭaṃ āpajjati.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabha “ajjuṇho bhante āgamehi” ti vuccamāno nāgimesi. Tasmim vatthusmim paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāpattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Ūnakesu codanaṭṭhānesu atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Acodanāya laddhe sāmikehi codetvā dinne ummattakādīnañca anāpatti. **Kappiyakārakassa bhikkhuno niddiṭṭhabhāvo, dūtena appitatā, taduttariṃ vāyāmo, tena vāyāmena paṭilābho** ti imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni catutthasadisānevā ti.

Dasamasikkhāpadaṃ.

Cīvaravaggo paṭhamo.

Elakalomavaggassa paṭhame* “**kosiyamissakan**” ti ekenapi kosiyamsunā antamaso tassa karaṇaṭṭhāne vātavēgena nipātitenāpi missīkataṃ; “**Santhatan**” ti same bhūmibhāge kosiyamsūni uparūpari santharivā kañji-ādihi siñcetvā kattabbatā-lakkhaṇaṃ; **kārāpeyya nissaggiyan** ti karaṇakārāpanapayogesu dukkaṭaṃ. Paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Ettha ca “idaṃ me bhante kosiyamissakaṃ santhatanṃ kārāpitaṃ nissaggiyan” ti iminā nayena nissajjana-vidhānaṃ veditabbaṃ. Imasseva vacanānusārena ito paraṃ sabba-santhatanṃ veditabbaṃ. Sakkā hi ettāvata jānitun ti na taṃ ito paraṃ dassayissāma.

Āḷaviyaṃ chabbaggiye ārabha kosiyamissakaṃ santhatanṃ kārāpana-vatthusmim paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Attano atthāya kārāpanavasena sānattikaṃ. Attanā vippakatapariyosāpananayena catukkapācittiyaṃ. Aññass’atthāya karaṇakārāpanesu aññena kataṃ paṭilābhivā paribhuñjane ca dukkaṭaṃ. Vitānādikaraṇe ummattakādīnañca anāpatti. **Kosiyabhāvo, attano atthāya santhatassa karaṇakārāpanaṃ, paṭilābho cā** ti imān’ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni dhovāpanasikkhāpade vuttanayen’evā ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye “**suddhakāḷakānan**” ti suddhānaṃ kāḷakānaṃ; aññehi amissitānaṃ.

Vesāliyaṃ chabbaggiye ārabha tādisaṃ santhatanṃ karaṇavatthusmim paññattaṃ, sesaṃ paṭhamasadisamevā ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

* Vin. iii. 224 sq.

Tatiye “**dve bhāgā**” ti dve koṭṭhāsā; “**ādātabbā**” ti gahetabbā; “**gocariyānan**” ti kapilavaṇṇānaṃ; ayaṃ pan’ettha vinicchayo:—yattakehi kattukāmo hoti tesu tulayitvā dve koṭṭhāsā kaḷakānaṃ gahetabbā, eko odātānaṃ, eko gocariyānaṃ. Ekassapi kālaka-lomassa atirekabhāve nissaggiyaṃ hoti. Imāni pana tiṇi nissajjitvā paṭiladdhānipi paribhuñjituṃ na vaṭṭanti. Ūnakaṃ vaṭṭati.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba tādisaṃ santhataṃ karaṇavat-thusmiṃ paññattaṃ. Kiriyaṃ kiriyānaṃ. Sesāṃ paṭhamasadisamevā ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe “**orena ce channaṃ vassānaṃ**” ti channaṃ vassānaṃ orimabhāge anto ti attho. “**Aññatra bhikkhusammutiyā**” ti yaṃ saṅgho gilānassa bhikkhuno santhatasammutiṃ deti taṃ ṭhapetvā; aladdhasammutikassa chabbassabbhantare aññaṃ santhataṃ ka-rontassa nissaggiyaṃ hoti.

Sāvatthiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba anuvassaṃ santhataṃ kāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Aññatra bhikkhusammutiyā ti ayamettha anuppaññatti. Sā yena laddhā hoti tassa yāva rogā na vūpasammati, vūpasanto vā puna kuppati, tāva gatagatatthāne anu-vassampi kātuṃ vaṭṭati, aññass’atthāya kāretuṃ katañca paṭilabhitvā paribhuñjituṃ vaṭṭati. Sesāṃ paṭhamasadisamevā ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame ***“purāṇasanthataṃ**” nāma yattā sakimpi nisinnō vā hoti nipanno vā; “**sāmantā**” ti ekapassato vaṭṭaṃ vā caturassaṃ vā chinditvā gahitaṭṭhānaṃ, yathā vidatthimattaṃ hoti, evaṃ gahe-tabbāṃ. Santharantena pana ekadese vā santharitabbāṃ, vija-ṭetvā vā missakaṃ katvā santharitabbāṃ, evaṃ thirataṃ hoti. “**Anādā ce**” ti, sati purāṇasanthate agahetvā asati pana agahetvā pi vaṭṭati. Aññass’atthāya kāretuṃ katañca paṭilabhitvā paribhuñji-tuṃ vaṭṭati.

Sāvatthiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba santhataṃ vassajjanavat-thusmiṃ paññattaṃ, Sesāṃ tatiyasadisamevā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe “**addhānamaggapaṭipannassā**” ti addhānasāṅkhātaṃ di-ghamaggaṃ paṭipannassa; sabbañcetaṃ vatthumattadīpanameva. Yattha katthaci pana dhammena labhitvā gaṇhato doso natthi. “**Tiyojanaparaman**” ti gahitaṭṭhānato tiyojanappamaṇānaṃ desaṃ, **sahatthā** ti sahatthena; attanā haritabbāni ti attho. “**Asante pi**

* Vin. iii. 232 sg.

hārake ” ti asante yeva aññasmimpi hārake; sace pana atthi taṃ gāhetuṃ vaṭṭati. Attanā pana antamaso vātābhāṭikāratthaṃ suttakena abandhitvā kaṇṇachidde pakkhittānipi ādāya tiyojanaṃ ekaṃ pādaṃ atikkamantassa dukkaṭaṃ. Dutiyapādātikkame nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba tiyojanātikkamana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Ūnakatiyojane atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Tiyojanaṃ haraṇapaccāharaṇe vāsādhippāyena gantvā tato paraṃ haraṇe acchinnaṃ vā nissatṭhaṃ vā paṭilābhivā haraṇe aññaṃ harāpane antamaso suttakenapi baddhaṃ kaṭabhaṇḍaṃ haraṇe ummattakādīnañca anāpatti. **Elakalomānaṃ akaṭabhaṇḍatā, paṭhamam paṭilābho, attanā ādāya vā aññaassa ajānantassa yāne pakkhipivā vā tiyojanātikkamanaṃ, āharaṇapaccāharaṇam, avasādhippāyatā** ti imān’ettha pañca aṅgāni. Elakalomasamutṭhānaṃ. Kiriya. Nosaññāvimokkhaṃ. Acittakaṃ. Paṇattivaṃ. Kāyakkammaṃ. Ticittaṃ. Tivedanaṃ ti.

Chaṭṭhamesikkhāpadam.

Sattame Sakkesu chabbaggiye ārabba elakalomadhovāpana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Tattha purānacīvaradhovāpane vuttanayeneva sabbo vinicchayo veditabbo.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame “**jātarūparajatan**” ti suvaṇṇaṇceva rūpiyañca; api ca kahāpaṇa-lohamāsaka-dārumāsaka-jatumāsakādayopi ye vohāraṃ gacchanti, sabbe te idha rajatanteva¹ vuttā. “**Uggaṇheyya vā**” ti attano atthāya diyyamaṇam vā katthaci ṭhitaṃ vā nippariggahaṃ disvā sayam gaṇheyya vā; “**uggaṇhāpeyya vā**” ti tadeva aññena gāhāpeyya; “**upanikkhittaṃ vā sādiyeyyā**” ti “**idaṃ ayyassa hotū**” ti evaṃ sammukhā vā “**asukasmim nāma ṭhāne mama hiraññasuvaṇṇam atthi, taṃ tuyham hotū**” ti evaṃ parammukhā ṭhitaṃ vā kevalam vā vācāya hatthamuddāya vā tuyhan ti vatvā pariccattaṃ yo kāyavācāhi apaṭikkhipivā cittaena adhvāseyya, ayaṃ “**sādiyeyyā**” ti vuccati. Sace pana cittaena sādiyati, gaṇhitukāmo hoti, kāyena vā vācāya vā “**mayidaṃ kappatī**” ti paṭikkhipati, kāyavācāhi apaṭikkhipivāpi suddhacitto hutvā “**mayidaṃ amhākaṃ kappatī**” ti na sādiyati, vaṭṭati. “**Nissaggiyan**” ti uggaṇhādisu yaṃ kiñci

¹ SK. rajatantveva.

karontassa aghanabaddhesu vatthūsu vatthugaṇanāya nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Taṃ nissajjantena “ahaṃ bhante rūpiyaṃ paṭiggāhesiṃ, idaṃ me bhante nissaggiyaṃ imāhaṃ nissajjāmi” ti evaṃ saṅghamajjhe yeva nissajjitabbaṃ. Sace tattha koci gahaṭṭho vā āgacchati “idaṃ jānāhi” ti vattabbo. “Iminā kiṃ āhariyyatū” ti bhaṇantassa pana “idaṃ nāmā” ti avatvā “sappi-ādini bhikkhūnaṃ kappantī” ti evaṃ kappiyaṃ ācikkhitabbaṃ. Sace so āharati, rūpiyapaṭiggāhakaṃ ṭhapetvā sabbehi bhājetvā paribhuñjitabbaṃ. Rūpiyapaṭiggāhakassa pana yaṃ tappaccayā uppannaṃ taṃ aññena labhitvā dīyamānampi antamaso tato nibbatarukkhaḥcchāyāpi paribhuñjituṃ na vaṭṭati. Sace pana so kiñci āharituṃ na icchati, “idaṃ chaḍḍehi” ti vattabbo. Sace yattha katthaci khipati, gahe-tvā vā gacchati, na vāretabbo. No ce chaḍḍeti, pañcaṅgasamannā-gato bhikkhu rūpiyachaḍḍako sammannitabbo. Tena animittaṃ katvā va gūthaṃ viya chaḍḍetabbaṃ. Sace nimittaṃ karoti, dukka-ṭaṃ āpajjati.

Rājagahe Upanandaṃ ārabba rūpiyapaṭiggahaṇavatthusmiṃ pañ-ñattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Arūpi-ye rūpiya-saññino vematikassa vā saṅhacetiyaḍḍinaṃ atthāya gaṇhan-tassa muttāmaññādi-paṭiggahaṇe ca dukkaṭaṃ. Ratanasikkhāpada-nayena nikkhipantassa ummattakādinañca anāpatti. **Jātarūpara-jatabhāvo, attuddesikatā, gahaṇādisu aññatarabhāvo** ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samutṭhānādisu siyā kiriyā gahaṇena āpajjanato. Siyā akiriyā paṭikkhepassa akaraṇatō. Sesā sañcaritte vuttanayamevā ti.

Atṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame* “**nānappakāraṇaṃ**” ti katādivasena anekavidhaṃ; “**rūpiyasamvohāraṇaṃ**” ti jātarūparajataparivattanaṃ; purimasikkhā-padena hi nissaggiyavatthudukkaṭavattthūnaṃ paṭiggahaṇaṃ vāritaṃ. Iminā parivattanaṃ. Tasmā dukkaṭavattthunā dukkaṭavattthukappi-yavatthūni, kappiyavatthunā ca dukkaṭavattthūṃ parivattentassa dukkaṭaṃ. Nissaggiyavatthunā pana nissaggiyavatthūṃ vā dukka-ṭavattthūṃ vā kappiyavatthūṃ vā, dukkaṭavattthu-kappiyavatthūhi ca nissaggiyavatthūṃ parivattentassa nissaggiyaṃ hoti. Taṃ puri-manayānusāreṇeva saṅghamajjhe nissajjitabbaṃ. Nissatṭhavattthus-miṃ ca tattha vuttanayeneva paṭipajjitabbaṃ.

Sāvattthiyaṃ chabbaggiye ārabba rūpiyasamvohāravattthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. “**Yaṃ attano dha-nena parivatteti, tassa vā dhanassa vā rūpiyabhāvo parivattanañcā**” ti

* Vin. iii. 239.

dīni pana gaṇanūpagāni na honti, tāni hi odanagatikān'eva, neva hāpetuṃ na vaḍḍhetuṃ sakkonti. Evametaṃ sabbampi pakkhittaṃ sace pattassa mukhavaṭṭiyā heṭṭhimaṛājisamaṃ tiṭṭhati, suttena vā hīrena vā chindantassa suttassa vā hīrassa vā heṭṭhimantaṃ phusati, ayaṃ ukkaṭṭho nāma patto. Sace taṃ rājiṃ atikkamma thūpikataṃ tiṭṭhati, ayaṃ ukkaṭṭh'omako nāma patto. Sace taṃ rājiṃ na sampāpunāti, antogatameva hoti, ayaṃ ukkaṭṭhukkaṭṭho nāma. Ukkaṭṭhato upaḍḍhappamāṇo majjhimo. Majjhimapattato upaḍḍhappamāṇo omako. Tesampi vuttanayeneva pabhedo veditabbo. Ice tesu navasu ukkaṭṭhukkaṭṭho ca omakomako cā ti dve appattā. Sesā satta pattā pamāṇayuttā nāma. Ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ* vutto. Tasmā evaṃ pamāṇasamaṇasārūppena pakkaṃ ayopattaṃ vā mattikāpattaṃ vā labhitvā purāṇapattaṃ paccuddharitvā antodasāhe adhiṭṭhātabbo. Sace pan'assa mūlato kākaṇikamattampi avasiṭṭhaṃ dātappaṃ hoti, adhiṭṭhānūpago na hoti. Apaccuddharantena vikappetabbo. Tattha paccuddharaṇādhiṭṭhānalakkhaṇaṃ Cīvaravagge vuttanayeneva veditappaṃ. Vikappanalakkhaṇaṃ parato vakkhāma. Sace pana koci appamattako bhikkhu dasa patte labhitvā sabbe attanā va paribhuñjītukāmo hoti. Ekaṃ pattam adhiṭṭhāya punadivase taṃ paccuddharitvā añño adhiṭṭhātabbo. Etenupāyena vassasatampi pariharitum sakkā. Yo pan'assa patto mukhavaṭṭito heṭṭhā dvaṅgulamatt'okāsato paṭṭhāya yattha katthaci kaṅgusitthanikkhamaṇamattena chiddena chiddo hoti. So adhiṭṭhānūpago na hoti, puna chidde pākātike kate adhiṭṭhātabbo. Sesam adhiṭṭhānavijahaṇaṃ ticivare vuttanayameva.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba atirekapattadhāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Sesavaṇṇanākkamo Cīvaravaggassa† paṭhamasikkhāpade vuttanayeneva veditabbo ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye ūnāni pañca bandhanāni assā ti **ūnapañcabandhano**, nāssa pañcabandhanāni pūrenti ti attho. Tena ūnapañcabandhanena. Itthambhūṭassa lakkhaṇe karaṇavacanam. Tathā yasmā abandhanassāpi pañca bandhanāni na pūrenti, sabbaso natthitāya; ten'assa padabhājane “ūnapañcabandhano nāma patto abandhano vā ekabandhano vā” ti ādi vuttaṃ. Ūnapañcabandhanenā ti ca vuttattā yassa pañcabandhano patto hoti, pañcabandhan'okāso vā, tassa so apatto. Tasmā aññaṃ viññāpetum vaṭṭati. Yasmim pana patte mukhavaṭṭito heṭṭhā bhaṭṭhā¹ dvaṅgulappamāṇā ekāpi rāji hoti,

* Smgs. iii. 702 sq.

† See above p. 53 sq.

¹ SK. haṭṭhā.

taṃ tassā rājiyā heṭṭhimapariyante pattavedhakena vijjhivā pacivā suttarajjukamakacirajjukādīhi vā tipusuttakena vā bandhitvā taṃ bandhanaṃ āmisassa alagganatthaṃ tipupatṭakena vā kenaci baddhasilesādinā vā paṭicchādetabbaṃ. So ca patto adhiṭṭhahitvā paribhuñjitabbo. Sukhumaṃ vā chiddaṃ katvā bandhitabbova. Phānitaṃ jhāpetvā pāsānacunṇena bandhitumpi vaṭṭati. Yassa pana dve rājiyo ekāyeva vā caturaṅgulā, tassa dve bandhanāni dātabbāni. Yassa tisso vā ekāyeva vā chaṅgulā, tassa tiṇi. Yassa catasso vā ekā eva vā aṭṭhaṅgulā, tassa cattāri. Yassa pañca vā ekāyeva vā dasaṅgulā, so baddhopi apatto yeva. Añño viññāpetabbo. Eṣa tāva mattikāpatte vinicchayo. Ayopatte pana sace pi pañca vā atirekāni vā chiddāni honti, tāni ce ayacunṇena vā āpiyā vā lohamaṇḍalena vā baddhāni maṭṭāni honti. Sve va paribhuñjitabbo. Añño na viññāpetabbo. Atha pana ekampi chiddaṃ mahantaṃ hoti, lohamaṇḍalena baddhampi maṭṭaṃ na hoti, patte āmiṣaṃ laggati, akappiyo hoti. Ayaṃ apatto. Añño viññāpetabbo. Yo pana evaṃ pattasaṅkhepagate vā ayopatte ūnapañcabandhane vā mattikāpatte sati aññaṃ viññāpeti, payoge dukkaṭaṃ, paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti. Nissajjitabbo nissajjantena pana saṅghamaṃjhe eva nissajjitabbo. Tena vuttaṃ: “**Bhikkhuparisāya nissajjitabbo**” ti “**yo ca tassā bhikkhuparisāyā**” ti ettha tehi bhikkhūhi pakatiyā eva attano attano adhiṭṭhitaṃ pattaṃ gahetvā sannipātitaṃ. Tato sammatena pattagāhāpakena pattassa vijjamānagaṇaṃ vatvā “bhante imaṃ gaṇhathā” ti thero vattabbo. Sace therassa so patto na ruccati appicchitāya vā na gaṇhāti vaṭṭati. Tasmim̐ pana anukampāya agaṇhantassa dukkaṭaṃ. Sace pana gaṇhāti therassa pattaṃ dutiyatheraṃ gāhāpetvā etneva upāyena yāva saṅghanavakā gāhāpetabbo. Tena pariccattapatto pana pattapariyanto nāma. “**So tassa bhikkhuno padātabbo.**” Tenāpi so yathā viññāpetvā gahitapatto evameva sakkaccaṃ paribhuñjitabbo. Sace pana taṃ jigucchanto adese vā nikkhipati, aparibhogena vā paribhuñjati, vissajjeti vā, dukkaṭaṃ āpajjati.

Sakkesu chabbaggiye ārabha bahū patte viññāpanavattusmim̐ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Abandhanena abandhanaṃ ekabandhanaṃ dubandhanaṃ tibandhanaṃ catubandhanaṃ abandhanokāsaṃ ekadviticatubandhanokāsaṃ cetāpeti ti evaṃ ekekena pattena dasadhā dasavidhaṃ pattaṃ cetāpanavasena pana ekaṃ nissaggiya-pācittiyasataṃ hoti. Naṭṭhapattassa, bliṇṇapat-tassa, attanoñātakapavārite aññassa ca ñātapavārite tass’evatthāya viññāpentassa, attano dhanena gaṇhato, ummattakādīnañca anāpatti. **Adhiṭṭhānūpagapattassa, ūnapañcabandhanatā, attuddesikatā, akata-**

viññatti, tāya ca paṭilābho ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni dhovāpanasikkhāpade vuttanayānevāti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye “**paṭisāyaniyāni**” ti paṭisāyitabbāni; paribhuñjitabbāni ti attho. Etena sayam uggahetvā nikkhittānaṃ sattāhātikkamepi anāpattiṃ dasseti. Tāni hi paṭisāyitum na vaṭṭanti. “**Bhesajjāni**” ti bhesajjanakiccaṃ karontu vā mā vā evaṃ laddhavohārāni: “**sappi**” nāma gavādīnaṃ sappi; yesaṃ maṃsaṃ kappati, tesam sappi. Tathā navanītaṃ. “**Telaṃ**” nāma tilasāsapamadhuka eraṇḍakavasādīhi nibbattitaṃ. “**Madhu**” nāma makkhikā madhumeva; “**phāṇitaṃ**” nāma ucchurasam upādāya pana apakkā vā avatthukapakkā vā sabbāpi ucchuvikati phāṇitaṃ ti veditaṃ. “**Tāni paṭiggahetvā**” ti tāni bhesajjāni paṭiggahetvā, na tesam vatthūni. Etena ṭhapetvā vasātelam yān’ettha yāvakaḷikavatthukāni, tesam vatthūni paṭiggahetvā katāni sappi-ādīni sattāhaṃ atikkāmayatopi anāpattiṃ dasseti. Vasātelam pana kāle paṭiggahitaṃ kāle nippakkaṃ kāle saṃsaṭṭhaṃ tela-paribhogena paribhuñjitum anuññātaṃ. Tasmā ṭhapetvā manus-savasam aññaṃ yaṃ kiñci vasam purebhattam paṭiggahetvā sāmam pacitvā nibbattitaṃ telampi sattāhaṃ nirāmisaparibhogena vaṭṭati. Anupasampanna pacitvā dinnam pana tadahupurebhattam sāmisaṃ sampi vaṭṭati. Aññesaṃ yāvakaḷikavatthūnaṃ vatthum pacitum na vaṭṭati yeva. Nibhattitasappi vā navanītaṃ vā pacitum vaṭṭati. Tam pana tadahupurebhattam sāmisaṃ paribhuñjitum na vaṭṭati. Purebhattam paṭiggahitakhrādito anupasampanna pacitvā katasappi-ādīni pana tadahupurebhattam sāmisaṃ nipati vaṭṭanti. Pacchābhataṃ paṭṭhāya anajjhoharaṇiyāni. Sattāhātikkamepi anāpatti. “**Sannidhikāraṃ paribhuñjitabbāni**” ti sannidhiṃ katvā nidahitvā purebhattam paṭiggahitāni tadahupurebhattam sāmisa-paribhogenāpi, pacchābhataṃ paṭṭhāya pana tāni ca, pacchābhataṃ paṭiggahitāni ca, sattāhaṃ nirāmisaparibhogena paribhuñjitabbāni ti attho. Paribhuñjitabbāni ti vacanato antosattāhe abbañjanādīnaṃ atthāya ahiṭṭahitvā ṭhapitesu anāpatti. Yāvajjivikāni sāsapamadhuka-eraṇḍaka-atṭhīni telakaraṇattham paṭiggahetvā tadaheva katatelaṃ sattāhakālikam. Dutiyadivase kataṃ chāhaṃ vaṭṭati. Tatiyadivase kataṃ pañcāhaṃ. Catutthapañcamachattasattamadivase kataṃ tadaheva vaṭṭati. Sace yāva aruṇassa uggamanā tiṭṭhati, nissaggiyam hoti. Atṭhamadivase kataṃ anajjhoharaṇiyam. Anissaggiyattā pana bāhita-paribhogena vaṭṭati. Sace pi na karoti, telatthāya paṭiggahitasāsapādīnaṃ pana pāliyam anāgatasappi-ādī-

nañca sattāhātikkame dukkaṭaṃ āpajjati. Sītūdakena katamadhu-
kapupphaphāṇitaṃ pana phāṇitagatikameva. Ambaphāṇitādini yā-
vakālikāni.

Yaṃ pan'ettha sattāhakālikaṃ, taṃ nissatṭhaṃ paṭilabhitvāpi
aru-ādini vā makkhetaṃ ajjhoharitaṃ vā na vaṭṭati. Padīpe kāla-
vaṇṇe vā upanetabbam. Aññassa bhikkhuno kāyikaparibhogaṃ
vaṭṭati. Yaṃ pana nirapekkho pariccajitvā pana labhati, taṃ
ajjhoharitaṃ vaṭṭati. Visuṃ ṭhapitasappi-ādisu ekabhājane vā
amissitesu vatthuganaṇāya āpattiyo.

Sāvatthiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba sattāhaṃ atikkamana-
vatthusmiṃ paññattaṃ. Sesam cīvaravaggassa paṭhamasikkhāpade
vuttanayeneva veditabban ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe “ **māso seso gimhānaṃ** ” ti catunnaṃ gimhāmāsānaṃ eko
pacchimamāso seso; “ **pariyesitabban** ” ti gimhānaṃ pacchimamā-
sassa paṭhamadivasato paṭṭhāya yāva Kattikamāsassa pacchima-
divaso tāva kālo vassikasāṭikāyā ti ādinā satuppādakarāṇena saṅghassa
pavāritatṭhānato attano ñātakapavāritatṭhānato pana “ detha me
vassikasāṭikacīvaran ” ti ādikāya viññattiyāpi pariyesitabbaṃ. Aññā-
taka-appavāritatṭhāne satuppādaṃ karontassa vattabhede dukkaṭaṃ.
Yathā tathā vā “ detha me ” ti ādivacanena viññāpentassa aññāta-
kaviññattisikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. “ **Katvā nivāse-
tabban** ” ti gimhānaṃ pacchimaḍḍhamāsassa paṭhamadivasato paṭṭhā-
ya yāva Kattikamāsassa pacchimidivaso tāva sūcikammaniṭṭhānena
sakimpī vaṇṇabhedamattarajanena kappabindukarāṇena ca katvā
paridahitabbaṃ.¹ Ettāvataṃ gimhānaṃ pacchimo māso pariyesana-
khettaṃ. Pacchimo ḍḍhamāso karāṇanivāsanakhettaṃpi vassā-
nassa catusu māsesu sabbampi taṃ vaṭṭati ti ayamattho dassito hoti.
Yo cāyaṃ gimhānaṃ pacchimo māso anuññāto, ettha katapariyesi-
tampi vassikasāṭikaṃ adhiṭṭhātum na vaṭṭati. Sace tasmīn māse
atikkante vassaṃ ukkaḍḍhiyati, puna māsaparihāraṃ labhati.
Dhovitvā pana nikkhipitvā vassūpanāyikadivase adhiṭṭhātābbaṃ.
Sace satisammosena vā appahonakabhāvena vā akato² hoti, te ca dve
māse vassānassa cātumāsan ti cha māse parihāraṃ labhati. Sace
pana Kattikamāse kaṭhinaṃ atthariyyati, aparepi cattāro māse
labhati. Evaṃ dasamāsā honti. Tato parampi satiyā paccāsāya
mūlacīvaram katvā ṭhapentassa ekamāsan ti evaṃ ekādasamāse
parihāraṃ labhati. Ito param ekāhampi na labhati. “ **Orena ce**

¹ Sk. paridahitabbā.

² Smgs. 722 akatā.

māso seso gimhānan ” ti gimhānaṃ pacchimamāsassa orimabhāge yāva hemantassa paṭhamadivasato; “**pariyeseyyā** ” ti etesu sattasupi pitṭhisamayamāsesu aññāta-ka-appavāritatṭhānato satuppādakaraṇena pariyesantassa nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Viññāpentassa aññātakaviññatti-sikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Nātakapavārite viññāpentassa tena sikkhāpadena anāpatti. Satuppādaṃ karontassa iminā sikkhāpadena āpatti. “**Orenaḍḍhamāso seso** ” ti gimhānassa pacchimaḍḍhamāsato orimabhāge ekasmiṃ aḍḍhamāse; “**katvā nivāseyyā** ” ti etthantare dhammena uppanampi katvā nivāsentassa nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha vassikasāṭikāpariyesanavattusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Ūnakamāsaḍḍhamāsesu atirekasaññino, vematikassavā dukkaṭaṃ. Tathā satiyā vassikasāṭikāya naggassa kāyaṃ ovassāpayato, pokkharaniyādisu pana nahāyantassa, acchinnacivarassa vā, naṭṭhacivarassa vā, anivattaṃ corā haranti ti evaṃ āpadāsu vā nivāsayato, ummattakādīnañca anāpatti. Ettha ca **vassikasāṭikāya attuddesikatā, asamaye pariyesanam, tāya ca paṭilābho** ti imāni tāva pariyesanāpattiyā tīni aṅgāni. **Sacivaratā, āpadābhāvo vassikasāṭikāya sakabhāvo, asamaye nivāsanān** ti imāni nivāsanāpattiyā cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni dhovāpanasikkhāpade vuttanayāneva honti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame “**sāmaṃ cīvaraṃ datvā** ” ti veyyāvaccādīni paccāsiṃsamāno sayameva datvā; “**acchindeyyā** ” ti veyyāvaccādīni akarontaṃ disvā sakasaññāya acchindantassa vatthugānāya āpattiyo; “**acchindāpeyyā** ” ti ettha pana “**acchindā** ” ti ānattiyā dukkaṭaṃ. Acchinesu yattakāni ānattāni, tesam gānāya āpattiyo.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabha cīvaraṃ acchindanavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampanne upasampannaññino, vematikassa anupasampannaññino vā, upasampannassāpi vikappanūpagapacchimaḍḍhamāsaṃ ṭhapetvā aññaṃ parikkhāraṃ anupasampannassa ca yaṃ kiñci acchindato vā dukkaṭaṃ. Tena tuṭṭhena vā kupitena vā dinnam pana tassa vissāsam vā gaṇhantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Vikappanūpagapacchimaḍḍhamāsaṃ, sāmaṃ dinnatā, sakasaññitā, upasampannatā, kodhavasena acchindanam vā acchindāpanam vā ti** imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni, aññatra vedanāya. Vedanā pana idha dukkhavedanāyevā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe “**suttan**” ti chabbidham khomasuttādiṃ vā tesam anulomam vā, “**viññāpetvā**” ti cīvaratthāya yācitvā; “**vāyāpeyyā**” ti “cīvaram me āvuso vāyathā” ti akappiyāya viññattiyā vāyāpeyya; “**nissaggiyan**” ti evaṃ vāyāpentassa yo tantavāyo cīvaram vāyanattham turivemasajjanādike payoge karoti, tassa sabbapayogesu dukkaṭam. Paṭilābhena nissaggiyam hoti.

Rājagahe chabbaggiye bhikkhū ārabha cīvaravāyāpanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Viññāpitasuttam viññāpitatantavāyena vāyāpentassa dīghato vidatthimatte tiriyañca hatthamatte vite nissaggiyam pācittiyam. Iti yāva cīvaram vaḍḍhati tāva iminā pamāṇena āpattiyo vaḍḍhanti. Teneva pana aviññattiyā laddhasuttam vāyāpentassa yathā pubbe nissaggiyam, evaṃ idha dukkaṭam. Teneva viññattañca aviññattañca vāyāpentassa sace vuttappamāṇena kedārabaddham viya cīvaram hoti akappiyasuttamaye paricchede pācittiyam. Itarasmim tatheva dukkaṭam. Tato ce ūnatarā pariccheda, sabbaparicchedesu dukkaṭāneva. Atha ekantarikena vā suttana dīghato vā kappiyam tiriyam akappiyam katvā vītam hoti, pubbe vuttappamāṇaṇanāya dukkaṭāni. Eteneva upāyena kappiyatantavāyena akappiyasutte, kappiyākappiyehi tantavāyehi suttepi kappiye akappiye kappiyākappiye ca āpattibhedo veditabbo. Tikapācittiyam. Avāyāpīte vāyāpitasaññino, vematikassa vā dukkaṭam. Cīvarasibbana-āyogakāyabandhana-aṃsa-vaṭṭakapattatthavikaparissāvanānam atthāya suttam viññāpentassa nātakapavāritehi kappiyasuttam vāyāpentassa aññassatthāya attano dhanena gaṇhantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Cīvaratthāya viññāpitasuttam, attuddesikatā, akappiyatantavāyena akappiyaviññattiyā vāyāpanan** ti imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni dhovāpanasikkhāpade vuttanayānevā ti.

Chaṭṭhasikkhāpadam.

Sattame “**tatra c’eso bhikkhū**” ti yatra gāme vā nigame vā te tantavāyā tatra; “**pubbe appavārito**” ti cīvarasāmikehi appavārito va hutvā; “**vikappam āpajjeyyā**” ti viṣiṭṭhakappam adhikavidhānam āpajjeyya; idāni yenākārena vikappo āpanno hoti, tam dassetum, “idam kho āvuso” ti ādi vuttam tattha “**āyatan**” ti dīgham; “**vitthatan**” ti puthulam; “**appitan**” ti ghanam; “**suvītan**” ti suṭṭhuvītam, sabbatṭhānesu samam katvā vītam; “**suppavāyitan**” ti suṭṭhupavāyitam, sabbatṭhānesu samam katvā tante pasāritam; “**suvilekhitan**” ti lekhanīyā suṭṭhuvilekhitam; “**suvitacchitan**” ti

kocchena suṭṭhu vitacchitaṃ; suṭṭhuniddhotan ti attho. “**Piṇḍapāta-mattampī**” ti ettha ca na bhikkhuno piṇḍapātadānamattena taṃ nissaggiyaṃ hoti. Sace pana te tassa vacanena cīvarasāmikānaṃ hatthato suttaṃ gahetvā isakampi āyataṃvā vitthataṃ vā appitaṃ vā karonti, atha tesam payoge bhikkhuno dukkaṭaṃ. Paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti.

Sāvattiyaṃ Upanandaṃ ārabba cīvare vikappaṃ āpajjanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Nātake aññātakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Nātakapavāritānaṃ tantavāyehi aññassa vā atthāya, attano vā dhanena, mahaggaṃ vāyāpetukāmaṃ appaggaṃ vāyāpentassa, ummattakādīnaṃca anāpatti. **Aññāta-āpavāritānaṃ tantavāye upasaṅka-mitvā vikappamāpajjanatā, cīvarassa attuddesikatā, tassa vacanena suttaṃvā dhanam, cīvaraṇi** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni. Dhovāpanasikkhāpade vuttanayānevā ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Atṭhame dasāhānāgatan ti dasa ahāni dasāhaṃ, tena dasāhena anāgatadasāhānāgatā; dasāhena asampattā ti attho. Taṃ dasāhānāgataṃ.

Accantasamyogavasena bhummatthe upayogavacanāṃ. “**Kattikatemasipunṇamaṇ**” ti paṭhamakattikapunṇamaṇ; idhāpi paṭhamapadassa anupayogattā purimanayeneva bhummatthe upayogavacanāṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti: yato paṭṭhāya paṭhamapavāraṇā dasāhānāgatā ti vuccati, sacepi tāni divasāni accantameva bhikkhuno accekacīvaraṃ uppajjeyya, accekaṃ idan ti jānamānena bhikkhunā sabbampi paṭiggahetabban ti. Tena pavāraṇamāsassa juṇhapakkha-paṅcamito paṭṭhāya uppanassa cīvarassa nidhānakālo dassito hoti. Kāmaṇc’esa dasāhaparamaṃ atirekacīvaraṃ dhāretabban ti imināva siddho. Atṭhuppattivāsena pana apubbaṃ viya atthaṃ dassetvā sikkhāpadaṃ ṭhapitaṃ. Accekacīvaran ti gamikagilānagabbhinī-abhinavuppannasaddhānaṃ puggalānaṃ aññatarena vassāvāsikaṃ dassāmī ti evaṃ ārocetvā dinnāṃ; sace tam pure pavāraṇāya vibhajitaṃ yena gahitaṃ tena vassacchedo na kātabbo ti. Karoti ce, taṃ cīvaraṃ saṅghikaṃ hoti “**yāva cīvarakālasamayan ti**” anattate kaṭhine yāva vassānassa pacchimo māso, atthate kaṭhine yāva pañca māsā tāva nikkhipitabbaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba accekacīvarassa cīvarakālasamayaṃ atikkamanavattusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha Cīvaravaggassa paṭhamasikkhāpade vuttanayeneva veditabban ti.

Atṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame “**upavassam kho panā**” ti ettha “upavassan” ti upavassa; upavassitvā ti vuttaṃ hoti. Upasampajjan ti ādisu viya hi ettha anunāsiko daṭṭhabbo. Vassam upagantvā vasitvā cā ti attho. Imassa ca padassa “tathārūpesu bhikkhu senāsanesu viharanto” ti iminā sambandho. Idaṃ vuttaṃ hoti: vassam upagantvā vasitvā ca tato param pacchimakattikapuṇṇama-pariyosānakālayi. “**Yāni kho pana tāni āraññakāni . . . pe . . . antaraghare nikkhipeyyā**” ti tattha “āraññakāni” ti sabbapacchimāni āropitena¹ ajiyadhanunā² gāmassa indakhilato paṭṭhāya pañcadhanusatappamāṇe padese kata-senāsanāni; sace pana aparikkhitto gāmo hoti, parikkhepārahaṭṭhānato paṭṭhāya minetabbaṃ.³ Sace vihārassa parikkhepo vā, aparikkhittassa yaṃ gāmato sabbapaṭhamam senāsanam vā cetiyam vā bodhi vā dhuvasannipātapaṭṭhānam vā yāva, taṃ tāva pakatimaggena minetabbaṃ.³ Aññaṃ maggaṃ kātuṃ na vaṭṭati. “**Sāsaṅkasammatāni**” ti corādīnam niviṭṭhokāsādiddassanena sāsaṅkāni ti sammatāni; evam saññatāni ti attho. Sahapaṭibhayena sappatibhayāni, corehi manussānam hataviluttākoṭitabhāvadassanato sannihitabalavabhayāni ti⁴ attho. “**Antaraghare nikkhipeyyā**” ti araññakassa senāsanassa samantā sabbadisābhāgesu attano abhirucite gocaragāme nikkhipeyya, tañca kho satiyā aṅgasampattiyā. Tatrāyam aṅgasampatti: purimakāya upagantvā mahāpavāraṇāya pavārito hoti. Idamekaṃ aṅgaṃ. Kattikamāso yeva hoti. Idaṃ dutiyam aṅgaṃ. Pañcadhanusatikapacchimapamāṇayuttaṃ senāsanam hoti. Idaṃ tatiyam aṅgaṃ. Ūnapamāṇe vā gāvutato atirekapamāṇe vā na labbhati. Yatra hi piṇḍāya caritvā bhattavelāyameva puna vihāram sakkā āgantum, tadeva idha adhippetam. Sāsaṅkasappaṭibhayameva hoti. Idaṃ catuttham aṅgaṃ. “**Kocideva paccayo**” ti kiñcideva kāraṇam; “**tena cīvarenā**” ti tena antaraghare nikkhittacīvarena, “**vippavāsāyā**” ti viyogavāsāya; “**tato ce uttarim vippavaseyyā**” ti chāratato uttari tasmim senāsane sattamam aruṇam utthapeyyā ti attho. Tathā asakkontena pana gāmasīmam okkamitvā sabhāyam vā katthaci vā vasitvā cīvarappavattim űatvā pakkamitum vaṭṭati. “**Aññaṭṭa bhikkhusammutiyā**” ti yaṃ saṅgho gilānassa bhikkhuno cīvaravippavāsasammutim deti, taṃ ṭhapetvā. Aladdhasammutikassa atirekachārattaṃ vippavasato nissaggiyam hoti.

Sāvattiyam sambahule bhikkhū ārabha cīvaravippavāsavatthusmim paññattaṃ. Sesamettha Cīvaravaggassa dutiyasikkhāpade vuttanayeneva veditabbaṃ.

Navamasikkhāpādam.

¹ MSS. aropitena.

² SK. ācariyadhanunā.

³ Smgs. minitabbaṃ.

⁴ Smgs. °vālabhayāni.

Dasame “**saṅghikan**” ti saṅghassa santakaṃ; so hi saṅghassa pariṇatattā hatthaṃ anārūḷho pi ekena pariyaṇena saṅghasantako hoti. “**Lābhan**” ti labhitabbaṃ cīvarādivatthum; “**pariṇatan**” ti “**dassāma karissāmā**” ti vacībhedena vā hatthamuddāya vā saṅghassa ninnam hutvā t̥hitam; “**attano pariṇāmeyyā**” ti “**idaṃ mayham dethā**” ti ādini vadanto attani ninnam kareyya, sace pana saṅghassa dinnam hoti, tam gaheṭṭum na vaṭṭati. Saṅghass’eva dātabbam. Pariṇatam pana sahadhammikānam vā gihīnam vā antamaso mātu-santakampi attano pariṇāmentassa payoge dukkaṭam. Paṭilābhena nissaggiyam hoti.

Sāvattiyam chabbaggiye bhikkhū ārabha pariṇāmanavatthus-mim paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikam. Pariṇate vematikassa, aparīṇate pariṇatasaññino, vematikassa ca, saṅghacetiya-gaṇapuggalesu yassa kassaci pariṇatam aññasāṅghādīnam pariṇāmentassa ca dukkaṭam. Aparīṇatasaññino, “**kattha demā**” ti pucchite “**yattha tumhākaṃ cittam pasidati tattha detha tumhākaṃ deyyadhammo paribhogam labheyyā**” ti ādini vadantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Saṅghe pariṇatabhāvo, tam nātvā attano pariṇāmanam, paṭilābho** ti imānettha t̥ṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adin-nādānasadisāni ti.

Dasamasikkhāpadam.

Pattavaggo tatiyo.

Kaṅkhāvitaraṇiyā Pātimokkhavaṇṇanāya Nissaggiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pācittiyesu* musāvādavaggassa paṭhame “**sampajānamusāvāde**” ti pubbepi jānitvā vacanakkhaṇe pi jānantasseva musāvādabhaṇane; bhaṇanañca nāma idha abhūtaṃ vā bhūtataṃ bhūtassa vā abhūta-tam katvā kāyena vā vācāya vā viññāpanayogo. Nimittatthe cetam bhummavacanam. Tasmā yo sampajānamusāvādam vadati, tassa tam nimittam tam hetu tappaccayā pācittiyam hoti ti evamettha aññesu ca idisesu attho veditabbo.

Sāvattiyam Hatthakam Sakyaputtam ārabha avajānitvā paṭijānanādivatthusmim paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikam. Uttarimanussadhammārocanttham musābhaṇantassa pārājikam. Amūlakena pārājikena anuddhamsanattham saṅghādiseso. Saṅghādisesena anuddhamsanattham pācittiyam. Ācāravipattiyā anuddham-sanattham dukkaṭam. “**Yo te vihāre vasatī**” ti ādinā pariyaṇena uttarimanussadhammārocanttham paṭivijānantassa musābhaṇite thullaccayam. Appaṭivijānantassa dukkaṭam. Kevalam musābha-ṇantassa idha pācittiyam. Anupadhāretvā sahasā bhaṇantassa,

* Vin. iv. 2 sq.

aññaṃ bhaṇissāmi ti aññaṃ bhaṇantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Visaṃvādana-purekkhāratā, visaṃvādanacittena yamatthaṃ vattu-kāmo tassa puggalassa viññāpanapayogo eā ti imānettha dve aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye “omasavāde” ti ovijjanavacane; jātināmagottakamma-sippa-ābādhalīṅgakilesa-āpatti-akkosesu bhūtena vā abhūtena vā yena kenaci pārājikaṃ āpannaṃ vā anāpannaṃ vā yaṃ kiñci bhikkhuṃ yāya kāyaci vācāya vā hatthamuddāya vā anaññāpadesena akkosana-vacane pācittiyā ti attho.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba omasanavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tehi yeva dasahi akkosavattūhi “santi idhekacce caṇḍālā” ti ādinā nayena aññāpadesaṃ katvā akkosantassa, “coro si gaṇṭhibhedako si” ti ādīhi pāli-muttakapadehi akkosantassa, yathā tathā anupasampannaṃ akkosantassa ca dukkaṭaṃ. Idha bhikkhunī pi anupasampannasāṅkhaṃ gacchati. Anakkositukāmassa kevalaṃ davakamyatāya vadato sabbattha dubbhāsitaṃ. Atthadhamma-anusāsanipurekkhāraṇaṃ, ummattakādīnañca anāpatti. **Yaṃ akkosati tassa upasampannatā, anaññāpadesena jāti ādīhi akkosanaṃ, maṃ akkosati ti jānanā, atthapurekkhāratādīnaṃ abhāvo** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Vedanā pana idha dukkhā ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye “bhikkhupesūñṇe” ti bhikkhussa pesūñṇe; jāti ādīhi akkosavattūhi bhikkhuṃ akkosantassa bhikkhuno vacanaṃ sutvā bhikkhuno piyakamyatāya vā bhedādippāyena vā, yo akuddho tassa bhikkhussa kāyena vā vācāya vā upasaṃhāte tasmīṃ pesūñṇa-karaṇa-vacane pācittiyā ti attho.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba pesūñṇaṃ upasaṃhāraṇavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Vuttanayena eva aññāpadesena akkosantassa vacanūpasamhāte vā pāli-muttakakkosūpasamhāre vā anupasampanna nicchārita-akkosūpasamhāre¹ vā anupasampanna ca upasaṃhāre dukkaṭaṃ. Idhāpi bhikkhunī anupasampannatthāne ṭhitā. Na piyakamyatāya na bhedādhippāyena kevalaṃ pāpāgarahitāya vadantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Jāti-ādīhi anaññāpadesena akkosantassa bhikkhuno vacanaṃ sutvā bhikkhussa upasaṃhāraṇaṃ, piyakamyatā, bhedādhippāyādisu**

¹ S.H.B. akkopasūsamhāre.

aññataratā, tassa vijānanā ti, imānettha tiṇi aṅgāni. Samuṭṭhānā-
dīni adinnādānasadisānevā ti.

Tatīyasikkhāpadam.

Catutthe “**padaso dhammam vāceyyā**” ti saṅgītittayaṃ anārū-
hampi rājo vādatikkhindriyacatuparivattanandopanandakulumpasutta-
maggakathādi dhammañca saṅgītittayaṃ ārūḷhaṃ tipīṭakadhammañca
padaṃ padaṃ vāceyya; padānupada-anvakkhara-anubyañjanesu eke-
kaṃ koṭṭhāsan ti attho. Pācittiyān ti etesu padādisu bhikkhuñca
bhikkhuniñca ṭhapetvā yaṃ kiñci koṭṭhāsaṃ avasesapuggalehi sad-
dhiṃ ekato bhaṇantassa padādigaṇanāya pācittiyāṃ.

Sāvattiyāṃ chabbaggiye ārabba padaso dhammaṃ vācana-
vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti, anānattikaṃ. Tika-
pācittiyāṃ upasampanne anupasampannaaññino vematikassa vā
dukkaṭaṃ. Anupasampannaena saddhiṃ ekato uddesagahaṇe sajjhā-
yakaraṇe tassa santike uddesagahaṇe yebhuyyena paṇaṇaṃ ganthaṃ
bhaṇantassa, osārentassa ca, khalitaṭṭhāne “evaṃ bhaṇāhī” ti
vacanena ca ekato bhaṇantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Anupa-
sampannatā, vuttalakkhaṇaṃ dhammaṃ padaso vācanatā, ekato
osāpanā cā** ti, imānettha tiṇi aṅgāni. Padaso dhammasamuṭṭhānaṃ.
Kiriya. No saññāvimokkhaṃ. Acittakaṃ. Paṇnattivajjaṃ. Vacī-
kammaṃ. Ticittaṃ tivedanaṃ ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame “**anupasampannā**” ti bhikkhuṃ ṭhapetvā antamaso
pārājikavatthubhūtena tiracchānagatenāpi; “**uttariṃ dvirattatirat-
tan**” ti dvinnaṃ vā tiṇṇaṃ vā rattīnaṃ upari; “**sahaseyyan**” ti
sabbacchannaparicchāne yebhuyyenacchannaparicchāne vā senā-
sane pubbāpariyena vā ekakkhaṇena vā ekato nipajjanaṃ; “**kapeyy-
yā**” ti vidaheyya sampādeyya, tattha chadanaṃ pañāhacca diyaḍḍha-
hatthubbedhena pākārādīnaṃ paricchannampi sabbaparicchannamic-
ceva veditabbaṃ. Tasmā iminā lakkhaṇena samannāgato sacepi
sattabhūmako pāsādo ekūpacāro hoti. Satagabbhaṃ vā catusālaṃ,
yo tattha vā aññattha vā tādise tena vā aññena vā anupasampanna
saha tisso rattiyo sayitvā catutthadivase atthaṃgate suriye anupa-
sampanne nipanne gabbhadvāraṃ pidhāya cā apidhāya vā nipajjati,
paṭhamanipanno vā tasmiṃ nipajjante na vuṭṭhāti, tassa ubhinnaṃ
uṭṭhahitvā nipajjanapayogagaṇanāya anupasampannagaṇanāya ca
pācittiyāṃ ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikā-
yaṃ sabbappakārato vutto.

Ālavīyaṃ sambahule bhikkhū ārabba anupasampanna saha-seyyavatthusmiṃ paññattaṃ, “**uttariṃ dvirattatirattaṃ**” ti ayamettha anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Upasampanne anupasampannaṣaṇṇīno vematikassa vā upaḍḍhacchannaparicchannādisu ca dukkaṭaṃ. Ūnakadvirattatirattaṃ vasantassa vā tatiyāya rattiyā purāraṇā nikkhamitvā puna vasantassa, sabbācchannasabbaparicchannādisu vasantassa, itarasmiṃ nisinne nipajjantassa, nipanne vā nisīdantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Pācittiyavattukasenaṣanaṃ, tattha anupasampanna saha nipajjanaṃ, catuttha divase suriyatthāngamaṇā** ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni cākalomasadisānevā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe “**mātugāmenā**” ti antamaso tadahujātāyapi manussitthiyā; dissamānarūpā pana yakkipetiyo paṇḍako methunavatthubhūtā ca tiracchānitthiyo idha dukkaṭavattukā honti.

Sāvattthiyaṃ āyasmantaṃ Anuruddhaṃ ārabba mātugāmena sahasseyyavattusmiṃ paññattaṃ. Sesāṃ antarasikkhāpade vuttanayeneva veditabbaṃ, aññatra rattiparicchedā. Tatra hi catutthe divase āpatti. Idha paṭhamadivasepi ti.

Chaṭṭhasikkhāpadaṃ.

Sattame “**uttariṃ chappañcavācāhī**” ti ettha eko gāthāpado ekāvācā ti evaṃ sabbattha vācāpamāṇaṃ veditabbaṃ. “**Dhammaṃ deseyyā**” ti padaso dhammasikkhāpade vuttalakkaṇaṃ dhammaṃ vā aṭṭhakathāddhammaṃ vā bhāseyya; “**aññatra viññunā purisaviggahenā**” ti vinā viññunā purisena; purisaviggahaṃ gahetvā ṭhitena pana yakkhena vā petena vā tiracchānena vā saddhiṃ ṭhitāyapi dhammaṃ desetun na vaṭṭati. “**Pācittiyaṃ**” ti dutiyāniyate vuttalakkaṇena manussena vinā viññū manussitthiyā channaṃ vācānaṃ upari padādivasena dhammaṃ desetassa, padādigāṇanāya bahūnaṃ desayato mātugāmagaṇanāya ca pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Udāyittheraṃ ārabba mātugāmassa dhammadeśanavatthusmiṃ paññattaṃ. “**Aññatra viññunā**” ti ayamettha anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Amātugāme mātugāmasaṇṇīno vematikassa vā yakkipetiapaṇḍakamanussaviggahatiracchānitthinaṃ desetassa ca dukkaṭaṃ chahi vācāhi tato vā oraṃ desetassa, vuttalakkaṇe vā purise sati sayāṃ vā uṭṭhāya puna nisīditvā mātugāmassa vā uṭṭhahitvā puna nisinnassa aññassa vā mātugāmassa desayato, “Dīghanikāyo nāma bhante

kimatthiyo” ti evaṃ pana puṭṭhe sabbampi Dīghanikāyaṃ desentassa, aññass’atthāya vuccamānaṃ mātugāme suṇante, ummattakādīnañca anāpatti. **Vuttalakkaṇassa dhammassa channaṃ vācānaṃ upari desanā, vuttalakkaṇo mātugāmo, iriyāpathaparivattanābhāvo, kappi-yakārakassa abhāvo, apañhavissajjanā** ti imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādiṇi padaso dhammasadisāneva. Kevalaṃ idha kiriyā-kiriyaṃ hoti ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Aṭṭhame “**uttarimanussadhamman**” ti catutthapārājike vuttalakkaṇaṃ uttarimanussānaṃ jhāyīnaṃ ceva ariyānañca dhammaṃ; “**bhūtasmiṃ pācittiyaṃ**” ti attani jhānādiddhamme sati taṃ bhikkhuṃ ca bhikkhuṃ ca ṭhapetvā aññassa ārocayato pācittiyaṃ.

Vesāliyaṃ Vaggumudātīriye bhikkhū ārabha tesam bhūtārocana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti, anānattikaṃ. Nipariyāyena attani vijjamaṇaṃ jhānādiddhammaṃ ārocentassa sace yassa āroceti, so anantameva ayaṃ jhānalābhī ti vā ariyo ti vā yena kenaci ākāreṇa tamatthaṃ jānāti, pācittiyaṃ. No ce jānāti, dukkaṭaṃ. Pariyāyena ārocitaṃ jānātu vā mā vā dukkaṭameva. Tathārūpe kāraṇe sati upasampanna ārocayato ādikammikassa ca anāpatti. Yasmā pana ariyānaṃ ummattakādibhāvo natthi, jhānalābhino tasmīṃ jhānā parihāyanti, tasmā te idha na gahitā. **Uttarimanussadhammassa bhūtatā, anupasampanna ārocanaṃ, taṃ khaṇaṃ vijānānā, anaññāpadeso** ti imānettha cattāri aṅgāni. Bhūtārocanaṃ samuṭṭhānaṃ. Kiriyā. Nosaññāvīmokkhaṃ. Acittakaṃ. Paṇṇattivajjaṃ Kāyakammaṃ. Vacikammaṃ. Kusalabyākata-cittehi dvicittaṃ Sukhamajjhattavedanāhi dvivedanaṃ ti.

Aṭṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame “**bhikkhussa**” ti pārājikaṃ anajjhāpannaṃ; “**duṭṭhullaṃ**” ti kiñcāpi dvinnam āpattikkhandhānametaṃ adhivacanaṃ. Idha pana saṅghādisesameva adhippetam. “**Aññatra bhikkhusammutiya**” ti yaṃ saṅgho abhiñhāpattikassa bhikkhuno āyatisaṃvaratthāya āpattinañca kulānañca pariyaṇtaṃ katvā vā akatvā vā tikkhattuṃ apaloketvā katikaṃ karoti taṃ ṭhapetvā ayathākatikāya ayaṃ asuciṃ mocetvā saṅghādisesaṃ āpanno ti ādinā nayena vatthunā saddhiṃ āpattiṃ ghaṭetvā ārocentassa pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha duṭṭhullāpatti-ārocana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tika-

pācittiyaṃ, aduṭṭhullāyā¹ duṭṭhullasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Avasese cha āpattikkhandhe anupasampannassa purima-pañca-sikkhāpadavitikkamasāṅkhātaṃ duṭṭhullaṃ vā itaraṃ aduṭṭhullaṃ vā ajjhācāraṃ arocentassāpi dukkaṭameva. Vatthumattaṃ vā āpattimattaṃ vā arocentassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Vuttalakkhaṇassa bhikkhuno savatthuko saṅghādīseso, anupasampannassa ārocanāṃ, bhikkhusammutiyā abhāvo ti imānettha tīni aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Vedanā pana idha dukkhā yevā ti.

Navamasikkhāpadaṃ.

Dasame “**paṭhavin**” ti duvidhā pathavī jātapathavī ajātapathavī ti. Tattha jātapathavī suddhamissapuñjivasena tividhā. Tattha suddhapathavī nāma: pakatiyā suddhapaṃsu vā suddhamattikā vā. Missakapathavī nāma yattha paṃsuto vā mattikato vā paṃsāṇasakkharakaṭhalamarumbavālikāsu aññatarassa tatiyabhāgo hoti.

Puñjapathavī nāma: atirekacātumāsaṃ ovaṭṭho paṃsupuñjo vā mattikāpuñjo vā ti vuttaṃ. Vuttalakkhaṇena pana missakapuñjo pi. Piṭṭhipāsāne ṭhitasukhumārajampi ca deve phusāyante sakim tintāṃ, cātumāsaccayena tintokāso puñjapathavīsaṅkhameva gacchati. Tividhāpi cesā pathavī uddhanapattapacanaḍivasena vā yathā tathā adaddhā va jātapathavī ti vuccati. Daddhā pana vuttappamānato adhikatarapāsāṇādīmissā vā ajāta-pathavī nāma hoti. Ko pana vādo suddhapāsāṇādibhedāya. Tattha yā jāta-pathavī ti vuttā ayaṃ akappiyapathavī. Yo bhikkhu taṃ evarūpaṃ pathaviṃ sayāṃ khaṇati, khaṇanabhedanavilekhanapacanaḍihi vikopeti, tassa payogaganāyā pācittiyaṃ. Yo paṇa khaṇāpeti, vuttanayeneva vikopāpeti, tassa imaṃ padesanti vā imaṃ pathavinti vā evaṃ niyametvā khaṇa bhindā ti ādinā nayena āṇāpentassa āṇattiyā dukkaṭaṃ. Sakim āṇatte divasampi khaṇante ekameva pācittiyaṃ. Sace itaro punappunaṃ āṇāpeti, vācāya vācāya pācittiyaṃ.

Ālavīyaṃ Ālavike bhikkhū ārabba pathavīkhaṇanavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Pathaviyā vematikassa apathaviyā pathavīsaññino ceva vematikassa ca dukkaṭaṃ. Okāsaṃ aniyametvā pokkharāṇiṃ khaṇa āvātam khaṇa, kandaṃ khaṇā ti ādīni bhaṇantaṃ, ātapena sussivā phalitakaddamaṃ vā gokaṇṭakaṃ vā heṭṭhā pathaviyā asambaddhaṃ bhijjivā patitanaḍitaṃ mahantampi naṅgalacchinnaṃ mattikāpiṇḍan ti evamādīni sabbañca ajātapathaviṃ vikopentassa, imassa ṭhambhassa āvātaṃ

¹ SK. aduṭṭhāya.

jāna mattikaṃ dehi mattikaṃ āhara paṃsunā attho mattikaṃ kappiyaṃ karohī ti bhaṇantassa, asaṅcicca rukkhādīpavaṭṭanena bhindantassa, asatiyā pādaṅguṭṭhakādīhi vilekhantassa, jātaṭṭha-vibhāvaṃ vā khaṇāmi ti vā ajānantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Jātaṭṭhavi, ṭṭhavi, ṭṭhavi, khaṇanakhāṇāpanānaṃ aṅṅataranti** imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idampāna paṇṇattivajjaṃ. Ticittaṃ Tivedanaṃ ti.

Dasamasikkhāpadam.

Musāvādavaggo ṭṭhamo.

Bhūtagāmapādyagassa ṭṭhame* “bhūtagāmapādyatāyā” ti ettha bhavanti ahesuṃ cā ti bhūtā; jāyanti vaḍḍhanti jātā vaḍḍhitā cā ti attho. Gāmo ti rāsi; bhūtānaṃ gāmo, bhūtā eva vā gāmo ti bhūtagāmo. Paṭiṭṭhitaharitatinaṃ rukkhādīnametaṃ adhivacanaṃ. Pādyabyassa bhāvo pādyatā; chedanabhedanādīhi yathāruci paribhuṅgijattatā ti attho. Tassā bhūtagāmapādyatāyā nimittatthe cetāṃ bhūmmavacanaṃ, bhūtagāmapādyatāhetu bhūtagāmassa chedanādīpaccayā pādyatānaṃ ti attho.† Tasmā yo bhikkhu ṭṭhavi udakapādyatānaṃ yattha katthaci jātānaṃ asukkhānaṃ antamaso arisukhumatīnaṃ pādyatānaṃ sāsapādyakasevānaṃ uddharānaṃ chedanavijjhanādīhi vikopeti vā ṭṭhavikhaṇānaṃ vuttanayena vikopāpeti vā pādyatānaṃ āpajjati.

Ālavīyaṃ Ālavike bhikkhū ārabba rukkhachindanavattusmiṃ paṇṇattaṃ. Sādhāraṇapaṇṇatti, sāṇattikaṃ. Bhūtagāmato vīyoyitānaṃ mūlabīja-khandhabīja-phalubīja-aggabīja-bījābījānaṃ aṅṅatarānaṃ bhājanagataṃ vā rāsīkatānaṃ vā bhūmīyaṃ ropitānaṃ nikkhantamūlamattaṃ vā nikkhanta-aṅkuramattaṃ vā saṅgeṇ vidatthimattā pattavāṭṭi nigacchati anikkhante vā mūle nikkhante vā mūle yāva aṅkuro harito na hoti tāva taṃ vikopentassa dukkatānaṃ. Tathā bhūtagāmapādyagāme vematikassa, abhūtagāmapādyagāme ca bhūtagāmapādyagāmasaṅgānaṃ, ceva vematikassa ca, ubhayattha pana atthasāṅgānaṃ, ummattakādīnaṅca anāpatti. Asaṅcicca asatiyā ajānitvā vā vikopentassa, imaṃ rukkhānaṃ ti evaṃ aniyamtvā rukkhānaṃ chinda, vallīnaṃ chindā ti ādīni bhaṇantassa, imaṃ pupphaṃ vā phalaṃ vā jāna, imaṃ dehi, imaṃ āhara, iminā me attho, idaṃ kappiyaṃ karohī ti bhaṇantassa ca anāpatti. Evaṃ kappiyavacanaṃ bhūtagāmato vīyoyitānaṃ pana bījāyānaṃ puna kappiyaṃ karohī ti kāretvā va paribhuṅgijattatānaṃ. Evaṃ hiṅsa bījāyānaṃ parimocanaṃ katānaṃ hoti. Kappiyaṃ karontena pana agginā vā nakhena vā satthena vā kattabbaṃ. Agginā karontena ca yena kenaci agginā ekadesa phusantena

* Vin. iv. 34 sq.

† cp. Smgs. 761.

kappiyan ti vatvā va kātabbam satthena karontena yassa kassaci tikhiṇasatthassa antamaso sūcinakhacchedanādīnampi tuṇḍena vā dhārāya vā vedham vā chedam vā dassentena tatheva kātabbam. Nakhena karontena ṭhapetvā gomahisādīnam khure yena kenaci apūtinā manussānam vā tiracchānānam vā nakhena antamaso chinditvā āhaṇenāpi satthe vuttaṇayeneva kātabbam. Tattha sacepi bījānam pabbatamatto rāsirukkkhasahassam vā chinditvā ekābaddham ucchūnam vā mahābhāro bandhitvā ṭhapito hoti. Ekasmim bīje vā rukkkhasākhāya vā ucchumhi vā kappiye kate sabbam kataṃ hoti. Uccum kappiyam karissāmī ti tehi saddhim baddham dārum vijjhati, vaṭṭati yeva. Sace pana yāya valliya bhāro baddho tam vijjhati, na vaṭṭati. Maricapakkādīhi* missetvā bhattam āharanti, kappiyam karohī ti vutte sacepi bhattasitthe vijjhati, vaṭṭati yeva. Tilataṇḍulesupi eseva nayo. Yāguyā pakkhittāni pana ekābaddhāni hutvā na santiṭṭhanti, tattha ekekam vijjhivā va kātabbam. Kapitthaphalādīnam anto miñjam kaṭāham muñcitvā carati, bhindāpetvā kappiyam kāretabbam. Ekābaddhā ce kaṭāhepi katum vaṭṭati. Yam phalam taruṇam hoti abijam, yañca nibbaṭṭabijam, bijam apanetvā paribhuñjitabbam. Tattha kappiyakaraṇakiccam natthi. **Bhūtagāmo, bhūtagāmasaññitā, vikopanam vā vikopāpanam vā** ti imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhavīkhaṇanasadisānevā ti

Paṭhamasikkhāpadam

Dutiye yamattham saṅghamajjhe vinayadharo pucchati. Tato aññaṃ vadatī ti **aññavādako**; aññenaññaṃ paṭicaraṇass'etaṃ nāmaṃ. Vihesetī ti **vihesako**; tuṇhībhāvass'etaṃ nāmaṃ. Tasmim **aññavādake vihesake “pācittiyam”** ti vatthudvaye pācittiyadvayaṃ vuttam.

Tasmā yo bhikkhu sāvasesam āpattim āpanno saṅghamajjhe anuññijyamāno tam na kathetukāmo aññena vacanena aññaṃ chādentō tathā tathā vikkipati, yo ca tuṇhībhāvena viheseti, tesam yam Bhagavatā aññavādakakammañceva vihesakakammañca anuññātam tasmim saṅghena kate puna tathā karontānam pācittiyam.

Kosambiyam Channattheram ārabba aññen'aññaṃ paṭicaraṇavattusmim paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Dhammakamme tikapācittiyam. Adhammakamme tikadukkaṭam. Anāropite pana aññavādake vā vihesake vā tathā karontassa dukkaṭameva. Āpattim vā āpannabhāvaṃ vā ajānantassa, kiṃ tumhe bhaṇathā ti pucchato, gelaññena vā saṅghassa bhaṇḍanādīni vā bhavissantī ti adhammena vā vaggena vā na kammārahassa vā kammaṃ

* cp. Smps. 767 sq.

karissanti ti iminā adhippāyena na kathentassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Dhammakammena āropitatā, āpattiyā vā vatthunā vā anuyuññiyamānatā, chādetukāmatāya aññenaññam paṭicaraanam vā tuṅhībhāvo vā**, ti imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana siyā kiriyam siyā akiriyam, dukkhavedanañca hotī ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye yena vacanena ujjhāpenti, chandāya itthannāmo idaṃ nāma karotī ti ādīni vadantā upasampannam saṅghena sammataṃ senāsana-paññāpakādibhedam tassa ayasakāmā hutvā bhikkhūhi avajānāpenti, avaññāya olokāpenti, lāmakato vā cintāpenti, taṃ vacanam **ujjhāpanakam**; yena ca tatheva vadantā khīyanti, sabbattha tassa avaṇṇam pakāsenti, taṃ **khīyanakam**; tasmim ujjhāpanake khīyanake “**pācittiyān**” ti vatthudvaye pācittiyadvayam vuttam. Tasmā yo sammata tassa bhikkhuno ayasakāmatāya upasampannassa vadanto ujjhāpeti vā, khīyati vā, tassa pācittiyam hoti.

Rājagahe Mettiyabhummajake bhikkhū ārabba ujjhāpanakhīyanavattusmim paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Anāpattikam. Yam tassa upasampannassa sammutikammaṃ kataṃ tasmim dhammakamme tikapācittiyam. Adhammakamme tikadukkaṭam. Anupasampannassa pana santike tathā bhaṇantassa, asammatassa ca avaṇṇam yassa kassaci santike bhaṇantassa, anupasampannassa pana sammata vā asammatassa vā avaṇṇam, yassa kassacideva santike bhaṇantassa ca dukkaṭameva. Pakatiyā vā chandādivasena karon-tam ujjhāpentassa vā khīyantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Dhammakammena sammataṭā, upasampannatā, agatigamanābhāvo, tassa avaṇṇakāmatā, yassa santike vadati, tassa upasampannatā, ujjhānam vā khīyanam vā** ti imānettha cha aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanamevā ti.

Tatīyasikkhāpadam.

Catutthe “**saṅghikan**” ti saṅghassa santakam; mañcādisu yo koci mañcasaṅkhepena kato sabbo pi mañcā yeva. Piṭṭhepi eseva nayo. Yena kenaci pana colena vā kappiyacammena vā chaviṃ katvā ṭhapetvā manussalomam tālisapattañca yehi kehici lomapaṇṇatiṇa-vākacolehi pūretvā katasenāsanam bhisī ti vuccati. Tattha nisīditumpi nipajjitumpi vaṭṭati. Pamāṇaparicchedopi cettha natthi. Kocchaṃ pana vāka-usīramuñcababbajādīnam aññataramayam anto samvellitvā baddham heṭṭhā ca upari ca vitthataṃ paṇavasāṅhānam majjhe sīhacammādirikkhattampi hoti. Akappiyacammaṃ nām’-ettha natthi. Senāsanam hi sovaṇṇamayampi vaṭṭati. “**Ajjo-**

kāse ” ti ettha ye avassikasāṅketā vassānamāsā ti evaṃ asaṅṅhitā aṭṭha māsā, te ṭhapetvā itaresu catusu māsasu sace pi devo na vassati, tathāpi pakati-ajjhokāse ca ovassakamaṇḍape ca santharituṃ na vaṭṭati. Yattha pana hemante vassati, tattha apare pi cattāro māse na vaṭṭati. Gimhe sabbattha vigatavalāhakaṃ visuddhaṃ nabhaṃ hoti, tasmā tadā kenacideva karaṇīyena gacchati vaṭṭati. Kākā-dīnaṃ nibaddhavāsarukkhamūle pana kadāci pi na vaṭṭati. Iti yattha ca yadā ca santharituṃ na vaṭṭati, taṃ sabbam idha ajjhokā-sasaṅkhameva gatan ti veditabbaṃ. “**Santharitvā**” ti tathārūpe ṭhāne attano vā parassa vā atthāya santharitvā; aññassatthāya santhatampi hi yāva so tattha na nisīdati, gaccha tvan ti vā na bhaṇati; tāva santhatasseva bhāro. “**Santharāpetvā**” ti anupasampannaena santharāpetvā; etadeva hi tassa paḷibodho hoti. Upasampannaena santhatam santhatasseva bhāro. Tañca kho yāva ānāpako tattha na nisīdati gaccha tvan ti vā bhaṇati, yasmim hi attanā santharāpīte vā pakati-santhate vā upasampanno nisīdati, sabbantaṃ nisinnass’eva bhāro. Tasmā santharāpītan tveva saṅkhaṃ gacchati. “**Taṃ pakkamanto neva uddhareyya na uddharāpeyyā**” ti attanā vā uddharitvā paṭirūpe ṭhāne na ṭhapeyya, parena vā tathā na kārepeyya; “**anāpuccham vā gaccheyyā**” ti yo bhikkhu vā sāmaṇero vā ārāmiko vā lajji hoti; attano paḷibodham viya maññati, tathārūpaṃ anāpucchitvā taṃ senāsaṇaṃ tassa aniyādetvā nirapekkho gacchati, thāmamajjhi-massa purisassa leḍḍupātaṃ atikkāmeyya, tassa ekena pādena leḍḍu-pātātikkame dukkaṭaṃ.

Dutiyaena pādātikkamena pācittiyaṃ. Bhojanasālāya ṭhito pana asukasmim nāma divāvihāraṭṭhāne paññāpetvā gacchāhi ti pesetvā tato nikkhamitvā aññattha gacchanto pāduddhārena kāretabbo.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba santharitvā anuddharitvā anāpucchā pakkamanavattusmim paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti, Sāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Puggalike tikadukkaṭaṃ. Cilimikaṃ vā uttarattharaṇaṃ vā bhummattharaṇaṃ vā taṭṭikaṃ vā cammakhaṇḍaṃ vā pādapuñchanaṃ vā phalakapīṭhaṃ vā yaṃ vā pana kiñci dārubhaṇḍaṃ mattikā-bhaṇḍaṃ antamaso pattādhāra-kampi vuttalakkaṇe ajjhokāse ṭhapetvā gacchantassa dukkaṭameva. Āraññikena pana asati anovassake sabbam rukkhe laggetvāpi yathā vā upacikāhi na khajjanti, evaṃ katvāpi gantaṃ vaṭṭati. Abbhokā-sikena cīvarakuṭikaṃ katvāpi rakkhitaṃ. Attano santake vissā-sikapuggalike uddharaṇādīni katvā gamane otāpentassa, āgantvā uddharissāmī ti gacchato, vuḍḍhatarā utthāpenti amanusso tattha nisīdati koci issaro gaṇhāti sihādayo taṃ ṭhānaṃ āgantvā tiṭṭhanti evaṃ senāsaṇaṃ paḷibuddhaṃ hoti, tathā paḷibuddhe vā senāsane

jīvitabrahmacariyantarāyakarāsu āpadāsu vā gacchantaṣṣa, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Mañcādīnaṃ saṅghikatā, vuttalakkaṇe dese santharaṇaṃ vā santharāpanaṃ vā, apaḷibuddhatā, āpadāya abhāvo, nirapekkhatā, leḍḍupātātikkamo** ti imanettha cha aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakaṭṭhinasadisāneva. Idampāna kiriyākiriyaṃ ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcāme “**vihāre**” ti gabbhe vā aññatarasmiṃ vā sabbaparicchanne guttasenāsane; “**seyyā**” nāma bhisi cilimikā uttarattharaṇaṃ bhummattaraṇaṃ taṭṭikā cammakhaṇḍo nisīdanaṃ paccattharaṇaṃ tīna-santhāro paṇṇasanthāro ti vuttaṃ. Tattha cilimikā nāma: parikamakatāya bhūmiyā vaṇṇānurakkhaṇatthaṃ katā. Uttarattharaṇaṃ nāma: mañcapīṭhādīnaṃ upari attharitaḍḍayuttakaṃ paccattharaṇaṃ. Bhummattaraṇaṃ nāma: cilimikāya sati tassā upari, asati suddhabhūmiyaṃ attharitaḍḍā kaṭasāraḍḍādi-vikati. Taṭṭikā nāma: Tālapaṇṇādīhi katataṭṭikā. Cammakhaṇḍo nāma: yaṃ kiñci cammaṃ sihacammādi, tañhi pariharaṇe yeva akappiyaparibhogo nāma paṭikkhepo. Senāsanaparibhoge paṇa akappiyacammaṃ nāma natthi. Paccattharaṇaṃ nāma: pāvāro kojavo ti ettakameva. Sesam pākāṭameva. Iti imāsu dasasu seyyāsu ekampi seyyaṃ attano, vassaggena gahetvā vuttalakkaṇe vihāre santharivā vā santharāpetvā vā yo bhikkhu disaṅgamiko yathā ṭhapitaṃ upacikāhi na khajjati, tathā ṭhapanavasena neva uddhareyya, na uddharāpeyya, purimasikkhāpade vuttanayena anāpuccham vā gaccheyya, tassa parikkhittassa ārāmassa parikkhepaṃ aparikkhittassa upacāraṃ atikkamantassa paṭhamapāde dukkaṭaṃ. Dutiyapāde pācittiyaṃ. Yattha paṇa upacikāsāṅkā natthi, tato anāpucchāpi gantaṃ vattati. Apucchanaṃ paṇa vaṭṭaṃ.

Sāvatthiyaṃ sattarasavaggiye bhikkhū ārabba saṅghike vihāre seyyaṃ santharivā anuddharivā anāpucchā pakkamanavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Puggalike tikadukkaṭaṃ. Vuttalakkaṇassa paṇa vihāressa upacāre bahi āsannāya upaṭṭhānasālāya vā aparicchinnaṃaṇḍape vā paricchinne vāpi bahunnaṃ sannipātabhūte rukkhamūle vā santharivā vā santharāpetvā vā uddharaṇādīni akatvā gacchantaṣṣa dukkaṭameva. Attano santake vissāsikapuggalike uddharaṇādīni katvā purimāyeneva paḷibuddhaṃ chaḍḍetvā gamane, yo ca ajjeva āgantvā paṭijaggissāmīti evaṃ sāpekkho nadīpāraṃ vā gāmantaraṃ vā gantvā yatth’assa gamanacittaṃ uppannaṃ tattheva ṭhito kañci pesetvā apucchati, nadīpūrarājacorādisu vā kenaci paḷibuddho na sakkoti paccagantaṃ, tassa ca āpadāsu ca ummattakādīnaṅca anāpatti.

Vuttalakkhaṇaseyyā, tassā saṅghikatā, vuttalakkhaṇe vihāre santharaṇaṃ vā santharāpanaṃ vā, apaḷibuddhatā, āpadāya abhāvo, ana-pekkhassa disāpakkamaṇaṃ, upacārasimātikkaṃ ti imānettha satta aṅgāni. Samuṭṭhānādīni anantarasiikkhāpade vuttanayānevā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe “**jānan**” ti anuṭṭhāpanīyo ayan ti jānanto; ten’evassa padabhājane “**vuḍḍhoti jānāti gilāno ti jānāti saṅghena**¹ dinno ti jānāti” ti vuttaṃ. Vuḍḍho hi attano vuḍḍhatāya anuṭṭhāpanīyo. Gilāno gilānatāya. Saṅgho pana bhaṇḍāgārikassa vā dhammakathika-vinayadharagaṇavācākācariyānaṃ vā bahūpakāraṭaṃ guṇavisitṭhatañca sallakkhetvā dhuvavāsattāya vihāraṃ sallakkhetvā sammanitvā deti, tasmā yassa saṅghena dinno so pi anuṭṭhāpanīyo. “**Pubbūpagatan**” ti pubbaṃ upagataṃ; “**anupakhajjā**” ti mañcapīṭhānaṃ vā tassa vā bhikkhuno pavisantassa vā nikkhamantassa vā upacāraṃ anupavisitvā, tattha mañcapīṭhānaṃ tāva mahallake vihāre samantā diyaddho hattho upacāro. Khuddake yato pahoti, tato diyaddho hattho. Tassa pana pavisantassa pādadhovanapāsāṇato yāva mañcapīṭhaṃ nikkhamantassa mañcapīṭhato yāva passāvattṭhānaṃ tāva upacāro. “**Seyyaṃ kappeyyā**” ti tassa sambādhaṃ kattukāmatāya, tasmīṃ upacāre dasasu seyyāsu ekampi santharantassa vā santharāpentassa vā dukkaṭaṃ. Tattha nisīdantassa vā nipajantassa vā pācittiyaṃ. Dvepi karontassa dve pācittiyāni. Punappunaṃ karon-tassa payogagaṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvattṭhiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha anupakhajja seyyaṃ-kappanavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Aṇānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Puggalike tikadukkaṭaṃ. Vuttūpacārato vā bahi-upaṭṭhānasālādike vā vihārassa upacāre vā santharaṇasantharāpanesupi nisajja-sayanesupi dukkaṭameva. Attano vā vissāsikassa vā santake pana vihāre santharantassa, yo ca gilāno vā sītuṇhapīḷito vā pavisati tassa ca, āpadāsu ca, ummattakādīnañca anāpatti. **Saṅghikavihāratā, anuṭṭhāpaniyabhāvajānaṃ, sambādhētukāmatā, upacāre nisīdanaṃ vā nipajjanaṃ vā** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāneva. Idam pana dukkha-vedanamevā ti.

Chaṭṭhasikkhāpadaṃ.

Sattame “**kupito**” ti kuddho; “**anattamaṇo**” ti atuṭṭhacitto; “**nikkaḍḍheyya vā nikkadḍhāpeyya vā pācittiyaṇ**” ti ettha ye ane-

¹ Pāt. Cy saṅghassa.

kabhūmakā pāsādā anekakoṭṭhakāni vā catusālāni, tādisesu senā-sanesu gahetvā antarā aṭhapetvā ekeneva payogena atikkāmentassa ekam pācittiyam. Ṭhapetvā ṭhapetvā nānāpayogehi atikkāmentassa dvāragāṇāyā pācittiyāni. Hatthena anāmasitvā nikkhamā ti vatvā vācāya nikkadḍhantassāpi eseva nayo. Nikkadḍhāpentassa pana nikkadḍhā ti ānattamatte dukkaṭam. Sakim ānatte pana tasmim bahu-kepi dvāre nikkhamante itarassa ekameva pācittiyam. Sace pana ettakāni dvārāni nikkadḍhāhi ti vā yāva mahādvāraṃ tāva nikkadḍhāhi ti vā evaṃ niyametvā ānatto hoti dvāragāṇāyā pācittiyāni.

Sāvattiyam chabbaggiye bhikkhū ārabba bhikkhum saṃghikā vihārā nikkadḍhāpanavattusmim paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Sānattikam. Tikapācittiyam. Puggalike tikadukkaṭam. Tassa parikkhāranikkadḍhane upatṭhānasālādikā vihārūpacārā vā tassa tassa parikkhārassa vā nikkadḍhane anupasampannassa pana anupasampannaparikkhārassa vā vihārā vā vihārūpacārā vā nikkadḍhane nikkadḍhāpane ca dukkaṭameva. Tañca kho asambandhesu parikkhāresu parikkhāragāṇāyā veditabbam. Attano vā vissāsikassa vā santakā vihārā nikkadḍhane, sakalasaṃghārāmato pi bhaṇḍana-kārakassa vā tassa parikkhārassa vā nikkadḍhane nikkadḍhāpane vā attano vasanaṭṭhānato alajjissa ummattakassa na sammāvattantānam antevāsikasaddhivihārikānaṃ tesam parikkhārassa vā nikkadḍhane ca, sayañca ummattakādīnañca anāpatti. **Samghikavihāro, upasampannassa bhaṇḍanakārakabhāvādi-vinimuttatā, kopena nikkadḍhānam vā nikkadḍhāpanam vā** ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idampana dukkhavedanan ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame “**uparivehāsakuṭiyā**” ti upari-acchannatalāya dvibhūmika-kuṭiyā vā tibhūmika-kuṭiyā vā; padabhājane pana idha adhippetam kuṭim dassetum majjhimassa purisassa asīsaghaṭṭā ti vuttā. “**Āhaccapādakan**” ti anke vijjhivā pavesitapādakam. “**Abhinisīdeyyā**” ti abhibhavitvā ajjhottarivā nisīdeyya; bhummatthe vā etaṃ upayogavacanam. Mañce vā piṭhe vā nisīdeyya vā nipajjeyya vā ti attho. “**Abhī**” ti idam pana padasobhanatthe upasaggamattameva. Tasmā yo bhikkhu vuttalakkhaṇāya vehāsakuṭiyā sabbantimena paricchedena yāva pamāṇamajjhimassa purisassa sabbaso heṭṭhimāhi tulāhi sīsam na ghaṭṭeti, ettakam uccāya tulānam upari ṭhapite āhaccapādake mañce vā piṭhe vā nisīdati vā nipajjati vā tassa anupakhajja-sikkhāpade vuttanayena payogaganāyā pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabha uparivehāsakuṭiyā āhaccapādakaṃ mañcaṃ piṭhaṃ sahasā abhinisīdana-abhinipajjana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Puggalike tikadukkaṭaṃ. Attano vā vissāsikassa vā santake vihāre avehāsakuṭiyā sīsaghaṭṭāya yathā vā heṭṭhā dabbasambhārādīnaṃ nikkhittattā aparibhogam hoti. Uparitalam vā padarasañcitam sudhādiparikammakataṃ vā, tattha āhaccapādake nisīdantassa yo c'etasmiṃ vehāsaṭṭhe pi āhaccapādake ṭhito kiñci gaṇhāti vā laggeti vā yassa ca paṭaṇi dinnā hoti, pādasīsanaṃ upari āni pavesitā tattha nisīdantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Saṅghikavihāro, asisaghaṭṭā vehāsakuṭi, heṭṭhā saporibhogam, apaṭāṇidinne āhaccapādake nisīdanaṃ vā nippajjanaṃ vā** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni ti.

Aṭṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame “mahallakāna” ti sassāmikaṃ; “vihāraṇa” ti ullittāvallitaṃ; “yāva dvāraḥkosā” ti ettha dvāraḥkosā nāma ukkaṭṭhaparicchedena piṭṭhisamghāṭassa samantā adḍhateyyahattho padeso; “aggalaṭṭhapanāyā” ti sakavāṭakassa dvārabandhanassa niccalabhāvattāyā, ‘kavāṭaṃ hi lahuparivattakaṃ vivaraṇakāle bhittim āhanti. Pidahanakāle dvārabandhaṃ, tena āhananena bhitti kampati, tato mattikā calati, calivā sithilā vā hoti patati vā, tenāha Bhagavā: “yāva dvāraḥkosā aggalaṭṭhapanāyā” ti. Tattha kiñcāpi idaṃ nāma kattabban ti neva mātikāya na padabhājane vuttaṃ. Aṭṭhuppattiyam pana punappunaṃ chādāpesi, punappunaṃ lepāpesi ti adhikārato yāva dvāraḥkosā aggalaṭṭhapanāyā punappunaṃ limpitaḥko vā lepāpetabbo vā ti evam attho daṭṭhabbo. “Ālokaśandhiparikammāyā” ti ettha ālokaśandhi ti vāṭapānakavāṭakā vuccanti, te vivaraṇakāle vidatthimattampi atirekampi bhittippadesam paharanti upacāro pan’ettha sabbadisāsu labbhati. Tasmā sabbadisāsu kavāṭavittā-rappamāṇo okāso ālokaśandhiparikammattāyā limpitaḥko vā lepāpetabbo vāti ayamettha adhippāyo. Evaṃ lepakamme yaṃ katta-bbam taṃ dassetvā idāni chadane kattabbam dassetuṃ “dvatticchadanassā”² ti ādimāha. Tattha “dvatticchadanassa² pariyaṇa” ti chadanassa dvattipariyaṇam, pariyaṇam vuccati parikkhepo. Parikkhepadvayam vā parikkhepattayam vā adhiṭṭātabban ti attho. “Appaharite ṭhitenā” ti aharite ṭhitenā “haritaṇ” ti c’ettha satta-

¹ SK. kavāṭaṇhi.

² Pāc. Text dvi°, Smgs. dva° with v.l. dvi°.

dhaññādibhedam pubbaṇṇam; muggamāsatilakulatta-alāpukumbhaṇḍi-ādibhedaṅca aparāṇṇam adhippetam. Yaṃ tasmim khetto vuttam na tāva sampajjati, vasse pana patite sampajjissati tampi haritasāṅkhameva gacchati. Tasmā tasmim thatvā adhiṭṭhahanto dukkaṭam āpajjati. Appaharite thatvā adhiṭṭhahantassāpi ayam paricchedo: piṭṭhivaṃsassa vā kūṭāgārathūpikāya vā passe nisinno puriso chadanamukhavaṭṭiyantena olokeno yasmim bhūmibhāge thitam bhikkhum passati yasmim ca thito tam upari nisinnakam tatheva ullokeno passati, tasmim thātabbam. Tassa anto appaharite pi thātum na labhati. “**Tato ce uttarin**”¹ ti maggena chādiyamāne tinṇam maggānam pariyāyena chādiyamāne tinṇam pariyāyānam upari, iṭṭhakasilāsudhāhi chādiyamāne iṭṭhakasilāsudhāpiṇḍagaṇanāya tinapaṇṇehi chādiyamāne paṇṇagaṇanāya ceva tinamuṭṭhigaṇanāya ca pācittiyam.

Kosambiyam Channattheram ārabhha punappunam chādāpanalepāpanavattusmim paññattam. Sādhāranapaññatti. Anāṇattikam. Tikapācittiyam. Ūnakadvattipariyāye² atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭam. Setavaṇṇādikaraṇe ca dvattipariyāye² vā ūnakadvattipariyāye vā leṇaguhātinakutikādisu aññassattāya attano dhanena kārentassa, vāsāgāram thapetvā sesāni adhiṭṭhahantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Mahallakavīhārātā, attano vāsāgārātā, uttarim adhiṭṭhānan** ti imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcaritte vuttanayānevā ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame “**jānam sappānakan**” ti sappānakanam etan ti disvā vā sutvā vā yena kenaci ākārena jānanto; “**siñceyya vā siñcāpeyya vā**” ti tena udakena sayam vā siñceyya, aññam vā ānāpetvā siñcāpeyya; tattha dhāram avicchinditvā siñcantassa ekasmim ghaṭe ekā va āpatti. Vicchindantassa payogagaṇanāya āpattiyo. Mātikam pamukham karoti, divasampi sandatu ekā va āpatti. Tattha bandhitvā aññato nentassa payogagaṇanāya āpattiyo. Tattha bahukampi tinapaṇṇasākhādim ekapayogena udake pakkhipantassa ekā va āpatti. Ekekam pakkhipantassa payogagaṇanāya āpattiyo. Idaṅca yam evam pakkhipamāne pariyādānam gacchati, āvilam vā hoti, yathā pānakā maranti, tādīsam sandhāya vuttam. Na mahā-udakam siñcāpane ānattiyā dukkaṭam. **Ekānattiyā** bahukampi siñcatu; ānāpakassa ekameva pācittiyam.

Ālaviyam Ālavike bhikkhū ārabhha siñcanavattusmim paññattam. Sādhāranapaññatti. Sānattikam. Appānake sappānakasaññino,

¹ Pāc. Text uttari.

² Pāc. Cy dvi°, Smps. dva°.

ubhosu vematikassa dukkaṭaṃ. Appānakasaññino, asañcicca asatiyā vā siñcantassa ajānantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Udakassa sappānakatā, siñcanena pāṇakā marissantī tī jānanam, tañca udakam tādisameva, vinā vadhakacetanāya kenacidevakaraṇiyena tiṇādinam siñcanan** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādāna-sadisāni. Idaṃ pana paṇattivajjaṃ. Ticittaṃ. Tivedanan ti.

Dasamasikkhāpadam.
Bhūtagāmaṅgaḍḍo dutiyo.

Ovādavaggassa pathame* “**asammato**” ti yā aṭṭhaṅgasamannāga-tassa bhikkhuno Bhagavatā ñatticatutthēna kammena bhikkhun’ ovādakasammuti anuññatā, tāya asammato; “**ovadeyyā**” ti bhikkhunī saṅghaṃ vā sambahulā vā ekabhikkhunim vā vassasatūpasampannāya vā bhikkhuniyā tadahūpasampannassa bhikkhuno abhivādanam pacuṭṭhānam añjalikammaṃ, sāmīcīkammaṃ kātābbaṃ ti ādike aṭṭha garudhamme ovādasena osārento ovadeyya; “**pācittiyan**” ti ovādapariyosāne pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba ovadanavattusim paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti, anāṇattikaṃ. Aññena dhammena vā bhikkhunīsu upasampannamattaṃ ovadato dukkaṭaṃ. Sammatassāpi tañce sammutikammaṃ adhammakammaṃ hoti, tasmim adhammakamme adhammakammasaññino vagge bhikkhunīsaṅghe ovadato tikapācittiyaṃ. Tathā vematikassa dhammakammasaññino cā ti nava pācittiyaṇi. Samagge pi bhikkhunīsaṅghena¹ vā ti adhammakammavasena aṭṭhārasa. Sace pana taṃ dhammakammaṃ hoti, dhammakamme dhammakammasaññī samaggaṃ bhikkhunīsaṅghaṃ samaggasaññī ovadati ti idaṃ avasānapaḍaṃ ṭhapetvā teneva nayena sattarasa dukkaṭāni. “Samaggamhayyā”² ti ca vutte aññaṃ dhammaṃ “vaggamhayyā”² ti va vutte aṭṭhagarudhamme bhaṇantassa ovādañca aniyyādetvā aññadhammaṃ bhaṇantassa dukkaṭameva. Yo pana dhammakamme dhammakamma-saññī samaggaṃ bhikkhunīsaṅghaṃ samaggasaññī ovadati, garudhammapāḷi-uddesaṃ deti. Paripuccham deti “osārehi” ti vuccamāno osāreti, pañhaṃ puṭṭho katheti, bhikkhunīnaṃ suṇamānaṃ aññassatthāya bhaṇati, sikkhamānāya vā sāmaṇerāya³ vā bhaṇati, tassa ummattakādīnañca anāpatti. **Asammataṭā, bhikkhuniyā pari-puṇṇūpasampannatā, ovādasena aṭṭhagarudhammabhaṇan** ti imānettha tiṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisānevā ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

* Vin. iv. 51 sq.

¹ SK. bhikkhunīsaṅghe navāti.

² Pāc. Cy. °mhaṃyā.

³ Pāc. Cy. sāmaṇeriyā.

Dutiye “**ovadeyyā**” ti atṭhagarudhammehi vā aññena vā dhammena ovdantassa sammatassāpi pācittiyameva.

Sāvatthiyaṃ āyasmantaṃ Cullapanthakaṃ¹ ārabha atthaṅgate suriye ovdanavattthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anattaṅgate suriye atthaṅgatasaññino, vematikassa vā, ekato upasampannaṃ ovdantassa ca dukkaṭaṃ. Purimasikkhāpade viya uddesādinayena anāpatti. **Atthaṅgatasuriyatā, paripuṇṇūpasampannatā, ovdanan** ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni padasodhammasadisānevā ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye “**bhikkhunūpassayan**” ti bhikkhuniyā ekarattaṃ vasitṭhānampi. “**Ovadeyyā**” ti idha garudhammehi ovdantasseva pācittiyaṃ. Sace pana asammato hoti, dve pācittiyāni. Sace pana suriye pi atthaṅgate ovdati, tīṇi honti. Sammatassa panarattiṃ ovdantassāpi dve eva honti. Sammatattā hi’ssa garudhammo vādāmūlakaṃ pācittiyaṃ natthi. “**Gilānā**” ti na sakkoti ovādāya vā saṃvāsāya vā gantuṃ.

Sakkesu chabbaggiye bhikkhū ārabha bhikkhunī-upassayaṃ upasaṅkamitvā ovdanavattthusmiṃ paññattaṃ. “**Aññatra samayā**” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampannāya upasampannasaññino vematikassa vā ekato upasampannaṃ yena kenaci itaraṃ aññena dhammena ovdantassa ca dukkaṭaṃ. Samaye anupasampannāya purimasikkhāpade viya uddesādinayena ca anāpatti. **Upassayūpagamaṇaṃ, paripuṇṇūpasampannatā, samayābhāvo, garudhammehi ovdanan** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakāṭhinasadisāni, idaṃ pana kiriyāṃ hoti ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe “**āmisahetū**” ti cīvarādīnaṃ aññatarahetu; “**bhikkhū**” ti sammatā bhikkhū idha adhippetā. “**Pācittiyaṇ**” ti evarūpe bhikkhū avaṇṇakāmatāya evaṃ bhaṇantassa pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabha “**āmisahetu-ovadanti**” ti bhaṇanavattthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Dhammakamme tikapācittiyaṃ. Adhammakamme tika-dukkaṭaṃ. Asammataṃ anupasampannaṃca sammatāṃ vā asammataṃ vā evaṃ bhaṇantassa dukkaṭameva. Tattha yo bhikkhukāle sammutiṃ labhitvā puna sāmaṇerabhūmiyaṃ saṅghito ayaṃ sammato nāma anupasampanno. Pakatīyā cīvarādīhetu ovdantaṃ pana

¹ Vin. iv. 54 Cūḷa°.

evaṃ bhaṇantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Upasampannatā, dhammena laddhasammuditā, anāmisantarātā, avaṇṇakāmatāya evaṃ bhaṇanan** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idampana dukkhavedanamevā ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame Sāvattthiyaṃ aññatarāṃ bhikkhuṃ ārabba cīvaradānavatthusmiṃ paññattam. Sesakathāmaggo pan'ettha cīvarapaṭiggaḥasikkhāpade vuttanayeneva veditabbo. Tatra hi bhikkhu paṭiggāhako, idha bhikkhunī ti ayaṃ viseso. Sesam tādīsamevā ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe “**cīvaran**” ti nivāsanapārupanūpagaṃ; “**sibbeyya vā sībāpeyya vā**” ti ettha sayampi sibbentassa sūci pavesetvā pavesetvā nīharaṇe pācittiyaṃ. Satakkhattumpi vijjhītvā sakim nīharantassa ekameva pācittiyaṃ. Sibbā ti vutte pana sace pi sabbaṃ sūcikkammaṃ niṭṭhāpeti, ānāpakassa ekameva pācittiyaṃ. Atha yaṃ ettha cīvare kattabbaṃ, sabbaṃ taṃ tava bhāro ti vutte niṭṭhāpeti, tassa ārapathe ārapathe pācittiyaṃ, ānāpakassa ekavācāya sambahulānīpi. Punappunaṃ ānattiyaṃ pana vattabbameva natthi.

Sāvattthiyaṃ Udāyittheraṃ ārabba cīvarasibbanavatthusmiṃ paññattam. Asādhāraṇapaññatti, Sānattikaṃ, Tikapācittiyaṃ. Nātikāya aññātikāsaññino vā vematikassa vā ekato upasampannāya sībantassa ca dukkaṭaṃ. Aññaṃ thavikādīparikkhāraṃ sībantassa nātikāya sikkhamānā-sāmaṇerīnañca cīvarampi sībantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Aññātikāya bhikkhuniyā santakatā, nivāsana-pārupanūpagatā, vuttalakkhaṇaṃ sībanaṃ sībāpanaṃ vā** ti imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānevā ti.

Chaṭṭhasikkhāpadam.

Sattame “**saṃvidhāyā**” ti saṃvidahitvā; gamanakāle saṅketam katvā ti attho. “**Ekaddhānamaggaṃ**” ti ekaṃ addhānasaṅkhātam maggaṃ, ekato vā addhānamaggaṃ; “**satthagamaṇiyo**” ti satthena saddhim gantabbo; sesaṃ uttānapadatthameva. Ayaṃ pan'ettha vinicchayo: akappiyabhūmiyaṃ saṃvidahantassa saṃvidahanapaccayā tāva dukkaṭaṃ. Tattha ṭhapetvā bhikkhunī-upassayaṃ antarāramam, āsanasālam titthiyaseyyaṇca sesā akappiyabhūmi. Tattha ṭhatvā saṃvidahantassā ti attho. Saṃvidahitvā pana ajja vā sve vā ti niyamitam kalam visaṅketam akatvā dvāravisaṅketam pana maggavisaṅketam vā katvāpi bhikkhuniyā saddhim gacchantassa

yāva āsannassāpi aññassa gāmassa ayaṃ imassa upacāro ti manussehi ṭhapitaṃ upacāraṃ na okkamati, tāva anāpatti. Taṃ okkamantassa pana paṭhamapāde dukkaṭaṃ. Dutiya-pāde pācittiyaṃ. Iti gāma' upacārokkamaṇa-gaṇanāya pācittiyāni. Aḍḍhayaḷjanātikkame pana gāme asati aḍḍhayaḷjanagaṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvattḷhiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba ekadḍhānamaggapaṭi-pajjana-vatthusmiṃ paññattaṃ, “ **Aññatra samayā** ” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇa-paññatti. Anāpattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Asaṃvidahite saṃvidahitasaññino, vematikassa vā, yo ca bhikkhuniyā asaṃvidahantiyā kevalaṃ attanā va saṃvidahati, tassa dukkaṭaṃ. Samaye saṃvidahitvāpi gacchantassa attanā asaṃvidahantassa visañketena vā āpadāsu gacchantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Dvinnampi saṃvidahitvā maggapaṭipatti, avisañketam, samayābhāvo, anāpadā, gāmantarokkamaṇaṃ vā aḍḍhayaḷjanātikkamo vā** ti imānettha pañca aṅgāni. Ekato upasampannādīhi pana saddhiṃ mātuḷgāmasikkhāpadena āpatti. Addhānasamuṭṭhānaṃ. Kiriya. No-saññāvimokkhaṃ. Acittakaṃ. Paṇṇattivajjaṃ. Kāyakamaṃ. Vacīkammaṃ. Ticittaṃ. Tivedanaṃ ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Aṭṭhame “ **samvidhāyā** ” ti kilāpurekkhāro saṃvidahitvā; abhirūhanakāle sañketam katvā ti attho. “ **Uddhagāminin** ” ti¹ kilāvasena uddham nadiyā paṭisotaṃ gacchantiṃ; “ **adhogāminin** ” ti tatheva adho anusotaṃ gacchantiṃ; yaṃ pana titṭhapaṭipādanatthaṃ uddham vā adho vā haranti ettha anāpatti. Aññatra tiriyaṃ taraṇā yāti upayogatthe nissakkavacanaṃ, yā tiriyaṃ taraṇā taṃ ṭhapetvā ti attho. “ **Pācittian** ” ti sagāmakatīrapassena gamanakāle gāmantaragaṇanāya agāmakatīrapassena vā yojanavittatāya nadiyā majjhena vā gamanakāle aḍḍhayaḷjanagaṇanāya pācittiyaṃ. Samudde pana yathāsukhaṃ gantuṃ vaṭṭati.

Sāvattḷhiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba nāvābhirūhanavattḷhusmiṃ paññattaṃ. “ **Aññatra tiriyaṃ taraṇāyā** ” ti ayamettha anuppaññatti. Sesam anantarasiikkhāpade vuttanayeneva veditaḷbbaṃ ti.

Aṭṭhamasiikkhāpadaṃ.

Navame “ **bhikkhunīparipācitan** ” ti bhikkhuniyā paripācitaṃ; neva tassa nāttano nātakapavāritānaṃ gihīnaṃ santike bhikkhussa guṇaṃ pakāsetvā “ detha ayyassa karoṭha ayyassā ” ti evaṃ nipphāditam laddhabbaṃ katan ti attho. “ **Pubbe gihīsamārambhā** ” ti ettha samārambho ti samāradḷdham, paṭiyāditass'etaṃ nāmaṃ. Gihīnaṃ

¹ Pāc. T. uddham°.

samārambho gihīsamārambho. Bhikkhuniyā paripācanato pubbe paṭhamataraṃ yeva yaṃ bhikkhūnaṃ atthāya gihīnaṃ paṭiyādita-bhattaṃ nātakapavāritānaṃ vā santakaṃ taṃ ṭhapetvā, aññaṃ jānaṃ bhuñjantassa pācittiyā ti attho. Tañca kho ajjhoharaṇaṅgaṇāyā. Paṭiggahaṇe paṇ'assa dukkaṭaṃ.

Rājagaha Devadattaṃ ārabba bhikkhunīparipācitaṃ piṇḍapātaṃ bhuñjanavattusmiṃ paññattaṃ. “**Aññaṃtra pubbe gihīsamārambhā**” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Ekato upasampannāya paripācitaṃ bhuñjantassa aparipācīte paripācitasaññīno ubhayattha vematikassa ca dukkaṭaṃ. Ubhayattha aparipācitasaññīno gihīsamārambhe sikkhamānā-samaṇerādīhi paripācīte pañca bhojanāni ṭhapetvā avasese ummattakādīnañca anāpatti. **Bhikkhuniyā paripācitaṃ, paripācītabhāvajānaṇaṃ, gihīsamārambhā-bhāvo, odanādīnaṃ aññataratā, tassa ajjhoharaṇaṇaṃ** ti imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni, idaṃ pana paṇ-nattivajjaṃ, ticittaṃ, tivedanaṃ ti.

Navamasikkhāpadaṃ.

Dasame sabbo pi kathāmaggo dutiyāniyate vuttanayeneva vedītabbo. Idaṃ hi sikkhāpadaṃ dutiyāniyatena ca upari Upanandassa catutthasikkhāpadena ca ekaparicchedaṃ. Atṭhuppattivaseṇa pana viṣuṃ paññattan ti.

Dasamasikkhāpadaṃ.

Ovādavaggo tatiyo.

Bhojanavaggassa paṭhame* “**agilānenā**” ti aḍḍhayaḷjanampi gan-tuṃ samatthena; eko ti ekadevasiko; “**āvasathapiṇḍo**” ti imesānaṃ vā ettakānaṃ vā ti ekaṃ pāsāṇaṃ vā ettakamevā ti evaṃ bhattaṃ vā anodissa-sālādisu yattha katthaci puññakāmehi paññattaṃ bho-janaṃ; “**bhuñjītabbo**” ti ekakulena vā nānākulehi vā ekato hutvā ekasmiṃ vā ṭhāne nānāṭhānesu vā ajja ekasmiṃ sve ekasmiṃ ti evaṃ aniyate ṭhāne vā paññatto ekasmiṃ ṭhāne ekadivasameva bhuñjītabbo. “**Tato ce uttarin**” ti dutiyadivasato paṭṭhāya tasmīṃ vā ṭhāne aññasmiṃ vā ṭhāne tesāṃ santakassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyā ti.

Sāvattiyāṃ chabbaggiye ārabba anuvasitvā āvasathapiṇḍabhuñ-janavattusmiṃ paññattaṃ. “**Agilānenā**” ti ayamettha anuppañ-ñatti. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyāṃ. Gilā-nassa agilānasaññīno vematikassa vā dukkaṭaṃ. Gilānassa gilāna-saññīno yo ca sakiṃ vā bhuñjati, gacchanto vā antarāmagge ekadi-

* Vin. iv. 70 sq.

vasaṃ gataṭṭhāne ekadivasaṃ paccāgacchanto pi antarāmagge ekadivasaṃ āgataṭṭhāne ekadivasaṃ gamissāmī ti ca bhuñjitvā nikkhanto kenaci upaddavena nivattetvā khemabhāvaṃ ñatvā gacchanto puna ekadivasaṃ bhuñjati, yassa vā sāmikā nimantetvā denti, yo vā bhikkhūnaṃ yeva uddissa paññattaṃ, na yāvadatthaṃ paññattaṃ ṭhapetvā vā pañca bhojanāni aññaṃ bhuñjati, tassa ca ummattakādīnaṃ ca anāpatti. **Āvasathapiṇḍatā, agilānatā, anuvasitvā pari-bhojanan** ti imānettha tīṇi aṅgāni.

Samuṭṭhānādīni elakalomasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye “**gaṇabhojane**” ti gaṇassa bhojane; idha ca “gaṇo” ti cattāro vā taduttariṃ vā bhikkhū. Tesam nimantanato vā viññattito vā laddhe odanādīnaṃ pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarabhojane ti attho. Tatthāyaṃ vinicchayo:—Sace hi koci cattāro bhikkhū upasaṅkamitvā yena kenaci vevacanena vā bhāsantarena vā pañcannaṃ bhojanānaṃ nāmaṃ gahetvā “odanena nimantemi odanaṃ me gaṇhathā” ti ādinā nayena nimanteti, te ce evaṃ ekato vā nānato vā nimantitā ekato vā nānato vā gantvā ekato va gaṇhanti, pacchā ekato vā nānato vā bhuñjanti, gaṇabhojanaṃ hoti. Paṭiggahaṇameva hi ettha pamāṇaṃ. Sace odanādīnaṃ nāmaṃ gahetvā ekato vā nānato vā viññāpetvā ca gantvā ca ekato va gaṇhanti, evampi gaṇabhojanaṃ. Tassa duvidhassāpi evaṃ paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ. Gilānasamayādisu yadā pādānampi phalitattā¹ na sakkoti piṇḍāya caritum, ayaṃ gilānasamayo. Atthatakaṭhinānaṃ pañcamāsā itaresaṃ Kattikamāso ti ayaṃ cīvaradānasamayo. Yadā yo cīvare kariyamāne kiñcideva cīvare kattabbaṃ kammaṃ karoti, ayaṃ cīvarakārasamayo. Yadā aḍḍhayaḍḍhayaṃ gantukāmo vā hoti, gacchati vā, gato vā, ayaṃ addhānagamasamayo. Nāvābhīrūhanasamayepi eseva ayo. Yadā gocaragāme cattāro bhikkhū piṇḍāya caritvā na yāpenti, ayaṃ mahāsamayo. Yadā yo koci pabbajito bhattena nimanteti, ayaṃ samaṇabhattasamayo. Etesu samayesu bhuñjitum vaṭṭati.

Rājagahe Devadattaṃ ārabha viññāpetvā bhuñjanavattusmiṃ paññattaṃ. “**Aññatra samayā**” ti ayamettha sattavidhā anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Na gaṇabhojane gaṇabhojanasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṃ. Na gaṇabhojanasaññissa pana ye ca dve tayo ekato gaṇhanti, bahunnaṃ

¹ SK. and Pāṭ. Cy phālitattā.

piṇḍāya caritvā ekato bhuñjantānaṃ niccabhattādisu pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha ummattakādīnañca anāpatti. **Gaṇabhojanatā, samayābhāvo, ajjhoharaṇan ti** imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānevā ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye “ **paramparabhojane** ” ti gaṇabhojane vuttanayeneva pañcahi bhojanehi nimantitassa yena yena paṭhamaṃ nimantito tassa tassa bhojanato uppaṭipāṭiyā vā avikappetvā vā parassa parassa bhojane; tasmā yo bhikkhu pañcasu sahadhammikesu aññatarassa mayhaṃ bhattapaccāsaṃ tuyhaṃ dammīti vā vikappemīti vā evaṃ sammukhā vā itthannāmassa dammīti vā vikappemīti vā evaṃ parammukhā vā paṭhamanimantanāṃ avikappetvā pacchā nimantitakule laddhabhikkhato ekasitthampi ajjhoharati pācittiyaṃ. Samayā vuttanayā eva.

Vesāliyaṃ sambahule bhikkhū ārabha aññatranimantitabhojanavathusmiṃ paññattaṃ. “ **Aññatra samayā** ” ti ayamettha tividhā anuppaññatti. Parivāre pana vikappanampi gahetvā catasso anuppaññattiyo ti vuttaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anāpattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Na paramparabhojane paramparabhojanasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Na paramparabhojanasaññissa pana yo ca samaye vā vikappetvā vā ekasamsatṭhāni vā dve tīni nimantanāni ekato vā katvā bhuñjati, nimantanapaṭipāṭiyā bhuñjati, sakalena gāmena vā pūgena vā nimantito tesu yattha katthaci bhuñjati, nimantiyamāno vā bhikkhaṃ gahessāmi ti vadati, tassa niccabhattādisu pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha ummattakādīnañca anāpatti. **Paramparabhojanatā, samayābhāvo, ajjhoharaṇan ti,** imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakāṭhinasadisāneva. Idaṃ pana kiriyākiriyaṇaṃ ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe “ **pūvehi** ” ti paheṇakatthāya¹ paṭiyattehi atirasamodakasakkhalikādīhi yehi kehici khajjakehi; “ **manthehi** ” ti pātheyyathāya paṭiyattehi yehi kehici sattutilataṇḍulādīhi; “ **dvattipattapūrā** ”² ti mukhavaṭṭiyā heṭṭhimalekhaṃ anatikkantā dve vā tayo vā pattapūrā. “ **Tato ce uttarin** ” ti sace pi tatiyaṃ pattam thūpikataṃ gaṇhāti. Mukhavaṭṭiyā heṭṭhimalekhato upari ṭhitapūvagaṇanāya pācittiyaṃ. “ **Dvattipattapūre² paṭiggahetvā** ” ti ettha yena dve gahitā honti, tena bahi bhikkhuṃ disvā ettha mayā dve pattapūrā gahitā tvaṃ ekaṃ gaṇheyyāsī ti vattabbaṃ. Tenāpi aññaṃ passitvā paṭhamaṃ āgatenā dve pattapūrā gahitā mayā eko gahito tvaṃ mā gaṇhī ti vattabbaṃ. Yena paṭhamaṃ eko

¹ Pāc. Cy. paḥiṇa°.

² Pāc. Cy. dvitti°.

gahito tassāpi paramparārocane eseva nayo: yena pana sayameva tayo gahitā tena aññaṃ disvā “ mā kho tvaṃ ettha paṭiggaṇhī ” ti vattabbaṃ. Avadantassa dukkaṭaṃ. Taṃ sutvā gaṇhantassāpi dukkaṭameva. “ **Tato nīharitvā bhikkhūhi saddhiṃ saṃvibhajitabban** ” ti laddhaṭṭhānato sabbāyattaṃ¹ āsanasālaṃ vā vihāraṃ vā yattha vā pana nibaddhaṃ paṭikkamati, tattha gantvā ekapattapūraṃ attano ṭhapetvā sesaṃ bhikkhusaṅghassa dātabbaṃ. Yathā-mattaṃ² pana dātuṃ na labhati. Yena eko gahito, na tena kiñci akāmā dātabbaṃ yathāruci kātabbaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba na mattaṃ jānitvā paṭiggahaṇavattusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Ūnakadvattipattapūre³ atirekasaññissa ve-matikassa vā dukkaṭaṃ.

Ūnakaśāññissa pana na pahaṇakatthāya⁴ pātheyyatthāya vā paṭiyattaṃ tadatthāya paṭiyattasesakaṃ vā gamane vā paṭippassaddhe ñātakapavāritānaṃ vā dentānaṃ attano dhanena gaṇhantassa ummat-takādīnaṃ anāpatti. **Vuttalakkaṇapūvamattatā**,⁵ **asesakatā**, **appaṭippassaddhagamanatā**, **aññātakādītā**, **atirekapaṭiggahaṇaṇa** ti imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisānevā ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame “ **bhuttāvī** ” ti bhuttavā; yena pañcannaṃ bhojanānaṃ sāsapamattampi ajjhoharitaṃ, so evaṃ vuccati. “ **Pavārito** ” ti “ asanaṃ paññāyati, bhojanaṃ paññāyati, hatthapāse ṭhito abhiharati, paṭikkhepo paññāyati ” ti evaṃ pāliyaṃ vuttapañcaṅgavasena katapavāraṇo katapaṭikkhepo ti attho. Tattha yasmā “ asanaṃ paññāyati ” ti iminā vipakatabhojano pavārito ti vutto. Yo ca vipakatabhojano tena kiñci bhuttaṃ kiñci abhuttaṃ, yañca bhuttaṃ taṃ sandhāya ‘ bhuttāvī ’ ti saṅkhaṃ gacchati. Tasmā ‘ bhuttāvī ’ ti vacanena visuṃ kiñci atthasiddhiṃ na passāmi, “ dvirattatirattan ” ti ādisu pana dvirattādivacanāṃ viya pavāritapadassa pavāritabhāvena byañjanasiliṭṭhatāya cetam vuttan ti veditabbaṃ. Pavāraṇaṅgesu pana ‘ asanaṃ paññāyati ’ ti vipakatabhojanaṃ dissati. Taṃ bhujjamaṇo cesa puggalo hoti ti attho. ‘ Bhojanaṃ paññāyati ’ ti pavāraṇapahonakaṃ bhojanaṃ dissati, adanādīnaṃ aññātaraṃ paṭikkhipitabbaṃ bhojanaṃ hoti ti attho.

‘ Hatthapāse ṭhito ’ ti pavāraṇapahonakaṃ ce bhojanaṃ gaṇhitvā dāyako aḍḍhateyyahatthappamaṇe okāse ṭhito hoti ti attho, ‘ abhi-

¹ SK. sabbāsannaṃ.

² MSS. mittam.

³ Pāc. Cy. dvi°.

⁴ Pāc. Cy. paḥiṇa.

⁵ SK. °matthatā.

haratī' ti so ce dāyako tassa taṃ bhojanaṃ kāyena abhisamharatī ti attho. 'paṭikkhepo paññāyati' ti paṭikkhepo dissati. Taṃ ce abhihaṭaṃ so bhikkhu kāyena vā vācāya vā paṭikkhipatī ti attho. Evaṃ pañcannaṃ aṅgānaṃ vasena pavārito hoti.

Tatrāyaṃ vinicchayo:* asanan ti ādisu tāva yañca asnāti,¹ yañca bhojanaṃ hatthapāse ṭhitena abhihaṭaṃ paṭikkhipati, taṃ odano kummāso sattu maccho maṃsan ti imesaṃ aññatarameva veditabbaṃ. Tattha odano nāma: sāli vihi yavo godhūmo kaṅgu varako kudrūsa-ko ti imesaṃ sattannaṃ dhaññānaṃ taṇḍule gahetvā bhattaṃ pacā-mā ti vā yāguṃ pacāmā ti vā yaṃ kiñci sandhāya pacantu, sace uṇhaṃ vā sītalaṃ vā bhuñjantānaṃ bhojanakāle gahitagahitaṭṭhāne odhi paññāyati, odano hoti. Pavāraṇaṃ janeti. Yo pana pāyāso vā ambilayāgu vā uddhanato otāritamattā abbhuyhā sakkā hoti āvijjhivā pivituṃ, sā yassa hatthena gahitokāsepi odhi na paññāyati, pavāra-ṇaṃ na janeti. Sace pana usumāya vigatāya ghanabhāvaṃ gacchati, odhiṃ dasseti, puna pavāraṇaṃ janeti. Pubbe tanukabhāvo na rakkhati. Sace pi bahupaṇṇaphalakaḷire pakkhipitvā mutṭhimattāpi taṇḍulā pakkhittā honti, bhojanakāle ce odhi paññāyati, pavāraṇaṃ janeti. Ayāguke nimantane yāguṃ dassāmā ti bhatte udakakañjī-kakhīrādīni ākiritvā 'yāguṃ gaṇhathā' ti denti, kiñcāpi tanukā hoti, pavāraṇaṃ janeti yeva. Sace pana pakkaṭṭhitesu udakādīsu pakkhi-pitvā pacitvā denti, yāgu saṅgahameva gacchati. Sace yāguyāpi sāsapamattampi macchamaṃsakhaṇḍaṃ vā nahāruṃ vā pakkhittaṃ hoti, pavāraṇaṃ janeti. Ṭhapetvā sānulomānaṃ vuttadhaññānaṃ taṇḍule, aññehi veḷutaṇḍulādīhi vā kandaṃulaphalehi vā yehi kehici katabhattaṃ pavāraṇaṃ na janeti.

Kummāso nāma yavehi kato. Aññehi pana muggādīhi kata-kummāso pavāraṇaṃ na janeti. Sattu nāma sattadhaññāni bhajjitvā kato. Antamaso kharapākabhajjitānaṃ vihīnaṃ taṇḍule koṭṭetvā katacuṇṇampi kuṇḍakampi sattusaṅgahameva gacchati. Samapāka-bhajjitānaṃ pana ātapasukkhānaṃ kuṇḍakaṃ vā ye keci taṇḍulā vā lājā vā lājehi katabhattasattu-ādīni vā na pavārenti. Macchamaṃsesu sace yāguṃ pivantassa yāgusitthamattāneva dve macchakhaṇḍāni vā maṃsakhaṇḍāni vā ekabhājane vā nānābhājane vā denti. Tāni ce akhādanto² aññaṃ pavāraṇapahonakaṃ yaṃ kiñci paṭikkhipati, na pavāreti. Tato ekaṃ khāditaṃ ekahatthe vā patte vā hoti, sace aññaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Dvepi khādītāni honti, mukhe sāsapamattampi avasiṭṭhaṃ natthi, sace pi aññaṃ paṭikkhipati, na pavā-reti. Yo pana akappiyaṃ maṃsaṃ kuladūsakavejjakamma-uttari-

* *With the following Sections* cp. Smps. 822 sq.

¹ v.l. SHB. asanāti.

² SK. akhādento.

manussadhammārecana-sāḍitarūpiyāḍilī nibbattaṃ akappiyabhojana-kañca aññaṃ kappiyaṃ vā akappiyaṃ khāḍanto¹ paṭikkhipati, na pavāreti. Evaṃ yañca asnāti. yañca bhojanaṃ hatthapāse ṭhitena abhihaṭaṃ paṭikkhipanto pavāraṇaṃ janeti.² Taṃ űatvā idāni yathā āpajjati, tassa jānanatthaṃ ayaṃ vinicchayo veditabbo.

“Asanaṃ bhojanaṃ” ti ettha tāva yena ekasitthampi ajjhohaṭaṃ hoti, so sace pattamukhahatthesu yattha katthaci bhojane satisāpekkhā va aññaṃ vuttalakkhaṇaṃ bhojanaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Sace pana nirapekkho hoti, yaṃ pattādisu avasiṭṭhaṃ taṃ na ca ajjhoharitukāmo aññaṃ vā dātukāmo aññaṃ vā gantvā bhūñjitu-kāmo, so paṭikkhipanto pi na pavāreti.

“Hatthapāse ṭhito” ti ettha pana sace bhikkhu nisinno hoti, āsanassa pacchimantato³ paṭṭhāya sace ṭhito paṇhīnaṃ antato paṭṭhāya sace nipanno yena passena nipanno tassa pārimantato paṭṭhāya dāyakassa nisinnassa vā ṭhitassa vā nipannassa vā ṭhapetvā pasāritahatthaṃ yaṃ āsannataraṃ aṅgaṃ tassa orimantena paricchinditvā adḍhateyyahattho hatthapāso ti veditabbo. Tasmīṃ ṭhatvā abhihaṭaṃ paṭikkhipantasseva pavāraṇā hoti, na tato paraṃ. “Abhiharati” ti hatthapāsabbhantare ṭhito gahaṇatthaṃ upanāmeti. Sace pana anantaranisinnopi bhikkhu hatthe vā⁴ ādhārake vā ṭhitapattaṃ anabhiharitvā bhattaṃ gaṇhathā ti vadati, taṃ paṭikkhipato pavāraṇā natthi. Bhattapacchiṃ ānetvā purato bhūmiyaṃ ṭhapetvā⁵ evaṃ vuttepi eseva nayo. Īsakaṃ pana uddharitvā apanāmetvā vā gaṇhathā ti vutte paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Bhattapacchiṃ gahetvā parivisantassa aññaṃ ahaṃ dhāressāmi ti gahitamattameva karoti, parivesako yeva pana taṃ dhāreti, tasmā sā abhihaṭā va hoti. Tato dātukāmatāya gaṇhantaṃ paṭikkhipantassa pavāraṇā hoti. Sace pana parivesakena phutṭhamattā va hoti, itarova naṃ dhāreti, tato dātukāmatāya gaṇhantaṃ paṭikkhipantassa pavāraṇā na hoti. Kaṭachunā uddhate⁶ pana hoti. Dvinnāṃ samabhāre pi paṭikkhipanto pavāreti yeva. Anantarassa diyamāne itaro pattaṃ pidahati, aññaṃ abhihaṭaṃ nāma paṭikkhittaṃ hoti. Tasmā pavāraṇā natthi.

“Paṭikkhepo” ti ettha vācāya abhihaṭe paṭikkhepo na rūhati. Kāyena abhihaṭaṃ pana aṅgicalanādinā kāyavikārena vā alaṃ mā dehī ti ādinā vacīvikārena vā paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Eko samamsakaṃ rasaṃ abhiharati, rasaṃ paṭigaṇhathā ti vadati, taṃ sutvā paṭikkhipato pavāraṇā natthi. Mamsarasaṃ ti vutte pana paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Imaṃ gaṇhathā ti vutte pana hoti yeva. Mamsaṃ visuṃ katvā mamsarasaṃ ti vutte pi sace sāsapamattampi

¹ SK. khāḍento, Smgs. bhūñjanto. ² Smgs. āpajjati. ³ SK. pacchimantassa.

⁴ Smgs. *adds* űrūso vā. ⁵ Smgs. *adds* gaṇhāhī ti. ⁶ Smgs. uddhaṭamatte.

maṃsakhaṇḍaṃ atthi, paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Sace natthi, vaṭṭati. Vaṃsakaḷīrapanasādihi missetvā macchamaṃsaṃ pacanti, taṃ gahevā kaḷīrasūpaṃ gaṇhatha panasabyañjanaṃ gaṇhathā ti vadati, evampi na pavāreti. Kasmā? Apavāraṇārahassa nāmena vuttattā. Macchamaṃsabyañjanaṃ ti vā imaṃ gaṇhathā ti vā vutte pana pavāreti. Ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapā-sādikāyaṃ vutto. Gamanādīsu pana yasmiṃ iriyāpathe pavāreti, taṃ akopenten'eva bhuñjitabbaṃ.

“Anatirittan” ti na atirittam; na adhikan ti attho. Taṃ pana kappiyakatādihi sattahi vinayakammākārehi akataṃ vā gilānassa anadhikaṃ vā hoti. Tasmā padabhājane “akappiyakatan” ti ādi vuttam. Tattha yaṃ phalaṃ vā kandamūlādiṃ vā pañcahi sama-nakappehi kappiyaṃ akataṃ, yañca akappiyamaṃsaṃ vā akappiya-bhojanaṃ vā etaṃ akappiyaṃ nāma. Taṃ akappiyaṃ alametaṃ sabban ti evaṃ atirittam kataṃ akappiyakataṃ ti veditabbaṃ. “Apa-ṭiggahitaṃ katan” ti bhikkhunā apaṭiggahitaṃ yeva purimanayena atirittam kataṃ. “Anuccāritakatan” ti kappiyaṃ kāretuṃ āgatena bhikkhunā īsakampi anukkhattam vā anapanāmitam vā kataṃ. ‘Ahatthapāse ṭhitakatan’¹ ti kappiyaṃ kāretuṃ āgatassa hatthapā-sato bahi ṭhitena kataṃ. “Abhuttāvinā katan” ti yo atirittam karoti, tena pavāraṇapahonakaṃ bhojanaṃ abhuttana kataṃ. “Bhuttāvinā pavāritena āsanā vuṭṭhitena katan” ti idaṃ uttāna-meva. “Alametaṃ sabban” ti avuttam vacibhedam katvā evam avuttam hoti. Iti imehi sattahi vinayakammākārehi yaṃ atirittam kappiyaṃ akataṃ, yañca pana na gilānātirittam tadubhayampi anatirittam. Atirittam pana tasseva paṭipakkhanayena veditabbaṃ. Api cettha bhuttāvinā kataṃ hoti ti antamaso anantaranisinnassa pattato ekampi sittaṃ vā māṃsahīraṃ vā khādītvā katampi bhuttā-
vinā kataṃ hoti. Yo pāto va evam bhuttāvi pavārito nisīdati yeva, so upakatṭhepi kāle abhihaṭam piṇḍam bhikkhunā upanītam kappi-
yaṃ kātuṃ labhati. Sace pana tasmim kappiye kate bhuñjantassa aññaṃ āmisaṃ ākiranti, taṃ so puna kātuṃ na labhati. Yaṃ hi akataṃ taṃ kātābbaṃ, yena ca akataṃ tena ca kātābbaṃ ti vuttam. Tasmā tasmim bhājane kariyamāne paṭhamakatena saddhiṃ kataṃ hoti ti taṃ kātuṃ na vaṭṭati. Aññasmiṃ pana bhājane tena vā aññena vā kātuṃ vaṭṭati. Evaṃ kataṃ paṭhamakatena missetvāpi bhuñjituṃ vaṭṭati. Na kevalaṇca tassa, yena pana kataṃ taṃ ṭhapetvā aññesampi pavāritānaṃ bhuñjituṃ vaṭṭati. Yathā pana akatena missam na hoti, evaṃ mukhaṇca hatthaṇca suddham katvā bhuñjitabbaṃ. Gilānātirittam pana na kevalaṃ gilānassa bhuttāvasesameva. Atha kho yaṃ kiñci gilānaṃ uddissa ajja vā

¹ Pāc. Cy. and Sm̐s. katan.

sve vā yadā vā icchati, tadā khādissatī ti āhaṭaṃ. Taṃ sabbam gilānātirittan ti veditabbaṃ. “**Khādaniyaṃ vā bhojaniyaṃ vā**” ti yaṃ kiñci yāvakaḷikaṃ. “**Khādeyya vā bhuñjeyya vā pācittiyaṃ**” ti ettha vuttanayena pavāritassa anatirittaṃ yaṃ kiñci āmisam ajjhoharaṇatthāya paṭiggaṇhato gaḥaṇe dukkaṭam. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba aññatra-bhuñjanavattthussim paññattaṃ. “Anatirittan” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Yāmakālikādini āhāratthāya gaṇhato nirāmisāni ajjhoharato ca dukkaṭam. Tathā atiritte anatirittasaññino ceva vematikassa ca atirittasaññino pana atirittaṃ kārapetvā bhuñjissāmī ti gaṇhantassa aññassatthāya gaṇhantassa yāmakālikādini tesam anuññātaparibhogavasena nirāmisāni paribhuñjantassa ummattakādīnaṇca anāpatti. **Pavāritabhāvo, āmisassa anatirittatā, kālena ajjhoharaṇan** ti, imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādini paṭhamakaṭṭhināsadisāneva. Idaṃ pana kiriyākiriyaṇaṃ ti.

Pañcamaṣikkhāpadam.

Chaṭṭhe “**abhihaṭṭhum pavāreyyā**” ti abhiharitvā ‘handā bhikkhu khāda vā bhuñja vā’ ti evaṃ pavāreyya. “**Jānan**” ti sutvā vā disvā vā tassa pavāritassa pavāritabhāvaṃ jānanto, “**āsādanāpekho**” ti āsādanam codanam maṅkukaraṇabhāvaṃ apekkhamāno; “**bhuttasmim pācittiyaṃ**” ti ettha abhihāre tāva dukkaṭam. Sace so taṃ gaṇhāti, puna abhihārakassa dukkaṭam. Tasmim pana bhuñjante abhihārakassa tassa ajjhohāre ajjhohāre dukkaṭam. Bhojanapariyosāne pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ aññataram bhikkhum ārabba anatirittena bhojanena abhihaṭṭhum pavāraṇavattthussim paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Pavārite pavāritasaññino pācittiyaṃ. Vematikassa yāmakālikādini āhāratthāya abhiharantassa tesaṇca paṭiggahaṇa ajjhohāresu apavārite ca pavāritasaññino vematikassa ca dukkaṭam. Apavāritasaññissa pana yo ca atirittaṃ kārapetvā deti, kārapetvā vā bhuñjāhī ti deti, yo vā aññassatthāya haranto gacchāhī ti deti, yo ca¹ yāmakālikādini satī paccaye paribhuñjāhī ti deti, tassa ummattakādīnaṇca anāpatti. **Pavāritatā, pavāritasaññitā, āsādanāpekhatā, anatirittena abhihaṭṭhum pavāraṇatā, bhojanapariyosānan** ti imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādini adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedananā ti.

Chaṭṭhasikkhāpadam.

¹ SK. ye ca.

Sattame “vikāle” ti vigatakāle; majjhantikātikāmanato yāva aruṇuggamanā ti adhippāyo. Tasmā yo bhikkhu etasmim antare yaṃ kiñci vanamūlaphalaṃ upādāya āmaṃ vā pakkaṃ vā āmisasaṅkhopagataṃ khādaniyaṃ vā bhojanīyaṃ vā ajjhoharaṇatthāya paṭiggahāti, tassa paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Rājagahe sattarasavaggiye bhikkhū ārabha vikāle-bhojanavatthusmim paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Yāmakālikādīnaṃ āhāratthāya paṭiggahaṇa-ajjhohāresu kāle vikālasaññissa vematikādīnaṃca dukkaṭaṃ. Kāle kālasaññissa yāmakālikādīni sati paccaye paribhuñjantassa ummattakādīnaṃca anāpatti. “Anujānāmi bhikkhave romanthakassa romanthaṃ na ca bhikkhave bahi mukhadvārā niharitvā ajjho haritabban” ti anuññātanayena romanthakassāpi anāpatti.* **Vikālītā, yāvakālikatā, ajjhoharaṇan** ti imānettha tini aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Aṭṭhame “sannidhikāraṇaṃ” ti kāro karaṇaṃ kiriyā ti atthato ekaṃ. Sannidhikāro assā ti sannidhikāraṃ, sannidhikārameva sannidhikāraṇaṃ. Paṭiggahetvā ekarattim vītināmitass’etaṃ nāmaṃ. Tasmā evaṃ sannidhikataṃ yaṃ kiñci yāvakālikaṃ vā yāmakālikaṃ vā ajjho harissāmi ti gaṇhantassa gahaṇe dukkaṭaṃ. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ. Sace pi patto duddhoto hoti, yaṃ aṅguliyā ghaṃsentassa lekhā paññāyati, gaṇṭhikapattassa vā gaṇṭhikantarasiṇho pavitṭho hoti, so uṇhe otāpentassa paggharati, uṇhayāguyā vā gahitāya sandissati, tādise pattepi punadivase bhuñjantassa pācittiyaṃ. Yaṃ pana bhojanaṃ bhikkhu nirapekkho sāmaṇeraṇaṃ pariccajati, taṃ dinnāṃ tehi sannihitaṃ labhitvā bhuñjati, taṃ vaṭṭati. Sayāṃ paṭiggahetvā apariccattameva hi dutiyadivase kappiyabhojanaṃ bhuñjantassa pācittiyaṃ. Akappiyesu pana manussamaṃse thullacayena saddhim pācittiyaṃ. Sesusu pana dukkaṭena saddhim. Yāmakālikaṃ sati paccaye ajjho harato pācittiyaṃ. Āhāratthāya ajjho harato dukkaṭena saddhim. Yo pana pacārito hutvā anatirittakaṃ ajjho harati, tassa sabbavikappesu aparampi pācittiyaṃ vaḍḍhati, sace vikale ajjho harati anatirittapaccayā sabbavikappesu anāpatti. Sati paccaye vikālapaccayā yāmakālikādīsu ca anāpatti. Avasesesu vikālapaccayā pācittiyaṃ vaḍḍhati yeva. Bhikkhussa pana sannidhi bhikkhuniyā vaṭṭati. Bhikkhuniyā ca sannidhi bhikkhussa vaṭṭati. Bhikkhunibandhake anuññātattā vaṭṭati ti.

Sāvatthiyaṃ āyasmantaṃ Belatṭhisīsaṃ¹ ārabha sannidhikāraṇa-bhojanavatthusmim paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ.

* Vin. ii. 132 (with romanthanaṃ for romantham).

¹ Vin. Belatṭha°.

tikapācittiyaṃ. Sattāhakālikayāvajīvikānaṃ pana āhāratthāya paṭiggahaṇe ajjhohāre ca dukkaṭaṃ. Yathā c'etāni āhāratthāya na kappanti, evaṃ yāvakālikādīhi saṃsaṭṭhānīpi. Vuttaṃ h'etaṃ “**yāvakālikena bhikkhave yāmakālikam tadahu-paṭiggahitaṃ kāle kappati. Vikāle na kappati**” ti ādi. Tasmā sacepi taṃ taṃ tena tena saddhiṃ saṃsaṭṭhaṃ labhati. Sace asambhinnarasaṃ vā hoti sudhotam vā, yathā itarena saṃsaggo na paññāyati. Attano kālānūrūpena paribhuñjituṃ vaṭṭati. Sace pana sambhinnarasaṃ vā hoti duddhotam vā, na vaṭṭati. Yāvakālikam hi attanā saddhiṃ sambhinnarasaṃ tīnīpi yāmakālikādīni attano sabhāvaṃ upaneti yāmakālikañcāpi sattāhakālikādīni attano sabhāvaṃ upaneti. Sattāhakālikam yāvajīvikameva attano sabhāvaṃ upaneti. Tasmā tena tadahu paṭiggahitena saddhiṃ tadahu paṭiggahitaṃ vā pure paṭiggahitaṃ vā yāvajīvikam sattāham kappati. Dvīhapaṭiggahitena chāham, tīhapaṭiggahitena pañcāham . . . pe . . . sattāhapaṭiggahitena tadaheva kappati ti veditabbam. Tasmā yeva hi sattāhakālikena bhikkhave yāvajīvikam tadahu paṭiggahitaṃ ti avatvā “paṭiggahitaṃ sattāham kappati” ti vuttaṃ. Kālayāmasattāhātikamesu cettha vikālabhojanasannidhibhesajjasikkhāpadānaṃ vasaṇa āpattiyo veditabbā. Imesu pana catusu kālikesu yāvakālikam yāmakālikaṃ ti idameva dvayaṃ anto vutthañceva sannidhikārañca hoti. Sattāhakālikam yāvajīvikañca akappiyakuṭiyaṃ nikkhipituṃ vaṭṭati.

Sannidhimpī na janeti, akappiya-kuṭiyaṃ anto vutthena pana tena saddhiṃ itaradvayaṃ tadahu paṭiggahitaṃ na vaṭṭati. Mukhasannidhi nāma hoti. Mahāpaccariyaṃ pana “anto vuttham hoti” ti vuttaṃ. Tattha nāmamattameva nānākaraṇam. Āpatti pana dukkaṭā eva.

Tattha akappiyakuṭi nāma saṅghassa vā upasampannapuggalassa vā santakam vasanatthāya katageham. Tattha sahaseyyapahonake padese vuttham yāvakālikañca yāmakālikañca saṅghikam vā upasampannapuggalassa vā santakam anto vuttham nāma hoti. Tattha pakkam anto-pakkam nāma. Yattha katthaci pana sayam pakkam sāmam pakkam nāma. Tam sabbam anajjhoharaṇiyaṃ. Tena tena saddhiṃ saṃsaṭṭhampi taggatikameva. Sabbam ajjhoharantassa dukkaṭam. Tasmā antovuttha-antopakaparimocanattaṃ Bhagavatā catasso kappiyabhūmiyo anuññātā. Tāsam vinicchayo Samantapāsādikāyaṃ¹ vutto. Yattha pan'etā na santi, tattha anupasampannassa santakam katvā paribhuñjituṃ vaṭṭati. Sāmam pakkampi puna-pākam vaṭṭati. Asannidhikāraṇe sannidhikāraṇasaññino vematikassa ca dukkaṭam. Asannidhikāraṇasaññino yāvakālikādīni tīni

¹ Smgs. 838 sq.

nidalitvā sakaṃ sakaṃ kālaṃ anatickamitvā yāvajīvikam sadāpi sati paccaye paribhuñjantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Āmisam, sannidhibhāvo, tassa ajjhoharaṇan ti imānettha tīṇi aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānevā ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame “**paṇītabhojanāni**” ti paṇītasamsatṭhāni sattadhañña-nibbattāni bhojanāni; yathā hi ājaññayutto ratho ājañña rathoti vuccati, evamidhāpi paṇītasamsatṭhāni bhojanāni paṇītabhojanāni, yehi pana paṇītehi saṃsatṭhāni tāni paṇītabhojanāni ti vuccanti. Tesam pabhedadassanattam “**seyyathīdam sappinavanītan**” ti ādimāha. Tattha sappi-ādīni bhesajjasikkhāpade vuttalakkhaṇe-veva veditabbāni. Macchādīsu pana sabbo pi odako ti vuttalakkhaṇo maccho maccho yeva. Yesam pana maṃsam kappati, tesam maṃsañca khīradadhīni ca idha adhippetāni. “**Evarūpāni paṇītabhojanāni**” ti yāni ctehi sappādīhi saṃsatṭhattā paṇītabhojanāni ti vuccanti, tathārūpāni paṇītabhojanāni; “**agilāno**” ti yassa tāni vināpi phāsu hoti; “**attano atthāya viññāpetvā**” ti ettha pana yo agilāno suddhāni sappi-ādīni bhesajjattthāya viññāpeti, so mahānāmasikkhāpadena kāretabbo. Macchādīni cattāri viññāpento sūpodanaviññattiyā kāretabbo. Sappi ādīhi saṃsatṭhabhojanāni viññāpento iminā kāretabbo. Tatrāyaṃ vinicchayo:—Sappinā bhattam dehi, sappim ākiritvā dehi, sappimissakam katvā dehi, saha sappinā dehi, sappiñca bhattañca dehi ti evam viññāpentassa tāva viññattiyā dukkaṭam. Paṭiggahaṇe dukkaṭam. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyam. Sappi-bhattam dehi ti vutte pana yasmā sālibhattam viya sappibhattam nāma natthi, tasmā sūpodanaviññattiyā dukkaṭameva hoti.

Sace pana ‘sappinā bhattam dehi’ ti vutte bhattam datvā sappim katvā bhuñjāhi ti, navanītakhīradīni vā kappiyabhaṇḍam vā deti iminā gahetvā bhuñjāhi ti, yathāvatthukameva. Gosappinā bhattam dehi ti vutte pana gosappim vā detu, tasmim asati purimanayena navanītādīni vā gāvim yeva vā detu ito sappinā bhuñjāhi ti, yathāvatthukameva. Sace pana gosappinā yācito ājikāsappiādīhi deti, visaṅketam. Evam hi sati aññaṃ yācitenā aññaṃ dinnam nāma hoti, tasmā anāpatti. Esanayo ‘ājikāsappinā dehi’ ti ādisupi. Kappiyasappinā dehi ti vutte akappiyasappinā deti, visaṅketameva. ‘Akappiya sappinā dehi’ ti vutte akappiyasappinā va deti, paṭiggahaṇepi paribhogepi dukkaṭameva. Iminā nayena sabbapadesu vinicchayo veditabbo. Sace pana sabbehi pi sappi-ādīhi ekaṭṭhāne vā nānāṭṭhāne vā viññāpetvā paṭiladdham ekato sambhinnarasam katvā tato kusaggena ekabindumpi ajjhoharati, nava pācittiyāni.

Sāvattthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū¹ ārabha paṇītabhojanaviññatti-vatthusmiṃ paññattaṃ, “**agilāno**” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Gilānassa agilānasaññino vematikassa ca dukkaṭaṃ. Gilānasaññissa gilānakāle viññāpetvā agilānassa bhuñjato gilānassa sesake ñātakapavāritaṭṭhānato aññassatthāya vā viññatte attano dhanena gahite ummattakā-dīnañca anāpatti.

Paṇītabhojanatā, agilānatā, kataviññattiyā paṭilābho, ajjhoharaṇan ti imānettha cattāri aṅgāni. Addhānasamuṭṭhānaṃ. Kiriya. No saññāvīmokkhaṃ. Acittakaṃ. Paṇattivajjaṃ. Kāyakammaṃ. Vacikammaṃ. Ticittaṃ. Tivedanan ti.

Navamasikkhāpadaṃ.

Dasame “**adinnan**” ti kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā gaṇhan-tassa hatthapāse ṭhatvā kāyakāyapaṭibaddhanissaggiyaṇaṃ aññatarena na dinnam; apaṭiggahitakass’etaṃ nāmaṃ. Apaṭiggahitakaṃ hi bhikkhuno attano santakampi ajjhoharituṃ na vaṭṭati. Paṭiggahitaṃ antamaso vissāsikasantakampi vaṭṭati. Tassa lakkaṇaṃ vuttavipallāsenā veditabbaṃ. Sace hi yo koci anupasampanno antamaso tiracchāno pi bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā hatthapāse ṭhito kāyādīnaṃ aññatarena deti, tañce bhikkhunā yena kenaci sarirāvayavena vā tappaṭibaddhena vā saṃhārimena ca antamaso mañcenāpi dhāretuṃ samatthena ca antamaso atatthajātakarukkha-paṇṇenā pi suciyā parāmaṭṭhamattenāpi paṭiggahitaṃ paṭiggahitameva hoti. Paṭibaddha-paṭibaddhaṃ nāma idha natthi. Yampi natthukaraṇiyā dīyamānaṃ nāsikāya akallako vā mukhena paṭiggaṇhāti, sabbam vaṭṭati. Ābhogamattameva hi ettha pamāṇaṃ. Pubbābhoge ca sati pacchā niddāyantassa patte dinnampi hatthapāse sati paṭiggahitameva hoti. Yampi patte paṭiggaṇhissāmī ti nisinnasseva hatthe patati, vaṭṭati yeva. Abhihaṭabhājanato patitaṃ rajampi vaṭṭati. Tattha ṭhitanisinnanippannānaṃ pavāraṇasikkhāpade vuttanayeneva hatthapāso veditabbo. Sace pana dāyakaapaṭiggāhakesu eko ākāse hoti, eko bhūmiyaṃ, bhummaṭṭhassa ca sīsenā ākāsaṭṭhassa ca ṭhapetvā dātuṃ vā gahetuṃ vā pasāritahatthaṃ yaṃ āsannataraṃ aṅgaṃ tassa orimantena hatthapāsappamāṇaṃ paricchinditabbaṃ.² Sace ‘pi eko kūpe hoti, eko kūpataṭe, eko vā rukkhe, eko paṭhaviyaṃ, vuttanayeneva hatthapāsappamāṇaṃ paricchinditabbaṃ. Tasmim ṭhatvā sacepi dve tayo vā sāmaṇerā yaṃ majjhimo puriso ukkhipituṃ sakkoti evarūpaṃ bhāraṃ pavatṭentā bhikkhuno bhūmiyaṃ ṭhapita-

¹ SK. *omīts* bhikkhū.

² Cp. Smps. 844.

hattham āropenti ukkhipitvā vā bhikkhuno pasāritahatthe ekadese-nāpi ṭhapenti, taṃ paṭiggahitameva hoti. Yam pana piṇḍāya carantassa patte rajam patati, taṃ apaṭiggahitameva hoti. Tasmā paṭiggahetvā va bhikkhā gaṇhitabbā. Apaṭiggahetvā gaṇhantassa vinayadukkaṭam. Taṃ pana puna paṭiggahetvā bhuñjantassa anāpatti. Sace pana paṭiggahetvā dethā ti vutte vacanam asutvā vā anādiyitvā vā bhikkham denti yeva, vinayadukkaṭā muccati. Puna paṭiggahetvā aññā bhikkhā paṭiggahetabbā. Sace mahāvāto tato tato rajam pāṭeti, na sakkā hoti bhikkham gahetuṃ, anupasampannassa dassāmī ti suddhacittena ābhogam katvā gaṇhituṃ vaṭṭati. Taṃ anupasampannassa datvā puna tena dinnaṃ vā tassa vissāsenā vā paṭiggahetvā bhuñjituṃ vaṭṭati. Assukhelasiṅghānikādisu yaṃ yaṃ ṭhānato cavitvā hatthe vā patte vā patati, taṃ paṭiggahetabbam; aṅgalaggaṃ paṭiggahitakameva. Patantampi vocchinnañceva antarā na gahetabbam. Ugganitakam nāma hoti. Taṃ pacchā paṭiggahitampi na vaṭṭati. Yam pana bhesajjam vā mūlaphalam vā matādinam atthāya gahetvā chāyatthāya vā phalinīsākhā ukkhipitvā gacchati, tato yaṃ icchati taṃ puna paṭiggahetvā paribhuñjituṃ vaṭṭati. Yo pana tattha jātakaphalinīsākhāya vā vallyā vā gahetvā cāleti tassa tato laddham phalam na vaṭṭati. Durupacinnadukkaṭānce āpajjati. Aññassa taṃ vaṭṭati. Phalarukkham vā pana apassāyituṃ vā ālambituṃ vā na vaṭṭati. Paṭiggahetvā ṭhapite yaṃ aññam aṅkurādi uppajjati, paṭiggahitameva. Taṃ yāva hi hatthato mutte nirapekkho na hoti, nirapekkhatāya vā hatthato na muccati, tāva na paṭiggahaṇam vijahati. Ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ vutto.¹

“ **Mukhadvāran** ” ti galanālikam; mukhena vā hi pavitṭham hotu nāsikāya vā, galena ajjhoharaṇiyatāya sabbampi taṃ mukhadvāram pavesitameva hoti. “ **Ahāran** ” ti yaṃ kiñci yāvākālikam vā yāmakālikam vā sattāhakālikam vā yāvajivikam vā sabbam h’etaṃ ajjhoharaṇiyattā āhāro ti vuccati. Tattha sabbampi dhaññaṃ vā dhaññānulomaṃ vā tālanālikerapanasalabujalābukumbhaṇḍaphussaphalati-phusaphala-eḷāluka-saṅkhātam navavidham mahāphalañceva aparāṇaṅca yañ’caññampi, vanamūlapattapupphaphalādi-āhārattham pharati, taṃ sabbam yāva majjhantika-kālo tāva paribhuñjitabbato yāvākālikam nāma. Ambapānaṃ jambupānaṃ cocapānaṃ mocapānaṃ madhupānaṃ muddikapānaṃ sālukapānaṃ phārusakapānaṃ ti imāni atṭhapānāni, yāni ca tesam anulomāni vettatintinikamātuluṅgaka-pitthakosambakaravindādi-khuddakaphalapānāni etāni sabbāni anupa-

¹ Smgs. 842 sq.

sampannehi sītodake vā madditvā katāni ādiccapākāni vā yāvarattiyā pacchimaṃ yāmaṃ nidahitvā paribhuñjitabbato yāmakālikāni nāma. Avasesupi anuññātaphalapattapuppharasesu eseva nayo. Sappi-ādīni pañca bhesajjāni sattāhaṃ nidahitvā paribhuñjitabbato sattāhakālikāni nāma. Idam pana yāvakālikādi-ttayaṃ kālavinimmuttañca udakaṃ t̥hapetvā avasesamūlaphalādi yaṃ neva khādaniyatthaṃ na bhojanīyatthaṃ pharati, taṃ yāvajīvaṃ nidahitvā sati paccaye paribhuñjitabbato yāvajīvaṃ nāma. “**Ahareyyā**” ti paveseyya. “**Aññatra udakadantapoṇā**” ti idam anāhārepi udake āhārasaññāya dantapoṇe ca mukhadvāraṃ āhaṭaṃ idan ti saññāya kukkucāyantānaṃ kukkucavinodanattaṃ vuttaṃ. Udakañhi yathāsukhaṃ pātumaṃ dantakaṭṭhañca dantapoṇaparibhogena paribhuñjituṃ vaṭṭati. T̥hapetvā pana idam dvayaṃ avasesaṃ ajjhoharaṇatthāya paṭiggaṇhato gahaṇe dukkaṭaṃ. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ. Sacepi dantakaṭṭharaso ajānantassa anto pavisati pācittiyameva.

Vesāliyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba adinnaṃ āhāraṃ āharaṇa-vatthusmiṃ paññattaṃ. “**Aññatra udakadantapoṇā**” ti ayamettha anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anāñattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Paṭiggahitake apatiggahitasaññīno vematikassa vā dukkaṭaṃ. Paṭiggahitasaññissa udakadantapoṇe cattāri mahāvikaṭāni sati paccaye asati kappiyakārake sāmaṃ gahetvā paribhuñjantassa ummattakādīnañca anāpatti. Ettha dubbaco pi asamatto pi kappiyakārako asantapakkhe yeva tiṭṭhati. Chārikāya asati sukkhadāruṃ jhāpetvā tasmīñca asati alladāruṃ rukkhato chinditvāpi kātuṃ matthikatthāya ca paṭhaviṃ khaṇitumpi vaṭṭati. Idampana catubbidhampi mahāvikaṭaṃ kālodissaṃ nāma. Sappadaṭṭhakkhaṇe yeva sāmaṃ gahetuṃ vaṭṭati. Aññadā paṭiggāhāpetvā paribhuñjitabbaṃ. **Apaṭiggahitakatā, ananuññātātā, dhūmādi-abbohārikābhāvo, ajjhoharaṇan** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni ti.

Dasamasikkhāpadam.

Bhojanavaggo catuttho.

Acelakavaggassa paṭhame* etesaṃ acelakādīnaṃ aññatitthiyānaṃ yaṃ kiñci āmisaṃ ekapayogena dentassa ekaṃ pācittiyaṃ. Avacchinditvā avacchinditvā dentassa payoge payoge pācittiyaṃ.

Vesāliyaṃ āyasmantaṃ Ānandaṃ ārabba paribbājikāya dve pūve dānavatthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anāñattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Udakadantapoṇaṃ dentassa atitthiye titthiyasaññissa vematikassa ca dukkaṭaṃ. Atitthiye atitthiyasaññissa anupasampanna dāpentassa tesāṃ santike bhājanaṃ nikkhipitvā ‘idam gaṇhathā’ ti bhaṇantassa tesāṃ vā nikkhittabhājane dentassa bāhirā-

* Vin. iv. 92 sq.

lepam dentassa ummattakādīnañca anāpatti. **Anñatitthiyatā, ananuññātātā, ajjhoharaṇiyam ajjhoharaṇatthāya sahatthā anikkhittabhājane dānan ti.** Imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye “**dāpetvā vā adāpetvā vā**” ti yaṃ kiñci āmisaṃ dāpetvā vā na dāpetvā vā; uyyojeyyā ti mātuḡāmena saddhiṃ hasanakiḷanarahonisaḡjādīni kattukāmo gacchā ti ādīni vatvā uyyojeyya; “**etadevā**” ti etaṃ anācarameva paccayaṃ karitvā na aññaṃ paṭirūpaṃ kāraṇaṃ; “**pācittiyaṃ**” ti uyyojanamatte tāva dukkaṭaṃ. Yādā paṇ’assa so dassanūpacāraṃ vā savaṇūpacāraṃ vā ekena pādena vijahati aparaṃ dukkaṭaṃ dutiyena vijahite pācittiyaṃ. Ettha ca dassanūpacāraṃ ajjhokāse ṭhatvā dvādasahatthappamaṇaṃ, tathā savaṇūpacāraṃ. Sace pana antarā kuḡḡadavārapākārādayo honti, tehi antaritabhāvo yeva upacārātikkaṃ.

Sāvattthiyaṃ Upanandaṃ ārabha uyyojanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Uyyojanāṇattikāya sāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Ubhinnampi kalisāsanaṛocane dukkaṭameva. ‘Ubho ekato na yāpessāmā’ ti evamādihi paṭirūpakāraṇehi uyyojentassa ummattakādīnañca anāpatti. **Anācāraṃ ācaritukāmatā, tadatthameva upasampannassa uyyojanā, evaṃ uyyojitassa upacārātikkaṃ** ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye “**saha ubhoḡi janeḡi**” ti sabhojanaṃ; tasmim sabhojane. Athavā sabhojane ti sabhoge; rāḡapariyuṭṭhitapurisassa hi itthibhogo, itthiyā ca puriso. Ten’evassa padabhājane itthī ceva hoti puriso cā ti ādi vuttaṃ. “**Anupakhajja nisajjaṃ kappeyyā**” ti anupavisitvā nisīdeyya; yaṃ tasmim kule sayanigharaṃ, tassa mahācatussālādisu katassa mahallakassa piṭṭhisāṅghāṭato hatthapāsaṃ vijahitvā anto sayanassa āsanne ṭhāne khuddakassa vā vemajjaṃ atikkamitvā nisīdeyyā ti attho. Evaṃ nisinnassa pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Upanandaṃ ārabha anupakhajja-nisajjanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Asayanighare sayanigharasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Na sayanigharasaññissa vuttalakkhaṇaṃ padesaṃ anatikkamitvā nisinnassa bhikkhusmiṃ dutiyake sati ubhosu nikkhantesu vā vīṭarāgesu vā nisīdantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Avīṭarāḡajayam-**

patikānaṃ sannihitatā, sayanigharatā, dutiyassa bhikkhuno abhāvo, anupakhaḍḍa nisidanānaṃ ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthapañcamāni Sāvattīyaṃ Upanandaṃ ārabba paṭicchannā-sane ca raho ca nisajjanavattusmiṃ paññattāni. Sādhāraṇapaññattiyo. Etesampi samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāneva. Seso kathānayo Aniyatadvaye vuttanayeneva veditabbo.

Catutthapañcamasikkhāpadāni.

Chaṭṭhe “nimantito” ti pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarena nimantito; “sabhatto samāno” ti teneva nimantitabhattena sabhatto samāno; “santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā” ti anto-upacāra-sīmāya dassanūpacāre bhikkhuṃ disvā yaṃ sakkā hoti pakativacanena āpucchitūṃ tādisaṃ ‘ahaṃ itthannāmassa gharaṃ gacchāmi ti vā cārittaṃ āpajjāmi ti vā’ idisena vacanena anāpucchitvā; “purebhattaṃ pacchābhattaṃ” ti yena bhattena nimantito tasmīṃ bhutte vā abhutte vā; “kulesu cārittaṃ āpajjeyyā” ti yasmiṃ kule nimantito tato aññāni kulāni paviseyya; “aññatra samayā pācittīyaṃ” ti sace so bhikkhu vuttalakkaṇaṃ duvidhampi samayaṃ ṭhapetvā avitivate majjhantike aññassa kulāni pavisati, ath’assa gharūpacārokkamena dukkaṭaṃ. Paṭhamapādena ummāraṃ atikkamantassa aparaṃpi dukkaṭaṃ. Dutīyapādena atikkamane pācittīyaṃ.

Rājagahe Upanandaṃ ārabba cārittāpajjanavattusmiṃ paññattaṃ. “Santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā purebhattaṃ pacchābhattaṃ aññatra samayā” ti ayamettha catubbidhā anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittīyaṃ. Animantite nimantitasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṃ. Animantitasaññissa samaye santaṃ bhikkhuṃ āpucchitvā asantaṃ anāpucchitvā pavisato aññassa gharena vā gharūpacārena vā maggo hoti tena gacchato, antarārama-bhikkhunūpassayatitthiyaseyyapaṭikkamanabhattiyagharāni gacchato āpadāsu ummattakādīnaṃ anāpatti. Pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarena nimantanāsādiyaṃ, santaṃ bhikkhuṃ anāpucchataṃ, bhattiyagharato aññassa gharappavesanaṃ, majjhantikānatikkamo, samayassa vā āpadānaṃ vā abhāvo ti imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathīnasadisāni. Idaṃ pana kiriyākiriyaṃ ti.

Chaṭṭhamasikkhāpadaṃ.

Sattame “cātumāsapaccayapavāraṇā” ti cattāro māse gilāna-paccayapavāraṇā; sabbam cetam vatthivasena vuttam. Ayam pan’ettha attho: cātumāsapaccayapavāraṇā hotu punapavāraṇā vā nīcapavāraṇā vā sabbāpi sādītābbā. Idāni me rogo natthī ti na paṭikkhipitābbā. Roge pana sati viññāpessāmī ti adhivāsetābbā. **Tato ce uttarim sādīyeyyā** ti ettha sace tattha rattīhi vā bhesajjehi vā paricchado¹ kato hoti, ettakāyeva rattīyo ettakāni vā bhesajjāni viññāpetābbāni ti, atha tato rattipariyantato vā bhesajjapariyantato vā uttarim, na bhesajjakaraṇīye vā bhesajjam, aññābhesajjakaraṇīye vā aññam bhesajjam viññāpentassa pācittiyam.

Sakkesu chabbaggiye ārabba bhesajjaviññāpanavatthusmiṃ paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikam. Tikapācittiyam. Na taduttarim taduttarisaññino vematikassa vā dukkaṭam. Na taduttarim na taduttarisaññissa, yehi bhesajjehi vā pavārito tato aññehi vā adhikatarehi atthe sati, yāsu ca rattīsu pavārito tā atikkamitvāpi atthe sati yathābhūtam ācikkhitvā viññāpentassa, ye ca ñātāke vā puggalikapavāraṇāya pavārite vā avariyaṇapavāraṇāya pavārite vā aññassa vā atthāya attano vā dhanena viññāpenti, tesam ummattakādīnaṇca anāpatti. **Saṅghapavāraṇā, tato bhesajjaviññatti, agilānatā, pariyaṇātikāmo ti**, imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasādisāni ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame “**uyyuttan**” ti kata-uyyogam; gāmato nikkhantan ti attho. “**Senan**” ti cāturaṅginim; “**aññatra tathā rūpapaccayā**” ti patirūpe kāraṇe asati kevalam dassanattāya gacchato pade pade dukkaṭam. Dassanūpacāre ṭhatvā passato pācittiyam. Dassanūpacāro nāma: yattha ṭhito passati. Tam pana vijahitvā punappunam passato payoge payoge pācittiyam.

Sāvattīyam chabbaggiye ārabba senam dassanavattusmiṃ paññattam. “**Aññatra tathā rūpapaccayā**” ti ayamettha anuppaññatti. Anānattikam. Tikapācittiyam. Hatthi-ādisu ekamekam dassanāya gamanena vuttanayeneva dukkaṭam. Tathā anuyyutte uyyuttasaññino ceva vematikassa ca dukkaṭam.

Anuyyuttasaññino ārāme ṭhatvā attano ṭhitokāsam āgataṃ paṭipathaṃ āgacchantaṇca passato, tathārūpapaccaye āpadāsu ummat-takādīnaṇca anāpatti. **Uyyuttasenam dassanattāya gamanam, anuññātōkāso aññatra dassanam, tathārūpapaccayassa āpadāya vā**

¹ MSS. paricchado.

abhāvo ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni. Idaṃ pana lokavajjaṃ. Akusalacittaṃ. Tivedanan ti.

Aṭṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame “**tato ce uttarin**” ti tirattato uttarim catutthadivase atthaṅgate suriye senāya tiṭṭhatu vā nisīdatu vā sayatu vā sacepi ākāse iddhiyā kiñci iriyāpathaṃ kappetu pācittiyameva. Sāvattiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba atirekatirattaṃ senāya vasana vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Ūnakatiratte atirekasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Ūnakasaññissa tatiyāya rattiyā purāruṇā nikkhamitvā puna vasato, gilānassa vā, gilānakaraṇiyena vā vasato, paṭisenāya ruddhāya senāya kenaci palibuddhassa, āpadāsu ummattakādīnañca anāpatti. **Tirat-tātikkamo, senāya suriyassa atthaṅgamo, gilānatādīnaṃ abhāvo ti imānettha tīni aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānevā ti.

Navamasikkhāpadaṃ.

Dasame uggantvā uggantvā ettha ujjhantī ti **uyyodhikaṃ**; sampahāratṭhānass’etaṃ nāmaṃ. Balassa aggaṃ jānanti etthā ti **balaggaṃ**; balagaṇanattṭhānan ti attho. Senāya vyūhaṃ **senāvyūhaṃ**; senānivesass’etaṃ nāmaṃ. Anikassa dassanaṃ **anikadassanaṃ**, anikaṃ nāma dvādasapuriso hatthī tipuriso asso catupuriso ratho ti iminā lakkhaṇena tayo hatthī pacchimakaṃ hatthānikaṃ. Assānikarathānikesupi eseva nayo. Cattāro pana āvudhahatthā purisā pacchimakaṃ pattānikaṃ. Etesu yaṃ kiñci dassanāya gacchato pade pade dukkaṭaṃ. Dassanūpacāre tṭatvā passato pācittiyaṃ. Upacāraṃ pana vijahitvā punappuna passato payoge payoge pācittiyaṃ. Sesam uyyuttasikkhāpade vuttanayeneva veditabbaṃ. Āpattibhedo paṇ’ ettha natthī ti.

Dasamasikkhāpadaṃ.

Acelakavaggo pañcamaṃ.

Surāpānavaggassa paṭhame* “**surāmerayapāne**” ti ettha piṭṭhādīhi kataṃ majjaṃ surā, pupphādīhi kato āsavo merayaṃ; tadubhayampi bijato paṭṭhāya kusaggenāpi pivato payoge payoge pācittiyaṃ.

Kosambiyaṃ Sāgatattheraṃ ārabba majjaṃ pivanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Amajje majjasaññissa vematikassa vā dukkaṭaṃ. Amajjasaññissa amajjaṃ majjavāṇṇagandharasaloṇasovīrakaṃ vā suttaṃ vā pivato, vāsagāhāpanatthaṃ isakaṃ majjaṃ pakkipitvā sūpādīni pacanti. Tesu sūpa-

* Vin. iv. 110 sq.

sampākādīsu āmalakarasādīhi amajjaṃ majjasadisam arittham karonti taṃ pivato, ummattakādīnañca anāpatti. **Majjabhāvo ca, tassa pānañcā ti** imānettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni. Idaṃ pana lokavajjaṃ. Akusalacittam. Tivedanan ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye “**aṅgulipatodake**” ti aṅgulīhi upakacchakādi-ghaṭṭanam vuccati. Apica yena kenaci sarīrāvayavena hassādhippāyassa upasampannam phusato pācittiyam.

Sāvattthiyam chabbaggiye ārabba aṅgulipatodakena hasanavattusmiṃ paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikam. Tikapācittiyam. Anupasampanne tikadukkaṭam. Idha ca bhikkhunīpi bhikkhussa bhikkhu ca bhikkhuniyā anupasampanno eva. Kāyapaṭi-baddhādīsu sabbattha dukkaṭameva. Na hassādhippāyassa sati karaṇīye āmasato, ummattakādīnañca anāpatti. **Hassādhippāyatā, upasampannassa kāyena kāyāmasanan ti** imānettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye “**udake hassadhamme**”¹ ti udakakīlā vuccati; tasmā yo bhikkhu uparigopphake udake hassādhippāyo nimmujjati vā ummujjati vā tarati vā tassa nimmujjanādīnam atthāya otarantassa hatthavāre padavāre dukkaṭam. Nimmujjanummujjanesu payoge payoge pācittiyam. Nimmujjitvā anto udake yeva gacchantassa hatthavārapadavāresu tarantassa ca yena yena aṅgena tarati, tassa payoge payoge pācittiyam.

Sāvattthiyam sattarasavaggiye ārabba udake kilānavattusmiṃ paññattam. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikam. Tikapācittiyam. Udake na hassadhamme hassadhammasaññino, vematikassa ca dukkaṭam. Tathā nāvāya kilato hatthena vā pādena vā kaṭṭhena vā kaṭṭhalāya vā udakam hanato bhājanagataṃ udakam vā kañjikādīni vā cikkhallaṃ vā khipanakīlāya kilato dukkaṭam. Atthajjotakam pana akkharam chinditum vaṭṭati. Na hassādhippāyassa sati karaṇīye otaritvā nimmujjanādīni karontassa, pāram gacchato, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. **Uparigopphakatā, hassādhippāyena kilānan ti** imānettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisānevā ti.

Tatīyasikkhāpadam.

¹ Vin. hāsa°, Smps. hassa°.

Catutthe “**anādariye**” ti puggalassa vā dhammassa vā anādara-karaṇe; tasmā yo bhikkhu upasampanna paññatte vuccamāno tassa vā vacanaṃ akattukāmatāya taṃ vā dhammaṃ asikkhitukāmatāya anādariyaṃ karoti, tassa tasmiṃ anādariye pācittiyaṃ.

Kosambiyaṃ Channaṃ ārabha anādariyakaraṇavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāñattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Upasampanna vā anupasampanna vā idaṃ na sallekhāya saṃvattati ti ādinā nayena apaññattena vuccamānassa anādariyepi dukkaṭameva. Paveṇiyāgataṃ pana uggaḥaṃ gahetvā “**evaṃ ambhākaṃ ācariyānaṃ¹ uggaḥo paripucchā**” ti bhaṇantassa, ummattakādīnaṃca anāpatti. **Upasampanna paññattena vacanaṃ, anādariyakaraṇaṃ** ti imānettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanaṃ ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame “**bhimsāpeyyā**” ti bhimsāpanatthaṃ rūpādīni upasamhareyya; bhayānakakathaṃ vā katheyya; so pana bhāyatu vā mā vā itarassa pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabha bhimsāpanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāñattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Na himsāpetukāmassa tathā karoto, ummattakādīnaṃca anāpatti. **Upasampannatā, tassa dassanasavaṇa-visaye bhimsāpetukāmatāya vāyamanān ti**, imānettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni anantarasadisānevā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe “**visivānāpekho**” ti tappitukāmo; “**samādaheyyā**” ti jāleyya; “**aññatra tathārūpappaccayā**” ti padīpūjjalanaṃ vā patta-pacanādisu jotikaraṇaṃ vā ti evarūpappaccayaṃ vinā; tatrāyaṃ vinicchayo:—Sayāṃ vā samādahantassa arañisaṅṭhāpanato paṭṭhāya yāvajālā na uṭṭhahati. Tāva sabbapayogesu dukkaṭaṃ. Jāluṭṭhāne pācittiyaṃ. Samādahāpentassa āñattiyā dukkaṭaṃ. Sakim āñattepi bahumhi samādahite ekameva pācittiyaṃ.

Bhaggesu sambahule bhikkhū ārabha jotim samādahitvā visivāna-² vatthusmiṃ paññattaṃ, “**agilāno aññatra tathārūpappaccayā**” ti imāyettha dve anupaññattiyo. Sādhāraṇapaññatti. Sāñattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Gilānassa agilānasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Tathā paṭilātaṃ³ ukkhipantassa taṅca avijjhātaṃ ukkhipitvā yathāṭṭhāne ṭhapentassa, vijjhātaṃ pana jālayato pācittiyameva. Gilāna-

¹ SK. ācariyena, Pāt Cy ācariyānaṃ. ² Vin. visibbana°. ³ Smps. alātaṃ.

saññissa aññena kataṃ vā vitaccikaṅgāraṃ vā visīventassa padīpajotikajantāgharādiḷe, tathārūpappaccaye, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. **Agilānatā, anuññātakāraṇābhāvo, visīvetukāmatā, samādahanan ti** imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcaritte vuttanayeneva veditabbāni ti.

Chaṭṭhamasikkhāpadam.

Sattame “**nahāyeyyā**” ti yo pana bhikkhu majjhimadesse nahāna-divasato paṭṭhāya addhamāse apuñṇe aññatra samayā nahāyissāmī ti cuñṇaṃ vā mattikaṃ vā abhisaṅkharoti, tassa tato paṭṭhāya sabba-payogesu dukkaṭaṃ. Nahānapariyosāne pācittiyaṃ. Samayesupi pariveṇasammajjanamattampi kammāsamayo. Addhajojanaṃ gautukāmassa gacchato gatassa vā addhānagamanāsamayo. Sarajane vātena okiñṇassa dvisu vā tīsu vā udakaphusitesu kāye patitesu vāta-vuṭṭhisamayo ti veditabbo. Sesam uttānameva.

Rājagahe sambahule bhikkhū ārabba na mattaṃ jānitvā nahāyana-vatthusmiṃ paññattaṃ. “**Aññātrasamayā**” ti ayamettha chabbidhā anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Atirekaddhamāse ūnakasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Atirekasaññissa, samaye vā nahāyantassa, yo vā nadīpāraṃ gacchanto vālikaṃ ukkirivā kata-āvāṭesupi nahāyati tassa, paccantimajanapade sabbesaṃ, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. **Majjhimadeso, ūnakaddhamāse na nahānaṃ, samayānaṃ vā nadīpāragamanassa vā āpadānaṃ vā abhāvo ti** imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisānevā ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame alabhi ti lābho,¹ lābho¹ eva “**lābho**” ti; kiṃ alabhi? cīvaraṃ kīdisaṃ? navam. Iti navacīvaralābhenā ti vattabbe anu-nāsikalopaṃ akatvā ‘navamcīvaralābhenā’ ti vuttaṃ. Paṭiladdha-navacīvarenā ti attho; majjhe ṭhitapadadvaye **panā** ti nipātamattaṃ. **Bhikkhunā** ti yena laddhaṃ tassa nidassanaṃ; sesaṃ padatthato uttānameva. Ayaṃ pan’ettha vinicchayo:—nivāsanapārūpanūpagaṃ ekaṃ cīvaraṃ labhitvā tassa niṭṭhitarajanaṃ yasmim vā tasmim vā padese kaṃsaṇīlena vā pattanīlena vā kaddamena vā yena kenaci kālakena vā morakkhimaṇḍalamāṅkuṇapitṭhīnaṃ aññatarappamaṇaṃ. Kappabindum ādiyitvā taṃ cīvaraṃ paribhuñjītabbaṃ. Anā-diyitvā paribhuñjantassa pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba attano cīvaraṃ ajānana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tika-pācittiyaṃ. Ādinne anādinnasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ.

¹ Smps. labho.

Ādinnasaññissa, kappe naṭṭhe kappakatokāse jinne kappakatena akappakate saṃsibbite pacchā āropitesu aggala-anuvātaparibhaṇḍesu taṃ paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Vuttappakārassa cīvarassa akatakappatā, na naṭṭhacīvarādītā, nivāsanam vā pārūpanam vā ti.** Imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasa-disāni. Idaṃ pana kiriyākiriyan ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame “vikappetvā” ti ettha dve vikappanā sammukhā vikappanā ca parammukhā vikappanā ca. Kathaṃ sammukhā vikappanā hoti? Cīvarānam ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā “imaṃ cīvaran” ti vā “imāni cīvarāni” ti vā “etaṃ cīvaran” ti vā “etāni cīvarāni” ti vā vatvā tuyhaṃ vikappeni ti vattabbaṃ. Ayaṃ ekā sammukhā vikappanā.

Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati. Paribhuñjituṃ vā vissajjetuṃ vā adhiṭṭhātuṃ vā na vaṭṭati. “Mayhaṃ santakāni paribhuñja vā vissajjehi vā yathāppaccayaṃ vā karohi” ti evañca pana vutte paccuddhāro nāma hoti. Tatoppabhūti paribhogādayopi vaṭṭanti. Aparō nayo:—Tatheva cīvarānam ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā tasseva bhikkhuno santike ‘imaṃ cīvaran’ ti vā ‘imāni cīvarāni’ ti vā ‘etaṃ cīvaran’ ti vā ‘etāni cīvarāni’ ti vā vatvā pañcasu sahadhammikesu aññatarassa attano abhirucitassa yassa kassaci nāmaṃ, gahevā “Tissassa bhikkhuno vikappemi” ti vā “Tissāya bhikkhuniyā—sikkhamānāya—sāmaṇerassa—Tissāya sāmaṇeriyā vikappemi” ti vā vattabbaṃ. Ayaṃ aparāpi sammukhā vikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati. Paribhogādisu ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā “Tissassa bhikkhuno santakaṃ . . . pe . . . Tissāya sāmaṇeriyā vikappemi” ti va vattabbaṃ. Ayaṃ aparāpi sammukhā vikappanā. Ettāvatam nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādisu ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā “Tissassa bhikkhuno santakaṃ . . . pe . . . Tissāya sāmaṇeriyā santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāppaccayaṃ vā karohi” ti vutte paccuddhāro nāma hoti. Tatoppabhūti paribhogādayopi vaṭṭanti ti. Kathaṃ parammukhā vikappanā hoti? Cīvarānam tatheva ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā ‘imaṃ cīvaran’ ti vā ‘imāni cīvarāni’ ti vā ‘etaṃ cīvaran’ ti vā ‘etāni cīvarāni’ ti vā vatvā ‘tuyhaṃ vikappanathāya dammi’ ti vattabbaṃ. Tena vattabbo: ‘ko te mitto vā sandiṭṭho vā’ ti. Tato itarena purimānāyeva ‘Tisso bhikkhū’ ti vā . . . pe . . . ‘Tissā sāmaṇeri’ ti vā vattabbaṃ. Puna tena bhikkhunā “ahaṃ Tissassa bhikkhuno dammi” ti vā . . . pe . . . ‘Tissāya sāmaṇeriyā dammi’ ti vā

vattabbam. Ayaṃ parammukhā vikappanā. Ettāvataṃ nidhetuṃ vaṭṭati. Paribhogādisu ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā dutiyasammukhā vikappanāyaṃ vuttanayeneva “itthannāmassa santakam paribhuñja vā vissajehi vā yathāppaccayaṃ, karohi” ti vā vutte paccuddhāro nāma hoti. Tatoppabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti ti. Pattavikappanāyapi eseva nayo. Iti imāsu dvīsu vikappanāsu yāya kāyaci vikappanāya pañcasu sahadhammikesu yassakassaci cīvaraṃ vikappetvā vuttanayena akatapaccuddhāraṃ vā yena vina-yakammaṃ kataṃ tassa vā vissāsenā agahetvā paribhuñjantassa pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ Upanandaṃ ārabba apaccuddhāraṃ paribhuñjanavattthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyam. Taṃ pana adhiṭṭhahantassa vā vissajjentassa vā dukkaṭam. Tathā paccuddhāraṃ apaccuddhāraṃ aṅgāni, vematikassa vā paccuddhāraṃ aṅgāni, vissāsenā paribhuñjantassa, ummatkādīnaṃ anāpatti. **Sāmaṃ vikappitassa apaccuddhāro, vikappanūpagacīvaratā, paribhogo ti imānettha tīni aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni paṭhamakāṭhinasadisānevā ti. Idaṃ pana kiriyākiriyaṃ ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame **pattan** ti adhiṭṭhānūpagam; **cīvaran** ti vikkappanūpagam; **nisīdanam** nāma sadasam vuccati; **sūcigharam** nāma sasūcikaṃ vā asūcikaṃ vā; **kāyabandhanam** nāma paṭṭikā vā sūkarantaṃ vā; **“apanidheyyā”** ti apantvā nidaheyya; **“hassāpekkhā”**¹ ti hassādhippāyo; pācittiyaṃ ti sayam apanidhentassa pācittiyam. Aññaṃ āṇāpentaṃ ānattiyā dukkaṭam. Tena apanihite itarassa pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba apanidhāpanavattthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sānattikaṃ. Tikapācittiyam. Anupasampanne tikadukkaṭam. Vuttappakārāni pana pattādīni ṭhāpetvā aññaṃ parikkhāraṃ upasampannaṃ vā anupasampannaṃ vā santakam apanidhentassa dukkaṭameva. Dunnikkhittaṃ paṭisāmentassa, dhammakathaṃ kaṭvā dassāmi ti paṭisāmentassa, ummatkādīnaṃ anāpatti. **Upasampannaṃ santakānaṃ pattādīnaṃ apanidhānaṃ, vihesetukāmatā vā hassādhippāyatā vā ti imānettha dve aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni ti.

Dasamasikkhāpadam.

Surāpānavaggo chaṭṭho.

Sappāṇavaggassa paṭhame* **pāṇan** ti tiracchānagatapāṇo adhippeto; taṃ khuddakampi mahantampi mārentassa pācittiyameva. Mahante pana upakkamamahantatā akusalamahantatā hoti.

¹ See p. 119 footnote.

* Vin. iv. 124 sq.

Sāvattھیyaṃ Udāyīṃ ārabha pāṇaṃ jīvitaṃ voropānavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Pāṇe vematikassa apāṇe pāṇasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Apāṇasaññissa, asaṅcicca ajānantassa, amaraṇādhippāyassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. Sesamaṃ manussaviggahe vuttanayamevā ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye “**sappānakan**” ti ye pāṇakā paribhogena maranti, tehi sappānakaṃ; tādisaṃ hi jānaṃ paribhuñjantassa payoge payoge pācittiyāṃ.

Sāvattھیyaṃ chabbaggiye ārabha jānaṃ sappānakaṃ udakaṃ paribhuñjanaṃ vatthusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha siṅcanasikkhāpade vuttanayeneva veditaḥḥan ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye “**yathādhamman**” ti yo yassa adhikaraṇassa vūpasamanāya dhammo vutto, teneva dhammena; “**nihatādhikaraṇan**” ti nihataṃ adhikaraṇaṃ; samathakkhandhe Satthārā vuttadhammeneva vūpasamitanti attho. Vūpasamanāyāṃ paṇ’assa adhikaraṇasamathesu dassayissāma. “**Punakammāya ukkoṭeyyā**” ti tassa tassa bhikkhuno santikaṃ gantvā ‘akataṃ kamman’ ti ādīni vadanto punakaraṇatthāya uccāleyya, yathāḥḥitabhāvena paṭiṭṭhātum na dadeyya, tassevaṃ karontassa pācittiyāṃ. Yaṃ pana dhammena adhikaraṇaṃ nihataṃ taṃ sunihatameva. Sace vippakate kamme paṭikkosati, taṃ saññāpetvā kātappaṃ. Itarathā kammaṅca kuppati, kārakānaṅca āpatti.

‘Sāvattھیyaṃ chabbaggiye ārabha ukkoṭānavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Dhammakamme vematikassa adhammakamme dhammakammasaññino vematikassa vā dukkaṭaṃ. Ubhayesu adhammakammasaññissa, adhammena vā vaggena vā akammārabhassa vā kammaṃ katan ti jānantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti.

Yathādhammaṃ nihatabhāvo, jānanatā, ukkoṭānā ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkha-vedanaṃ ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe “**duṭṭhullan**” ti saṅghādīsesaṃ adhippetāṃ; taṃ yena kenaci upāyena ṇatvā paṭicchādentassa pācittiyāṃ. Sacepi “na dāni

naṃ kassaci bhikkhuo ārocessāmi” ti dhuraṃ nikkhipitvā pacchā āroceti, pācittiyaṃ. Āpajjitvā vā ārocessati, sace pana evaṃ dhuraṃ nikkhipitvā paṭicchādanatthameva aññassa āroceti, so pi aññassā ti etenupāyena samaṇasatampi āpajjati yeva tāva yāva koṭi nacchijjati. Kathaṃ pana koṭi chijjati? Sace hi āpanno ekassa āroceti, so pi aññassa āroceti. So nivattitvā yenassa ārocitaṃ tasseva āroceti, evaṃ tatiyena puggalena dutiyassa ārocite koṭi chinnā hoti.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba duṭṭhullāpattipaṭicchādanavatthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Duṭṭhullāya āpattiyā ādipade pācittiyaṃ. Itaresu dvisu dukkaṭaṃ. Aduṭṭhullāya tikadukkaṭaṃ. Anupasampannassa duṭṭhulle vā aduṭṭhulle vā ajjhācāre dukkaṭameva. Saṅghassa bhaṇḍanādīni bhavissanti ti vā ayaṃ kakkhaḷo pharuso jīvitantarāyaṃ vā brahmacariyantarāyaṃ vā karissati ti anārocentassa, patirūpaṃ bhikkhuṃ passato nacchādetukāmassa paññāyissati sakena kammenā ti anārocentassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. **Upasampannassa duṭṭhullāpatti jānaṃ, paṭicchādetukāmatāya nārocessāmi ti dhuranikkhepo ti imānettha dve aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānevā ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame* “ūnavīsativassan” ti paṭisandhigahaṇato paṭṭhāya aparipuṇṇavīsativassan; “upasampādeyyā” ti upajjhāyo hutvā upasampādeyya; “so ca puggalo anupasampanno” ti jānantenapi ajānantenapi upasampādito anupasampanno va. Sace pana so dasavassaccayena aññaṃ upasampādeti, tañce muñcitvā gaṇo pūrati sūpasampanno. So pi yāva na jānāti, tāv’assa neva saggantarāyo, na mokkhanantarāyo. Natvā puna upasampajjitabbaṃ. “Te ca bhikkhū gārayhā” ti ṭhapetvā upajjhāyaṃ avasesā gārayhā honti. Sabbe dukkaṭaṃ āpajjanti. “Idaṃ tasmim pācittiyaṃ” ti yo pana upajjhāyo hutvā upasampādeti, tasmim yeva puggale imaṃ pācittiyaṃ veditabbaṃ. Tasmā yo “evaṃ upasampādessāmi” ti gaṇaṃ vā ācariyaṃ vā pattaṃ vā cīvaraṃ vā pariyesati, sīmaṃ vā sammannati, udakukkhepaṃ vā paricchindati, so etesu sabbakiccesu ca ṇattiyā dvisu ca kammavācāsu dukkaṭāni āpajjitvā kammavācāpariyosāne pācittiyaṃ āpajjati.

Rājagahe sambahule bhikkhū ārabba ūnavīsativassan upasampādanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Ūnavīsativasse vematikassa paripuṇṇavīsativasse ūnakasaññino vematikassa ca dukkaṭaṃ. Ubhayattha paripuṇṇasaññissa ummattakādīnaṃ anāpatti. **Ūnavīsativassatā, ūnakasaññitā, upasampāda-**

*For the whole section see Vin. i. 77, 78.

nan ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idam pana paṇṇattivajjam. Ticittam. Tivedanan ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe ye rājānam vā vañcetvā suṅkam vā pariharitukāmā corā vā katakammā ceva akatakammā ca maggaṭṭipannā tesu idha theyyasatthasaññā, tassa theyyasatthabhāvaṃ ñatvā tena saddhim saṃvidhāya gacchantassa saṃvidhāne ca gamane ca ovādavagge vuttanayena āpattivinicchayo veditabbo.

Sāvatthiyaṃ aññataram bhikkhuṃ ārabha theyyasatthena saddhim saṃvidhāya ekaddhānamaggaṃ ṭṭipajjanavattusmiṃ paññattam. Sādhāraṇapaññatti, anāñattikaṃ. Manussesu asaṃvidahantesu sayameva saṃvidahitvā gacchantassa, theyyasatthe vematikassa, attheyyasatthe theyyasatthasaññino ceva vematikassa dukkaṭam. Atheyyasatthasaññissa, asaṃvidahitvā kālavisaṅkatena vā āpadāsu vā gacchantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Theyyasatthabhāvo, jānam, saṃvidhānam, avisaṅkatena gamanan ti** imānettha cattāri aṅgāni. Theyyasatthasamuṭṭhānam. Kiriya. Saññāvimokkham. Sacittakam. Paṇṇattivajjam. Kāyakammam. Vaci-kammam. Ticittam. Tivedanan ti.

Chaṭṭhamasikkhāpadam.

Sattame Sāvatthiyaṃ aññataram bhikkhuṃ ārabha mātugāmena saddhim saṃvidhāya ekaddhānamaggaṃ ṭṭipajjanavattusmiṃ paññattam. Sesamettha bhikkhuniyā saddhim saṃvidhānasikkhāpade vuttanayeneva veditabban ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame saggamokkhānam antarāyaṃ karontī ti **antarāyikā**; te kammakilesavipāka-upavādapaññattivītikkanavasena pañcavidhā, tesu mudukānam attharaṇādīnam samphasso viya itthisamphasso pi vaṭṭatī ti methunavītikame dosaṃ adisvā paññattivītikkananantarāyike sandhāya “ye’me antarāyikā dhammā vuttā Bhagavatā te ṭṭisevato nālam antarāyāyā” ti vuttam. “**Anekapariyāyenā**” ti “aṭṭhikaṅkhalūpamā kāmā” ti ādihi anekehi kāraṇehi; **so¹ bhikkhu bhikkhūhi** ti ye passanti vā suṇanti vā tehi tikkhattuṃ evaṃ vattabbo, “mā āyasmā evaṃ avaca . . . pe . . . alaṅca pana te ṭṭisevato antarāyāyā” ti evaṃ vutte appaṭinissajjantassa dukkaṭam. Sutvā

¹ SK. yo.

avadantānampi dukkaṭaṃ. Puna saṅghamaṃjhampi ākaḍḍhitvā ta-theva vattaḃbo. Tatrāpi tassa appaṭinissajjane itaresaṅca avacane dukkaṭameva. Evampi appaṭinissajjanto pana ñatticatutthena kammena **yāva tatiyaṃ samanubhāsitaḃbo**. Ath'assa appaṭinissajjato puna ñattiyā ca dvihi ca kammavācāhi dukkaṭaṃ. Kammavācāpariyo-sāne pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Aritṭhaṃ ārabha pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissajjana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tika-pācittiyaṃ. Adhammakamme tikadukkaṭaṃ. Asamanubhāsiyamā-nassa, paṭinissajjantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Dhamma-kammatā, samanubhāsana, appaṭinissajjanan** ti imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni samanubhāsanasadisānevā ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame “**tathāvādinā**” ti tathāhaṃ Bhagavatā dhamman ti ādivādinā; **akatānudhammenā** ti anudhammo ti vuccati āpattiyā adassane vā appaṭikamme vā pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissagge vā dhammena vinayena ukkhittakassa anulomavattaṃ disvā kata-osā-raṇā, so osāraṇasaṅkhāto anudhammo yassa na kato ayaṃ akatānu-dhammo nāma; tādisena saddhin ti attho. “**Sambuñjeyya vā**” ti āmisasambhogaṃ vā dhammasambhogaṃ vā kareyya; “**saṃvaseyyā**”¹ ti uposathādikaṃ saṅghakammaṃ kareyya; “**sahavāseyyaṃ kappeyyā**” ti nānūpacārepi ekacchanne nipajjeyya; tattha ānisaparibhoge ekapayogena bahumpi dadato vā gaṇhato vā ekaṃ pācittiyaṃ. Vicchindane sati payoge payoge pācittiyaṃ. Dhammasambhoge padādīhi uddisantassa vā uddisāpentassa vā padasodhamme vuttana-yena saṃvāse kamma-pariyo-sānavasena sahaseyyāya ekasmiṃ nipanne itarassa nipajjanapayogavasena āpatti paricchedo veditaḃbo.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabha Aritṭhena bhikkhunā saddhiṃ sambhuñjanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇat-tikaṃ. Akkhittake vematikassa anukkhittake ukkhittasaññino ve-matikassa ca dukkaṭaṃ. Ubhosu anukkhittasaññissa, osārito ti vā taṃ diṭṭhiṃ paṭinissatṭho ti vā jānantassa, ummattakādīnaṅca anā-patti. **Akatānudhammatā, jānanatā, sambhogādikaraṇan** ti, imānettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana paṇ-nattivajjaṃ. Ticittaṃ. Tivedanan ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame “**samaṇuddeso**” ti sāmaṇero; “**carā**” ti gaccha. “**Pare**”² ti para. Amāma. “**Vinassā**” ti nassa. Yattha taṃ na passāma tattha gacchā ti vuttaṃ hoti. “**Tathā nāsitan**” ti ettha saṃvāsa-

¹ Vin. saṃvāseyya.

² Vin. Smṃs. pīre.

nāsanā liṅganāsanā daṇḍakammanāsanā ti tisso nāsanā. Tattha āpattiyā adassanādisu ukkhepanaṃ **saṃvāsanāsanā** nāma. Dūsako nāsetabbo, mettiyaṃ bhikkhuniṃ nāsethā ti ayaṃ **liṅganāsanā** nāma. Ajjatagge te āvuso samaṇuddesa na ceva so Bhagavā satthā apadisi-
tabbo ti ayaṃ **daṇḍakammanāsanā** nāma. Ayaṃ idha adhippeto. Tena vuttaṃ: tathā nāsitan ti. “**Upalāpeyyā**” ti pattaṃ vā cīva-
raṃ vā uddesaṃ vā paripucchaṃ vā dassāmi ti saṅgaṇheyya. “**Upaṭ-
ṭhāpeyyā**” ti cuṇṇamattikādīni sādīyanto tena attano upaṭṭhānaṃ
kāraṇeyya. Sambhogasahaseyyāni anantarasikkhāpade vuttanayā-
neva. Tasmā āpattiparicchedo p’ettha tasmiṃ vuttanayeneva vedi-
tabbo.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye bhikkhū ārabba kaṇṭakaṃ¹ samaṇud-
desaṃ upalāpanavattusmiṃ paññattaṃ. Sesā Ariṭṭhasikkhāpa-
dasadisamevā ti.

Dasamasikkhāpadam. **Sappānakavaggo sattamo.**

Sahadhammikavaggassa paṭhame* “**sahadhammikaṃ vuccamāno**”
ti imass’attho dubbaccasikkhāpade vutto. “**Etasmīṃ sikkhāpade**”
ti etasmīṃ sikkhāpade yaṃ vuttaṃ taṃ na tāva sikkhissāmi ti attho.
“**Pācittiyaṃ**” ti ettha pana anādariyabhayaṃ lesena evaṃ vadantassa
vācāya vācāya pācittiyaṃ veditabbaṃ. “**Sikkhamānenā**” ti ovādaṃ
sirasā sampaṭicchitvā sikkhitukāmeneva hutvā; “**aññātabban**” ti
ājānitabbaṃ; “**paripucchitabban**” ti imassa ko attho ti paripucchi-
tabbaṃ; “**paripañhitabban**” ti cintetabbaṃ tulayitabbaṃ.

Kosambiyaṃ Channattheraṃ ārabba evaṃ bhaṇanavattusmiṃ
paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ.
Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Ubhohipi idaṃ na sallekhāyā ti
ādinā nayeneva appaññattena vuccamānassāpi evaṃ vadato dukka-
ṭameva. Jānissāmi sikkhissāmi ti bhaṇantassa pana ummattakādi-
nañca anāpatti. **Upasampannassa paññattena vacanaṃ, asikkhitu-
kāmatāya evaṃ vacanan ti imanettha dve aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni
adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanan ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye “**uddissamāne**” ti ācariyena antevāsikassa vuccamāne vā
sajjhāyavasena parivattiyamāne vā; “**khuddānukhuddakehi**” ti
khuddakehi ca anukhuddakehi ca; “**yāvadevā**” ti tesāṃ sampavatta-
namariyādāparicchedavacanaṃ; idaṃ vuttaṃ hoti: etāni hi ye
uddisanti vā sajjhāyanti vā tesāṃ tāva saṃvattanti yāva kappati

¹ Vin. kaṇḍakam.

* Vin. iv. 141 sq.

nu kho na kappati nu kho ti kukkuccavippaṭṭisāravihesavicikicchā-manovilekhā ca uppajjanti yeva, athavā **yāvadevā** ti atisayavavatthāpanaṃ tassa saṃvattanti ti iminā sambandho. Kukkuccāya vihesāya vilekhāya ativiya saṃvattanti yevā ti vuttaṃ hoti. **Sikkhāpadavivaṇṇanake** ti evaṃ sikkhāpadānaṃ vivaṇṇane garahaṇe pācittiyaṃ hoti ti attho.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba vinayaṇṇanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampannassa vivaṇṇanake tikadukkaṭaṃ. Ubhinnampi añña-dhammavivaṇṇane dukkaṭameva. Na vivaṇṇetukāmassa, iṅha tāva suttante vā gāthāyo vā abhidhammaṃ vā pariyāpuṇassu pacchāpi vinayaṃ pariyāpuṇissasī ti bhaṇato, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Garahitukāmatā ca upasampannassa santike sikkhāpadavivaṇṇanaṅcā** ti imānettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanan ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye “ **anvaddhamāsan** ” ti anupaṭipāṭiyā addhamāse addhamāse; “ **uddissamāne** ” ti uposathavasena uddisiyamāne; “ **yaṅca tattha āpattiṃ āpanno** ” ti yaṃ so anācāraṃ caritvā aññāṇakena āpanna-bhāvaṃ jānāpetukāmo evamāha. Tasmiṃ anācāre yaṃ āpattiṃ āpanno “ **taṅca yathādhammo kāretabbo** ” ti aññāṇakena āpannattā mokkho natthi. Yathā pana dhammo ca vinayo ca ṭhito tathā taṃ āpattiṃ kāretabbo. Desanāgāminiyā desetabbo, vuṭṭhānagāminiyā vuṭṭhāpetabbo ti attho. “ **Uttariṃ e’assa moho āropetabbo** ” ti yathādhammakaraṇato ca uttariṃ tassa te āvuso ti ādivacanehi ninditvā tassa puggalassa ñattidutiyakammena moho āropetabbo. “ **Idaṃ tasmिṃ mohanake pācittiyaṃ** ” ti yo evaṃ āropite mohe puna moheti tasmिṃ mohanake puggale idaṃ pācittiyaṃ veditabbaṃ, na anāropite mohe ti attho.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba mohanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Adhammakamme tikadukkaṭaṃ. Anāropite mohe dukkaṭameva. Yena na vitthārena sutam ūnakadvattikkhattuṃ vitthārena sutam, ye ca na mohetukāmā tesam ummattakādīnaṅca anāpatti. **Mohāropanaṃ, mohetukāmatā, vuttanayena sutabhāvo, mohanān ti imānettha cattāri aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanan ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe “ **pahāraṃ dadeyyā** ” ti ettha paharitukāmatāya pahāre dinne sacepi marati pācittiyameva.

Sāvattھیyaṃ chabbaggiye ārabba pahāradānavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Virūpakaraṇādhippāyena pana upasampannassāpi kaṇṇanāsādicchedane dukkaṭameva. Kenaci vihetṭhiyamānassa pana mokkhādhippāyassa ummattakādīnaṅca anāpatti. **Kupitatā, na mokkhādhippāyatā, upasampannassa pahāradānan ti imānettha tīni aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanan ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame “**Talasattikaṃ uggireyyā**” ti pahāradānākāraṃ dassento kāyaṃ vā kāyapaṭibaddhaṃ vā uccāreyya; ettavatā uggiraṇapaccayā pācittiyaṃ. Sace pana uggiritvā viraddho pahāraṃ deti, na pahāritukāmatāya dinnatā dukkaṭameva. Tena pahārena hatthādisu yaṃ kiñci bhijjati dukkaṭameva. Sesametta sabbhaṃ purimasikkhāpade vuttanayeneva veditabbaṃ.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe “**amūlakenā**” ti diṭṭhādīmūlavirahitena; “**anuddhaṃseyyā**” ti codeyya vā codāpeyya vā; “**pācittiyaṃ**” ti sace cuditako taṃ khaṇaṃ yeva codeti man ti jānāti, codakassa pācittiyaṃ.

Sāvattھیyaṃ chabbaggiye ārabba amūlakena saṅghādisesena anuddhaṃsanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Ācāravipattiyā vā diṭṭhivipattiyā vā anuddhaṃsena dukkaṭaṃ. Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Tathāsaññissa ummattakādīnaṅca anāpatti. **Upasampannatā, saṅghādisesassa amūlakatā, anuddhaṃsanā, taṃ khaṇaṃ vijānanan ti imānettha cattāri aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanan ti.

Chaṭṭhamasikkhāpadaṃ.

Sattame “**kukkuccaṃ upadaheyyā**” ti ūnavīsativasso tvaṃ maññe ti ādīni bhaṇanto uppādeyya; evaṃ aññasmiṃ uppādanapaccaye asati saṃcicca uppādentassa vācāya vācāya pācittiyaṃ.

Sāvattھیyaṃ chabbaggiye ārabba kukkuccaṃ uppādanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Na upadahitukāmassa, kevalaṃ hitesitāya tathā vadantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Upa-**

sampannatā, aphāsukāmatā, kukkuceuppādanan ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni anantarasadisānevā ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame “vivādāpannānan” ti bhaṇḍanakalāhehi vivaḍḍhitam vivādādhikaraṇaṃ āpannānaṃ; “upassutī” ti sutisamīpaṃ; yattha ṭhatvā sakkā hoti tesam vacanaṃ sotuṃ, tattha tiṭṭheyyā ti attlo Tattha **soṣṣāmī** ti codetukāmatāya gacchato pade pade dukkaṭaṃ Turitagamanepi ohiyanepi eseva nayo. Yattha pana ṭhito suṇāti tattiḥsa pācittiyam. Attano ṭhitokāsaṃ āgantvā tesu mantaya-manesupi ukkāsitvā vā ahaṃ etthā ti vatvā vā jānāpetabbaṃ. Evaṃ akarontassāpi savaṇe pācittiyameva.

Sāvattiyam chabbaggiye ārabba upassutiṭṭhānavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Tikapācittiyam. Anupasampanne tikadukkaṭaṃ. Imesaṃ sutvā oramissāmi viramissāmi vūpasamissāmi attānaṃ parimocessāmi ti gacchato, ummattakādīnaṃca anāpatti. **Upasampannatā, codanādhippāyo, savaṇan ti imānettha tīṇi aṅgāni.** Theyyasatthasamuṭṭhānaṃ. Siyā kiriyā siyā akiriyā. Saññāvimokkhaṃ. Sacittakaṃ. Lokavajjaṃ. Kāyakammaṃ. Vacikammaṃ. Akusalacittaṃ. Dukkavedanaṃ ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame “dhammikānaṃ kammānan” ti dhammena vinayena satthusāsanena katānaṃ apalokanakammaṃ ñattikammaṃ ñattidutiyakammaṃ ñatticatutthakammaṃ ti imesaṃ catunnaṃ kammānaṃ; tatrāyaṃ saṅkhepato kammavinicchayo: tatra apalokanakammaṃ nāma; samaggassa saṅghassa anumatiyā taṃ taṃ vatthum kittetvā “ruccati saṅghassā” ti tikkhattum sāvetvā kattabbakammaṃ vuccati. Samaggasseva pana saṅghassa anumatiyā ekāya ñattiyā kattabbakammaṃ **ñattikammaṃ** nāma. Ekāya ñattiyā ceva anusāvaṇāya ca kattabbakammaṃ **ñattidutiyakammaṃ** nāma. Ekāya pana ñattiyā tīhi ca anusāvaṇāhi kattabbakammaṃ **ñatticatutthakammaṃ** nāma. Tesu apalokanakammaṃ pañca ṭhānāni gacchati: **osāraṇaṃ nissāraṇaṃ bhaṇḍukammaṃ brahmadaṇḍaṃ kammalakkhaṇan ti.** Tattha kaṇṭakasāmaṇerassa nāsanā viya **nissāraṇā.** Tādisānaṃ yeva sammāvattanaṃ disvā pavesaṇā **osāraṇā ti** veditabbā. Pabbajjāpekkhassa kesacchedanā pucchanaṃ **bhaṇḍukammaṃ** nāma. Mukharassa bhikkhuno bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭentassa “itthannāmo bhikkhu mukharo bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭento viharati. So bhikkhu yaṃ iccheyya, taṃ vadeyya, bhikkhūhi itthannāmo bhikkhu neva vattabbo neva ovaditabbo” ti. “**Saṅghaṃ**

bhante pucchāmi itthannāmassa bhikkhuno brahmadāṇḍassa dānaṃ, ruccati saṅghassā ti.” Dutiyampi pucchāmi, tatiyampi pucchāmi, itthannāmassa bhante bhikkhuno brahmadāṇḍassa dānaṃ, ruccati saṅghassā ti evaṃ kattabbakammaṃ brahmadāṇḍam nāma. Yaṃ pana Bhagavatā bhikkhuṇaṃ ūruṃ vivarivā dassanādivatthusu “avandiyo so bhikkhave bhikkhu bhikkhuṇī saṅghena kātabbo” ti evaṃ avandiyakammaṃ anuññātaṃ; yaṃ bhikkhuṇīhi “ayye asuko nāma ayyo bhikkhuṇiṇaṃ apasādiyāṃ dasseti, etassa ayyassa avandiyakaraṇaṃ ruccati bhikkhuṇisaṅghassā” ti evaṃ upassaye nisinnā’eva bhikkhuṇīhi kātappaṃ evarūpaṃ kammaṃ, yasmā tassa kammaṃ yeva lakkhaṇaṃ na osāraṇādīni tasmā kammalakkhaṇaṃ ti vuccati. Idaṅca kammalakkhaṇaṃ nāma bhikkhuṇimūlakkaṃ paññattaṃ. Api ca bhikkhūnampi labbhati, tasmā bhikkhūhi pi acchinna-cīvarakādīnaṃ cīvarādīni vā dentehi paribhuñjitabbāni apane-tabbāni pi vatthūni paribhuñjantehi vā apantehi vā tathārūpaṃ vā dhammikaṃ kathikaṃ karontehi tikkhattūṃ sāvetaṃ apalokana-kammaṃ kātappaṃ. Sabbhaṃ h’etaṃ kammalakkhaṇameva pavisati. Iti apalokanakammaṃ pañca ṭhānāni gacchati.

Ñattikammaṃ pana navatthānāni gacchati: osāraṇaṃ, nissāraṇaṃ, uposathaṃ, pavāraṇaṃ, sammattiṃ, dānaṃ, patiggahaṇaṃ, paccukkaḍḍhaṇaṃ, kammalakkhaṇaṃ ti. Tattha, “suṇātu me bhante saṅgho itthannāmo itthannāmassa āyasmato upasampadāpekho anusittho so mayā, yadi saṅghassa pattakallaṃ itthannāmo āgaccheyyā ti. Āgacchāhi ti vattabbo ti evaṃ upasampadāpekhasa osāraṇā osāraṇā nāma.

“Suṇantu me ayasmantā, ayaṃ itthannāmo bhikkhu dhammakathiko. Imassa neva suttaṃ āgacchati no sutta-vibhaṅgo. So atthaṃ asallak-khetvā byañjanacchāyāya atthaṃ paṭibhāti. Yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ itthannāmaṃ bhikkhuṃ uṭṭhāpetvā avasesā imaṃ adhi-karaṇaṃ vūpasameyyāma” ti evaṃ ubbāhikavinicchaye dhamma-kathikassa bhikkhuno nissaraṇā nissaraṇā nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho ajjuposatho . . . pe . . . uposathaṃ kareyyā” ti evaṃ uposathakammavasena ṭhapitā ñatti uposatho nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, ajja pavāraṇā paṇṇarasī, yadi saṅghassa pattakallaṃ saṅgho pavāreyyā” ti evaṃ pavāraṇakammavasena ṭhapitā ñatti pavāraṇā nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo itthannāmassa upa-sampadāpekho, yadi saṅghassa pattakallaṃ ahaṃ itthannāmaṃ anusā-seyyan ti.” “Yadi saṅghassa pattakallaṃ itthannāmo itthannāmaṃ anusāseyyā” ti evaṃ attānaṃ vā paraṃ vā sammannitūṃ ṭhapitā ñatti sammatti nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno

nissaggiyaṃ saṅghassa nissaṭṭhaṃ, yaḍi saṅghassa pattakallaṃ saṅgho imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno dadeyyā ” ti evaṃ nissaṭṭha-cīvarapattādīnaṃ dānaṃ dānaṃ nāma.

“ Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ saratī vivarati uttānikaroti deseti, yaḍi saṅghassa pattakallaṃ ahaṃ itthannāmassa bhikkhuno āpattiṃ paṭigaṇheyyaṃ ” ti. Tena vattabbo “ passī ” ti. “ Āma passāmi ” ti. “ Āyatīṃ saṃvareyyāsī ” ti evaṃ āpattiṃ paṭiggahaṃ paṭiggahaṃ nāma.

“ Suṇantu me āyasmantā āvāsikā, yaḍāyasmantānaṃ pattakallaṃ idāni uposathaṃ kareyyāma, pātimokkhaṃ uddiseyyāma, āgame kāle pavāreyyāma ” ti evaṃ katapavāraṇāpaccukkaḍḍhaṇā paccukkaḍḍhaṇā nāma. Tiṇavattāhārasamathe sabbasaṅgāhikaṇṇatti ca ekekasmīṃ pakkhe ekekā ṇatti cā ti tisso pi ṇattiyo kammalakkhaṇaṃ nāma. Iti ṇattikammaṃ nava ṭhānāni gacchati.

Ṇattidutiya-kammaṃ sattaṭhānāni gacchati: **osāraṇaṃ, nissāraṇaṃ sammatī, dānaṃ, uddhāraṃ, desanaṃ, kammalakkhaṇaṃ** ti. Tattha bhikkhūnaṃ alābhāya parisakkaṇādikehi aṭṭhahi aṅgehi samannāgatassa upāsakassa saṅghena asambhogakaraṇatthaṃ pattanīkujjanavasena nissāraṇā **nissāraṇā** nāma. Tasseva sammāvattantassa pattukujjanavasena **osāraṇā** ca veditabbā. Sā khuddakakkhandhake Vaḍḍhalicchavi-vatthusmīṃ vuttā.*

Sīmāsammati ticīvarena avippavāsasammati santhatasammati bhattuddesaka — senāsanagāhāpaka — bhaṇḍāgārika — cīvarapaṭiggāhaka-sammati yāgubhājaka — phalabhājaka — khajjabhājaka — appamattaka — vissajjanaka — sāṭiyagāhāpaka — pattaḡāhāpaka — ārāṇīkape-saka — sāmaṇerapesakasammati ti etāsaṃ sammatīnaṃ vasena **sammati** veditabbā. Kaṭṭhinacīvara-matacakcīvaradānavasena **dānaṃ** veditabbaṃ. Kaṭṭhinuddhāravasena **uddhāro** veditabbo. Kuṭṭivattuvihāravatthudesanāvasena **desanā** veditabbā.

Yā pana tiṇavattāhārasamathe ekasmīṃ pakkhe ekā, ekasmīṃ pakkhe ekā ti dve ṇattidutiya-kammavācā vuttā, yā ca mohāropanādisu kammavācā vuttā, tāsaṃ vasena **kammalakkhaṇaṃ** veditabbaṃ. Iti **ṇattidutiya-kammaṃ** satta ṭhānāni gacchati.

Ṇatticatutthakammampi satt’ eva ṭhānāni gacchati: **osāraṇaṃ, nissāraṇaṃ, sammatī, dānaṃ, niggahaṃ, samanubhāsaṇaṃ, kammalakkhaṇaṃ** ti. Tattha tajjanīya-kammādīnaṃ sattannaṃ kammānaṃ vasena **nissāraṇā**. Tesāṃ yeva ca kammānaṃ paṭippassambhana-vasena **osāraṇā** veditabbā.

Bhikkhunovādakasammativasena sammati. Parivāsadāna-mānattadānavasena dānaṃ. Mūlāyapaṭīkassanavasena niggahaṃ. Ukkhittā-

nuvattikā aṭṭhayāvatiyakā Ariṭṭho¹ Caṇḍakālī² ca ime te yāva tatiyakā ti imāsaṃ ekādasannaṃ samanubhāsanānaṃ vasena samanubhāsanā. Upasampadākamma-abbhānakammavasena kammalakkhaṇaṃ veditabbaṃ. Iti ñatticatutthakammaṃ satta ṭhānāni gacchati.

Imesu pana catusu kammesu apalokanakammaṃ apaloketvā va kātabbaṃ. Ñattikammādivasena na kātabbaṃ. Ñattikammampi ekaṃ ñattiṃ ṭhapetvā va kātabbaṃ. Apalokanakammādivasena na kātabbaṃ. Ñattidutiyakammaṃ pana apaloketvā kātabbampi akātabbampi atthi. Tattha sīmāsammati, sīmāsamūhananaṃ, kaṭhinatthāro, cīvaradānaṃ, kaṭhinuddhāro, kuṭivatthudesanā, vihāravatthudesanā ti imāni sattakammāni garukāni apaloketvā kātuṃ na vaṭṭanti. Ñattidutiyakammavācaṃ sāvetvā va kātabbāni. Avasesā terasa sammatiyo senāsanagāhāpaka-matakacīvaradānasammatiyo cā ti etāni lahukakammāni apaloketvāpi kātuṃ vaṭṭanti. Ñatticatutthakammampi sakalakkhaṇeneva kātabbaṃ, na sesakammavasena. Evaṃ attano attano lakkhaṇeneva vatthuñatti-anusāvanasīmāparisampattiyā katāni etāni kammāni dhammena vinayena satthusāsanena katattā dhammo etesu atthi ti **dhammikāni** nāma honti. Iti etesaṃ dhammikānaṃ kammānaṃ chandaṃ datvā pacchā khīyana-dhammaṃ āpajjantassa vācāya vācāya pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabha khīyanadhammāpajjanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāpattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Dhammakamme vematikassa adhammakamme dhammakammasaññino ceva vematikassa ca dukkaṭaṃ. Adhammakammasaññissa, adhammakammena vā vaggena vā na kammārahassa vā kammaṃ karontī ti ñatvā khīyantassa, ummattakādīnaṃ anāpatti. **Dhammakammata, dhammakammasaññitā, chandaṃ datvā khīyanan ti imānettha tīpi aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisānevāti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame “**vinicchayakathāyā**” ti yāva ārocitavatthum avinicchitaṃ ñattiṃ vā ṭhapetvā kammavācā vā aniṭṭhāpitā tāva vinicchayakathā vattamānā nāma hoti. Yo bhikkhu etasmiṃ antare kammaṃ kopetukāmatāya parisāya hatthapāsaṃ vijahati, tassa vijahane dukkaṭaṃ. Vijahite pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ aññataraṃ bhikkhum ārabha chandaṃ adatvā pakkamanavatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anāpattikaṃ. Dhammakamme vematikassa adhammakamme dhammakammasaññino ceva vematikassa ca dukkaṭaṃ. Adhammakammasaññissa pana yo ca saṅghassa bhaṇḍanādīni vā bhavissanti adham-

¹ See p. 127 above.

² See Vin. iv. 230.

mena vā vaggena vā na kammārahassa vā kammaṃ karissanti ti
ñātvā gilāno vā hutvā gilānassa vā karaṇīyena uccārādīhi vā piḷito
na ca kammaṃ kopetukāmo puna paccāgamissāmi ti gacchati tassa
ummattakādīnañca anāpatti. **Vinicchayakathāya vattamānatā,**
dhammakammatā, dhammakammasaññitā, samānasīmāyaṃ t̥hitatā,
samānasamvāsakatā, kopetukāmatāya hatthapāsam vijahanan ti, imā-
nettha cha aṅgāni. Samanubhāsanasamuṭṭhānaṃ. Kiriyaḷkiriyaṃ.
Saññāvimokkhaṃ. Sacittakaṃ. Lokavajjaṃ. Kāyakammaṃ. Va-
cikaṃmaṃ. Akusalacittaṃ. Dukkhaveḷanan ti.

Dasamasikkhāpadaṃ.

Ekādasame “**samaggena saṅghenā**” ti samānasamvāsakena sa-
mānasīmāyaṃ t̥hitena saṅghena saddhiṃ cīvaraṃ datvā; “**yathāsan-**
thutan” ti¹ yo mittasandiṭṭhasambhattavasena santhuto tassa
tassā ti attho. **Pācittiyān** ti evaṃ saṅghena saddhiṃ sayameva senā-
sanapaññāpakādivasena sammatassa bhikkhuno cīvaraṃ datvā pacchā
khīyantassa vācāya vācāya pācittiyaṃ.

Rājagahe chabbaggiye ārabba cīvaraṃ datvā pacchā khīyana-
vatthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Dham-
makamme tikapācittiyaṃ. Cīvaraṃ t̥hapetvā aññaṃ vissajjiyaṃ
vebhaṅgiyaṃ parikkhāraṃ datvā pacchā khīyantassa dukkaṭaṃ.
Vissajjiyavebhaṅgiyā nāma t̥hapetvā pañca garubhaṅḷāni avasesā.
Rāsivasena hi pañca garubhaṅḷāni vuttāni. Tattha ārāmo ārāma-
vatthū ti² ekaṃ. Vihāro vihāravatthū ti² dutiyaṃ. Mañco piṭhaṃ
bhisibimbohanan ti tatiyaṃ. Lohakumbhi lohahāṇakaṃ lohavārako
lohakatāhaṃ vāsi pharasu kuṭhārī kuddālo nikhāḷanan ti catutthaṃ.
Valli veḷu muñjababbajaṃ tiṇapaṇṇaṃ dārubhaṅḷaṃ mattikābhaṅ-
ḷan ti pañcamaṃ. Etāni hi pañca saṅghasantakāni neva saṅghassa
na gaṇapuggalānaṃ vissajjetuṃ vā vibhajituṃ vā vaṭṭanti. Vissajji-
tavibhattānipi saṅghikāneva honti. Thāvarena pana thāvaram,
itarena ca akappiyena vā mahagghakappiyena vā itaram, saṅghassa
upakāraṃ sallakkhetvā kappiyaparivattanena parivattetuṃ vaṭṭati.
Varasenāsanādīnaṃ samrakkhanaṭthaṃ lāmakādīni vissajjetuṃ vis-
sajjetvā paribhuñjituñca vaṭṭanti. Ettha ca purimesu tīsu rāsīsu
agarubhaṅḷaṃ nāma kiñci natthi. Catutthe lohakumbhi araṇjara-
saṅḷhānaṃ lohahāṇakaṃ lohakaṭāhan ti imāni tīni antamaso pasata-
mattaṃ udakagaṇhanakānipi garubhaṅḷāni. Lohavārako pana kāla-
loha—tambaloha—kaṃsaloha—vaṭṭalohānaṃ yena kenaci kato Siha-
ladīpe pādagaṇhanako bhājetabbo. Pādo nāma Magadhanāliya

¹ Vin. santatan.

² SK. vatthun.

pañcanālimattaṃ gaṇhāti. Tato atireko garubhaṇḍaṃ. Imāni tāva paḷiyāgatāni lohabhājanāni. Pāḷiyaṃ pana na āgatānipi bhikkārapaṭiggaha-ūḷṅkadabbikaṭacchupātitaṭṭakasarakasamuggaṅgarakapal-lakadhumaṭacchu-ādīni khuddakānipi garubhaṇḍāneva. Ayapatto ayathālakam tambalohathālayan ti imāni pana bhājanīyāni. Kaṃsalohavattalohabhājanavikati saṅghikaparibhogena vā gihīvikatāni vā vaṭṭanti. Puggalikaparibhogena na vaṭṭanti. Ṭhapetvā pana taṃ bhājanavikaṭim aññasmimpi kappiyalohabhaṇḍe añjanī añjanisalākā natthudānam kaṇṇamalajaraṇī sūci khuddako pipphaliko khuddakam āraṇṭakam muddikā kuṅcīkā tālam kattarayattḥivethako bhendivā-lako yathā tathā vā ghanakatalohaṃ vippekatalohabhaṇḍaṅca sabbam bhājanīyam. Dhūmanetta—phālaka—dīparukkha—dīpaka-pallikā—olambakadīpa—itthipurisatiracchānarūpakāni pana aññāni vā bhitticchadanakavātādisu upanetabbāni. Antamaso lohakhilajam upādāya sabbāni lohabhaṇḍāni garubhaṇḍāni yeva. Attanā laddhānipi pariharitvā puggalikaparibhogena na paribhuñjitabbāni. Saṅghikaparibhogena ca gihīvikatāni vā vaṭṭanti. Tipubhaṇḍepi eseva nayo. Khīrapāsānamayāni taṭṭikasarakādīni garubhaṇḍāni yeva. Ghaṭako pana telabhājanam vā pādagaṇhanakato atireka-meva garubhaṇḍam. Suvanṇarajata-ārakūtājātiphalikabhājanāni gihīvikatānipi na vaṭṭanti. Senāsanaparibhoge pana āmāsampi anāmāsampi sabbam vaṭṭati. Vāsi-ādīsu yāya vāsiyā dantakaṭṭhacchedana-ucchutacchanamattato aññam mahākammaṃ kātum na sakkā, ayam pana bhājanīyā. Sesā yena kenaci ākārena katā garubhaṇḍā. Pharasu pana antamaso vejjānam sirāvedhako pi garubhaṇḍameva. Tathā kuṭhāri. Yā pana āvudhasaṅkhepena katā ayam anāmāsā. Kuddālo daṇḍabaddhanikhādanam vā agarubhaṇḍam nāma natthi. Sammuñjanī daṇḍakhaṇanakaṃpana-adaṇḍikaṃ phalamattameva, yam sakkā sipātikāya pakkipitvā pariharitum taṃ bhājanīyam. Sikharampi nikhādane neva saṅghītam. Yehi manussehi vihāre vāsi-ādīni dinnāni hontī, te ce ghare daḍḍhe vā vilutte vā detha no bhante upakkhare puna āharitvā demā ti vadanti, dātābbāni. Sace haranti, na vāretabbā. Anāharantāpi na codetabbā. Kammāra—rathakāra—tacchakāra—cundakāra—nalakāra—maṇikāra—pattabandhanakānam adhikaraṇī muṭṭhisandāsatulādīni sabbāni lohamaya-upakaraṇāni saṅge dinnakālato paṭṭhāya garubhaṇḍāni. Tipukoṭṭaka—suvanṇakāra—cammakāropakaraṇesu eseva nayo. Ayam pana viseso: tipukoṭṭaka-upakaraṇesu tipucchedanakasatthakam, suvanṇakāra-upakaraṇesu suvanṇacchedanakasatthakam, cammakāra-upakaraṇesu kataparikkammacammachindanakā khuddakā satthī ti imāni bhājanīyāni. Nahāpitatunnakāra-upakaraṇesu ṭhapetvā mahā-

kattariṃ mahāsaṇḍāsaṃ mahāpipphalakaṇca sabbam vaṭṭati. Itarāni garubhaṇḍāni. Valli-ādisu vettavalli-ādikā yā kāci addhabāhuppamānavalli saṅghassa dinnā vā tattha jātakā vā rakkhitagopitā garubhaṇḍam. Sā saṅghakamme ca cetiyakammeca kate sace atirekā hoti, puggalikakammepi upanetuṃ vaṭṭati. Suttamakacivākanālikerahīracammamayā vajjukā vā yottāni vā vāke ca nālikerahire ca vaṭṭetvā katā ekavaṭṭā vā saṅghasantakā garubhaṇḍā. Suttam pana anāvaṭṭetvā dinnamakacivākanālikerahīra ca bhājanīyā ca. Yehi panetāni rajjukādīni dinnāni honti, te attano karaṇīyena harantā na vāretabbā. Yo koci aṭṭhaṅgulasūcidaṇḍakamatto pi veḷu saṅghe dinno vā tattha jātako vā rakkhitagopito garubhaṇḍam. So pi saṅghakamme ca cetiyakamme ca kate atireko puggalikakamme dātuṃ vaṭṭati. Pādagaṇhanakatelanāli pana kattarayatṭhi upāhanadaṇḍako chattadaṇḍo chattasalākā ti idamettha bhājanīyabhaṇḍam daḍḍhagehā manussā gaṇhitvā gacchantā na vāretabbā. Ṭhapetvā muñjaṇca babbajaṇca avasesaṃ chadanatiṇaṃ muṭṭhippamāṇampi chadanatiṇasaṅkhepagatesu tālapaṇṇādisu yaṃ kiñci ekapaṇṇampi saṅghassa dinnam vā tattha jātakam vā bahiārāme saṅghike tiṇavattthusmiṃ jātakam vā rakkhitagopitam garubhaṇḍam. Tampi saṅghakamme ca cetiyakamme ca kate atirekam puggalike dātuṃ vaṭṭati. Daḍḍhagehā manussā gahetvā gacchantā na vāretabbā. Aṭṭhaṅgulappamāṇopi rittapotthako garubhaṇḍameva. Mattikā pakatimattikā vā hotu, pañcavaṇṇā vā suddhā vā sajjarasakuṅkuṭṭhakasilesādisu vā yaṃ kiñci dullabhaṭṭhāne ānetvā vā dinnam tattha jātakam vā rakkhitagopitam tālapakkamattam garubhaṇḍam hoti. Tampi saṅghakamme ca cetiyakamme ca kate atirekam puggalikakamme dātuṃ vaṭṭati. Hiṅgu—hiṅgula—haritāla—manosilā—añjanāni pana bhājanīyāni. Dārubhaṇḍe yo koci veḷumhi vuttappakāro dārubhaṇḍako saṅghassa dinno vā tattha jātako vā rakkhitagopito garubhaṇḍam. Api ca sabbā pi dāruveḷucammapāsāṇādivikati dārubhaṇḍena saṅgahitā. Tattha mañcapīṭhe asaṅgahitāni āsandikādīni antamaso colena vā palālehi vā paṇṇehi vā katapīṭham upādāya sabbāni āsanāni vaṅkaphalakam dīghaphalakam cīvaradhovanaphalakam ghaṭṭanaphalakam ghaṭṭanamuggaro dantakatṭhacchedanagaṇṭhikā daṇḍamuggaro nāvā ammaṇaṃ rajanadoṇi udakapacchiko dārumayo vā dantamayo vā veḷumayo vā sapādakopi apādakopi samuggo mañjūsā pādagaṇhanakato atirekappamaṇo karando udakadoṇi udakakaṭāhaṃ uluṅko kaṭacchu pānīyasāravam¹ pānīyasaṅkho ti etesu yaṃ kiñci saṅghe dinnam garubhaṇḍam. Saṅkhathālakam pana bhājanīyam.

¹ SK. pānīyasāravam.

Tathā dārumayo udakatumbo pādakaṭhalikā maṇḍalaṃ dārumayaṃ vā hotu colapaṇṇādimayaṃ vā sabbaṃ garubhaṇḍaṃ. Ādhārako pattapidhānaṃ tālavaṇṭaṃ vijānī caṅgotakaṃ pacchi yaṭṭhisammūñjanī muṭṭhisammūñjanī etesupī yaṃ kiñci khuddakaṃ vā mahantaṃ vā dāruveḷupaṇṇacammādisu yena kenaci kataṃ garubhaṇḍameva. Thambhatulā sopānaphalakādisu yaṃ kiñci dārumayaṃ vā pāsāṇamayaṃ vā gehasambhārūpagaṃ yo koci kaṭasārako yaṃ kiñci bhummatttharaṇaṃ vā yaṃ kiñci akappiyacammaṃ sabbaṃ saṅghikaṃ garubhaṇḍaṃ. Bhummatttharaṇaṃ kātuṃ vaṭṭati. Eḷakacammaṃ pana paccatttharaṇagatikaṃ hoti, tampi garubhaṇḍameva. Kappiyacammāni bhājanīyāni. Kurundiyaṃ pana sabbaṃ mañcappamānaṃ cammaṃ garubhaṇḍaṃ ti vuttaṃ. Udukkhalaṃ musalaṃ suppaṃ nisado nisadapotako pāsāṇadonī pāsāṇakaṭāhaṃ sabbaṃ kasibhaṇḍaṃ sabbaṃ cakkayuttayānaṃ garubhaṇḍameva. Mañcapīṭhānaṃ pādā ca aṭaniyo ca vāsipharasu-ādīnaṃ daṇḍāni cāti etesu yaṃ kiñci anīṭṭhitaṃ bhājanīyaṃ. Tacchitamattṭhaṃ pana garubhaṇḍaṃ hoti. Anuññātavāsiyā daṇḍo chattaṃ muṭṭhi paṇṇaṃ kattarayaṭṭhi upāhanadaṇḍako araṇisahitaṃ dhammakarako pādagaṇhanato anatirittaṃ āmalakatumbaṃ āmalakaghaṭo lābutumbaṃ lābughaṭo visānakatumban ti sabbametam bhājanīyaṃ. Tato paraṃ garubhaṇḍaṃ. Hatthidanto vā yaṃ kiñci visānaṃ vā atacchitaṃ yathā bhatameva bhājanīyaṃ. Tehi katamañcapādādisu purimasaḍiso va vinicchayo. Tacchitaniṭṭhito pi hiṅgukaraṇḍako añjanikaraṇḍako gaṇṭhikā viṭho añjani añjanisalākā udakapuñchanī ti idaṃ sabbaṃ bhājanīyameva. Mattikabhaṇḍe sabbaṃ manussānaṃ upabhogaparibhogaṃ ghaṭapīṭharādikulālabhājanaṃ pattakaṭāhaṃ aṅgārakaṭāhaṃ dhūmadānakaṃ dīparukkhako dīpakapallikā cayaniṭṭhikā chadaniṭṭhikā thūpikā ti sabbaṃ garubhaṇḍaṃ. Etesu pana vuttanayesu garubhaṇḍesu yaṃ kiñci veḷu-ādi attano atthāya gaṇhantena samakaṃ vā atirekaṃ vā phātikammaṃ katvā gahetabbaṃ. Pādagaṇhanakato anatirittappamāṇo pana ghaṭako patto thālakaṃ kañcanako kuṇḍikā ti idamettha bhājanīyaṃ. Yathā ca mattikā bhaṇḍe evaṃ lohabhaṇḍepi. Kuṇḍikā bhājanīyakoṭṭhāsameva bhājati. Iti yaṃ bhājanīyaṃ vissajjanīyampi taṃ etaṃ vissajjanīyavebhaṅgiyasaṅkhātaṃ aññaṃ parikkhāraṃ datvā khīyantassa dukkataṃ. Itaraṃ pana dātumeva na vaṭṭati. Issaratāya dento thullaccayaṃ āpajjati. Theyyacittena gaṇhanto bhaṇḍaṃ agghāpetvā kāretabbo. Yathā ca aññaṃ parikkhāraṃ datvā khīyantassa dukkataṃ. Tathā saṅghena asammatassa cīvaraṃ vā aññaṃ vā parikkhāraṃ datvā khīyantassa dukkatameva. Anupasampanne sabbattha tikadukkataṃ. Pakatīyā pana chandādivasena karontaṃ disvā

ko attho tassa dinnena, laddhāpi vinipātesatti, na sammā upanessatī ti khīyantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Upasampannatā, dhammenaladdhasammuditā, saṅghena saddhiṃ vikappanūpagacivaradānam, pacchā khīyatukāmatāya khiyanā** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkhavedanan ti.

Ekādasamasikkhāpadam.

Dvādasame sabbam tiṃsakaṇḍe pariṇāmanasikkhāpade vuttanayameva. Ayameva hi viseso:—Tattha attano pariṇāmitattā nissaggiyam. Idha puggalassa pariṇāmitattā suddhikapācittiyam ti.

Dvādasamasikkhāpadam.

Sahadhammikavaggo aṭṭhamo.

Rājavagghassa¹ paṭhame* “**khattiyassā**” ti khattiyajātikassa; “**mudhāvasittassā**” ti khattiyābhisekena muddhani abhisittassa; anikhanto rājā ito ti anikkhantarājakaṃ, tasmim **anikkhantarājake** sayanighare ti attho. Ratanam vuccati mahesi; **anībhatan ti** anikkhantam; **anībhatam** ratanam ito ti anībhataratanakaṃ, tasmim **anībhataratanake** sayanighare ti attho. **Indakhilam atikkāmeyyā** ti ettha attano āgatabhāvam ajānāpetvā sayanigharassa ummāram paṭhamam pādama atikkāmentassa dukkaṭam, dutiye pācittiyam.

Sāvattiyam āyasmantaṃ Ānandaṃ ārabba rañño anto purappavesanavattusmim paññattam. Asādhāraṇapaññatti. Tikapācittiyam. Paṭisamvidite appaṭisamviditasaññino ca vematikassa ca dukkaṭam. Paṭisamviditasaññissa, na khattiyassa vā na khattiyābhisekena abhisittassa vā ubhosu ubhinnaṃ vā aññatarasmim nikhante vā sayanigharam pavisantassa, asayanighare, ummattakādīnañca anāpatti. **Khattiyatā, abhisittatā, ubhinnaṃpi sayanigharato anikkhantatā, appaṭisamviditatā, indakhilātikkamo** ti imānettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakāṭhinasadisāni ti. Idaṃ pana kiriyākiriyaṃ.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye **ratanan** ti muttādi dasavidham; **ratanasammatan** ti yam kiñci mañussānam upabhogaparibhogam; **ajjhārāme vā** ti parikkhittassa anto parikkhepe; **aparikkhittassa** dvinnam leḍḍupātānam anto; **ajjhāvasathe** ti parikkhittassa anto parikkhepe; **aparikkhittassa** musalapatābbhantare; **ayam pan’ettha** vinicchayo:—jātarūparaṇāmettaṃ attano atthāya uggaṇhantassa vā uggaṇhāpentassa vā nissaggiyam pācitti-

¹ *Title of vagga in uddāna is ratana.*

* Vin. iv. 160.

yaṃ. Saṅghaganapuggalacetiyānavakammānaṃ atthāya dukkaṭaṃ. Avasesesu muttādiratanesu sabbesampi atthāya dukkaṭameva. Kappiyavattḥuṃ vā akappiyavattḥuṃ vā antamaso mātusantakampi bhaṇḍāgārikasīsenā paṭisāmentassa pācittiyaṃ. Tādisaṃ pana attano santakaṃ katvā paṭisāmetuṃ vaṭṭati. “Idaṃ paṭisāmethā” ti vutte pana na vaṭṭati ti paṭikkhipitabbaṃ. Sace kupitā pāetvā gacchanti paḷibodho nāma hoti, paṭisāmetabbaṃ. Vihāre kammaṃ karontā vaḍḍhakī-ādayo vā rājavallabhā vā yaṃ kiñci upakaraṇaṃ vā sayanabhaṇḍaṃ vā “paṭisāmetvā dethā” ti vadanti chandenaṃ bhayenaṃ na kātabbameva. Guttatṭhānaṃ pana dassetuṃ vaṭṭati. Ajjhārāma-ajjhāvasathesupi yādise ṭhāne bhikkhūhi vā sāmaṇerehi vā gahitaṃ bhavissati ti āsaṅkā uppajjati, tādise yeva ṭhāne uggāhetvā vā uggāhāpetvā vā saññānaṃ katvā nikkhipitabbaṃ. “Yassa bhaṇḍaṃ naṭṭhaṃ so āgacchatū” ti ca ācikkhitabbaṃ.

Atha yo āgacchati so “kīdisaṃ te bhaṇḍaṃ naṭṭhaṃ” ti pucchitabbo. Sace saññānena sampādeti dātabbaṃ. No ce “vicināhi” ti vattabbo. Tamhā avasā pakkamantenāpi patirūpānaṃ bhikkhūnaṃ hatthe tesu asati patirūpānaṃ gahapatikānaṃ hatthe nikkhipitvā pakkamitabbaṃ. Yo pana neva pakkamati na sāmikaṃ passati, tena thāvaraṃ senāsaṇaṃ vā cetiyaṃ vā pokkharāṇi vā kāretabbā. Sace diḡhassa addhuno accayena sāmiko āgacchati, taṃ dassetvā “anumodāhi” ti vattabbo. Sace nānumodati, dehi me dhanan ti codeti, samādapetvā dātabbaṃ.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabha ratanaṃ uggaṇhana-vatthusmiṃ paññattaṃ. “Aññatra ajjhārāmā vā ajjhāvasathā vā” ti ayamettha duvidhā anuppaññatti. Sādhāraṇapaññatti. Sāṇattikaṃ. Anuññātattṭhāne anādariyena uggāhetvā anikkhipantassa dukkaṭaṃ. Anuññātattṭhāne gāhetvā nikkhipantassa yaṃ hoti āmāsaṃ ratanasammatāṃ, vissāsaṃ vā tāvakālikaṃ vā uggaṇhantassa, paṃsukūlasaññāya gaṇhato, ummattakādīnaṃ anāpatti. **Ananuññātākāraṇaṃ, parasantakatā, vissāsaḡāha-paṃsukūlasaññānaṃ abhāvo, uggaḡaṇaṃ vā uggāhāpanaṃ vā** ti imānettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni saṅcarittasādisāni ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye santāṃ bhikkhuṃ anāpucchā ti idaṃ cāritte vuttanayameva. **Vikāle ti** majjhantikatikkamato paṭṭhāya anto aruṇaṃ, etasmiṃ antare vikāle; “gāmapavesanaṃ āpucchāmi” ti vā “gāmaṃ pavisaṃmi” ti vā anāpucchitvā asati tathārūpe accāyike karaṇīye parikkhittassa gāmassa parikkhepaṃ atikkamantassa aparikkhittassa upacāraṃ

atikkamantassa paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiyapāde pācittiyaṃ. Sacepi sambahulā kenaci kammena pavisanti, sabbehi aññaṃaññaṃ āpucchitabbaṃ. Tasmim̃ gāme taṃ kammaṃ na sampajjati ti aññaṃ gāmaṃ gacchantānaṃ puna āpucchana-kiccaṃ natthi. Sace pana ussāhaṃ paṭippassambhetvā vihāraṃ gacchantā antarā aññaṃ gāmaṃ pavisitukāmā honti, āpucchitabbameva. Kulaghare vā āsanāsālāya vā bhattakiccaṃ katvā telabhikkhāya vā sappi-bhikkhāya vā caritukāmena sace passe bhikkhu atthi āpucchitabbo. Asante natthi ti gantabbaṃ. Vithim̃ otarivā pana bhikkhuṃ disvāpi āpucchana-kiccaṃ natthi. Yo pana gāmamajjhena maggo hoti, sace gacchantassa telādīnaṃ atthāya carissāmi ti cittaṃ uppajjati, passe bhikkhuṃ disvā āpucchitabbaṃ. Maggā anokkamma carantassa pana āpucchana-kiccaṃ natthi. Okkamantassa vuttanayeneva pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ chabbaggiye ārabba vikāle gāmaṃ pavisanavattus-mim̃ paññattaṃ. **Santaṃ bhikkhuṃ** ti ca **anāpucchā** ti ca **tathārūpā accāyikā** ti ca imānettha tisso anuppaññattiyo. Asādhāraṇapaññatti. Anānattikaṃ. Tikapācittiyaṃ. Kāle vikālasaññino ceva vemati-kassa ca dukkaṭaṃ. Kālasaññino pana yo ca accāyike vā karaṇiye vā santaṃ vā āpucchitvā asantaṃ vā anāpucchitvā pavisati, antarāramabhikkhunūpassayatitthiyaseyyapaṭikkamanesu vā aññataraṃ gacchati, tassa gāmena maggo hoti, tena gacchato, āpadāsu ummattakādīnaṃ anāpatti. **Santaṃ bhikkhuṃ anāpucchanaṃ, anuññā-takāraṇābhāvo, vikāle gāmapavesananti** imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kaṭhinasadisānevā ti. Idaṃ pana kiriyākiriyaṃ.

Tatiasikkhāpadaṃ.

Catutthe bhedanameva bhedanakaṃ, taṃ assa atthi ti **bhedana-kam**; tasmā evarūpe sūcihare karaṇakārāpanesu dukkaṭaṃ. Paṭilābhena pana taṃ bhinditvā pācittiyaṃ desetabbaṃ.

Sakkesu sambahule bhikkhū ārabba sūcihare viññāpanavattus-mim̃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sānattikaṃ. Attanā vip-pakataṃ attanā vā parehi vā vip-pakatamhi attanā vā parehi vā pari-yosāpetvā labhantassa catukkapācittiyaṃ. Aññassatthāya karaṇakārāpanesu aññena kataṃ paṭilābhivā paribhuñjane ca dukkaṭaṃ. Gaṇṭhūke araṇike viṭhe añjanīyā añjanīsalākāya vāsijaṭe udaka-puñchaniyā ti etesu yaṃ kiñci aṭṭhi-ādīhi karontassa ummattakādīnaṃ anāpatti. **Sūciharatā, aṭṭhimayādītā, attano atthāya karaṇaṃ vā kārāpetvā vā paṭilābho** ti imānettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni sañcarittasadisāni ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame “mañcan” ti masārakādisu aññataraṃ; pīṭhampi tādisameva taṃ pana mañco viya atidīghaṃ vā āsandiko viya ca samacaturassaṃ vā na hoti. Chedanakaṃ bhedanasadisameva.

Sāvatthiyaṃ Upanandaṃ ārabha uce mañce sayanavattusmiṃ paññattaṃ. Pamānikaṃ karontassa, pamāṇātikantaṃ labhitvā chinditvā yathāpamāṇameva upari dissati evaṃ nikhanitvā vā uttānaṃ vā katvā aṭṭakaṃ¹ bandhitvā paribhuñjantassa ummattakādīnañca anāpatti. **Pamāṇātikantaṃ aṇapīṭhatā, attano atthāya karaṇaṃ vā kārāpetvā vā paṭilābho ti imānettha dve aṅgāni.** Sesam sabbam sūciharasikkhāpadasadisamevā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe tūlaṃ onaddhametthā ti **tulonaddham**; cīlimikaṃ pattharitvā tūlaṃ pakkipitvā upari cīlimikāya onaddhan ti vuttaṃ² hoti.³ Uddālanakaṃ bhedanakasadisameva.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabha tūlonaddham kārāpanavattusmiṃ paññattaṃ. Āyoge kāyabandhane aṃsavatṭake pattatthavikāya parissāvane bimbohane aññena kataṃ tūlonaddham paṭilabhitvā uddāletvā paribhuñjantassa ummattakādīnañca anāpatti. Bimbohanaṃ cettha sīsappamāṇameva vaṭṭati. Sīsappamāṇaṃ nāma yassa vitthārato tīsu koṇesu dvinnaṃ antaraṃ vidatthi caturaṅgulaṃ hoti, majjhe muṭṭhiratanaṃ dīghato diyaddharatanaṃ vā dviratanaṃ vā. **Tūlonaddham aṇapīṭhatā, attano atthāya karaṇaṃ vā kārāpetvā vā paṭilābho ti imānettha dve aṅgāni.** Sesam vuttanayeneva vedītabban ti.

Chaṭṭamasikkhāpadaṃ.

Sattame “nisīdanan” ti santhatasadisam santharitvā ekasmiṃ ante sugatavidatthippamāṇaṃ dvīsu ṭhānesu phāletvā katāhi tīhi dasāhi yuttassa parikkhārass’etaṃ nāmaṃ. Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabha appamānakāni nisīdanāni dhāraṇavattusmiṃ paññattaṃ. “Dasāvidatthī” ti ayamettha anuppaññatti. Asādhāraṇapaññatti. Pamānikaṃ vā ūnakaṃ vā karontassa, aññena kataṃ pamāṇātikantaṃ paṭilabhitvā chinditvā paribhuñjantassa, vitānādisu yaṃ kiñci karontassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Nisīdanassa pamāṇātikantatā, attano atthāya karaṇaṃ vā kārāpetvā vā paṭilābho ti imānettha dve aṅgāni.** Sesam vuttanayeneva vedītabban ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

¹ MSS. aṭṭikaṃ.

² MSS. vuttā.

³ SK. hohi.

Aṭṭhame kaṇḍupaṭicchādin ti adhonābhi-ubbhajānumaṇḍalam kaṇḍupīḷaka-assāvathullakacce hābādhānaṃ paṭicchādanatthaṃ anuññātaṃ cīvaraṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba appamāṇikāyo kaṇḍupaṭicchādikāyo dhāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sesam nisīdane vuttanayeneva veditabban ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame Sāvatthiyaṃ chabbaggiye ārabba appamāṇikāyo vassikasāṭīkāyo dhāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Sesamettha sabbaṃ nisīdanavuttanayamevā ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame Sāvatthiyaṃ āyasmantaṃ Nandaṃ ārabba sugatacīvarappamāṇacīvaradhāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Sādhāraṇapaññatti. Sesam nisīdane vuttanayamevā ti.

Dasamasikkhāpadam.

Ratanavaggo navamo.

**Iti Kaṅkhāvitaraṇiyā Pātimokkhavaṇṇanāya
Pācittiyavaṇṇanā niṭṭhitā.**

Pāṭidesanīyesu paṭhame* antaragharaṃ pavitṭhāyā ti vacanato sace tassā antarārāmādisu tthatvāpi dadamānāya hatthato sayam rathiyā vyūhasiṅghāṭakagharānaṃ aññatarasmim tthito pi gaṇhāti, doso natthi. Tassā pana rathiyādisu tthatvā dadamānāya rathiyādisu vā antarārāmādisu vā tthatvāpi yaṃ kiñci āmisam ajjhoḥaraṇatthāya gaṇhato paṭiggahaṇe dukkaṭam. Ajjhoḥāre ajjhoḥāre pāṭidesanīyaṃ. Tassa desetabbakāro “gārayhaṃ āvuso” ti ādinā nayena sikkhāpade dassito yeva.

Sāvatthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba aññātikāya bhikkhuniyā antaragharaṃ pavitṭhāya hatthato āmisam paṭiggahaṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Asādhāraṇapaññatti. Anāṇattikaṃ. Yathā cetam tathā sesāni pi. Tikapāṭidesanīyaṃ. Yāmakālikādisu paṭiggahaṇepi ajjhoḥārepi dukkaṭam. Ekatoḥpasampannāya yāvakālikepi tatheva. Nātikāya aññātikasaññivematikānampi eseva nayo. Nātikasaññino pana nātikāya vā dāpentiyā upanikkhipitvā vā dadamānāya yā antarārāmabhikkhuṇūpassayatitthiyaseyyāsu paṭikkamanesu tthatvā gāmato vā bahi nīharitvā yāmakālikādīni vā sati paccaye pari-

* Vin. iv. 176.

bhuñjā ti deti tassa, sikkhamānāsāmaṇerīnaṅca hatthato gahetvā paribhuñjantassa, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Paripuṇṇūpasampannatā, aññātikatā, antaraghare ṭhitāya hatthato sahatthā paṭiggahaṇaṃ, yāvakālikatā, ajjhoharaṇaṃ** ti imānettha paṅca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye **idha sūpan** ti ādi vosāsanākāradassanaṃ; **apasakkatatāvabhagini** ti ādi apasādetabbākāradassanaṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo:— ekenāpi bhikkhunā anapasādite ajjhoharaṇatthāya āmisaṃ gaṇhantānaṃ paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ. Ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyaṃ.

Rājagahe chabbaggiye ārabba bhikkhuniyā vosādantiyā na nivāraṇavatthusmiṃ paññattaṃ. Tikapāṭidesanīyaṃ. Ekato upasampannāya vosāsantiyā na nivārentassa dukkaṭaṃ. Tathā anupasampannāya upasampannasaññino, vematikassa ca, anupasampannasaññino ca, attano vā bhattaṃ dāpentiya, aññesaṃ vā bhattaṃ dentiya yaṃ vā na dinnāṃ taṃ dāpentiya yattha vā na dinnāṃ tattha sabbesaṃ vā samakaṃ dāpentiya sikkhamānāya vā sāmaṇerāya vā vosāsantiyā paṭiggahetvā bhuñjati tassa, pañcabhojanāni ṭhapetvā sabbattha, ummattakādīnaṅca anāpatti. **Paripuṇṇūpasampannatā, pañcabhojanatā, antaraghare anuññātappakārato aññathā vosāsanā, anivāraṇā, ajjhohāro ti,** imānettha paṅca aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kaṭhinasadisāni ti. Idaṃ pana kiriyākiriyaṃ ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye **sekhasammataṇi** ti laddhasekhasammataṅkāni; **pubbe animantito** ti gharūpacārokkamanato paṭhamataraṃ upacāraṃ anokkamante yeva animantito. Agilāno nāma yo sakkoti piṇḍāya carituṃ; pāṭidesanīyaṃ ti gharūpacāraṃ okkamitvā āmisaṃ gaṇhantassa paṭiggahaṇe tāva dukkaṭaṃ. Taṃ gahetvā yattha katthaci bhuñjantassa ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesanīyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahule bhikkhū ārabba na mattaṃ jānitvā paṭiggahaṇavatthusmiṃ paññattaṃ. “**Pubbe animantito agilāno**” ti imānettha dve anupaññattiyo. Tikapāṭidesanīyaṃ. Yāmakālikādisu paṭiggahaṇepi ajjhohārepi dukkaṭaṃ. Tathā asekkhasammate sekhasammataṅkāni ceva vematikassa ca, asekkhasammataṅkāni pana yo ca pubbe nimantito vā gilāno vā aññassa vā tesāṃ ghare paññattaṃ bhikkhaṃ gaṇhāti, yassa ca gharato nīharitvā āsanasālādisu vā bhikkhuṃ adisvā paṭhamāṃ yeva nīharitvā dvāramūle vā ṭhapitaṃ denti, tassa taṃ bhuñjantassa, niccabhattake salākabhatte

pakkhike uposathike pāṭipadike yāmakālikādīni sati paccaye paribhuñjati dinnam paribhuñjantassa, ummattakādīnañca anāpatti. **Sekhasammataṭā, pubbe animantitā, agilānatā, gharūpacārokkamanam, ṭhapetvā niccabhattakādīni aññāta-āmisam gahetvā bhuñjanan ti imānettha cattāri aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni eḷakalomasadisāni ti.

Tatīyasikkhāpadam.

Catutthe* **yāni kho pana tāni āraññakāni ti** ādi cīvaravippavāsa-sikkhāpade vuttanayeneva veditabbam. **Pubbe appaṭisaṃviditan ti** ettha yaṃ itthiyā vā purisena vā gahaṭṭhena vā pabbajitena vā āramam vā ārāmūpacāram vā pavisitvā itthannāmassa bhante kulassa khādaniyam vā bhojaniyam vā āharissāmī ti ārocitam tam pacchā yathārocitameva vā āhariyatu, tassa parivāram katvā aññam vā tehi saddhiṃ pabūtampi itthannāmakūlam paṭisaṃviditam katvā khādaniyam vā bhojaniyam vā gahetvā gacchatī ti sutvā aññāni vā kulāni tena saddhiṃ āharantu; tam sabbam paṭisaṃviditam nāma. Yaṃ pana evam anārocitañca anābhatañca tam appaṭisaṃviditam nāma. **Agilāno nāma:** yo sakkoti piṇḍāya gantum. **Pāṭidesaniyan ti** evarūpaṃ antamaso āramamaññhena gacchantehi adhikehi dinnampi ārāme vā ārāmūpacāre vā paṭiggahetvā ajjhoharantassa paṭiggahaṇe dukkaṭam. Ajjhohāre ajjhohāre pāṭidesaniyam.

Sakkesu sambahule bhikkhū ārabha ārāme core paṭivasante anārocanavatthusmiṃ paññattam. “**Agilāno ti**” ayamettha ekā anuppaññatti. Tikapāṭidesaniyam. Yāmakālikādisu āhāratthāya paṭiggahaṇepi ajjhohārepi dukkaṭameva. Tathā paṭisaṃvidite appaṭisaṃviditasaññino ceva vematikassa ca, paṭisaṃviditasaññino pana gilānassa yo ca paṭisaṃviditam katvā āhatam vā gilānāvasesakam vā bahārāme vā paṭiggahitam tattha jātakameva vā mūlaphalādiyāmakālikādisu vā yaṃ kiñci sati paccaye paribhuñjati laddham paribhuñjati tassa ummattakādīnañca anāpatti. **Yathāvutta-āraññakasenāsanatā, yāvakālikatā, anattahātikatā, agilānatā, agilānāvasesakatā, appaṭisaṃvidite ajjhārāme paṭiggahaṇam, ajjhoharaṇan ti** imānettha satta aṅgāni. Samuṭṭhānādīni kaṭṭhinasadisānevā ti. Idam pana kiriyākiriyan ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pāṭidesaniyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sekhiyesu paṭhame† **parimaṇḍalan ti** samantato maṇḍalam; **sikkhākaraṇiyā ti** evam nivāsesāmī ti ārāmeṃ antaragharepi sabbattha

* Vin. iv. 182.

† Vin. iv. 185 sq.

sikkhā kātābā. Ettha ca yasmā vattakkhandhake vuttavattānīpi tathā sikkhitabbattā sekhiyāneva honti. Tasmā parājikādisu viya paricchedo na kato. Cārittanayadassanātthañca “yo pana bhikkhu olambento nivāseyya dukkaṭaṇ ti evaṃ appātināmena avatvā “sikkhā-karaṇīyā ti” ti evaṃ sikkhāpadesu pāli āropitā. Padabhājane pana “āpatti dukkaṭassā” ti vuttattā sabbattha anādariyakaraṇe dukkaṭaṃ veditabbaṃ. Idāni “parimaṇḍalan” ti ettha nābhimaṇḍalam paṭicchādetvā jānumaṇḍalassa heṭṭhā jaṅghaṭṭhikato paṭṭhāya atṭhaṅgulamattaṃ nivāsanam otāretvā nivāsentena parimaṇḍalam nivatthaṃ nāma hoti. Evaṃ anivāsetvā anādariyena purato vā pacchato vā olambetvā nivāsentassa dukkaṭaṃ. Na kevalaṅca tasseva ye pan’aññe “tena kho pana samayena chabbaggiyā bhikkhū gihīnivatthaṃ nivāseṇti; hatthisoṇḍakaṃ macchavālakam catukaṇṇakam tālavaṇṭakam satavallikam nivāseṇti saṃvelliyaṃ nivāseṇti” ti Khandake nivāsanadosā vuttā, tathā nivāsentassāpi dukkaṭameva. Tattha hatthisoṇḍakam nāma:—nābhi mūlato hatthisoṇḍasaṅghānam olambakam katvā nivatthacolikittīnam nivāsanam viya. Macchavālakam nāma:—Ekato dasantaṃ ekato pāsantaṃ olambetvā vā nivatthaṃ. Catukaṇṇakam nāma:—upari dve heṭṭhato dve ti evaṃ cattāro kaṇṇe dassetvā nivatthaṃ. Tālavaṇṭalam nāma:—Tālavaṇṭakākāreṇa sātakaṃ olambetvā nivatthaṃ. Satavallikam nāma:—dighasātakaṃ anekakakkhattuṃ obhaṅjitvā ovaṭṭikam karontena nivatthaṃ, vāmadakkiṇapassesu vā nirantaram valliyo dassetvā nivatthaṃ. Sace pana jānuto paṭṭhāya ekā vā dve vā valliyo paññāyanti vaṭṭati. “Saṃvelliyan” ti mallakammakārādīnam viya kacchaṃ bandhitvā nivatthaṃ. Evaṃ nivāsetuṃ gilānassāpi magga-paṭipannassāpi na vaṭṭati. Yampi maggaṃ gacchantā ekam vā dve vā kaṇṇe ukkhipitvā antaravāsakassa upari laggenti, anto vā ekam kāsāvaṃ tathā nivāsetvā bahi aparaṃ nivāseṇti, sabbam na vaṭṭati. Gilāno pana anto kāsāvassa ovaṭṭikam dassetvā aparaṃ upari nivāsetuṃ labhati. Agilāneṇa dve nivāsentena sagaṇam katvā nivāsetabbāni. Iti imaṃ Khandake paṭikkhittaṅca olambakaṅca sabbam vivajjetvā vuttalakkhaṇasampannam nibbikāram parimaṇḍalam nivāsetabbam. Tathā anivāsetvā yaṃ kiñci vikāram karontassa dukkaṭaṃ, “nidānam puggalam vatthun” ti ādike pana vinicchaye suru-suru-kārakam Kosambiyam sāmisenā hatthena pānīyathālakam sasitthakam pattadhovanapaṭisaṃyuttaṅca Bhaggesu sambahule bhikkhū-ārabbha. Sesāni sabbāneva Sāvatthiyam chabbaggiye ārabbha olambetvā nivāsanādivatthusmiṃ paññattāni. Sūpodanaviññattiyam dhammadesanādisu ca gilānavasena ekā anuppaññatti. Sabbāni sādharmaṇapaññattiyo. Anāṇattikāni. Sabbesu dukkaṭamattameva.

Añño āpattibhedo natthi, vipattivicāraṇā vuttā yeva. Samuṭṭhānādīni sabbesaṃ avasāne dassayissāma. Anāpattimattaṃ pana aṅgañca sabbattha vattabbaṃ. Tayidaṃ vuccati: imasmiṃ tava sikkhāpade asaṅcicca asatiyā ajānantassa, gilānassa, āpadāsu, ummattakādīnañca anāpatti. Tattha asaṅciccā ti aparimaṇḍalaṃ nivāsessāmī ti evaṃ asaṅcicca. Atha kho parimaṇḍalaṃ yeva nivāsessāmī ti virajjhivā aparimaṇḍalaṃ nivāsentassa anāpatti. Asatiyā ti aññavilitassāpi. Tathā nivāsentassa anāpatti. “Ajānantassā” ti parimaṇḍalaṃ nivāsetuṃ ajānantassa anāpatti. Api ca nivāsana-vattaṃ uggaḥetabbaṃ. Yo pana sukkaḥaṅgho vā hoti mahāpiṇḍikamaṃso vā tassa sārūppatāya aṭṭhaṅgulādhikampi otāretvā nivāsetuṃ vaṭṭati. “Gilānassā” ti yassa jaṅghāya vā pāde vā vaṇo hoti, tassa ukkhipivā vā otāretvā vā nivāsetuṃ vaṭṭati, “āpadāsū” ti vālā vā corā vā anubandhanti, evarūpāsu āpadāsu vā anāpatti. Ummattakādayo vuttanayā eva. **Anādariyaṃ, anāpattikāraṇābhāvo, aparimaṇḍalaṃ nivāsanaṃ ti imānettha tīṇi aṅgāni.** Yathā cettha evaṃ sabbattha parimāni dve tattha tattha vuttapaṭipakkhakāraṇāñcā ti tīṇi yeva honti. Tasmā ito paraṃ tānīpi avatvā anāpattimatta-meva vakkhāmā ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye “na bhikkhave gihīpārutaṃ pārūpitabbaṃ” ti evaṃ paṭikkhittagihīpārutaṃ apārūpitvā ubhokaṇṇe samaṃ katvā pārūpanaṃ parimaṇḍalapārūpanaṃ nāma. Tattha yaṃ kiñci setapaṭapārutaṃ, paribbājakapārutaṃ, ekasātakapārutaṃ, surāsoṇḍapārutaṃ, antepurikāpārutaṃ, mahājeṭṭhakapārutaṃ, kuṭipavesakapārutaṃ, brāhmaṇapārutaṃ, pālikārapārutaṃ ti, evamādi parimaṇḍalalakkaḥato aññathāpārutaṃ sabbametam gihīpārutaṃ nāma. Tasmā yathā setapaṭā addhapālakanigaṇṭhā pārūpanti, yathā ca ekacce paribbājakā uraṃ vivarivā dvīsu aṃsakūṭesu pārūpanaṃ ṭhapenti. Yathā ca ekasātakā manussā nivatthasātakassa ekena antena piṭṭhim pārūpitvā ubhokaṇṇe ubhosu aṃsakūṭesu ṭhapenti. Yathā ca surāsoṇḍādayo sātakena gīvaṃ parikkhipantā ubho-ante ure vā olambenti, piṭṭhiyaṃ vā khipanti, yathā ca antepurikāyo akkhitārakamattaṃ dassetvā oḅuṇṭhikaṃ pārūpanti, yathā ca mahājeṭṭhā dīghasātakam nivāsetvā tasseva ekenantena sakalasarīraṃ pārūpanti, yathā ca kassakā khettakuṭiṃ pavisantā sātakaṃ parivethetvā upakacchake pakkhipivā tasseva ekenantena sarīraṃ pārūpanti, yathā ca brāhmaṇā ubhinnaṃ upakacchakānaṃ antarena sātakaṃ pavesetvā aṃsakūṭesu pakkhipanti, yathā ca pālikārako bhikkhu ekasapārūpanena pārutaṃ vāmabāhuṃ vivarivā cīvaraṃ aṃsakūṭe aropeti, evaṃ

apārupitvā sabbepi ete aññe ca evarūpe pārupanadose vivajjetvā nibbikāraṃ parimaṇḍalaṃ pārupitabbaṃ. Tathā apārupitvā ārāme vā antaraghare vā anādarena yaṃ kiñci vikāraṃ karontassa dukkaṭaṃ. Anāpatti purimasadisā va.

Yathā cettha evaṃ sabbattha. Yattha pana viseso bhavissati tattha vakkhāmā ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye **supaṭicchanno ti** sutṭhupaṭicchanno; gaṅṭhikaṃ paṭimuñcitvā anuvātantena gīvaṃ paṭicchādetvā ubhokaṇṇe samaṃ katvā paṭi-saṃharitvā yāva maṇibandhaṃ paṭicchādetvā antaraghare gamissā-mī ti attho. Tathā akatvā pana jattum vā uraṃ vā vivarivā gacchan-tassa dukkaṭaṃ.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe galavaṭakato paṭṭhāya sīsaṃ maṇibandhato paṭṭhāya hatthe piṇḍikamaṃsato paṭṭhāya pāde vivarivā sesaṃ chādetvā nisinno supaṭicchanno nāma hoti. Ettha pana vāsūpagatassa anā-patti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame **susaṃvuto ti** hatthaṃ vā pādaṃ vā akiḷāpento sucinito ti attho. **Chaṭṭhepi** eseva nayo.

Sattame **okkhittacakkhū ti** heṭṭhā khittacakkhū hutvā pūrato yuga-mattaṃ bhūmibhāgaṃ pekkhamāno, ekasmiṃ pana ṭhāne ṭhatvā hatthi-assādi-parissayābhāvaṃ oloketum vaṭṭati. Aṭṭhamepi eseva nayo.

Navame **ukkhittakāyā ti** ukkhepena, itthambhūtalakkhaṇe karaṇavacanaṃ; ekato vā ubhato vā ukkhittacīvaro hutvā ti attho. Anto indakhīlato paṭṭhāya na evaṃ gantabbaṃ.

Dasame nisinnakāle dhammakarakaṃ nīharantenapi cīvaraṃ anuk-hipitvā va nīharitabbo. Vāsūpagatassa pana anāpatti.

Ekādasame **ujjagghikāyā ti** mahāhasitaṃ hasanto ti attho. Idhāpi hi itthambhūtalakkhaṇe yeva karaṇavacanaṃ. Dvādasamepi ese-va nayo. Ubhayattha hasanīyasmim vatthusmim mihitamattaṃ ka-rontassa anāpatti. Terasame **appasaddo ti** na uccāsaddo mahāsaddo hutvā; cuddasamepi eseva nayo. Ayampanettha appasaddatāparic-chedo:—sace hi dvādasahatthe gehe ādimhi saṅghatthero majjhe

dutiyatthero ante tatiyatthero ti evaṃ nisinnesu yaṃ saṅghatthero dutiyattherena saddhiṃ manteti dutiyatthero tassa saddaṅca suṇāti, **kathaṅca** vavatthāpeti, tatiyatthero pana saddameva suṇāti, kathaṃ na vavatthāpeti, ettāvataṃ appasaddo hoti. Sace pana tatiyatthero kathaṅca vavatthāpeti, mahāsaddo nāma hoti. Ito paresu chasu **kāyappacālakan** ti kāyaṃ cāletvā cāletvā; esa nayo sabbattha. Tasmā kāyādāni paggaḥetvā niccalāni ujūni ṭhapetvā gantabbaṅceva nisīditabbaṅca. Nisīdanapaṭisaṃyuttesu tīsu vāsūpagatassa anāpatti.

Ekavīsadvāvisesu **khambhakato** ti kaṭiyaṃ hatthaṃ ṭhapetvā katakhambho.

Tevīsacatuvisesu **ogunṭhito** ti sasīsaṃ pāruto.

Pañcavīse **ukkuṭikā** vuccati paṇhiyo ukkhipitvā aggapāde vā ukkhipitvā paṇhiyeva bhūmiyaṃ plusantassa gamaṇaṃ. Karaṇa-vacanaṃ paṇ'etthāpi vuttalakkhanaṃeva.

Chabbīse pana **na pallatthikāyā** ti hatthapallatthikāyā vā dussa-pallatthikāyā vā na nisīditabbaṃ, anādarena nisīdantassa dukkaṭaṃ. Vāsūpagatassa pana idhāpi purimesu ca dvāvīsacatuvisesu¹ dvīsu anāpatti.

Chabbīsati sāruppā niṭṭhitā.

Bhojanapaṭisaṃyuttesu paṭhame* **sakkaccan** ti satīṃ upatṭhapetvā.

Dutiye patte saṅṅā pattasaṅṅā, sā assa atthī ti **pattasaṅṅī**; attano bhājane upanibaddhasaṅṅo hutvā ti attho.

Tatiye **samasūpako** nāma:—yattha muggamāsehi vā kulatthādīhi vā kato hatthahāriyo sūpo bhattassa catubhāgappamaṇo hoti, tato hi adhikaṃ gaṇhantassa dukkaṭaṃ. Ṭhapetvā pana sūpaṃ avasesā sabbāpi sūpeyyavyañjanavikati rasaraso nāma hoti. Tasmīṃ rasarase ṇātakānaṃ vā pavāritānaṃ vā añṅass'atthāya attano dhanena vā idha anāpatti.

Catutthe **amatittikan** ti sampuṇṇaṃ sambharitaṃ adhiṭṭhānūpagapattassa anto mukhavatṭilekhaṃ anatikkametvā racitaṃ; **piṇḍa-pātan** ti yaṃ kiñci yāvakālikaṃ, anadiṭṭhānūpage pana yāvakālikaṃ yāmakālikādāni ca yattha katthaci thūpikatānīpi vaṭṭanti. Yampana dvīsu pattesu gahetvā ekaṃ pūretvā vihāraṃ āharati yaṃ vā pakkhipamānaṃ pūva-ucchukhaṇḍaphalāphalādi heṭṭhā orohati, takkola-vaṭaṃsakādayo vā upari ṭhapetvā diyyanti, yaṅca paṇṇe vā thālake vā pakkhipitvā pattamatthake ṭhapitaṃ hoti, taṃ na thūpikataṃ nāma. Tasmā taṃ sabbāṃ vaṭṭati. Idha pana gilānassāpi anāpatti natthi. Tasmā tenāpi amatittiko yeva gahetabbo. Sabbampi

¹ SK. bāvīsacatuvisesu.

* Vin. iv. 190 sq.

paṭiggahetumeva na vaṭṭati. Paṭiggahitaṃ pana supaṭiggahitaṃ bhuñjituṃ vaṭṭati. Pañcamachatṭhāni vuttanayāneva.

Sattame **sapadānan ti** tattha tattha odhiṃ akatvā anupaṭipāṭiyā, yo pana aññesaṃ vā dento aññabhājane vā ākiranto tato tato omasati, tassa uttaribhaṅgañca uppaṭipāṭiyā gaṇhantassāpi idha anāpatti.

Aṭṭhamaṃ vuttanayameva. Navame **thūpato ti** matthakato vemajjhato ti attho; yo pana parittake sese ekato saṅkaḍḍhitvā omadditvā bhuñjati, tassāpi anāpatti.

Dasame yassa bhattasāmikā māghātasamayādisu byañjanaṃ paṭicchādetvā denti. Yo pi na bhiyyokamyatāya paṭicchādeti tesam anāpatti. Gilānassa pana anāgatattā āpatti ceva.

Ekādasame nātakānaṃ vā pavāritānaṃ vā aññass'atthāya attano dhanenā ti idaṃ anāpattiyam adhikaṃ. Dvādasame ujjhāne saññā ujjhānasaññā, sā assa atthī ti ujjhānasaññī, idhāpi gilāno na muccati. "Dassāmīti vā dāpessāmī" ti vā olokentassa pana na ujjhānasaññissa ca anāpatti. Terasame **nātimahantañ ti** mayūraṇḍaṃ atimahantaṃ, kukkuṭaṇḍaṃ atikhuddakaṃ tesam vemajjhappamaṇaṃ. Mūlakhādanīyādibhede pana sabbakhajjake phalāphale ca anāpatti.

Cuddasame **parimaṇḍalan ti** adīghaṃ; idha pana khajjakaphalāphalehi saddhiṃ uttaribhaṅgepi anāpatti.

Pañnarase **anāhate ti** anāharite mukhadhvāraṃ asampatteti attho.

Soḷase **sabbaṃ hatthan ti** sakalaṃ hatthaṃ.

Sattarase **sakabalenā ti** ettha yattakena vacanaṃ aparipunṇaṃ hoti tattake sati kathentassa āpatti. Yo pana dhammaṃ kathento haritākādīni mukhe pakkipitvā katheti, yattakena vacanaṃ apuripunṇaṃ na hoti, tattake sati vaṭṭati.

Aṭṭhārase **piṇḍukkhepakan ti** piṇḍaṃ ukkipitvā ukkipitvā; idhāpi khajjakaphalāphalesu anāpatti.

Ekūnavise **kabalāvacchedakan ti** kabalaṃ avacchinditvā avacchinditvā; idha khajjakaphalāphalehi saddhiṃ uttaribhaṅgepi anāpatti.

Vīse **avagaṇḍakārakan ti** makkāṭo viya gaṇḍe katvā katvā; idha phalāphalamatte anāpatti.

Ekavīse **hatthaniddhunakan ti**. Hatthaṃ niddhunitvā niddhunitvā; anāpattiyam panettha kacavaraṃ chaḍḍento hatthaṃ niddhunāti ti idaṃ adhikaṃ.

Dvāvīse **sitthāvakarakan ti** sitthāni avakiritvā avakiritvā; idhāpi kacavaraṃ chaḍḍento sitthaṃ chaḍḍeti ti idaṃ anāpattiyam adhikaṃ.

Tevīse **jivhānicchārakan ti** jivhaṃ nicchāretvā nicchāretvā; catuvīse **capucapukārakan ti** "capu" ti evaṃ saddaṃ katvā katvā; pañcavīsepi eseva nayo.

Chabbīse **hatthanillekakan ti** hatthaṃ nillehitvā nillehitvā; bhuñjan-

tenapi hi aṅgulimattampi nillehituṃ na vaṭṭati. Ghanayāgu phānitapāyāsādike pana aṅgulihi gahetvā aṅguliyo mukhe pavesetvā bhūñjituṃ vaṭṭati. Sattavīsa aṭṭhāvīsesupi eseva nayo tasmā ekaṅguliyāpi patto, na nillehitabbo. Eka oṭṭhopi jivhāya na nillehitabbo. Oṭṭhamamsehi evañca pana gahetvā anto pavesetuṃ vaṭṭati.

Ekūnatimse na sāmisenā ti etaṃ paṭikkūlavasena pana paṭikkhittam. Tasmā saṅghikampi puggalikampi gihisantakampi attano santakampi saṅkhopi sarāvakampi thālakampi na gahetabbameva.

Gaṇhantassa dukkaṭam. Sace pana hatthassa ekadeso āmisamakkhito na hoti, tena padesena gahetuṃ vaṭṭati. Idha dhovissāmi ti vā dhovāpessāmi ti vā paṭigaṇhāti ti idaṃ anāpattiyam adhikam.

Timse uddharitvā vā bhinditvā vā paṭiggahetvā vā niharitvā vā chaḍḍeti ti idaṃ anāpattiyam adhikam. Tattha uddharitvā ti sitthāni udakato uddharitvā ekasmiṃ thāne rāsiṃ katvā udakam chaḍḍeti, bhinditvā vā ti bhinditvā udakagaṭṭikāni katvā chaḍḍeti, paṭiggahetvā ti paṭiggahena paṭicchantānam paṭiggahe chaḍḍeti, niharitvā ti bahi niharitvā chaḍḍeti, evaṃ chaḍḍentassa anāpatti.

Bhojanapaṭisaṃyuttāni timsati niṭṭhitāni.

Dhammadesanapaṭisaṃyuttesu paṭhame* yaṃ kiñci chattam paṇimhi assā ti **chattapāṇi**. So taṃ chattam yattha katthaci sarirāvayave ṭhapetvā pi yāva hatthena na muñcati, tāv'assa dhammam desetuṃ na vaṭṭati. Sace pan'assa añño chattam dhāreti, passe vā ṭhapitam hoti hatthato apagatamatte chattapāṇi nāma na hoti. Tassa desetuṃ vaṭṭati. Dhammaparicchedo cettha padaso dhamme vuttanayeneva veditabbo.

Dutiye daṇḍo nāmettha majjhimassa purisassa catuhatthappamāṇo; daṇḍapāṇibhāvo pan'assa chattapāṇimhi vuttanayeneva veditabbo. Tatiyepi eseva nayo. Asim sannayhitvā ṭhito¹ pi satthapāṇisaṅkham na gacchati.

Catutthe sabbāpi dhanuvikati saddhim saravikatiyā āvudhan ti veditabbā. Tasmā saddhim vā sarena dhanuṃ gahetvā suddhadhanuṃ vā suddhasaram vā sajjiyadhanuṃ vā nijjiyadhanuṃ vā gahetvā ṭhitassa vā nisinnassa vā dhammam desetuṃ na vaṭṭati. Sace pan'assa dhanuṃ khandhepi paṭimukkaṃ hoti, yāva na gaṇhāti tāva vaṭṭati. Pañcame **pādukārūhassā** ti chattadaṇḍake aṅgulantarikaṃ appavesetvā kevalam akkantassa vā pavesetvā thānavasena paṭimukkassa vā. Chaṭṭhepi eseva nayo. Idha pana yvāyam² paṇhikabadham omuñcitvā thānavasena omukko ti vuccati, tassapi na vaṭṭati.

* Vin. iv. 199 sq.

¹ SK. sannayahitvā.

² SK. svāyam.

Sattame sacepi dvīhi janehi hatthasaṅghātena gahito sātaka vā ṭhapetvā vamsena vuyhati, ayutte vā vayhādike yāne visaṅkharitvā vā ṭhapite cakkamattepi nisinno hoti, yāna gato tveva saṅkhaṃ gacchati. Sace pana dvepi ekayāne nisinnā honti, vaṭṭati. Visuṃ nisinnesupi uce yāne nisinnena nīce yāne nisinnassa desetuṃ vaṭṭati. Samappamāṇepi vaṭṭati. Tathā purime nisinnena pacchime nisinnassa pacchime pana uccatarepi nisinnena desetuṃ na vaṭṭati.

Aṭṭhame **sayanagatassā** ti antamaso kaṭasārakepi pakatibhūmiyampi nipannassa ucepi mañce vā piṭhe vā bhūmippadese vā ṭhitena nisinnena vā desetuṃ na vaṭṭati. Sayanagatena pana sayanagatassa uccatare vā sampamāṇe vā nipannena desetuṃ vaṭṭati. Nipannena pana ṭhitassa vā nipannassa vā nisinnena ca ṭhitassa vā nisinnassa vā ṭhitena ca ṭhitasseva ca vaṭṭati.

Navame hatthapallatthikādisu yāya kāyaci nisinnassa desetuṃ na vaṭṭati.

Dasame **veṭṭhisāsissā** ti dussaveṭṭhanena vā moli-ādinā vā yathā kesanto na dissati, evaṃ veṭṭhisāsissa. Tenevassa anāpattiyaṃ kesantaṃ vivarāpetvā desetī ti vuttaṃ.

Ekādasame **ogunṭhisāsissā** ti sasisaṃ pārutassa. Anāpattiyaṃ panettha sīsaṃ vivarāpetvā desetī ti adhikaṃ.

Dvādasame **chamāya nisinnenā** ti bhūmiyaṃ nisinnena. **Asane** ti antamaso vatthampi tiṇānipi santharivā nisinnassa.

Terase **uce āsane** ti antamaso bhūmippadesepi unnate anantare nisinnassa.

Cuddase **na ṭhitena nisinnassā** ti sacepi ther'upaṭṭhānaṃ gantvā ṭhitaṃ daharaṃ āsane nisinno, mahāthero pañhaṃ pucchati, na kathetabbaṃ. Gāravena pana theram uṭṭahitvā pucchathā ti vattuṃ na sakkā. Tasmā passe ṭhitabhikkhussa kathemī ti kathetuṃ vaṭṭati.

Pañnarase sace pūrato gacchanto pañhaṃ pucchati, tassa akathetvā pacchimassa bhikkhuno kathemī ti kathetabbaṃ.

Saddhiṃ uggahitadhammaṃ pana sajjhāyituṃ samadhūrena vā gacchantassa kathetuṃ vaṭṭati.

Soḷase **na uppathenā** ti ettha sace dvepi sakataṃ maggasmim ekeka-cakkapathena uppathena vā samadhūraṃ gacchanti, vaṭṭati.

Sattarase **asañciccā** ti anāpattiyaṃ sace paṭicchannaṭṭhānaṃ gacchantassa sahasā uccāro vā passāvo vā nikkhamati asañcicca kato nāma hoti.

Aṭṭhārase yampi jīvamānarukkassa mūlaṃ paṭhaviyaṃ dissamānaṃ gacchati; sākā vā bhūmilaggā gacchati; sabbam haritasāṅkhā-tameva khandhe nisīditvā pana appaharitaṭṭhāne pātetuṃ vaṭṭati. Sace appaharitaṭṭhānaṃ olokentasseva sahasā nikkhamati, gilānaṭṭhā-

ne ṭhito hoti. Appaharite kato haritaṃ ottharati ti idamettha anāpattiyaṃ adhikaṃ. Tattha sacepi appaharitaṃ alabhantena tiṇḍūpakaṃ vā palālaṇḍūpakaṃ vā ṭhapetvā kato pacchā haritaṃ ottharati vaṭṭati yeva. Khelena cettha siṅghānikāpi saṅgahitā va. Ekūnavise **na udate** ti etaṃ paribhoga-udakameva sandhāya vuttaṃ. Vaccakuṭṭisamuddhādi-udakesu pana aparibhogesu anāpatti. Deve vassante samantato udakoghe jāte anudakaṭṭhānaṃ alabhantena udate kātuṃ vaṭṭati. Idhāpi thale kato udakaṃ ottharati ti idaṃ anāpattiyaṃ adhikaṃ. Sesam sabbasikkhāpadesu uttānameva.

Samuṭṭhānādini dīpanatthāya panettha idaṃ pakinnakaṃ. Ujjagghika-uccāsaddapaṭisaṃyuttāni cattāri sakabalena mukhena byāharaṇaṃ ekaṃ chamānicāsanaṭṭhita-pacchato-gamana-uppathagamana-paṭisaṃyuttāni pañcā ti imāni dasa sikkhāpadāni samanubhāsana-samuṭṭhānāni. Ekekamettha kiriyā. Saññāvimokkhaṃ. Sacittakaṃ. Lokavajjaṃ. Kāyakammaṃ. Akusalacittaṃ. Dukkavedanaṃ ti.

Sūpodanaviññattisikkhāpadaṃ theyyasatthasamuṭṭhānaṃ. Kiriyā saññāvimokkhaṃ. Sacittakaṃ. Lokavajjaṃ. Kāyakammaṃ. Vacikammaṃ. Akusalacittaṃ. Dukkavedanaṃ ti.

Chattapāṇidaṇḍapāṇisatthapāṇi-āvudhapāṇi pādukupāhanayāna sayanapallatthikavethita-ogunṭhitakāni ekādasa dhammadesanasamuṭṭhānāni. Kiriyākiriyaṇi. Saññāvimokkhāni. Sacittakāni. Lokavajjāni. Vacikammāni. Akusalacittāni. Dukkavedanāni ti. Sesāni tepaṇṇāsapaṭhamapārājikasadisasamuṭṭhānādibhedānīti.

Sekhiyā-vaṇṇanā niṭṭhitā.

Adhikaraṇasamathesu* **sattā** ti tesam gaṇanaparichedo; adhikaraṇāni samenti vūpasamenti ti **adhikaraṇasamathā**. **Uddesam āgacchan** ti ti āpattādhikaraṇasaṅkhātāsu avasesādhikaraṇatayapaccayaṃ ca āpattisu parisuddhabhāvapucchanattham uddisitabbataṃ āgacchanti. **Uppannuppannanan** ti uppannānaṃ uppannānaṃ; adhikaraṇānaṃ ti vivādādhikaraṇaṃ anuvādādhikaraṇaṃ āpattādhikaraṇaṃ kiccādhikaraṇaṃ ti imesaṃ catunnaṃ adhikaraṇānaṃ; **samathāya upasamāyā** ti samathatthañceva vūpasamanatthañca. **Sammukhāvinayo dātabbo . . . pe . . . tiṇavattārako** ti ime satta samathā sampādetabbā. Tatrāyaṃ vinicchayanayo:—Adhikaraṇesu tāva dhammo ti vā adhammo ti vā aṭṭhārasahi vatthūhi vivadantānaṃ bhikkhūnaṃ yo vivādo idaṃ vivādadhikaraṇaṃ nāma.

Silavipattiyā vā ācāraditṭhi-ājīvavipattiyā vā anuvadantānaṃ yo anuvādo upavādanāceva codanā ca idaṃ anuvādādhikaraṇaṃ nāma. Mātikāya āgatā pañca vibhaṅge dve ti sattapi āpattikkhandhā āpattā-

dhikaraṇaṃ nāma. Yaṃ saṅghassa apalokanādināṃ catunnaṃ kam-
mānaṃ karaṇaṃ idaṃ kiccādhikaraṇaṃ nāma.

Tattha vivādādhikaraṇaṃ dvīhi samatthehi sammati: sammukhā-
vinayena ca yebhuyyasikāya ca. Sammukhāvinayeneva sammamā-
naṃ yasmiṃ vihāre uppannaṃ tasmīṃ yeva vā aññattha vūpasame-
tuṃ gacchantānaṃ antarāmagge vā yattha gantvā saṅghassa niyyā-
tenti, taṃ tattha saṅghena vā vūpasametūṃ asakkonte tattheva
ubbāhikāya sammata-puggalehi vā vinicchitaṃ sammati. Evaṃ
sammamāne ca pana tasmīṃ yā saṅghasammukhatā dhammasammu-
khatā vinayasammukhatā puggalasammukhatā ayaṃ sammukhāvi-
nayo nāma. Tassa ca kārakasaṅghassa saṅghasāmaggivasena sam-
mukhībhāvo saṅghasammukhatā. Sametabbassa vatthuno bhuttā
dhammasammukhatā. Yathā taṃ sametabbaṃ, tathevassa sama-
naṃ vinayasammukhatā. Yo ca vivadati, yena ca vivadati tesāṃ
ubhinnaṃ attapaccatthikānaṃ sammukhībhāvo puggalasammukhatā.
Ubbāhikāya vūpasame panettha saṅghassa sammukhatā parihāyati.
Evaṃ tāva sammukhāvinayeneva sammati. Sace paṇ'evampi na
sammati atha naṃ ubbāhikāya sammata bhikkhū na mayaṃ sakkoma
vūpasametun ti saṅghasseva niyyātenti, tato saṅgho pañcaṅgasa-
mannāgataṃ bhikkhuṃ salākagāhāpakāṃ sammantitvā tena gūlha-
kavivatakasakannaṃjappakesu tisu salākagāhesu aññataravasena salā-
kaṃ gāhetvā sannipatitaparīsāya dhammavādināṃ yebhuyyatāya
yathā te dhammavādino vadanti, evaṃ vūpasantaṃ adhikaraṇaṃ,
sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca vūpasantaṃ hoti. Tattha
sammukhāvinayo vuttanayo eva. Yaṃ pana yebhuyyasikā kam-
massa karaṇaṃ ayaṃ yebhuyyasikā nāma. Evaṃ vivādādhikara-
ṇaṃ dvīhi samatthehi sammati.

Anuvādādhikaraṇaṃ catuhi samatthehi sammati sammukhāvina-
yena ca sativinayenaca amūlḥavinayena ca tassapāpiyyasikāya ca.
Sammukhā vinayeneva sammamānaṃ yo ca anuvadati, yañca anu-
vadati, tesāṃ vacanaṃ sutvā sace kāci āpatti natthi, ubho khamā-
petvā sace atthi, ayaṃ nāmettha āpatti ti evaṃ vinicchitaṃ vūpasam-
mati. Tattha sammukhāvinayalakkhaṇaṃ vuttanayameva. Yadā
pana khīṇāsavassa bhikkhuno amūlikāya silavipattiyā anuddhamṣi-
tassa sativinayaṃ yācamānassa saṅgho ñatticatutthena kammena
sativinayaṃ deti, tadā sammukhāvinayena ca sativinayena ca vū-
pasantaṃ hoti dinne pana sativinaye puna tasmīṃ puggale kassaci
anuvādo na rūhati. Yadā ummattako bhikkhu ummādasena kate
assāmaṇake ajjhācāre “sāratā yasmā evarūpaṃ āpattin” ti bhikkhū
hi codiyamāno ummattakena. “Me āvuso etaṃ kataṃ nāhaṃ taṃ
sarāmi” ti bhaṇantopi bhikkhūhi codiyamāno vā puna acodanattāya

amūḷhavinayaṃ yācati, saṅgho cassa ñatticatutthena kammena amūḷhavinayaṃ deti, tadā sammukhāvinayena ca amūḷhavinayena ca vūpasantaṃ hoti. Dinne pana amūḷhavinaye puna tasmim̐ puggale kassaci tappaccayā anuvādo na rūhati. Yadā pana pārājikena vā pārājikasānantena vā codiyamānassa aññenaññam̐ paṭicarato pāpussanattā pāpiyyassa puggalassa sacāyaṃ acchinnamūlo bhavissati sammā vattitvā osaraṇam̐ labhissati sace chinnamūlo ayamevassa nāsanā bhavissatī ti maññamāno saṅgho ñatticatutthena kammena tassa pāpiyyasikam̐ kammaṃ karoti, tadā sammukhāvinayena ca tassa pāpiyyasikāya ca vūpasantaṃ hotī ti evaṃ anuvādhādikaraṇam̐ catuhi samathehi sammati.

Āpattādhikaraṇam̐ tīhi samathehi sammati: sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca tiṇavatthārakena ca. Tassa sammukhāvinayeneva vūpasamo natthi. Yadā pana ekassa vā bhikkhuno nissaggiyavaṇṇanāyaṃ vuttanayena saṅghagaṇamajjhesu vā bhikkhu lahukaṃ āpattiṃ deseti, tadā āpattādhikaraṇam̐ sammukhāvinayena ca paṭiññātakaraṇena ca vūpasammati. Tattha sammukhāvinaye tāva:—yo ca deseti, yassa ca deseti, tesam̐ sammukhībhāvo puggala-sammukhatā. Sesam̐ vuttanayameva. Puggalassa ca gaṇassa ca desanākāle saṅghasammukhatā parihāyati. Yaṃ panettha “ahaṃ bhante itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno” ti ca “āma passāmī” ti ca paṭiññāya “āyatiṃ saṃvareyyāsī” ti karaṇam̐ paṭiññāya “āyatiṃ saṃvareyyāsī” ti karaṇam̐ paṭiññātakaraṇam̐ nāma. Saṅghādisese parivāsādiyaṇā paṭiññāya parivāsādinam̐ dānam̐ paṭiññātakaraṇam̐ nāma. Dve pakkhajātā pana bhaṇḍanakārakā bhikkhū bahum̐ assāmaṇakam̐ ajjhācaritvā puna lajjidhamme uppanne “sace mayam̐ imāhi āpattihi aññamaññam̐ kāressāma siyāpi taṃ adhikaraṇam̐ kakkhalattāya vālattāya saṃvatteyyā” ti aññamaññam̐ āpattiyā kārāpane dosam̐ disvā yadā tiṇavatthārakammaṃ karonti, tadā āpattādhikaraṇam̐ sammukhāvinayena ca tiṇavatthārakena ca sammati. Tatra hi yattakā hatthapāsūpagatā na me taṃ khamatī ti evaṃ diṭṭhāvikkammaṃ akatvā niddampi okkantā honti, sabbesam̐ t̐hapetvā thullavajjam̐ ca gihīpaṭisaṃyuttam̐ sabbāpattiyo vuṭṭhahanti. Evaṃ āpattādhikaraṇam̐ tīhi samathehi sammati.

Kicchādhikaraṇam̐ ekena samathena sammati sammukhāvinayeneva. Iti imāni cattāri adhikaraṇāni yathānurūpaṃ imehi sattahi samathehi sammanti. Tena vuttam̐:—“uppannuppannānam̐ adhikaraṇānam̐ samathāya vūpasamāya sammukhāvinayo dātabbo . . . pe . . . tiṇavatthārako” ti ayamettha vinicchayanayo. Vitthāro pana samathakkhandhake āgato yeva. Vinicchayopi’ssa Samantapāsādikāyaṃ vutto. **Tatthāyasmante pucchāmi kacci’ttha parisuddhā**

ti tesu sattasu adhikaraṇasamathesu kaccittha parisuddhā, natthi vo kiñci samathehi vūpasametabban ti pucchāmi etena sabbāpattihi parisuddhabhāvo pucchito hoti. **Uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānaṃ** ti ādi nigamanavacanaṃ; tattha **ettakaṃ** ti ettakaṃ sikkhāpadaṃ; **suttāgataṃ** ti sutte Pātimokkhe āgataṃ; **suttapariyāpannaṃ** ti tattheva antogadhaṃ; **anvaddhamāsaṃ uddesaṃ āgacchanti** ti addhamāse addhamāse uposathavasena uddisitabbaṃ āgacchati; **samaggehi** ti kāyasāmaggivasena samaggehi; **sammodamānehi** ti cittasāmaggivasena ekajjhāsayatāya suṭṭhu modamānehi; **avivādamānehi** ti aṭṭhārasasu vivādavatthusu aññataravaseṇāpi avivādamānehi; **sikkhitabbaṃ** ti taṃ taṃ sikkhāpadaṃ avitikkamantehi adhisīlasikkhā sampādetabbā ti. Antarantarā pana yaṃ na vuttaṃ taṃ sabbaṃ purime purime sikkhāpade vuttattā ceva uttānatthattā cā ti.

**Kaṅkhāvitaraṇīyā Pātimokkhavaṇṇanāya
Bhikkhupātimokkhavaṇṇanā niṭṭhitā.**

Part II. BHIKKHUNĪPĀTIMOKKHAVANNAṆĀ

Bhikkhuṇiṃ hitatthāya Pātimokkhaṃ pakāsayī:¹ yan nātho tassa² dāne so sampatto vaṇṇanākkamo. Tattha **suṇātu me*** ti ādināṃ Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāya vuttanāyena³ eva attho vedittabbo. **Kevalaṃ hi bhante ayye³** ti ādi-vasena tasmim ca idha ca abhilāpamattam eva⁴ liṅgabhedā[mattam eva]⁵ viseso. Yasmā ca bhikkhuṇiyā sikkhāpaccakkhānaṃ⁶ nāma natthi tasmā bhikkhuṇiṃ sikkhāsājivasamāpannā sikkhāṃ apaccakkhāya dubbalyaṃ anāvikatvā ti avatvā,† yā pana bhikkhuṇī chandaso methunaṃ dhammaṃ paṭiseveyyā ti vuttam. Tattha **chandaso** ti methunārāgapāṭisaṃyuttena chandena c'eva ruciyā ca, chande pana asati balakkārena padhaṃsitāya anāpatti. Tasmā yā⁷ paripuṇṇa-upasampadā bhikkhuṇī manussāmanussatiracchānājatīsu purisa-ubhatobyañjanaka-panḍakānaṃ yassa kassaci sajjivassa vā nijjivassa vā santhatassa vā asanthatassa vā akkhayitassa⁸ vā yebhuyyena akkhayitassa⁸ vā aṅgajātassa attano vaccamaḅga-mukhamagga-passāvamaggesu tīsu yattha katthaci santhate vā asanthate vā pakativātena asamphuṭṭhe allokāse antamaso tilaphalamattam pi padesaṃ chandaso paveseti parena vā pavesana-paviṭṭhatṭhiti-uddharaṇesu yaṃ kiñci sādīyati ayaṃ pārājikā hoti. Sesam ettha itoparesu ca sādharmaṇa-sikkhāpadesu vuttanāyānusārena⁹ eva vedittabbaṃ. Asādharmaṇesu pana catunnaṃ tāva pārājikānaṃ† paṭhameṣ avassutā ti kāyasamaṅgagāgena tintā kilinnā ti attho. Dutiyapade pi es'eva nayo. **Purisapuggalassa** ti kāyasamaṅgagāṃ samāpajjituṃ viññussa manussajātikassa purisaṅkhātassa puggalassa; **adh'akkhakan** ti attano akkhakānaṃ adho, **ubbha-jānumaṅḍalan** ti jānumaṅḍalānaṃ upari ettha ca ubbhakapparam pi ubbhajānumaṅḍalen'eva saṅgahaṇaṃ. **Āmasanaṃ** ti āmajjanaṃ; phuṭṭh'okāsaṃ anatikkamitvā⁹ pi tatth'eva saṅghaṭṭanaṃ; **parāmasanaṃ** ti ito c'ito ca saṅcāraṇaṃ; **gahanaṃ** ti gahitamattam; **chupanaṃ** ti asaṅghaṭṭetvā phuṭṭhamattam; **paṭipīḷanaṃ** ti aṅge gahetvā nippīḷanaṃ; **sādīyeyyā** ti yā bhikkhuṇī attano yathā paricchinno kāye purisassa etaṃ āmasanādiṃ sādīyati; sayam vā

¹ S² pakāsesi.

² SK., SHB. tattha.

³ SK. ayya; S¹ (?) ayyo.

⁴ SK. ca.

⁵ SHB. °mattañ ca.

⁶ SHB. sikkhāpaccakkhā.

⁷ SK., S¹, SHB. omī.

⁸ SK. akkhāyitassa.

⁹ SK. anatikkamittā.

* Vin. i. 102.

† Burmese text begins here.

‡ See Bhikkhuṇī-pātimokkha, Vin. iv. 211 sq.

§ Vin. iv. 213.

pana tena kāyena purisassa yaṃ kiñci kāyapadesaṃ sādīyamānā chupati; ayam pi ubbha-jānumaṅḍalikā nāma pārājikā ti ayam ettha saṅkhepo. 'nidānaṃ¹ puggalaṃ vatthun' ti ādike pana vitthā-ravinicchaye yasmā sabbān'eva asādhāraṇapaññatti, tasmā ito patthāya santim anuppaññattiṃ vatvā sādāraṇapaññatti ti vā asādhāraṇapaññatti ti vā na vakkhāma, āṇattiyam yattha āṇatti natthi tattha kiñci avatvā yattha atthi tatth'eva vakkhāma, vipattivīcāraṇā² vuttā yeva, avasesaṃ pana³ sabbattha vattabbaṃ, tayidaṃ vuccati. Idaṃ tāva sikkhāpadaṃ.

Sāvattiyam Sundarīnandaṃ* ārabha kāyasaṃsaggasamāpajjanavattusmiṃ paññattaṃ; ekato avassave yathā paricchinnena kāyena purisassa kāyam ubhato avassave † pi kāyena kāyapaṭibaddhaṃ yathā paricchinnakāyapaṭibaddhena vā avasesakāyena vā tassa kāyam āmasantiyā thullaccayaṃ. Yakkhapetapaṇḍakatiracchānagatamanussaviggahānaṃ ubhato avassave yathā paricchinnena kāyena kāyam āmasantiyā pi thullaccayaṃ, sace pana purisassa kāyasaṃsaggarāgo natthi pārājikakhetto pi thullaccayaṃ eva. Avasese pana kāyapaṭibaddhena kāyapaṭibaddh'ādi-bhede methunarāge hasitapemesu ca sabbattha dukkaṭaṃ. Asañcicca, asatiyā, ajānantiyā, asādiyantiyā, ummattikādīnaṃ ca anāpatti. Aṅgāni samuṭṭhānādīni ca Bhikkhupātimokkhe † Kāyasaṃsagge vuttanāyena'eva veditabbāni ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye † gaṇassā ti aññāsaṃ⁴ bhikkhuṇīnaṃ; †hitā ti salīgena⁵ †hitā; cutā ti kālakatā; nāsitā ti līṅganāsanaṃ sayam vā natthā aññāhi vā nāsitā; avasatā ti titthāyatanam⁶ saṅkantā pubbevāham ayye aññāsin ti idaṃ tassā vacana-kāladassanasalīge⁷ †hitāya pana pārājikabhāvaṃ nītvā tadāniṃ kassaci āroccasāmi ti dhure nikkhattamatte yeva ayam⁸ vajjapaṭicchādikā nāma pārājikā hoti ti.

Sāvattiyam Thullanandaṃ ārabha n'ev'attanā paṭicodana-gaṇassa ārocanavattusmiṃ paññattaṃ. Sesam ettha Sappānaka-vaggamhi Duṭṭhullāpattipaṭicchādanasikkhāpade vuttanāyena'eva veditabbam. Tatra hi pācittiyam, idha pārājikaṃ ti ayam eva viseso, sesam tādīsam evā ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

¹ S² nidhānaṃ. ² SHB vipattivivāraṇā. ³ SHB., SK., S² omīti.

⁴ So S²; other MSS. aññesaṃ. ⁵ S¹, S² salīge.

⁶ SK., SHB. titthāyāyatanam. ⁷ SHB. cicanakāladessanam sal°.

⁸ S¹ paṭicchādanattham sikkhāpade.

* Vin. iv. 211.

† See Vin. iv. 215.

‡ Pt. I. above, p. 17 sq.

Tatiye* **ukkhittan** ti āpattiyā adassanādisu ukkhittan; **dhammenā** ti bhūtena vatthunā; **vinayenā** ti codetvā sāretvā; **satthusāsanenā** ti idhāpi codetvā sāretvā karaṇam eva satthusāsanam nāma; **anāḍaran** ti yena saṅghena ukkhepaniya-kammaṃ kataṃ tasmim vā tattha pariyaṇṇagane vā ekapuggale vā tasmim vā kamme ādaravirahitaṃ sammāvattanā avattamānan ti attho. **Appaṭikāran** ti paṭikārara-hitaṃ; anosāritan ti attho. **Akatasahāyan** ti ekakammādiḍe saṃvāse saha ayanabhāvena samānasaṃvāsakā bhikkhusahāyā nāma, yassa¹ pana so saṃvāso tehi saddhim natthi na tena te sahāyakatā honti iti so (akatasahāyo nāma, taṃ²) akatasahāyaṃ, samānasaṃvāsaka-bhāvaṃ anupagatan ti attho. **Tam anuvattheyyā** ti taṃ (ukkhittakaṃ ukkhittabhāve yeva³) ṭhitaṃ (bhikkhuṃ yā⁴) bhikkhuṇi yaṃ-diṭṭhiko so hoti tassa diṭṭhiyā gahaṇabhāvena anuvattheyya sā bhikkhuṇihi Saṅghabheda-sikkhāpad'ādisu vuttanayena visuṇ ca saṅghamaṃjhe ca vuccamānā taṃ vatthuṃ appaṭinissajjanti⁵ samanubhāsanakamma-pariyosāne nikkhittānuvattikā⁶ nāma pārājikā hoti.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabba ukkhittānuvattanavattusmiṃ paññattaṃ. **Ñattiyā dukkaṭaṃ** dvihi kammavācāhi dve thullaccayā, “yassā⁷ nakkhamati sā⁸ bhāseyyā” ti evaṃ ya-kāra⁹-ppattāya tatiyakammavācāya pārājikā¹⁰, adhammakamme tika-dukkaṭaṃ. Sesam Saṅghabheda-sikkhāpad'ādisu vuttanayen'eva veditabban ti.

Tatiasikkhāpadaṃ.

Catuttheṭ **avassutā** ti lok'assāda-mitta¹¹-santhava-vasena kāya-saṃsaggarāgena tintā; ayam eva hi attho Sīhalamātik'atṭhakathāyaṃ vutto. Samantapāsādikāya pan'assa vicāraṇakathā. Dutiyapade pi es'eva¹² nayo. **Purisapuggalassa hatthagahaṇaṃ vā** ti ādisu pana yaṃ purisapuggalena hatthe gahaṇaṃ kataṃ taṃ purisapuggalassa hatthagahaṇaṃ ti vuttaṃ, es'eva nayo. Saṅghātikaṇṇagahane pi **hatthagahaṇaṃ** † ti ettha ca yassa kassaci apārājikakhettabhūtassa aṅgassa gahaṇaṃ saṅghātikaṇṇagahaṇaṃ. **Santiṭṭheyya vā** ti ādisu kāyasamsaggasaṅkhātassa¹³ asaddhammassa paṭisevan'atthāya purisassa hatthapāse santiṭṭheyya vā tattha ṭhitā sallapeyya vā purisena

¹ S¹ yassā. ² SK., SHB. sahāyakā. ³ S¹ only ukkhittābhāvena. ⁴ S¹ omits.

⁵ SK. °nissajjati; S¹ °nissajjanti; SHB. nissajjati [*Burmese text* apatissajan-ti].

⁶ SHB. ukkhittānuvattikā. ⁷ S¹ yassa. ⁸ S¹, S², sa.

⁹ SHB. pakāra°. ¹⁰ S¹, S², pārājikaṃ. ¹¹ S¹ °citta°.

¹² SK., S², SHB. esa nayo. ¹³ *Burmese*: kāyasamsagga-vātassa.

* Vin. iv. 218.

† Vin. iv. 220.

‡ Vin. iv. 220—221.

vā 'itthannāma-ṭhānaṃ āgacchā' ti vuttā taṃ saṅketam gaccheyya tassa vā purisassa āgamaṃ sādīyeyya yena kenaci vā paṭicchannaṃ okāsaṃ paṭiseyya purisassa vā hatthapāse ṭhatvā kāyam upasaṃhāreyyā ti evaṃ attho daṭṭhabbo. **Ayam pi pārājikā** ti yathā purimāyo evaṃ ayam pi bhikkhuṇi etassa kāyasamsaggāsaddhammassa paṭisevan'atthāya etāni aṭṭha-vatthūni paṭipāṭiyā (vā¹) uppaṭipāṭiyā vā pūretvā aṭṭha-vatthukā nāma pārājikā hoti ti.

Sāvattiyam chabbaggiyā bhikkhuṇiyo ārabha aṭṭhamaṃ vatthum paripūraṇavatthusmiṃ paññattaṃ. Saṅketagamane pade pade dukkaṭam. Purisassa hatthapāsaṃ okkantaṃ matte thullaccayam. Purisassa abbhāgamaṇasādīyane pi dukkaṭam, hatthapās'okkamane thullaccayam. Sesesu ek'ekasmim thullaccayam eva aṭṭhame paripunṇe pārājikam. Ek'ekasmim vatthusmiṃ sattaḥkhattum² pi vitikkante āpattiyo desetvā muccati.³ Api c'ettha gaṇanūpikā⁴ āpatti veditabbā. Idāni nāpajjissāmī ti hi dhuranikkhepaṃ katvā⁵ desitagaṇanaṃ upeti, pārājikassa aṅgaṃ na hoti, tasmā yā (katvā desitā gaṇanūpakā)⁶ ekaṃ āpannā dhuranikkhepaṃ katvā desetvā puna kilesavasena āpajjati puna deseti evaṃ aṭṭhamaṃ paripūrenti pi pārājikā⁷ na hoti; yā pana āpajjitvā puna pi aññaṃ vatthum āpajjissāmī ti sa-ussāha⁸ bhāvā deseti tassā sā āpatti aṅgaṇanūpakā desitā pi adesitā hoti pārājikassa aṅgaṃ hoti. Asaṅcicca,* asatiyā,⁹ aṅānantiyā, asādiyantiyā, ummattikādīnaṃ ca anāpatti. **Kāyasamsaggarāgo, sa-ussāhatā, aṭṭhamassa vatthussa pūraṇaṃ** ti, imān'ettha tiṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni¹⁰ samanubhāsaṇa-samuṭṭhānaṃ, kiriyā, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacikammaṃ, akusalacittaṃ, dvi¹¹vedanaṃ ti.

Catutthasikkhāpadam.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo aṭṭha pārājikā dhammā* ti bhikkhū ārabha paññattā sādāraṇā cattāro ime cattāro ti evaṃ Pātimokkha'uddesaṃ maggena uddiṭṭhā† ti evaṃ ettha attho veditabbo. Sesam Bhikkhupātimokkhaṇṇanāyamaṃ vuttanayamaṃ evā ti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā Pātimokkhaṇṇanāya Bhikkhuṇi-pātimokkhe Pārājikakhaṇḍavaṇṇanā niṭṭhitā.

Saṅghādisesesu paṭhame‡ **ussayavādikā** ti mān'ussayavasena kodh'

¹ S¹, S² omit.

² S¹ sattaḥkhattum (also Burmese).

³ S¹ vuccati.

⁴ SK., SHB. °ūpakā.

⁵ SK., SHB. omit.

⁶ S¹, S² omit.

⁷ S¹ pārājiko.

⁸ SK. saḥussāha°; S² sa-ussahañ-ca deseti.

⁹ S¹ asati.

¹⁰ S², SK., SHB. omit.

¹¹ S¹, S² dve°.

* Vin. iv. 222.

† Vin. iii. 109.

‡ Vin. iv. 224.

ussayavasena aṭṭa¹karaṇatthāya vinicchayamahāmattānaṃ santike vivadamānā; gahapatinā vā ti ādihi ṭhapetvā pañca sahadhammike avasesā gahaṭṭha-pabbajitā saṅgahitā.² **Ayam pi bhikkhunī paṭhamāpattikan** ti ādimhi, paṭhamam³ āpatti etissā ti paṭhamāpattikā vitikkamakkhane yeva āpajjitabbā ti attho, taṃ **paṭhamāpattikaṃ dhammaṃ⁴ āpannā** ti aṭṭa-pariyosāne āpannā bhikkhunī saṅghato nissāreti ti nissāraṇiyo, **taṃ nissāraṇiyaṃ; saṅghādisesan** ti evan-nāmakam.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba ussayavādikāvattthusmiṃ paññattaṃ, sānattikaṃaṭṭam⁵ karissāmi ti yaṃ kiñci dutiyikaṃ sakkhiṃ vā sahāyaṃ vā pariyesantiyā pariyesane dukkaṭaṃ. Yattha ṭhitāya “aṭṭaṃ kātuṃ gacchāmi” ti cittaṃ uppajjati tato paṭṭhāya⁶ gacchantiyā pade pade dukkaṭaṃ. Yattha katthaci antamaso bhikkhunī upassayaṃ āgate pi vohārike disvā attano kathaṃ ārocantiyā dukkaṭaṃ. Itarena attano kathāya ārocitāya bhikkhunīyā thullaccayaṃ paṭhamam, itarena pacchā bhikkhunīyā ārocane pi es’eva nayo. Sace pana bhikkhunī taṃ vadati ‘mama ca tava ca kathaṃ tvam yeva ārocehi’ ti so attano vā kathaṃ paṭhamam ārocetu tassā vā paṭham’ārocane dukkaṭaṃ, dutiye thullaccayaṃ, tena evaṃvuttāya bhikkhunīyā ārocane pi es’eva nayo; sace bhikkhunī aññena kathāpeti tatrāpi [es’eva nayo⁷], yathā kathā⁸ hi ārociyamāne paṭham’ārocane bhikkhunīyā dukkaṭaṃ, dutiye thullaccayaṃ, ubhinnaṃ pana kathaṃ sutvā vohārikehi vinicchaye kate aṭṭa-pariyosāne nāma hoti. Tasmīṃ aṭṭa-pariyosāne bhikkhunīyā jaye pi parājaye pi saṅghādiseso. Yā pana paccatthika-manussehi dūtaṃ vā pahitvā⁹ sayam vā āgantvā ‘ehi ayye’ ti ākaḍḍhiyamānā gacchati, yā vā upassaye aññehi kataṃ anācāraṃ anodissa ācikkhati rakkhaṃ yāceti tāya ca kiñci avuttā vohārikā aññato sutvā sayam eva aṭṭaṃ pariyosāpentī tassā ummattikādīnañ ca anāpatti. **Aññehi anākaḍḍhitāya aṭṭa-karaṇam, aṭṭa-pariyosānan** ti imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathina-sadisāni. Idaṃ pana kiriyākiriyaṃ evā ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye* yāya pañcamāsagghaṇakato paṭṭhāya yaṃ kiñci parasantakam haritaṃ yaṃ corī nāma; taṃ **coriṃ vajjhaṃ viditaṃ** ti

¹ S¹, S² aṭṭha°.

⁴ S¹ omits.

⁷ SK. esa nayo.

² S¹ yatā (samyatā ?).

⁵ (Burmese °aṭṭhaṃ.)

⁸ SK., SHB. tathā.

* Vin. iv. 226.

³ SK. paṭhamā.

⁶ S¹ omits.

⁹ SK., SHB. pahīṇitvā.

tena kammena vadhārahā¹ ayan ti evaṃ viditaṃ; **anapaloketvā** ti anāpucchā; **gaṇan** ti malla-gaṇa-bhaṭṭi-putta-gaṇādikaṃ; **pūgan** ti dhammagāṇaṃ; **seṇī** ti gandhika-seṇī-dussika-seṇī-ādikaṃ; yattha (hi²) yattha hi rājāno gaṇādinaṃ gāmanigame niyyātentī tumheva ettha anusāsathā ti tattha tattha te yeva issarā (honti³) tasmā te sandhāya idaṃ vuttaṃ. Ettha ca rājānaṃ vā gaṇādike vā apaloketvā pi⁴ bhikkhuṇisaṅgho apaloketabbo va. **Aññatrakappā** ti titthiyesu vā aññāsu⁵ bhikkhuṇīsu vā pabbajitapubbā kappā nāma; taṃ ṭhapetvā aññaṃ upasampādentiyā gaṇā cārīṇī⁶-patta-civara-pariyesane [pi⁷] sīmāya sammutiyā ca [dukkaṭaṃ. Dvīhi⁸] ñattiyā [ca⁹] dukkaṭaṃ, dvīhi kammavācāhi thullaccayaṃ, kammavācāpariyo-sāne saṅghādiseso.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba corivuttḥāpana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Coriyā vematikāya acoriyā cori-saññā¹⁰ ceva vematikāya ca dukkaṭaṃ. Acorisaññāya ajānantiyā apaloketvā vuṭṭhāpentiyā kappam vuṭṭhāpentiyā ummattikādinaṃ ca anāpatti. **Coritā, coriya-saññitā**,¹¹ **aññatra anuññāta-kāraṇā vuṭṭhāpanan** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Corivuttḥāpana-samuṭṭhānaṃ, kiriyākiriyaṃ, saññāvi-mokkhaṃ, sacittakaṃ, paṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacikammaṃ, ticittaṃ, tivedanan ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye* **gāmantaran** ti ādisu sakagāmato¹² [tāva⁹] nikkhamantiyā anāpatti. Nikkhamitvā pana aññaṃ gāmaṃ gacchantiyā pade pade dukkaṭaṃ. Ekena pādena itarassa gāmassa parikkhepe vā [atikkante upacāre vā okkante¹³] thullaccayaṃ. Dutiyena atikkanta-matte ca¹⁴ saṅghādiseso. Tato nikkhamitvā puna sakagāmaṃ pavisantiyā pi es'eva nayo. Sace pana khaṇḍapākārena vā vaticchedena vā bhikkhuṇī vihārabhūmiṃ yeva sakkā (hoti)³ pavisitum evaṃ pavisamānā kappiyabhūmiṃ nāma pavitṭhā¹⁵ hoti tasmā vaṭṭati, iti bahigāme ṭhatvā yaṃ kiñci sakagāmaṃ vā paragāmaṃ vā akappiyabhūmiṃ padasā pavisantiyā āpatti ti ayam ettha saṅkhepo. Nadīpāragamane vuttalakkhaṇāya nadiyā dutiyikaṃ vinā paratīraṃ gacchantiyā vā [antarāya nadiyā]¹⁶ dutiyikāya saddhiṃ samsitvā¹⁷

¹ S¹, S² vaddhārahā.

² SK., SHB. *omit.*

³ SK., SHB. *omit.*

⁴ SK. hi.

⁵ S¹, S² añña-bh°.

⁶ S¹ carīṇī°; S² cārīṇī°.

⁷ S¹, S² *omit.*

⁸ S², SK., SHB. *omit.*

⁹ S¹ *omits.*

¹⁰ S², SK., SHB. °saññāya.

¹¹ SHB. coriyasaññitā.

¹² S¹ saṅkamato.

¹³ SK., SHB. upacāre vā atikkante.

¹⁴ SK. *omits.*

¹⁵ S¹ vipatṭhā nāma.

¹⁶ S¹ antarā ca nadiyaṃ.

¹⁷ S¹, S² baddhitvā.

(puna¹) orimatīraṃ eva paccuttarantiyā vā paṭhamam paḍaṃ uddharitvā tīre ṭhapitakkhaṇe thullaccayaṃ, dutiyapād'uddhāre saṅghādiseso. Iddhi-setu-yāna-nāvāhi² pana paratīraṃ otarituṃ nahānādikāraṇena ca otiṇṇāya orimatīraṃ padasā pi paccuttarituṃ vaṭṭati. Rattivippavāse pure aruṇe yeva dutiyikāya hatthapāsaṃ okkamissāmī ti ābhogaṃ vinā ekagabbhe pi dutiyikāya hatthapāsātikkame ṭhatvā aruṇam utthāpentiyā³ āpatti; **ekā vā gaṇamhā** ti ettha pana ekā bhikkhuṇī pi gaṇo yeva. **Ohīeyyā**⁴ ti avahīeyya; dassan'ūpacāraṃ vā⁵ vijaheyyā ti attho. Tasmā indakhilātikkamato paṭṭhāya bahigāme rukkha-tthambha-sāṇi-pākārādi antaritabhāvenāpi dutiyikāya dassan'ūpacāre vijahite sace pi savaṇ'ūpacāro atthi āpatti yeva, ajjhokāse pana dūre pi dassna'ūpacāro hoti tattha maggamūlhasaddena⁶ viya dhammasavaṇā rocanasaddena viya (ca⁵) ayye ti saddāyantiyā saddasavaṇātikkame āpatti yeva, sace pana maggaṃ gacchanti ohīyitvā idāni pāpunissāmī ti sa-ussāhaṃ anubandhati vaṭṭati.

Sāvattthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba gāmantara-gamanavattusmiṃ paññattaṃ. **Ekā vā nadīpāraṇ** ti ādinā tattha tividhā anuppaññatti. Pure aruṇe sakagāmato nikkhamitvā aruṇ'uggamanakāle gāmantarapariyāpannaṃ nadīpāraṃ okkamantiyā pana casso pi āpattiyo ekakkhaṇe yeva honti. Vuttam pi c'etaṃ:

“ Sikkhāpadā Buddhavarena vaṇṇitā
saṅghādisesā caturo⁷ bhaveyyuṃ;
āpajjeyya ekapayogena sabbe
pañhā m'esā kusalehi cintitā ” ti.

Eten'upāyena tiṇṇam dvinnaṃ ca ekatobhāvo veditabbo. Dutiyikāya pana pakkantiyā vā vibbhantiyā vā kālakatāya vā pakkhasamkantāya vā āpadāsu vā gāmantaragamanādīni karontiyā ummattikādīnaṃ ca anāpatti. **Anantarāyena ekatobhāvo, gāmantaragamanādisu aññataratāpajjanam, āpadāya abhāvo** ti, imān'ettha tiṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhama-pārājika-sadisāni. Idam pana paṇṇattivajjam, ticittaṃ, tivedanan ti.

Tatīyasikkhāpadam.

Catutthe* ukkhittan ti āpattiyā adassanādisu ukkhittam; **anaññāya**

¹ SHB. has this reading. ² S¹ iddhi-setuyā nāvāhi. ³ S¹, S² utthap°.

⁴ S¹ ohīyyā-ti. ⁵ S¹ omits. ⁶ SK., SHB. maggamūlham saddena.

⁷ S¹ turo.

gaṇassa chandan ti tass'eva kārakasaṅghassa chandaṃ aṅānitvā; **osāreyyā** ti osāraṇa-kammaṃ kareyya; tassā evaṃ karontiyā gaṇa-pariyosāne simāsammutiyaṃ ṇattiyā ca dukkaṭaṃ. Dvīhi kamma-vācāhi thullaccayaṃ; kammavācāpariyosāne saṅghādiseso.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabha evaṃ osāraṇa¹vattthusmiṃ paññattaṃ. Tika-saṅghādisesaṃ. Adhammakamme tika-dukkataṃ. Kārakasaṅghaṃ vā āpucchitvā gaṇassa vā chandaṃ jānitvā vattentiyā² asante³ vā kārakasaṅghe osārentiyā ummattikādīnaṃ ca anāpatti. **Dhammakamma ukkhittatā, aññatra anuññatakāraṇā osāraṇan** ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Saṅghabhedasikkhāpade vuttanāyena⁴, idam pana kiriyākiriyaṃ ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame* **avassutā** ti chandarāgena tintā: **avassutassā** ti tādisass'eva; **khādeyya vā bhuñjeyya vā** ti ettha paṭiggahaṇe thullaccayaṃ; ajjhohāre ajjhohāre saṅghādiseso.

Sāvatthiyaṃ Sundarīnandaṃ ārabha avassutāya avassutassa hatthato āmisapaṭiggahaṇavattthusmiṃ paññattaṃ; ekato avassute paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ. Ajjhohāre ajjhohāre thullaccayaṃ. Yakkha-peta-paṇḍaka-tiracchānagata-manussa-viggahānaṃ hatthato ubhato avassave pi sati es'eva nayo. Tattha pana ekato avassave sati sabbattha ca udaka-dantapoṇa-gahaṇe pi paribhoge pi dukkaṭaṃ eva ubhosu anavassutesu anavassuto ti vā ṇatvā gaṇhantiyā ummattikādīnaṃ ca anāpatti. **Udaka-dantapoṇato aññaṃ ajjhoaraṇiyaṃ, ubhato avassavo, sahatthā gahaṇaṃ, ajjhoaraṇan** ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhama-pārājikasadisāni ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe **yato tvaṃ** ti yasmā tvaṃ; **iṅghā** ti uyyojanatthe nipāto; **ayam pī** ti yā evaṃ uyyojeti sā evaṃ uyyojanena ca tena (vacanena⁴) itarissā paṭiggahaṇena ca dukkaṭāni ajjhohāragāṇanāya thullaccayaṃ ca āpajjitvā bhojanapariyosāne saṅghādisesaṃ āpajjati.

Sāvatthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabha evaṃ uyyojana-vattthusmiṃ pañnattaṃ. Sāṇattikam eva. Purisassa vā yakkhādīnaṃ vā hatthato udaka-dantapoṇa-paṭiggahaṇ'uyyojane ca tesam paribhoge ca dukkaṭaṃ. Esa nayo. Yakkhādīnaṃ hatthato avasesa-gahaṇatthaṃ uyyojane tesam gahaṇe ajjhohāre vā⁵ bhojanapariyosāne⁶ pana thullaccayaṃ. **Anavassuto** ti ṇatvā vā kupitā vā⁷ paṭigaṇhāti

¹ MSS. osāraṇā^o (exc. SHB.). ² S¹, S² vattetvā vattanti. ³ S¹, S² asanto.

⁴ S¹, S² omīti.

⁵ S¹, S² ca.

⁶ S¹ °pariyosāpane.

⁷ SHB. na.

ti vā kulānuddayatāya na paṭiḅaṇhātī ti vā uyyojentiya ummattikā-dīnañ ca anāpatti. **Manussa-purisaṭā, aññatra anuññātakāraṇā khādanīya-bhojanīyaṃ gahetvā bhujjā ti uyyojanā,**¹ tena vacanena gahetvā itarissā bhojana-pariyosānaṃ ti, imān'ettha tīṇi aṅgaṇi. Samuṭṭhā-nādīni Adinnādānasadisāni ti.

Chaṭṭhasikkhāpadam.

Sañcarittādi-ttaye* vuttanayen'eva vinicchayo veditabbo. Dasame kinnu'mā'va samaṇīyo ti kinnu imā eva samaṇīyo; **tās'āhan** ti tāsaṃ ahaṃ; yāva-tatiyaka-padattho Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ avasesavinicchayo ca tatth'eva Saṅghabhedasikkhāpadavaṇṇanāyaṃ vuttanayen'eva veditabbo.

(Idam pi pana²) Sāvattthiyaṃ Caṇḍakāliṃ bhikkhuṇiṃ ārabha "Buddhaṃ paccācikkhāmi" ti†,³ ādi vacanavattthusmiṃ paññattaṃ. Evaṃ vacanam eva c'ettha catusu aṅgesu paṭhamam aṅgaṇaṃ ti ayaṃ viseso, sesam tādīsam evā ti.

Dasamasikkhāpadam.

Ekādasame† kismiṇcid⁴ eva adhikaraṇe ti catuṇṇam aññatarasmiṃ; **paccākatā** ti parājitā.⁵

Idam pi Sāvattthiyaṃ Caṇḍakāliṃ (bhikkhuṇiṃ)⁶ ārabha "chanda-gāminiyo ca bhikkhuṇiyoṣ" ti ādi vacanavattthusmiṃ paññattaṃ. Sesam dasame⁶ vuttanayen'eva veditabban ti.

Ekādasamasikkhāpadam.

Dvādasame|| **samsatṭhā** ti pabbajitānaṃ ananulomenā gihīnaṃ koṭṭana-pacana-sāsana-haraṇ'ādinā kāyika-vācasikena missībhūtā; pāpo kāyika-vācasiko ācāro etāsaṃ ti **pāpācārā**, pāpo kittisaddo etāsaṃ ti **pāpasaddā**, pāpo ājīvasaṅkhāto siloko⁷ etāsaṃ ti **pāpasilokā**,⁸ **bhikkhuṇi-saṅghassa vihesikā** ti aññam-aññissā kamme kayiramāne paṭikkosanaṃ vihesikā; **vajja-paṭicchādikā** ti khudd'anukhuddakassa vajjassa paṭicchādikā.

¹ SHB. uyyojanaṃ.

² SK., SHB. *omit.*

³ SHB. paccācikkhāmi ti. S¹ paccācikkamī ti.

⁴ S², SK. kismicid.

⁵ S², SK. parājitā.

⁶ S¹, S² *omit.*

⁷ S¹ silo.

⁸ S¹ °silo.

* *Covers the three following saṅghādisesa (7-9), Vin. iv. 236-240.*

† Vin. iv. 235. ‡ *This really refers to Saṅghādiseso 8, as given at Vin. iv. 238, and not to No. 11. There are only 10 in the recognised Pali Canon.*

§ Vin. iv. 238.

|| Vin. iv. 239.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabha saṃsaṭṭha-vihāra-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sesam etthāpi dasame vuttanayen'eva veditabbaṃ; samanubhāsanakammakāle pana dve tisso ekato samānubhāsitaḍḍā ti.

Dvādasamasikkhāpadaṃ.

Terase* evaṃ vadeyyā ti tā samanubhaṭṭhā bhikkhuṇiyo evaṃ vadeyya; evācārā ti evaṃ ācārā; yādiso tumhākaṃ (ācāro¹) tādiso ācāro ti attho; esa nayo sabbattha. Uññāyā ti avaññāyā; nīcaṃ katvā jānanāya, paribhavenā ti kiṃ iminā² karissanti ti evaṃ paribhavitvā jānanena; akkhantiyā ti asahanatāya kodhenā ti attho. Vebhassiyā³ ti balavabhassa⁴ bhāvena; attano bala-ppakāsana-samutrāsānenā ti attho. Dubbalyā⁵ ti tumhākaṃ dubbalabhāvena sabbattha aññāyā⁶ ca paribhavana cā ti evaṃ samuccay'attho daṭṭhabbo. Viviccathā ti nānā hotha; ananulomikaṃ kāyika-vācasika-saṃsaggāṃ pajahathā ti attho.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ* ārabha saṃsaṭṭhā va ayye tumhe viharatha mā⁷ tumhe nānā viharitthā ti uyyojanavattusmiṃ paññattaṃ. Sesam atthāpi dasame vuttanayen'eva veditabban ti.

Terasama⁸sikkhāpadaṃ.

Saṅghabhedādisu catusu vuttanayen'eva vinicchayo veditabbo. Kevalaṃ bhikkhuṇi-saṅghaṃ bhindati⁹ bhedāya pana parakkamati c'eva¹⁰ anuvattati ti ca. Uddiṭṭhā† kho ayyāyo¹¹ sattarasa saṅghādisesā dhammā ti bhikkhū ārabha paññattā sādharmaṇā satta asādharmaṇā dasā ti evaṃ sattarasa; ubhato saṅghe pakkhamānattaṃ caritabban ti; bhikkhuṇiyā hi āpattiṃ chādentiyāpi parivāso nāma n'atthi chādanappaccayāpi pana dukkaṭaṃ āpajjati.¹² Tasmā chādetvāpi ekaṃ pakkhamānattaṃ¹³ eva caritabbaṃ; taṃ bhikkhuṇihi attano sīmaṃ¹⁴ sodhetvā vihārasīmāya vā sodhetuṃ asakkontihi khaṇḍasīmāya vā sabb'antimena paricchena catuvaggaṃ gaṇaṃ sannipātetvā dātabbaṃ, sace ekāpatti hoti ekissā-vasena sace dve (vā¹⁵) tisso (vā¹⁵) sambahulā¹⁶ vā ekavattukā vā nānāvattukā vā tāsāṃ tāsāṃ

¹ S¹ omits. ² S¹, S² imā. ³ S¹ vebhamassā; SK., SHB. vebhassā.

⁴ S¹ balavahasā°. Should be vibhassa°? ⁵ S¹ dubbalyatā°. ⁶ SK. uññāyā.

⁷ MSS. vā. ⁸ SK., SHB. terasa°. ⁹ S¹, S² na bhindanti. ¹⁰ S¹ meva.

¹¹ S¹ ayyā. ¹² S¹, S² āpajjanti. ¹³ S¹ pakkhamānattaṃ.

¹⁴ SK. vihāraṃ. ¹⁵ S¹, S² omits. ¹⁶ S¹, S² sambahulāya.

* i.e. No. 10 at Vin. iv. 241.

† Vin. iv. 241.

vasena Pātimokkha-vaṇṇanāyaṃ vuttavattu gottanāma-āpattibhedāsu yaṃ yaṃ icchatī¹ taṃ taṃ ādāya yojanā kātabbā. Tat'idaṃ paṭhamāpattivāsena mukhamattanidassanaṃ, tāya āpannāya bhikkhuniyā² bhikkhuni-saṅghaṃ upasaṅkamitvā ekamsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā buddhānaṃ bhikkhuniṇaṃ pāde vanditvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggahevā evaṃ assa vacanīyo: “ ahaṃ ayye ekaṃ āpattiṃ āpajjiṃ ussayavādaṃ, sāhaṃ ayye saṅghaṃ ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṃ yačāmi ” ti evaṃ ti³-kkhattuṃ yačāpetvā vyattāya bhikkhuniyā paṭibalāya saṅgho ñāpetabbo. “ Suṇātu me ayye saṅgho; ayaṃ itthannāmā bhikkhuni ekaṃ āpattiṃ āpajji ussayavādaṃ; sā saṅghaṃ ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṃ yačati. Yadi saṅghassa pattakallaṃ saṅgho itthannāmāya⁴ bhikkhuniyā ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṃ dadeyya, eṣā ñatti. Suṇātu me ayye saṅgho; ayaṃ itthannāmā . . . pe . . . dutiyam pi . . . (pe⁵) . . . tatiyam pi etaṃ atthaṃ vadāmi; suṇātu me ayye saṅgho . . . pe . . . deti. Dinnaṃ saṅghena itthannāmāya bhikkhuniyā ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṃ, khamati saṅghassa, tasmā tuṅhī, evaṃ etaṃ dhārayāmi ti. Kammavācāpariyosāne “ vattaṃ samādiyāmi ” ti “ mānattaṃ samādiyāmi ” ti samādiyitvā saṅghassa ārocetvā nikkhittavattāya (tāya⁵) vasitukāmāya tatth'eva saṅghamajje vā pakkantāsu bhikkhuniṣu ekabhikkhuniyā vā dutiyikāya vā⁶ santike “ vattaṃ nikkhipāmi ” ti “ mānattaṃ nikkhipāmi ” ti nikkhipitabbaṃ, aññissā pana āgantukāya santike⁶ ārocetvā nikkhipitabbaṃ, nikkhittakālate paṭṭhāya pakatapaṭṭhāne tiṭṭhati, tato purā aruṇe yeva catuhi (bhikkhunihi taṃ⁷) bhikkhuniṃ gahevā gāṃ'upacārato ca bhikkhuniṇaṃ vihar'upacārato ca dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmaggā okkamma gumbavati-ādīhi paṭicchann'ev'okāse nisīditabbaṃ. Catuhi bhikkhūhi⁸ pi tattha gantabbaṃ, gantvā bhikkhuniṇaṃ avidūre visuṃ nisīditabbaṃ. Atha tāya bhikkhuniyā vuttanayen'eva vattaṃ samādiyitvā bhikkhuniṣaṅghassa tāva evaṃ ārocetabbaṃ: “ ahaṃ ayye ekaṃ āpattiṃ āpajjiṃ ussayavādaṃ sāhaṃ saṅghaṃ ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṃ yačim tassā me saṅgho ekissā āpattiyā ussayavādāya pakkhamānattaṃ adāsi, sāhaṃ mānattaṃ carāmi vediyāṃ'ahaṃ⁹ ayye vediyatī ti maṃ saṅgho dhāretū ti tato bhikkhu-saṅghassa santikaṃ gantvā evaṃ ārocetabbaṃ, “ ahaṃ ayye¹⁰ ekaṃ āpattiṃ āpajjiṃ¹¹ . . . pe . . . vediyāṃ'ahaṃ ayye¹⁰ vediyatī ti maṃ saṅgho dhāretū ” ti ārocetvā bhikkhuni-

¹ S¹, SK. icchanti.

² S¹ omits.

³ S¹, S² dvi-k^o.

⁴ S¹, S² itthannāmā.

⁵ S¹, S² omī.

⁶ S¹ santi.

⁷ S¹ bhikkhūhi nihitaṃ.

⁸ S¹ bhikkhunihi.

⁹ S¹ vediyāṃ ca yaṃ ahaṃ.

¹⁰ SK. ayya; S¹, S² ayyo.

¹¹ S¹ āpajji.

saṅghass'eva santike nisīditabbaṃ, tato paṭṭhāya bhikkhūsu vā dutiyikaṃ ṭhapetvā bhikkhuṇīsu vā pakkantāsu pi ubhato-saṅghe mānattaṃ ciṅṇaṃ eva¹ hoti. yāva aruṇaṃ na utṭhahati² tāv'āyaṃ³ passati bhikkhuṃ⁴ vā bhikkhuṇīṃ⁵ vā tassa ārocetabbaṃ, utṭhite aruṇe vattaṃ nikkhipitvā upassayaṃ gantabbaṃ. evaṃ pañcadasa aruṇā gahetabbā, anikkhittavattāya pana āgantukesu asati catunnaṃ catunnaṃ bhikkhūnañca bhikkhuṇīnañca devasikaṃ ārocetvā āgantukesu sati sabbesam pi āgantukānaṃ ārocentiyā pañcadasa divasāni Parivāsa-kkhandhake vuttanayena sammā vattitabban ti.

Ayam ettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ vutto. **Ciṅṇamānattāya bhikkhuṇīyā** ti yadā evaṃ ciṅṇamānattā bhikkhuṇī hoti, ath'assā yattha siyā vīsati-gaṇo bhikkhuṇī-saṅgho ti vuttanayena abbhānaṃ kātābbaṃ; sesaṃ uttānaṃ evā ti.

**Kaṅkhāvitaraṇīyā Pātīmokkhavaṇṇanāya
Bhikkhuṇīpātīmokkhe Saṅghādisesavaṇṇanā
niṭṭhitā.**

Nissaggiyesu ādivaggassa tāva paṭhame* patta-sannicayaṃ kareyyā ti patta-sannidhim kareyya; ek'āhaṃ anadhiṭṭhahitvā⁶ avikappetvā adhiṭṭhānūpagaṃ pattaṃ ṭhapeyyā ti attho.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuṇīyo ārabba patta-sannicaya-vatthusmiṃ paññattaṃ. Seso kathāmaggo Bhikkhu-pātīmokkhavaṇṇanāyaṃ vuttanayen'eva veditabbo. Tatra hi dasāhātikkam⁷eva āpatti idha ekāhātikkame ti. Ettakaṃ tassa ca imassa ca nānā-karanam. sesaṃ tādīsam evā ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye† akāla-cīvaran ti atthate kaṭhine⁸ kaṭhinamāsehi anattate cīvaramāsato aññasmiṃ kāle uppannaṃ, yaṃ vā pana kāle pi ādissa dinnam, ādissa dinnam nāma “sampattā bhājentū” ti vatvā [va]⁹ “idaṃ gaṇassa¹⁰ idaṃ tumhākaṃ dammi” ti vatvā vā dātukāmatāya pādāmūle ṭhapetvā dinnam icc'etaṃ akālacīvaraṃ, kālacīvaran ti adhiṭṭhahitvā bhājapentiya¹¹ payoge dukkaṭaṃ, [yaṃ⁹] attanā¹² laddhaṃ taṃ nissaggiyaṃ hoti, nissatṭhaṃ paṭilabhitvā pi yathādāne yeva upanetabbaṃ, aññasmiṃpi evarūpe sikkhāpade es'eva nayo.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba akālicaīvaraṃ kālika¹³-cīvaran

¹ S¹ ciṅṇā c'eva. ² S¹ utṭhāhati. ³ S¹ tāv'āhaṃ. ⁴ S¹ bhikkhu.

⁵ S¹ bhikkhuṇī. ⁶ So S¹; other MSS. have adhiṭṭhahitvā.

⁷ SHB., SK. dasāhātikkame. ⁸ S¹ omits. ⁹ S¹, S² omits.

¹⁰ S¹ gaṇassaṃ. ¹¹ SK. bhājentiya. ¹² S¹ attano. ¹³ S¹ akālika°.

* Vin. iv. 243.

† Vin. iv. 246.

ti adhiṭṭhabhivā bhājanavatthusmiṃ paññattaṃ. Akālikacivare vematikāya kālikacivare akālikacivarasaññāya¹ c'eva vematikāya ca dukkaṭaṃ, ubhosu kālacivarasaññāya ummattik²'ādīnañ ca anāpatti. **Akālacivaratā, tathā³ saññitā, kālacivaran ti adhiṭṭhāya lesena bhājāpanaṃ, paṭilābho** ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Adinnādānasadisāni ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye* **handā⁴** ti gaṇha; **acchindeyyā** ti sayam acchindantiyā bhinditvā⁵ ṭhapitesu bahusu pi ekāpatti. Itaresu vatthu-gaṇanāya āpattiyo, acchindāpane pana ekāya āpattiyā⁶ bahusu pi acchinnesu ekāpatti.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba cīvaraṃ parivattetvā acchindana⁷-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sānattikaṃ, tika-pācittiyaṃ,⁸ aññasmiṃ parikkhāre tika-dukkāṭaṃ; anupasampannāya cīvare pi tika-dukkāṭaṃ⁹ eva. Yā pana tāya vā diyamānaṃ tassā¹⁰ vā vissāsaṃ¹¹ gaṇhāti¹² tassā ummattik¹³'ādīnañ ca anāpatti. **Upasampannatā, parivattitacīvarassa viḥappaṇ'ūpagatā, sakasaññāya acchindanaṃ vā acchindāpanaṃ vā** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni, idam pana dukkhavedanan ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe † **viññāpetvā** ti jānāpetvā idam nāma āharā ti yācivā vā; **annaṃ viññāpeyyā** ti yaṃ pubbe “ kin te ayye aphāsu kiṃ āhariyatū¹⁴ ” ti vuttāya viññāpitaṃ taṃ paṭikkhipivā taṃ c'eva aññañ ca gahetukāmā tato aññaṃ viññāpeyya, tassā¹⁵ viññattiyā dukkaṭaṃ paṭilābhena nissaggiyaṃ hoti.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba aññaṃ viññāpetvā aññaṃ viññāpana-vatthusmiṃ paññattaṃ, tika-pācittiyaṃ, anaññe dvika-¹⁶ dukkaṭaṃ, anaññe anaññasaññāya pana tasmīṃ appahonte¹⁷ puna taññeva aññenāpi atthe sati tena saddhiṃ aññañ ca yañca viññattaṃ tato ce¹⁸ aññaṃ samagghataraṃ¹⁹ hoti imaṃ ānisamsaṃ dassetvā

1 S¹, S² °saññāyaṃ. 2 S¹ ummattak°. 3 S¹ kata-s°. 4 S¹ handa-ti.
5 SK., SHB., S² bandhitvā. 6 S² (?) āpattiyā. 7 SK. acchindāpana°. 8 S¹ tikapācittipaṃ, yaṃ 9 S¹ ti-dukkāṭaṃ. 10 S¹, S² tassāya.
11 SK. vissāsā. 12 S¹ gaṇhāti. 13 S¹ ummattak°. 14 S¹, S² āhareyyatū-ti. 15 So SHB; SK. tassam; S¹, S² tassa.
16 S¹ dika°; S² tika°. 17 S¹ appahonti. 18 S¹ n'eva.
19 S¹ samagghataraṃ.

* Vin. iv. 247.

† Vin. iv. 249.

suddham¹ aññameva ca viññāpentiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti.
Lesena gahetukāmatā, aññassa viññāpanam, paṭilābho ti, imān'ettha
 tīni aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni sañcaritta-sadisāni ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame* aññaṃ cetāpetvā ti attano kappiyabhaṇḍena ' idam nāma
 āharā ' ti² aññaṃ parivattāpetvā; **aññaṃ cetāpeyyā**³ ti evaṃ me idam
 datvā aññaṃ pi āharissatī ti maññaṃ nāna ' na me iminā attho, idam
 nāma⁴ me āharā ' ti tato aññaṃ cetāpeyya tassā cetāpanapayoge
 dukkaṭam, paṭilābhena tena vā aññaṃ mūlena āhatam⁵ nissaggiyam
 hoti, sesam catuttha-sadisam evā ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe† aññaṃ ad-atthikenā ti aññaṃ atthāya dinnena; **aññaṃ uddisi-**
kenā ti aññaṃ [uddisitvā dinnena, **saṅghikenā** ti saṅghassa pariccat-
 tena⁶]; **parikkhārenā** ti kappiyabhaṇḍena; aññaṃ **cetāpeyyā**⁷ ti ' idam
 nāma paribhuñjeyyathā ' ti yaṃ uddisitvā niyametvā so parikkhāro
 dinno tato aññaṃ parivattāpeyya; tassā⁸ payoge dukkaṭam; paṭilā-
 bhena nissaggiyam hoti.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabha tādisena parikkhā-
 rena aññaṃ cetāpana-vatthusmiṃ paññattam. Tikapācittiyam;
 anaññaṃ ad-atthike tika-dukkam. Tasmim pana anaññaṃ ad-atthika-
 saññāya sesakam upanettiyā tunhehi etad-atthāya dinno amhākañ
 ca iminā nāma attho ti sāmike apaloketvā upanettiyā yadā bhikkhu-
 niyo vihāram pi chaḍḍetvā pakkamanti evarūpāsu āpadāsu upanetti-
 nam ummattik'ādīnañ ca anāpatti. Sesam catuttha-sadisam evā ti.

Chaṭṭha⁹sikkhāpadam.

Sattame‡ saññācitakenā¹⁰ ti sayam yācitakenāpi; etad-ev' ettha
 nānākaraṇam; sesam chaṭṭha-sadisam evā ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhameṣ mahājanikenā ti gaṇassa parivyattena¹¹; idam ettha
 chaṭṭhato nānākaraṇam.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

¹ S¹, S² suddha. ² S¹, S² āharati. ³ S¹ cetāpeyya. ⁴ S¹, S² nāmaṃ.
⁵ SHB. āhatam. ⁶ v.l. S¹ uddisikena saṅghassa parivatte (tvā dinnena
 saṅgha) kenā; *with (d) to be inserted into uddisi kena, transposed through scribe's
 error. S¹ has: uddisitvā dinnena, saṅghenā ti na parikkhārenā-ti etc.*

⁷ MSS. cetāpeyyā.

⁸ S¹ tassa.

⁹ S¹ chaṭṭhama-s^o.

¹⁰ S¹, S² saññācikenā.

¹¹ S¹ parivattena; S² (?) paridhattena.

* Vin. iv. 250.

† Vin. iv. 251.

‡ Vin. iv. 252.

§ Vin. iv. 253.

Navame **saññācitakenā** ti idaṃ aṭṭhamato atirittam sesaṃ dvīsu pi chaṭṭhasadisam evā ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame **puggalikenā** ti eka¹bhikkhuniyā pariccattena; **saññācitakenā** ti sayam yācitakena (vā²) aññaṃ **cetāpeyyā** ti yaṃ uddisitvā dinnam. Tato aññaṃ cetāpentiyā payoge dukkaṭam paṭilābhena nissaggiyam hoti.

Sāvatthiyam Thullanandam ārabba tādisena parikkhārena aññaṃ cetāpanavattusmiṃ paññattam; sesaṃ chaṭṭhasadisam evā ti.

Dasamasikkhāpadam.
(Pattavaggo Paṭhamo.³)

Dutiyaṃ paṭhame* **garupāpuraṇam** ti sitakāle pāpuraṇam; **catukkaṃsaparaman** ti kaṃso nāma catukahāpaṇiko hoti tasmā soḷasakahāpaṇ'agghanakam⁴, **cetāpetabban** ti ṭhapetvā sahadhammike ca ñātakapavārite ca aññaena kismicid eva guṇe parituttṭhena vadeyya yen'attho ti vuttāya viññāpetabbam. **Tato ce uttarin** ti, tat'uttarim; viññāpentiyā dukkaṭam, paṭiladdham nissaggiyam hoti.

Sāvatthiyam Thullanandam ārabba rājānam⁵ kambalam viññāpana⁶-vatthusmiṃ paññattam. Tika-pācittiyam, ūnakacatukkamse tika-dukkaṭam, tasmim pana ūnaka-saññāya catukkamsa-paramam cetāpentiyā ñātika-pavārite⁷ vā aññassa vā atthāya attano vā dhanena mahaggham cetāpentam app'aggham cetāpentiyā ummattik'⁸ādīnañ ca anāpatti. **Garupāpuraṇatā**,⁹ **atirekacatukkamṣatā**, **ananuññātaṭṭhāne**¹⁰ **viññatti**, **paṭilābho** ti. imān'ettha cattāri aṅgāni; samuttṭhānādīni Sañcarittasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye **lahu-pāpuraṇam** ti uṇhakāle pāpuraṇam¹¹; **aḍḍhateyyakamṣa-paraman** ti dasakahāpaṇagghanakam; sesaṃ paṭhamasadisam evā ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Ito parāni imasmim vagge aḍḍha¹²-tatiya-vagge dasā ti¹³ imāni

1 S¹ etha. 2 SK., SHB. *omit.* 3 S¹ paṭhamavaggo; S² paṭhamo vaggo.

4 SHB., SK °gghanikam. 5 *v.l.* pājānam (SK., S¹). 6 S¹, S² viññāpita°.

7 S¹ °pavārito.

8 S¹, S² ummattak'°.

9 S¹ garukāpuraṇatā.

10 S¹ anuññā°.

11 pāpuraṇā.

12 SK., SHB. aṭṭha°; S¹ aṅga, *which is crossed out in favour of agga* (?).

13 S¹, S² dasāpīti.

aṭṭhārasa-sikkhāpadāni Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāyaṃ vuttanāyena' eva vedittabbāni ti.

(Jātarūpavaggo tatiyo¹).

Uddiṭṭhā* kho ayyāyo tiṃsa nissaggiyā pācittiyā dhammāni² bhikkhū ārabha paññattā sādharmaṇā aṭṭhārasa³ asādharmaṇā dvādasāni⁴ evaṃ tiṃsa,⁵ sesaṃ sabbam uttānam evā ti.

Nissaggiyapācittiyavaṇṇanā⁶ niṭṭhitā.

Pācittiyesu Lasuna-vaggassa tāva paṭhame lasunan ti Magadharatṭhe jātaṃ āmaka-bhaṇḍika-lasunam⁷ eva; na eka-dvi-ti⁸-miñja-kam, taṃ hi khādissāmi ti paṭigaṇhantiyā dukkaṭaṃ; ajjhohāre ajjhohāre pācittiyam.

Sāvattiyam Thullanandaṃ ārabha lasunam hārāpanavattusmiṃ paññattaṃ. Tika-pācittiyam; alasune⁹ tika-dukkataṃ. Tasmim pana alasunasaññāya palaṇḍuke bhañjanake haritake cāvalasune sūpasampāke maṃsasampāke telasampāke sālave uttaribhaṅge ummatik¹⁰ādinaṃ ca anāpatti. Āmakalasuṇaṃ c'eva ajjhoḥaranaṃ cā ti, imān'ettha dve aṅgāni; samuṭṭhānādini Elakalomasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye † sambādhe ti paṭichann'okāse, upakacchikesu¹¹ ca muttakaraṇo cā ti attho. Saṃharāpeyyā ti ettha khuraṇḍāsa-kattariādisu yena kenaci saṃharāpentiyā payogagaṇanāya pācittiyam na lomagaṇanāya.

Sāvattiyam chabbaggiyā bhikkhūniyo ārabha sambādhe loma¹²-saṃharāpana-vattusmiṃ paññattaṃ. Attano atthāya aññaṃ āpentiya sātattikam āpattibhedo n'atthi, ābādhappaccayā ummatik'ādinaṃ ca anāpatti. Ābādhābhāvo,¹³ sambādhe lomasamharāṇa¹⁴ ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādini bhikkhūniyā saddhim Ekaddhānamagga-sikkhāpadasadisāni ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye talaghātake ti antamaso uppala-kesarenāpi muttakaraṇassa talaghātane muttakaraṇamhi pahāradāne pācittiyān ti attho.

¹ S¹, S² tatiyo vaggo.

² SHB. dhammā ti.

³ S¹, S² aṭṭhārasā.

⁴ SHB. dvādasā ti.

⁵ SK. tiṃsā.

⁶ S¹, S² simply Nissaggiya-vaṇṇanā.

⁷ SHB. āmakaṇḍikalasunam.

⁸ S¹, S² omit ti.

⁹ S¹ alasunehi.

¹⁰ S¹ ummatik'o.

¹¹ S¹ upacchikesu; SHB. upakacchakesu (?).

¹² S¹, S² lomam saṃhar'o.

¹³ S¹ ābādhābhāvo.

¹⁴ S¹ lomam saṃharānan ti.

* Vin. iv. 257.

† Vin. iv. 260.

Sāvattھیyaṃ dve bhikkhuṇiyo ārabba talaghātakaraṇavattusmiṃ paññattaṃ. Purimanayen'eva sāṇattikaṃ, āpattibhedo n'atthi. Ito pataṃ pana yattha n'atthi tattha avatvā tāva¹ gamissāmi. Ābādhappaccayā gaṇḍaṃ vā vaṇaṃ vā paharantiyā ummattik²-ādīnaṃ ca anāpatti. **Ābādhābhāvo, muttakaraṇe pahāradānaṃ, phassa-sādiyanan** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni paṭhama-pārājikasadisāni ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe **jaṭumaṭṭake**³ ti jaṭunā kate maṭṭadaṇḍake; vatthivasena taṃ vuttaṃ, kāmarāgena pana uppalakesaram pi pavesantiyā āpatti. Sāvattھیyaṃ aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba jaṭumaṭṭaka⁴-ādiyana-vattusmiṃ paññattaṃ. Sesāṃ tatiya-sadisam evā ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame* **udakasuddhikan** ti muttakaraṇassa dhovanāṃ; **ādiyamānāyā** ti karantiyā; **dv'aṅgulapabbaparamaṃ ādātābbaṃ** ti dvīsu aṅgulisu ek'ekaṃ katvā dvaṅgulapabbaparamaṃ ādātābbaṃ⁵, taṃ atikkāmentiyā ti⁶; sace dhovanakāle rāgavasena vitthārato tatiyāya aṅguliya aggapabbaṃ gambhīrato ekissā va aṅguliya tatiyapabbaṃ paveseti pācittiyāṃ.

Sakkesu aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba atigambhīraṃ (udakaṃ suddhikaṃ⁷) ādiyana-vattusmiṃ paññattaṃ. Tikapācittiyāṃ; ūnaka⁸-dvaṅgulapabbe dvika-dukkataṃ. Tasmīṃ pana ūnakaṣāññāya dvaṅgula-pabba-paramaṃ ādiyantiyā ābādhappaccayā atireke pi ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. Sesāṃ tatiya-sadisam evā ti.

Pañcamaikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe bhuñjantassā ti pañcannaṃ bhojanānaṃ aññataraṃ bhuñjato; **pāṇiyena vā** ti suddhena vā udakena takk'ādisu vā aññatarena; **vidhūpanenā** ti yāya kāyaci vijāniyā; **upatitṭheyyā** ti yā etesu dvīsu aññataraṃ gahetvā hatthapāse tiṭṭhati tassā pācittiyāṃ.

Sāvattھیyaṃ aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba bhuñjantassa evaṃ tiṭṭhanavattusmiṃ paññattaṃ. Tika-pācittiyāṃ. Hatthapāsaṃ vijahitvā⁹ khādaniyaṃ khādantassa upatitṭhantiyā dukkataṃ. Anu-

¹ S¹, S² va.

² S¹, S² ummattak'°.

³ Should be °maṭṭhake, according to Vinaya.

⁴ S¹, S² jaṭumaṭṭakaṃ; SHB. catumaṭṭaka.

⁵ S¹ dātābbaṃ.

⁶ SK., SHB. omī.

⁷ SK., SHB., S² udakasuddhiṃ.

⁸ S¹ ūna-dv°.

⁹ S¹ vijānihitvā.

pasampanne tika-dukkataṃ. “Imaṃ pivatha iminā¹ vījathā” ti evaṃ dentiyā vā dāpentiyā vā anupasampannaṃ vā upatiṭṭhanatthā² āṇāpentiyā ummattikādīnaṃ-ca anāpatti. **Bhuñjantassa bhikkhuno hatthapāse ṭhānaṃ, pāniyassa vā vidhūpanassa vā gahaṇan** ti, imān’-ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān’ādīni Eḷakalomasadisāni ti.

Chaṭṭha³sikkhāpadaṃ.

Sattame **viññatvā⁴** ti antamaso mātaram pi yācitvā; **paribhuñjeyyā** ti ajjhohareyya; ettha ca viññatti c’eva bhojanaṃ ca pamānaṃ tasmā sayam viññāpetvā aññāya bhajjan’ādīni kārāpetvā aññāya viññāpetvā sayam bhajjan’ādīni katvā vā paṭiggahaṇato paṭṭhāya [yāva⁵ dantehi saṃkhādanam⁶] tāva pubbapayogesū dukkaṭāni ajjhohāre ajjhohāre pācittiyam.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba āmakadhañña-viññāpana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sayam vā aññāya vā aviññattiyā⁷ laddham⁸ bhajjan’ādīni katvā vā kārāpetvā vā bhuñjantiyā dukkaṭam. Aññāya viññattiyā laddham pana sayam bhajjan’ādīni katvā pi kāretvā pi bhuñjantiyā dukkaṭam eva. Ābādhe sati sedakamm’ādīnaṃ atthāya viññāpentiyā aviññattiyā labbhamānaṃ navakamm’atthāya sampaticchantiyā nātaka-pavārīta-ṭṭhāne muggamā-sādi-aparaṇaṃ viññāpentiyā ummattik’ādīnaṃ-ca anāpatti.

Sattannaṃ dhaññānaṃ aññatarassa¹⁰ viññāpanaṃ vā viññāpāpanaṃ vā¹¹, paṭilābho, bhajjan’ādīni katvā vā kāretvā vā ajjhoharaṇan ti, imān’ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhān’ādīni Addhānasikkhāpadasadisāni ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Aṭṭhame **saṅkāran** ti kacavaraṃ; **vighāsan** ti yaṃ kiñci paribhutt’āvasesaṃ; ucchiṭṭhodakam pi dantakaṭṭham pi; aṭṭhika-calakesu¹² pana vattabbam eva n’atthi. **Tirokuḍḍe vā tiropākāre vā** ti yassa kassaci kuḍḍassa¹¹ vā pākārassa¹³ vā parato; **chaḍḍeyya vā** ti sabbāni p’etāni ekato chaḍḍentiyā ekapayogo¹⁴ ekā āpatti¹⁵ sakim¹⁶ āṇattiyā bahuke pi chaḍḍite ekā eva.¹⁷

Sāvatthiyam aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba uccāraṃ tirokuḍḍe chaḍḍana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sāṇattikaṃ, bhikkhussa dukka-

¹ S¹ imaṃ.

² S¹, S², SHB. °aṭṭham

³ S¹, S² chaṭṭhama°.

⁴ Vin. iv. 264—viññitvā.

⁵ S¹ ca.

⁶ S² yācam tesam hi khādanam.

⁷ S¹ aviññattiyāya.

⁸ S² lajjam.

⁹ S¹ °ummattak°.

¹⁰ SK. aññatarasmiṃ.

¹¹ S¹ omits.

¹² S¹ aṭṭhikañcalakesu.

¹³ SHB. pākārassa.

¹⁴ S¹, S² °payoge.

¹⁵ S¹, S² ekāpatti.

¹⁶ S¹ saki.

¹⁷ S¹, S² ekā va.

ṭaṃ, oloketvā vā avalaṅṅhe vā chaḍḍentiyā ummattik'ādinaṅ ca anāpatti. Uccār'ādi-bhāvo, anavalokanaṃ, valaṅjana¹-ṭṭhānaṃ, tirokuḍḍapākāratā, chaḍḍanaṃ vā chaḍḍāpanaṃ vā ti, imān'ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhān'ādini Sañcarittasadisāni ti.² Idaṃ pana kiri-yākiriyaṃ ti.

Atṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame* harite³ ti khette vā nāliker'ādi-ārāme vā yattha katthaci ropimaharitatṭhāne tāni vatthūni chaḍḍentiyā vā chaḍḍāpentiyā vā purimanayen'eva āpatti, tādis'eva⁴ ṭhāne nisīditvā antamaso udakaṃ pivitvā matthakacchinna-nālikeram pi chaḍḍentiyā āpatti yeva.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhūṇiyo ārabba uccār'ādini harite chaḍḍana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sāṇattikaṃ, tika-pācittiyaṃ, bhikkhuno dukkaṭaṃ. Bhikkhūṇiyā pi (dukkāṭaṃ⁵) nikkhattabjī khette yāva aṅkuraṃ na uṭṭhāti⁶ tāva dukkaṭaṃ; aharite dvika-dukkāṭaṃ, tasmim̐ pana aharitasaññāya,⁷ chaḍḍitakhette⁸ vā sāmike apaloketvā⁹ vā chaḍḍentiyā, ummattik¹⁰'ādinaṅ ca anāpatti. Sesam atṭhama-sadisam evā ti.

Navamasikkhāpadaṃ.

Dasame naccan ti antamaso mora-naccam pi; gītan ti antamaso dhammabhāṇaka-gītam pi; vāditan ti antamaso udake bherivāditam pi; dassanāyā ti ctesu yaṃ kiñci dassanāya [pi¹¹]; gacchantiyā pade pade dukkaṭaṃ. Yattha ṭhitā passati vā suṇāti vā ekapayoge ekāpatti; taṃ taṃ disaṃ oloketiyā payoge payoge āpatti.

Rājagahe chabbaggiyā bhikkhūṇiyo ārabba nacc'ādini dassanāya gamana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sayam¹² tāni vatthūni karontiyā aññaṃ vā ānāpentiyā “cetiyaṃ upahāraṃ dethā” ti idisena pari-yāyena vā bhaṇantiyā cetiyassa upahāraṃ karomā ti [vā¹¹] vutte 'sādhū' ti sampaticchantiyā ca pācittiyam evā ti sabbam¹³ Atṭhaka-thāsu vuttaṃ. Bhikkhuno sabbattha dukkaṭaṃ; “tumahākaṃ cetiyassa upaṭṭhānaṃ karomā” ti vutte pana “upaṭṭhāna-karaṇaṃ nāma sundaraṃ” ti idisaṃ pariyāyam¹⁴ bhaṇantiyā ārāme ṭhatvā passantiyā vā suṇantiyā vā tathā attano ṭhit'okāsaṃ āgantvā payojitaṃ paṭipathaṃ gacchantiyā sammukhībhūtaṃ salākabhatt'ādike

1 S¹ vajjhana-°.

4 SK., SHB., S² tādisē.

7 S¹ āharita°.

10 S¹, S² ummattak°.

13 SK., SHB. sabba°.

2 S¹, S² omit ti.

5 SK., SHB., S² omit.

8 S¹ °khetta.

11 SK., S², SHB. omit.

* Vin. iv. 266.

3 S¹ haritaṃ.

6 S¹ uṭṭhahati.

9 S¹ apaloketi vā.

12 S¹ yaṃ.

14 S¹, S² pariyāya.

satikaraṇiye¹ gantvā āpadāsu vā samajjattḥānaṃ pavisitvāpi passantiyā vā suṇantiyā vā ummattik²'ādīnaṃ ca anāpatti. **Nacc'ādīnaṃ aññataratā, aññatra anuññātakāraṇā³ gamanaṃ, dassanaṃ vā savanaṃ vā** ti. imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Eḷakalomasadisāni. Idam pana lokavajjaṃ, akusalacittaṃ, tivedanaṃ ti.

**Dasamasikkhāpadam.
Lasunavaggo paṭhamo.**

Andhakāravaggassa paṭhame* **ratt'andhakāre** ti rattiṃ andhakāre; **appadipe** ti pajjota-canda-suriya-aggisu⁴ ekenāpi⁵ anobhāsīte⁶; **purisenā** ti santiṭṭhituṃ sallapituṃ ca viññunā manussapurisena saddhiṃ; **santiṭṭheyya vā** ti hatthapāse tḥitamattāya pācittiyam; **sallapeyyā** ti tattha tḥatvā gehasitakathaṃ kathentiyaṃ pācittiyam eva.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba evaṃ santiṭṭhana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Purisassa hatthapāsaṃ vijahitvāpi santiṭṭhantiyā vā sallapantiyā vā dukkaṭaṃ. Yaṃ kiñci viññuṃ⁷ dutiyaṃ gahetvā evaṃ karonti⁸ arah⁹opekkhāya aññavihitāya ummattik²'ādīnaṃ ca anāpatti. **Ratt'andhakāratā, purisassa hatthapāse tḥānaṃ vā sallapanam vā, sahāyābhāvo, rahopekkhanaṃ¹⁰** ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Theyyasattha¹¹-samuṭṭhānaṃ, kiriyā, saññāvi-mokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammaṃ, vacikammaṃ, akusalacittaṃ, tikavedanaṃ¹² ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye **paticchane okāse¹³** ti kuḍḍādisu yena kenaci paṭicchane; idam ettha nānattaṃ.¹⁴

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye **ajjhokāse¹⁵** ti nānattaṃ,¹⁶ sesaṃ ubhayattham pi¹⁷ paṭh-amasadisamevā ti.

Tatīyasikkhāpadam.

Catutthe **rathikāya¹⁸ vā** ti racchāya¹⁹; **vyūhe²⁰** ti avinibbidha²¹ ra-

¹ S¹ °karaṇīya.

² S² ummattak'°.

³ S¹ °kāraṇam.

⁴ S¹ °aggisu.

⁵ S¹ ekena pi.

⁶ S¹ anobhāsīto.

⁷ S¹ viññam.

⁸ S¹ karonti.

⁹ S¹ arah°.

¹⁰ S¹, S² rahopekkhanā.

¹¹ S¹ °satta°.

¹² S¹, S² dvivedanaṃ; SHB. tivedanaṃ.

¹³ S¹ okāsetī-ti.

¹⁴ S¹ nānattaṃ.

¹⁵ S¹ ajjhokāso.

¹⁶ S¹ nānattaṃ.

¹⁷ SK., S², SHB. ubhayattha pi. ¹⁸ S¹ ratikāya; Vin. iv. 271 rathiyāya.

¹⁹ S¹ racchatāya.

²⁰ S¹, S² vūhe.

²¹ S¹ avinibbidha.

* Vin. iv. 268.

cchāya; **siṅghātake** ti caccare¹; **nikaṇṇikaṃ**² **vā jappeyyā** ti kaṇṇamūle kiñci jappeyya³; **uyyojeyyā** ti anācāraṃ caritukāmatāya “gaccha tvam” ti dutiyikaṃ⁴ uyyojeyya; **pācittiyān** ti purimanayen’eva tāva santiṭṭhanādisu tīni pācittiyāni, uyyojentiya (pana uyyojane ca hatthapāsavijahane ca dukkaṭaṃ, vijahite pācittiyam).⁵

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabba evam santiṭṭhanavattthusmiṃ paññattam. Sesam purimattaya-sadisam eva, anāpattiyam na⁶ anācāraṃ ācaritukāmā sati karaṇīye dutiyikaṃ⁷ bhikkhuṇiṃ⁸ uyyojeti ti ettakam⁹ adhikan ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame **purebhattan** ti aruṇ’uggamanam¹⁰ upādāya yāva majjhantikaṃ, **āsane** ti pallaṅkass’okāsabhūte; **sāmike anāpucchā**¹¹ ti tasmim¹² kūle (yam¹³) kiñci viññū manussaṃ anāpucchā; **pakkameyyā** ti ettha channassa anto nisīditvā anovassakam ajjhokāse upacāraṃ atikkamentiyā paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiye pācittiyam.

Sāvatthiyam aññataram bhikkhuṇiṃ ārabba anāpucchā pakkamanavattthusmiṃ paññattam. Tikapācittiyam. Pallaṅkassa anokāse dukkaṭaṃ tathā āpucchite anāpucchitasaññāya c’eva vematikāya ca, āpucchitasaññāya pana asaṃhārime gilānāya āpadāsu ummattik’ādinañ ca anāpatti. **Purebhattatā**,¹⁴ **antaraghare nisajjāya āsanassa pallaṅkokāsatā**, **aññatra anuññātakāraṇā**,¹⁵ **anāpucchanaṃ**, **vutta-paricched’ātikkamo** ti, imān’ettha pañca aṅgāni. Samuṭṭhānādini Kaṭṭhināsadisāni. Idam pana kiriyākiriyan ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe **pacchābhattan** ti majjhantike vitivatte yāva suriyassa atthaṅgamā¹⁶; **abhinisideyya vā** ti ādimhi nisīditvā gacchantiyā ekā āpatti, anisīditvā (gacchantiyā ekā āpatti, anisīditvā gacchantiyā ekā āpatti anisīditvā¹⁷) nipajjitvā’vagacchantiyāpi ekā; nisīditvā nipajjitvā gacchantiyā¹⁸ dve.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabba āsane abhinisidana¹⁹ vatthusmiṃ

¹ SK., SHB. caccarake.

² S¹, S² *misprint* nikaṅkannikaṃ.

³ SK., S² japeyya.

⁴ S¹ dutiyam.

⁵ S¹ *omits bracketed portion and substitutes (evidently by misreading from another line):* tikaṃ bhikkhuṇi uyyojenti-ti etthakam adhikan-ti. Tatiyam.

⁶ S¹, S² pana. ⁷ S¹, S² dutikaṃ. ⁸ S¹ bhikkhuṇi. ⁹ S¹ etthakam.

¹⁰ S¹, S² aruṇ’aggam. ¹¹ S¹ anāpucchāmī. ¹² S¹ kasmim.

¹³ S¹, S² *omit*. ¹⁴ S¹ purebhattatā. ¹⁵ S¹, S² anuññātakāraṇā.

¹⁶ S¹, S² haṭṭhagamanam.

¹⁷ SK., SHB., S² *omit bracketed portion, which seems to be simply repetition through scribe’s error.* ¹⁸ SHB. gacchantiyā pi. ¹⁹ S¹ nisīdana°.

paññattam. Sesam pañcama-sadisam eva yathā pana tattha asaṃhā-rime evam idha dhuvapaññatte anāpatti.¹

Chaṭṭhasikkhāpadam.

Sattame* vikāle ti atthamgate suriye; seyyan ti antamaso paṇṇa-santharam pi; sesam chaṭṭhasadisam evā² ti. Idam pana Sāvattthiyam sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba vikāle kūlāni upasaṅkamitvā sāmike anāpucchitvā seyyam santharivā nisīdana-vatthusmiṃ³ paññattam. (Anāpattiyam c'ettha dhuvapaññattam⁴) nāma natthi.⁵

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame duggahitena duppadhāritenā ti yaṃ vuttam tato (aññathā gahitena⁶) ca anupadhāritena ca,⁷ paran⁸ ti ahaṃ kira ayye⁹ ayyam na sakkaccaṃ upaṭṭhahāmi ti ādi-nayena¹⁰ upasampannaṃ ujjhā-pentiyā¹¹ pācittiyam.

Sāvattthiyam aññataram bhikkhuṇiṃ ārabba evaṃ paraṃ ujjhā-pana-vatthusmiṃ paññattam. Tikapācittiyam; anupasampannāya tikadukkaṭam. Ummattikādīnañ-ca¹² anāpatti. Duggahitā,¹³ ujjhāpanā, yaṃ ujjhāpeti tassā¹⁴ upasampannatā ti imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādāna-sadisāni ti. Idam pana dukkha-vedanan ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame† abhisapeyyā ti sapatham kareyya; tattha “niraye uppajjāmi niraye uppajjatū” ti evam ādīni vadamānā nirayena abhisapati nāma akkosatī ti attho; “gihinī homi gihinī hotū” ti evam ādīni vadamānā brahmacariyena, tassā vācāya vācāya pācittiyam.

Sāvattthiyam Caṇḍakāliṃ ārabba evaṃ abhisapanavattthusmiṃ paññattam. Tikapācittiyam.¹⁵ Anupasampannāya tikadukkaṭam. Tiracchānayoniyā vā pettivisayena vā manussa¹⁶-dobbhaggena vā¹⁷ abhisapane¹⁸ dukkaṭam. Attha-dhamma-anusāsanipurekkhārānaṃ ummattik'ādīnañ ca anāpatti. Nirayena vā¹⁷ brahmacariyena vā¹⁷

¹ S¹, S² anāpatti ti.

² SHB., SK., S² eva (ti omitted).

³ S¹, S² abhinisīdana-v°.

⁴ S¹ anāpattiñ-ce vattha-dhuva°.

⁵ S¹, S² natthi ti.

⁶ S¹ añño aññethā gatitena.

⁷ S¹ omits.

⁸ S¹ anuparan.

⁹ S¹ kir'ayyo.

¹⁰ SK. ādinā nayena.

¹¹ S¹ uppajjhāpentiya.

¹² S¹, S² °ādīnañ-c'eva.

¹³ S¹ duggahitattā.

¹⁴ S¹ ujjhāpentassa for ujjhāpeti tassā.

¹⁵ SK., SHB. omit.

¹⁶ S¹ manusse.

¹⁷ S¹, S² omit.

¹⁸ S¹ abhisapano.

* Vin. iv. 274.

† Vin. iv. 276.

abhisapanam, upasampannatā, attha-purekkhārat'ādīnam abhāvo ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni; samuṭṭhānādīni aṭṭhamasadisān'evā ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame vadhitvā ti hatth'ādīhi paharivā; ubhayaṃ karontiyā vā pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ Caṇḍakāliṃ ārabba attānam¹ vadhitvā rodanavattusmiṃ paññattam. Kevalaṃ vadhentiyā² vā rodentiyā³ vā dukkaṭam eva, ñātirogabhogavyasanehi vuṭṭhāya⁴ kevalaṃ rodantiyā eva na vadhentiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti; (**attānam vadhanam c'eva**⁵) **rodanam cā** ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Samanubhāsanasadisāni, idam pana kiriyākiriyaṃ evā ti.

Dasamasikkhāpadam.

Andhakāravaggo dutiyo.

Naggavaggaṃ paṭhame* **naggā** ti anivattā vā apārutā vā evaṃ hi nahāyantiyā sabba-payogesu dukkaṭam. Nahānapariyosāne pācittiyam.⁶

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba evaṃ nahānavatthusmiṃ paññattam. Udakasāṭaka'civare acchinne vā naṭṭhe vā mahagghaṃ idam disvā corāpi hareyyun ti evarupāsu āpadāsu vā nahāyantiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Naggatā, anuññāta-kāraṇābhāvo, nahānapariyosānan** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni; samuṭṭhānādīni Eḷakalomasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye Sāvatthiyaṃ chabbaggiyā⁸ bhikkhuṇiyo ārabba appamāṇi-kāyo udakasāṭikāyo dharaṇa⁹vatthusmiṃ paññattam. Sesam ettha sabbaṃ Ratanavagge Nisīdanasikkhāpade vuttanayen'eva veditabban ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye† **visibbetvā** ti dussibbitam puna sibban'atthāya visibbitvā; **anantarāyikīni** ti dasasu antarāyesu¹⁰ ekasmim pi asati; **aññatra**¹¹ **catūhapañcāhā** ti visibbitadivasato pañcadivase¹² atikkametvā¹³ "n'eva

¹ S¹ atthāttānam.

² S¹ vadentiyā.

³ S¹ rodantiyā.

⁴ SK., SHB. puṭṭhāya.

⁵ S¹ attānañ-ca danañ-c'eva.

⁶ S¹, S² dukkaṭam.

⁷ SK., SHB. -°sātika-°.

⁸ S¹, S² chabbaggiye.

⁹ SHB. dhāraṇa°.

¹⁰ S¹ anantarāyesu.

¹¹ S¹ añkutra ?

¹² S¹ °divasā.

¹³ S¹ atikkāmetvā.

sibbissāmi na sibbāpanāya ussukkaṃ karissāmi” ti dhuraṃ nikkhittamatte pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba cīvaraṃ visibbetvā na sibbanavattthusmiṃ paññattaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampannāya tikadukkaṭaṃ. Tathā abhiññaṃ pi aññaṃ pi parikkhāre, yā pana antarāyikini¹ vā hoti pariyesitvā vā kiñci na labhati karontī vā pañcāhaṃ atikkāmeti tassā ca gilānāya ca āpadāsu ummattik²ādinañ ca anāpatti. Nivāsana-pārupan³ūpaga-cīvaratā, upasampannāya santakatā, sibbanatthāya (visibbanam vā⁴) visibbāpanam vā, aññatra anuññātakāraṇā⁵ pañcah’atikkamo, dhuranikkhepo ti, imān’ettha pañca aṅgani. Samuṭṭhānādīni Samanubhāsana-sadisāni ti.

Tatiasikkhāpadam.

(Catutthe pañc’āhikan ti pañca ahāni pañcāhaṃ, pañcāhaṃ eva pañcāhikam;⁶) saṅghāṭīnam cāro (hoti⁷) saṅghāṭīcāro, paribhoga-vasena vā otāpanavasena vā saṅghāṭītatthena⁸ saṅghāṭī ti laddhanāmānam⁹ ticīvaraṃ udakasāṭīkā¹⁰ saṅkacchikā ti imesaṃ pañcannaṃ cīvarānam parivattanan ti attho. Atikkāmeyya pācittīyan ti chaṭṭhe aruṇ’uggamane ekasmiṃ cīvare vuttanayena aparivattite ekā āpatti, pañcasu pañca.

Sāvattthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba cīvaraṃ nikkhipitvā santar’uttarena janapadacārikam¹¹ pakkamana-vattthusmiṃ paññattaṃ. Tika-pācittiyaṃ. Pañcāhanatikkante tika-dukkāṭam.¹² Tasmim pana anatikkantasaññāya pañcamam divasaṃ pañca cīvarāni nivāsentiya vā pārupantiya vā otāpentiya vā gilānāya “idaṃ me cīvaraṃ (mahaggham¹³) (idise corabhaye na sakkā¹⁴) dhāretun” ti evarūpasu āpadāsu ummattik’ādinañ ca anāpatti. Pañcannaṃ cīvarānam aññataratā, pañcāhātikkamo,¹⁵ anuññātakāraṇābhāvo,¹⁶ aparivattanan¹⁷ ti, imān’ettha cattāri aṅgāni; samuṭṭhānādīni Kaṭhinasa-disāni ti.

Catutthasikkhāpadam.

¹ S¹ antarāyikini ti. ² S² ummattak’o. ³ S¹ pāpuraṇ’ūpagacīvaratā.

⁴ S¹ omits.

⁵ S¹ anuññāyanakāraṇā.

⁶ S¹ has catuttha-pañca-aṅgāni atipañcam-eva pañcāṅgikam.

⁷ SK., SHB., S² omits. ⁸ SHB., SK., S² saṅghāṭītatthena. ⁹ S² laddhanāmam.

¹⁰ S¹ udaka-saṅghāṭīkā.

¹¹ S¹ cārikā.

¹² S¹ di-dukkāṭam.

¹³ SK., SHB. omits.

¹⁴ S¹ has edisena corabhayena sakkā. S² has edise corabhaye na sakkā.

¹⁵ S¹ pañcāhātikkamo.

¹⁶ S¹ °kāraṇābhāvo.

¹⁷ S¹ aparivattan-ti.

Pañcame* **cīvarasaṅkamanīyan** ti (saṅkametabban ti cīvaram)¹; aññissā santakaṃ anāpucchā² gahitaṃ puna dātabbam pañcannaṃ aññataracīvaran ti atthi. **Dhāreyyā** ti sace taṃ nivāseti (vā³) pārupati vā pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ aññataram bhikkhuṃ ārabba bhikkhuniyā⁴ cīvaram ādāya anāpucchā pārupana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Tikapācittiyam. Anupasampannāya tika-dukkataṃ. Yā pana tāya vā dinnam taṃ vā āpucchā acchinna-naṭṭha-cīvarikā⁵ vā hutvā “ idam me cīvaram mahagghaṃ idise⁶ corabhaye na sakkā dhāretun ” ti evarupāsu āpadāsu vā dhāreti tassā⁷ ummattik’ādīnañ ca anāpatti. **Cīvarasaṅkamaniyatā**, **upasampannāya santakatā**, **anuññātākaraṇābhāvo**,⁸ **dhāranan** ti, imān’ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisāni. Idam pana kiriyākiriyan ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe **gaṇassā** ti bhikkhuṃsaṅghassa; **cīvaralābhan** ti vikappan’ūpagapacchimam pi labhitabbacīvaram(pi⁹); **antarāyaṃ kareyyā** ti yathā te dātukāmā¹⁰ na denti evam parakkameyya; **pācittiyān** ti sace tassā (vacanena te na denti¹¹) bhikkhuniyā pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba gaṇassa cīvaralābhantarāyākaraṇavatthusmuṃ paññattaṃ. Aññasmim¹² parikkhāre dukkaṭam, sambahulānaṃ pana ekabhikkhuniyā vā cīvaralābhe (pi⁹) dukkaṭam eva, “ samaggakāle¹³ dassathā¹⁴ ” ti evaṃ ānisaṃsaṃ dassetvā nivārentiyā ummattik’ādīnañ ca anāpatti. **Vikappan’ūpagapacchimatā**, **saṅghassa pariṇatābhāvo**,¹⁵ **vinā ānisaṃsadassanena antarāyakaraṇan** ti, imān’ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni ti.

Chaṭṭha¹⁶sikkhāpadam.

Sattameṭ **dhammikaṃ cīvara-vibhaṅgan** ti samaggena saṅghena sannipatitvā kayiramānaṃ (cīvare vibhaṅgaṃ; **paṭibāheyyā** ti¹⁷) paṭisedheyya; evaṃ paṭisedhentiya pācittiyam.

¹ SHB., SK., S² saṅkametabbacīvaram. ² S¹ anupucchā. ³ S¹, S² omīti.

⁴ S¹ bhikkhuniyam; S² bhikkhuniyam. ⁵ S¹ acchinnaṭṭha°.

⁶ S¹ ediso; S² edise. ⁷ S¹, S² tasmā. ⁸ S² °karaṇa°.

⁹ SHB., SK., S¹ omīti. ¹⁰ S¹ dhātukāmā. ¹¹ S² vacane na denti.

¹² S¹ araññasmim. ¹³ SK. samagghakāle. ¹⁴ S¹ dassati (following ti omitted).

¹⁵ S¹ paritābhāvo; S² pariṇatābhāvo. ¹⁶ S¹ chaṭṭhama°.

¹⁷ S¹, S² cīvara vibhaṅga-ppaṭibāheyyā ti.

* Vin. iv. 282.

† Vin. iv. 284.

Sāvattھیyaṃ Thullanandaṃ ārabba dhammikaṃ cīvaravibhaṅgaṃ paṭibāhana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Dhammike vematikāya adhammike¹ dhammikasaññāya (c'eva²) vematikāya ca dukkaṭaṃ. Ubhayattha adhammikasaññāya ānisaṃsaṃ dassetvā paṭibāhantiyā ummatik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Cīvaravibhaṅgassa dhammikā,**³ **dhammikasaññitā, vinā ānisaṃsena paṭibāhanan**⁴ ti, ⁵imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādāna-sadisān'evā⁶ ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Aṭṭhame **samaṇacīvaran** ti (kappakataṃ nivāsanapārūpan'ūpagam⁷;) evarūpaṃ ṭhapetvā pañca sahadhammike mātāpitaro ca yassa kassaci gahaṭṭhassa vā pabbajitassa vā pariccajitvā⁸ dentiyaṃ pācittiyam.

Sāvattھیyaṃ Thullanandaṃ ārabba agārikassa samaṇacīvaradāna-vatthusmiṃ paññattaṃ. Bhikkhuno dukkaṭaṃ. Mātāpitunnaṃ pariccajitvāpi aññesaṃ tāvakālikam eva dentiyaṃ ummatik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Samaṇacīvaratā, ṭhapetvā sahadhammike ca mātāpitaro ca aññesaṃ dānaṃ, atāvakālikatā** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Sañcarittasadisānī ti.

Aṭṭhamasikkhāpadaṃ.

Navame dubbalacīvarapaccāsāyā⁹ ti dubbalāya cīvarapaccāsāya; sace¹⁰ sakkoma dassāmā ti ettakamattaṃ sutvā uppādītāya¹¹ āsāyā¹² ti attho. **Cīvara-kālasamayaṃ atikkāmeyyā** ti vassaṃ¹³ vutthā¹⁴ bhikkhunihi kālacīvare bhājyamāne “āgametha¹⁵ ayye atthi saṅghassa cīvarapaccāyā” ti vatvā taṃ cīvaravibhaṅgaṃ cīvarakālaṃ atikkāmeyyā¹⁶ tassā anatthate kaṭhine vassānassa¹⁷ pacchimaṃ¹⁸ māsaṃ atthate (kaṭhine¹⁰) kaṭhin'uddhāra-divasaṃ¹⁹ atikkāmentiyā²⁰ pācittiyam.

Sāvattھیyaṃ Thullanandaṃ ārabba dubbalacīvarapaccāsāya cīvara-kālasamayaṃ atikkamana²¹-vatthusmiṃ paññattaṃ. (Dubba-

¹ S¹ adhammiṃ.

² S¹ omits.

³ S¹ dhammikathātā.

⁴ S¹ paṭibāhantiyā; S² paṭibāhan.

⁵ S¹ here inserts ummatikā.

⁶ SK. °sadisam evā.

⁷ S¹ has kappakatāni vā pānupan'ūpagam; S² has kappakata-nivāsa-pārūpan'ūpagam.

⁸ S¹ pabbajitvā.

⁹ S² dubbalapaccāsāyā.

¹⁰ S¹ omits.

¹¹ S¹ uppādītā ti.

¹² S² āsāyā.

¹³ S² vassa.

¹⁴ S¹, SHB. vutta.

¹⁵ S¹ āgametaṃ; S² āgamethaṃ.

¹⁶ S¹, S² atikkameyya.

¹⁷ S¹ vassāna.

¹⁸ SK. pacchima.

¹⁹ S¹ °ubbhāradivasaṃ; S² °ubbhārā-divasaṃ.

²⁰ S¹, S² atikkamentiyā.

²¹ S¹, S² atikkamita°.

lacivare vematikāya adubbalacivare dubbalacivarasaññāya¹) vematikāya ca dukkaṭaṃ. Ubhayattha adubbalacivarasaññāya² kiñcāpi na sakkomā ti vadanti. Idāni pana tesam kappāso³ vā uppajjissati saddho⁴ vā puriso āgamissati tasmim āgate addhā⁵ dassantī ti evaṃ ānisaṃsaṃ dassetvā nivārentiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Dubbalacivaratā, dubbalasaññitā, vinā(pi⁶) ānisaṃsena nivāraṇaṇa** ti, imān'ettha tīpi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādānasadisāni ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame* **dhammikaṃ kaṭhin'uddhāraṇa** ti⁷ sabbāsam bhikkhunīnaṃ akālacivaraṃ dātukāmena upāsakena yattakena⁸ atthāramūliko (va⁹) ānisaṃso tato adhikaṃ vā samakaṃ vā datvā yācitenā samaggena bhikkhunīsaṅghena yaṃ kaṭhinaṃ ñattidutiyakammena antarā uddhariyati tassa so uddhāro dhammiko ti vuccati (pi⁹) evarūpaṃ kaṭhin'uddhāraṇa ti attho. **Paṭibāheyyā** ti nivāreyya; tassā¹⁰ evarūpaṃ kaṭhin'uddhāraṇa¹¹ nivārentiyā pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha kaṭhin'uddhāraṇa¹² paṭibāhana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sesam sattame vuttanayaṇeva¹³ vedittabbaṇa ti.

Dasamasikkhāpadam.

Naggavaggo tatiyo.¹⁴

Tuvaṭṭavaggassa¹⁵ paṭhame **tuvaṭṭeyyuṇa** ti nipajjeyyuṃ tāsū pana ekāya vā nipannāya aparā nipajjatu dve pi vā saheva¹⁶ nipajjantu dvinnam pi pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhunīyo ārabha dvinnam ekamañce nipajjana¹⁷-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sace pana ekāya nipannāya ekā nisīdati ubho pi vā nisīdanti tāsam ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Ekamañcatā,¹⁸ dvinnam tuvaṭṭanaṇa** ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Eḷakalomasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

¹ S¹ has dubbalacivaravatthu-matikāya adubbalacivarasaññāya; S² has dubbalacivare dubbalacivarasaññāya. ² S¹ °saññā. ³ S¹ kappāsa.

⁴ SHB., SK. sabbo. ⁵ S¹, S² saddhā. ⁶ SHB., SK., S² omit.

⁷ S¹, S² insert yā. ⁸ S¹ yattha ko, S² yattako. ⁹ SK., SHB., S² omit.

¹⁰ S¹, S² tassa. ¹¹ S¹ °uddhāra. ¹² SK., SHB. kaṭhin'uddhāra°.

¹³ S¹ vuttanayeva. ¹⁴ S² dutiyo. ¹⁵ S¹ tuvaṭṭavaggassa; S² tuvaṭṭavaggassa.

¹⁶ S¹ sace ca. ¹⁷ S¹ tuvaṭṭapajjana-v°; S² tuvaṭṭana-v°.

¹⁸ S² ekā mañcatā.

Dutiye* ekaṃ attharaṇaṃ c'eva pāpuraṇaṃ ca etāsaṅ¹ ti ek'attharaṇapāpuraṇā, saṃhārimānaṃ pāvār'attharaka-kaṭasāraḥ'ādinaṃ² ekaṃ (antaṃ³) attharivā ekaṃ pārupitvā tuvaṭṭantīnaṃ etaṃ adhvacaṇaṃ. Pācittiyaṃ ti taññeva attharivā taṃ pārupitvā nipajjantīnaṃ pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba evaṃ tuvaṭṭana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Tikapācittiyaṃ. Attharaṇe vā pāpuraṇe vā ekasmiṃ dukkaṭaṃ. Nān'attharaṇa-pāpuraṇe⁴ dvika⁵-dukkaṭaṃ, tasmīṃ pana (nānattharaṇaṅ-c'eva pāpuraṇasaññāya⁶) vavattānaṃ dassetvā nipajjantiyā ummattik'ādinaṅ ca anāpatti. Sesamaṃ paṭhama-sadisama evā ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye aphāsunaṃ ti iminā imissā aphāsukaṃ bhavissatī ti anāpucchā purato caṅkamaṭṭhānaṃ⁷ nisajjādayo vā uddesa⁸-uddisāpana-sajjhāyanaṃ vā karontiyā caṅkamaṇe nivattana-gaṇanāya⁹ ṭhān'ādisu payoga-gaṇanāya uddes'ādisu padagaṇanāya pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabba sañcicca aphāsukaraṇa-vatthusmiṃ paññattaṃ. Tikapācittiyaṃ. Anupasampannāya tika-dukkaṭaṃ. (Na aphāsukāmatāya āpucchā)¹⁰ purato caṅkamaṇ'ādini karontiyā ummattik¹¹'ādinaṅ ca anāpatti. Upasampannatā, aphāsukāmatā, aphāsukaraṇaṃ, anāpucchanaṃ¹² ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhānādini Adinnādāna-sadisāni. Idaṃ pana kiriyākiriyaṃ dukkhavedanaṃ ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe dukkhitaṅ¹³ ti gilānaṃ; sahaḥajivinaṅ¹⁴ ti saddhi-vihāriṇiṃ¹⁵; n'eva¹⁶ upaṭṭheyyā ti tassā upaṭṭhānaṃ sayamaṃ (vā akarontiyā)¹⁷ parehi vā akārāpentiyā¹⁸ (upaṭṭhāne¹⁹) dhuraṇikkhittamatte pācittiyaṃ.

¹ S¹ panāsaṅ.

² S¹ pavārattharakataṭasārādinaṃ; S² pavārattharakakataṭasārādinaṃ.

³ S¹ omits and has several alterations in these lines. ⁴ SK. nānattharaṇa-p^o.

⁵ SHB. tika-^o.

⁶ SK., SHB. nānattharaṇa-pāpuraṇā-saññāya; S² nānattharaṇa-pāpuraṇa-saññāya. ⁷ SK., SHB. caṅkamaṇaṭṭhāna. ⁸ S¹ uddissa; S² uddisa^o.

⁹ S¹ navattamaṃ gaṇanāyaṃ; S² nivattana-gaṇanāyaṃ.

¹⁰ S¹ tha phāsukāmatāya (or kāmānāya) apucchā; S² na phāsukāmatāya āpucchā. ¹¹ S¹ ummattak^o. ¹² S¹, S² anāpucchanaṃ.

¹³ S¹ dukkhittanaṃ.

¹⁴ S¹, S² sahaḥajivitaṅ.

¹⁵ S¹ saddhiṃ viharinī.

¹⁶ S² vā.

¹⁷ S¹, S² vā karontiyā.

¹⁸ S¹, S² akārāpentiyā.

¹⁹ SK., SHB. omitt.

Sāvattھیyaṃ Thullanandaṃ ārabba dukkhitam¹ sahaḷiviniṃ² anupaṭṭhāna³-vatthusmiṃ paññattaṃ. Antevāsiniyā anupasampannāya vā dukkaṭam. Dasasu aññātara⁴-antarāye⁵ sati pariyesitvā alabhantiyā gilānāya āpadāsu ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Agilānatā**,⁶ **saddhivihārikata**,⁷ **anuññātakāraṇabhāvo**,⁸ **upaṭṭhāne dhura-nikkhepo** ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Samanubhāsana-sadisāni ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame upassayaṃ datvā ti kavāṭa-baddhaṃ attano puggalikaṃ vihāraṃ datvā; **nikkaḍḍheyyā** ti bahūni pi dvārāni eka-payogena nikkadḍhentiya ekā āpatti nānāpayogehi⁹ payoga-gaṇanāya¹⁰ āpattiyo. Āṇattiyam pi es'eva nayo. Sace pana imañ c'imañ ca dvāraṃ atikkāmehi ti āṇapeti ekāya āṇattiyā (eva na dvāragaṇanāya¹¹) āpattiyo.

Sāvattھیyaṃ Thullanandaṃ ārabba idise¹² vatthusmiṃ paññattaṃ.¹³ Tikapācittiyam. Akavāṭabaddhato dukkaṭam. Anupasampannāya tikadukkaṭam. Kavāṭabaddhato¹⁶ vā akavāṭabaddhato vā ubhinnampi parivāra¹⁴-nikkaḍḍhane dukkaṭam eva, sesaṃ (saṅghikā vihārā¹⁵) Nikkaḍḍhana-sikkhāpade¹⁶ vuttanayam evā ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhaṃ uttāna-padattham eva. Sāvattھیyaṃ Caṇḍakālim ārabba saṃsaṭṭha-vihāra-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sesaṃ ettha paṭhame¹⁷ Ariṭṭha-sikkhāpade vuttavinicchaya-sadisam evā ti.

Chaṭṭha¹⁸sikkhāpadam.

Sattame* **anto-raṭṭhe**-ti yassa vijite viharati¹⁹ tassa raṭṭhe; (**asattikā cārikan-ti**²⁰) vinā satthena gacchantiyā gāma'antara-gaṇanāya agāmake²¹ arañña²² adḍhaya-jana-gaṇanāya pācittiyam.

Sāvattھیyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba vuttanaye padese²³

¹ S¹ dukkhittam.

² S¹ sahaḷivini ti.

³ S¹ anuṭṭhāna°.

⁴ S¹ aññātara ant°.

⁵ S² °aññātaraṃ.

⁶ S¹, S² gilānatā.

⁷ S¹, S² °vihāritā.

⁸ S¹, S² °karaṇabhāvo.

⁹ S¹ °payogena hi.

¹⁰ SK. payoge gaṇanāya.

¹¹ S¹ dvā eva dvāraṃ gaṇanā.

¹² S¹, S² edise.

¹³ SK. paññattaya.

¹⁴ S² parikkhāra°.

¹⁵ S¹ saṅghika-vihārā.

¹⁶ SK. simply nikkadḍhane.

¹⁷ S¹, S² paṭhama-ar°.

¹⁸ S¹ aṭṭhama°; SHB., S² chaṭṭhama°.

¹⁹ S¹ vihārā-ti.

²⁰ S² asattikārikan-ti.

²¹ S¹ āgamake.

²² S¹ arañña-a°.

²³ S¹ padesa-c°.

cārikam pakkamana-vatthusmiṃ paññattam. Satthena saha gacchantiyā kheme appatibhaye āpadāsu ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Anto-raṭṭhatā, akhematā, anuññātakāraṇābhāvo,¹ cārikam pakkamaṇan ti, imān'ettha cattāri aṅgāni.** Samuṭṭhānādīni Eḷakalomasadisāni ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame **tiro-raṭṭhe** ti yassa vijite viharati taṃ ṭhapetvā aññassa raṭṭhe; sesam sattame vuttanayen'eva veditabbam. Nagaram pan'ettha Rājagahan ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame **anto-vassan** ti purimaṃ vā temāsaṃ pacchimaṃ vā temāsaṃ avasitvā tassa vassassa anto yeva; idha satt'āha-karaṇīyena vā kenaci ubbālhāya vā āpadāsu vā gacchantiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. Sesam aṭṭhama-sadisam evā ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame vassam vutthā ti² purimaṃ vā temāsaṃ pacchimaṃ vā temāsaṃ vutthā³; cha-ppaṇca-yojanāni ti ettha pavāretvā pañcayojanāni gantum pi vaṭṭati⁴ chasu vattabbam eva⁵ natthi sace pana tīpi gantvā ten'eva maggena paccā⁶gacchanti na vaṭṭati (aññena vaṭṭati)⁷ vutta-ppakāraṃ addhānaṃ (na⁸) gacchissāmi ti dhura⁹-nikkhitta-matte pācittiyam.

Rājagahe sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba vassam vasitvā cārikam apakkamana-vatthusmiṃ paññattam. Antarāye sati pariyesitvā dutiyikam bhikkhuṇiṃ alabhantiyā gilānāya āpadāsu ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Vassam vutthatā,¹⁰ anuññātakāraṇābhāvo¹¹, pañca yojanānatikkamo** ti, imān'ettha tīpi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājikasadisāni. Idam pana akiriyaṃ¹² dukkhavedanan ti.

Dasamasikkhāpadam.

Tuvaṭṭavaggo catuttho.

Cittāgaravaggassa paṭhame* **rājāgaran** ti rañño kiḷāgharam; **cittāgaran-ti¹³ kiḷanacittasālam; āraṃan** ti kiḷana-upavanam¹⁴; **uyyā-**

¹ S¹ anuññātakaraṇatābhāvo vā; S² anuññātakaraṇabhāvo.

² S¹ vuttā-ti.

³ S¹ vutta.

⁴ S² vaccati (?).

⁵ S¹ vattabbam.

⁶ S¹ pacchā°.

⁷ S¹ inseris.

⁸ S¹, S² omīl.

⁹ S² dhure n°.

¹⁰ S¹, S² vuttatā'

¹¹ S¹, S² karaṇabhāvo.

¹² S¹ akiriya.

¹³ S¹ cittagāra-ti.

¹⁴ S¹, S² kilā-upavana.

* Vin. iv. 298.

nan ti kiḷan'uyyānaṃ; pokkharāṇin ti kiḷā-pokkharāṇiṃ;¹ dassanāyā ti etesu yaṃ kiñci "passissāmī" ti gacchantiyā pade pade dukkaṭaṃ; yattha ṭhatvā pana passati tattha padam anuddharitvā pañcāpi passantiyā ekā'va āpatti. Sace pana taṃ taṃ viloketvā passati gīvaṃ² parivattana-payoga-gaṇanāya āpattiyo na ummīlanagaṇanāya.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuṇiyo ārabba cittaḡāraṃ dassanāya gamana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Bhikkhussa sabbattha dukkaṭaṃ. Avasesa³-vicchayo Naccadassana-sikkhāpade⁴ vuttana'eva veditabbo ti.⁵

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye āsandi nāma atikkanta-ppamānā⁶ vuccati, pallaṅko nāma ahārimena vālena kato ti vutto, paribhuñjeyyā ti ettha pana nisīdana-nipajjana-(payoga⁷)-gaṇanāya pācittiyam veditabbaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba āsandi-pallaṅka-paribhoga⁸-vatthusmiṃ paññattaṃ. Āsantiyā⁹ pāde chinditvā pallaṅkassa vāle chinditvā paribhuñjantiyā ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Āsandipallankatā**, [nisīdana-nipajjanan ti¹⁰], imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Eḷakaloma-sadisāni ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye suttan ti channaṃ aṅṅataraṃ; kanteyyā ti ettha yattakam¹¹ hatthena (añjitaṃ hoti tasmim takkamhi¹²) vedhite ekā āpatti, idaṃ hi sandhāya padabhājane (ujjav'ujjave ti vuttaṃ¹³).

Sāvatthiyaṃ chabbaggiyā¹⁴ bhikkhuṇiyo ārabba suttam kantana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Kantanato pubbe (kappāsa-vicinanam ādim¹⁵) katvā sabbapayogesu hatthavāra-gaṇanāya dukkaṭaṃ. Kantitasuttam¹⁶ kantantiyā¹⁷ ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Akantitatā**,¹⁸ kantanan ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Eḷakaloma-sadisāni ti.

Tatiasikkhāpadaṃ.

¹ S¹ °pokkharāṇi

² SK. gīvā.

³ S¹ avassa°.

⁴ S¹, S² simply naccadassane.

⁵ S¹ veditabbā-ti.

⁶ S°ppamānaṃ; S² °ppanaṃ.

⁷ SK., SHB. omit.

⁸ S¹ °pariyesanā°

⁹ S¹ asantiyā.

¹⁰ S¹ nisīdanan-ti na nipajjanan-ti.

¹¹ S¹ yattakam (S² has yattakam scored through and yattakam substituted).

¹² S¹ acchitam tasmim hoti tasmim pakkamhi (see P.T.S. Dictionary under ujjava). ¹³ SHB., S¹ ujjaujuve niḍḍhuttaṃ; S² ujjavujja veditabbaṃ.

¹⁴ S² chabbaggiye. ¹⁵ S¹ kappāsam vicinnaṃ ādim.

¹⁶ S¹ kantikasuttaṃ.

¹⁷ S¹ kantaniyā.

¹⁸ S¹, S² akantitā.

Catutthe* **gihī-veyyāvaccan** ti (gihīnaṃ veyyāvaccan¹); sace (pi²) hi mātāpitaro attano kiñci kammaṃ akārāpetvā³ tesam yāgupacan'ādini⁴ karonti pubbapayoge payogagaṇanāya dukkaṭāni.⁵ Āpajjitvā yāgu-ādisu bhājana-gaṇanāya khādaniya-ādisu⁶ pūpa⁷-gaṇanāya pācittiyam āpajjati.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba gihīnaṃ veyyāvaccakaraṇa-vatthusmiṃ paññattaṃ. Manussehi saṅghassa yāgupāne vā bhatte vā cetiyapūjāya (vā⁸) kayiramānāya tesam saḥāyabhāvena⁹ yāgupacan'ādini attano ca (veyyāvaccakarassa ca¹⁰) tāni yeva karontiyā ummattik'ādinaṃ ca anāpatti. **Gihī¹¹-veyyāvaccakaraṇam, anuññātakāraṇabhāvo¹²** ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādini Eḷakaloma-sadisāni¹³ ti.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame **adhikaraṇan** ti catunnaṃ aññataraṃ; **pācittiyam** ti idha¹⁴ cīvarasibbane viya dhura¹⁵ nikkhattamatte pācittiyam. Ekāham pi parihāro n'atthi.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabba adhikaraṇavūpasamāna-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sesam ettha Cīvarasibbanasikkhāpade vuttanāyena'eva veditabban ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe **sahatthā** ti kāyena vā kāya-paṭibaddhena vā nissaggiyena vā ṭhapetvā pañcasahadhammike avasesānaṃ aññatra udaka-danta-ponā yaṃ kiñci ajjhoharaṇiyam dadantiyā pācittiyam.

Sāvatthiyam Thullanandaṃ ārabba agārikassa¹⁶ khādaniya¹⁷-bhojaniya-dāna-vatthusmiṃ paññattaṃ. Udaka-dantapone dukkataṃ. Yā pana dāpeti (na deti¹⁸) upanikkhipitvā deti bāhirālopaṃ deti tassā ummattik'ādinaṃ ca anāpatti. **Aññatra udaka-dantapone ajjhoharaṇiyam, ṭhapetvā pañca sahadhammike aññassa (sahatthā dānan ti,¹⁹)** imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādini Eḷakalomasadisāni ti.

Chaṭṭhasikkhāpadam.

¹ S¹ omits; S² has gihīnaṃ veyyāvaccan-ti.

² SK., SHB. omit.

³ S² akārāpetvā.

⁴ S¹ yāgupaccayāmānādini.

⁵ S¹ dukkaṭan ti.

⁶ SHB., SK. khādaniyādisu; S² khādani-ādisu.

⁷ S¹, S² rūpa-g°.

⁸ SK., SHB. omit.

⁹ S¹ sabhāvena.

¹⁰ S¹ veyyāvaccakaraṇassa mā.

¹¹ SK. gehī-v°.

¹² S¹ annatakarāṇabhāvo-ti; S² anuññātakāraṇabhāva (omits ti).

¹³ S¹, S² sadisānevā.

¹⁴ S¹, S² idaṃ.

¹⁵ SK dhure n°.

¹⁶ S¹ agākassa.

¹⁷ S¹ khādaniyam bh°.

¹⁸ S¹ omits.

¹⁹ S¹ sahattha-dānan ti.

Sattame* āvasatha-cīvaran ti utuniyo bhikkhuṇiyo paribhuñjantū ti dinnacīvaram; anissajitvā ti catutthe divase dhovitvā aññissā antamaso sāmaṇeriyāpi utuniyā adatvā pācittiyān ti evaṃ anissajitvā paribhuñjantiyā pācittiyā.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba āvasathacīvaram anissajitvā paribhuñjana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Tika-pācittiyā. Nissajjane¹ dvika-dukkataṃ. Tasmīṃ pana nissajite² nissajitasaññāya³ puna pariyāyena vā aññāsaṃ utuniṇaṃ abhāve vā (tattha⁴) acchinnanaddha-cīvarikāya (vā⁴) āpadāsu vā paribhuñjantiyā⁵ ummattik'⁶ādīnaṃ ca anāpatti. **Āvasatha-cīvaratā, catutthadivasatā, dhovitvā anissajanaṃ, anuññātakāraṇābhāvo**⁷ ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhān'-ādīni Kaṭṭhināsadisāni. Idam pana [kiriyaṅkiriyaṇa-ti⁸].

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame āvasathan ti kavāṭabaddhavihāraṃ; anissajitvā ti rakkaṇ'⁹ atthāya adatvā; “ imāṃ jaggeyyāsī ” ti evaṃ anāpucchitvā ti attho. **Cārikaṃ pakkameyya pācittiyān** ti ettha sakagāmato aññaṃ gāmaṃ ekaratti⁹vās'atthāya (pi¹⁰) pakkamantiyā parikkhittassa āvasathassa parikkhepaṃ aparikkhittassa upacāraṃ paṭhamapādena atikkanta-matte¹¹ dukkaṭaṃ, dutiyena pācittiyā.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba āvasathaṃ anissajitvā cārikaṃ pakkamana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Tika-pācittiyā; akavāṭabaddhe dukkaṭaṃ. Nissajite dvika-dukkataṃ, tasmīṃ pana nissajite¹² nissajitasaññāya sati antarāye paṭijaggikaṃ pariyesitvā na labhantiyā gilānāya āpadāsu ummattik'¹³ādīnaṃ ca anāpatti. **Kavāṭabaddhatā, vuttanayena pakkamanaṃ, anuññāta-kāraṇābhāvo**¹⁴ ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Kaṭṭhināsadisāni ti.¹⁵ Idam pana kiriyaṅkiriyaṇa ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame **tiracchānavijjan** ti yaṃ (kiñci¹⁶) bāhiraṃ anattasamhi-taṃ hatthi-assa-ratha-dhanu-tharu-sippaṃ¹⁷ athabbana-khīlana-vasi-

¹ S¹, S², SHB. nissajite.

² SK. nissajjane.

³ S² simply saññāya.

⁴ S¹, S² omit.

⁵ S¹, S² paribhuñjanti.

⁶ S¹ ummattak'^o.

⁷ S¹, S² °karaṇābhāvo.

⁸ S¹, S² simply kiriyaṅkiriyaṇa.

⁹ S² ekarattim v^o.

¹⁰ SK., SHB. omit.

¹¹ S² °mattena.

¹² S² nissajitassa.

¹³ S² ummattak'^o.

¹⁴ S¹ °karaṇābhāvo (omits ti); S² °karaṇābhāvo (omits ti).

¹⁵ SK., SHB. omit.

¹⁶ S¹, S² omit.

¹⁷ S¹ hatthim-assa-ratha-dhanuṃ tharu-sippaṃ; S² hatthim assa^o (as SK.)

kaṛaṇa - ghoṣāpana¹ - mant'āgāda - ppayog²'ādibhedam parūpaghāta-karam; **pariyāpuṇeyyā** ti ettha yassa kassaci santike taṃ pad'ādivasena pariyāpuṇantiyā³ padagaṇanāya c'eva akkharagaṇanāya ca pācittiyam.

Navamasikkhāpadam.

Dasame **cāveyyā**⁴ ti pada⁵-viseṣo. Ubhayam pi Sāvattiyam chabbaggiyā c'eva sambahulā ca bhikkhuṇiyo ārabha tiracchānavijjam pariyāpuṇanavācanavattusū⁶ paññattam. Lekhe⁷ dhāraṇāya⁸ (ca) guttatthāya ca yakkhaparittanāgamaṇḍal'ādike sabba-paritte ummattik'ādīnaṃ-ca anāpatti. **Tiracchānavijjā, pariyāpuṇana**⁹-vācanā, **anuññātakāraṇābhāvo**¹⁰ ti, imān'ettha¹¹ dvīsu pi tīpi aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni padaso-dhamma-sadisāni- ti.¹²

Dasamasikkhāpadam.

Cittāgāravaggo pañcama.

Ārāmavaggassa paṭhame **sabhikkhukam ārāman** ti yattha bhikkhuruḅkha-mūle pi vasanti taṃ padesaṃ; **anāpucchā** ti (ettha¹³) bhikkhusāmaṇera-ārāmikesu yaṃ kiñci anāpucchā; parikkhittassa parikkhepaṃ atikkāmentiyā¹⁴ aparikkhittassa¹⁵ upacāraṃ¹⁶ okkamantiyā¹⁷ paṭhamapāde dukkaṭam, dutiye pācittiyam.

Sāvattiyam sambahulā bhikkhuṇiyo ārabha anāpucchā ārāman pavisana-vatthusmiṃ paññattam. "Santam bhikkhum¹⁸ anāpucchā" ti (ca "jānam¹⁹) sabhikkhukan" ti ca imān'ettha dve anuppaññattiyō. Sabhikkhuke vematikāya abhikkhuke sabhikkhuka-saññāya c'eva²⁰ vematikāya ca dukkaṭam. Tasmim pana dviddhe-pi²¹ abhikkhuka²²-saññāya santam bhikkhum āpucchā²³ pavisantiyā paṭhamapavittānaṃ vā bhikkhuṇiṇam sīsānulokikāya yattha vā bhikkhuṇiyo sannipatitā tattha tāsam santikam gacchāmi" ti saññāya ārāmena vā maggo hoti tena gacchantiyā āpadāsu ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti.

¹ S², SHB. °sōsāpana°.

² S¹ pabbanakhilānavadhikarāna-ghosāpana-mantānada-ppayog°.

³ S¹ pariyāpuraṇantiyā.

⁴ S² vāceyyā.

⁵ SK. padam v°.

⁶ S¹ pariyāpuṇanaṃ vacana-vatthusu.

⁷ S¹ loka-dh°; S² lekha-dh°.

⁸ SHB. dharaṇāya.

⁹ S¹, S² pariyāpuṇanaṃ v°.

¹⁰ S¹, S² anuññātakāraṇābhāvo.

¹¹ S¹ simply imāni.

¹² S² °sadisān'evā-ti.

¹³ SK. omits.

¹⁴ S¹, S² atikkamentiyā.

¹⁵ S¹ parikkhittassa.

¹⁶ S¹ upacāra.

¹⁷ S¹, S² okkamentiyā.

¹⁸ S¹ bhikkhu.

¹⁹ S¹ vañjānam (?).

²⁰ S¹ ca; S² °(saññāyaṇi)-c'eva.

²¹ S¹ dubbidhe-pi; S² duvidhe pi.

²² S¹ abhikkhukā°.

²³ S¹ anāpucchā.

Sabhikkhuk'ārāmatā, sabhikkhuka-saññitā, vuttaparichedātikkamo, anuññātakāraṇābhāvo¹ ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samanubhāsanasamuṭṭhānaṃ, kiriyākiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticcittaṃ, tivedanaṃ ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye **akkoseyyā** ti dasannaṃ akkosa²-vatthūnaṃ aññataraññatarena³ sammukhā vā parammukhā vā akkoseyya; **paribhāseyyā** ti bhayaṃ assa upadaṃseyya; **pācittiyaṃ** ti tassā evaṃ karontiyā pācittiyaṃ.⁴

Vesāliyaṃ chabbaggiyā bhikkhuṇīyo ārabba āyasmantaṃ Upāliṃ akkosana - vatthusmiṃ paññattaṃ. Tika-pācittiyaṃ. Anupasampanne tika-dukkataṃ. Atthadhamma⁵-anusāsani-purekkhārāya ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Upasampannatā, akkosana-paribhāsanam, na atthapurekkhār'ādīnā** ti, imān'ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Adinnādāna-sadisāni. Idam pana dukkhavedanaṃ ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye* **caṇḍikatā** ti⁶ kuddhā; **gaṇaṃ** ti⁷ bhikkhuṇī-saṅghaṃ; **paribhāseyyā** ti ettha bālā⁸ etā avyattā etā⁶ n'etā jānanti⁷ kammaṃ vā kammadosaṃ vā kammāsaṃpattiṃ vā kammanavipattiṃ vā ti evaṃ yattha katthaci paribhāsantiyā pācittiyaṃ.⁸

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba gaṇaṃ paribhāsana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Sambahulā vā ekaṃ⁹ vā anupasampannaṃ vā paribhāsantiyā dukkataṃ. Sesam dutiyasadisam evā ti.

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe gaṇabhojane vuttanayena nimantitā¹⁰ Pavāraṇa-sikkhāpade vuttanayena pavāritā veditabbā; **pācittiyaṃ** ti tassā purebhattaṃ ṭhapetvā yāguṃ c'eva avasesāni ca tīni kālīkani aññaṃ yaṃ kiñci āmiṣaṃ ajjhoharaṇ'atthāya paṭigaṇhantiyā¹¹ gahaṇe dukkataṃ. Ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇīyo ārabba aññatra-bhuñjana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Tīni kālīkāni āhār'atthāya paṭigaṇhantiyā

¹ S¹ °kāraṇābhāvo; S² °kāraṇa°.

² SK., SHB., S² akkosana-v°.

³ S¹, S² *simply* aññatarena.

⁴ S¹, S² pācittiyaṃ-ti.

⁵ S¹ atthadhammā°.

⁶ S¹ netāñ.

⁷ S² jananti.

⁸ S¹ pācittiya.

⁹ S¹ etaṃ.

¹⁰ S¹, S² nimantita.

¹¹ S¹, SHB. paṭigaṇhāntiyyā.

pi ajjhoharantiyā pi dukkaṭaṃ. Yā pana nimantitā appavāritā yāgum pivati sāmike apaloketvā bhuñjati (tīṇi kālīkāni¹) sati paccaye² paribhuñjati tassā ummattik'ādīnañ-ca anāpatti. **Nimantitā³ vā (pavāritā vā⁴) ubhayaṃ vā purebhataṃ, vuttalakkhaṇassa āmisassa ajjhohāro,⁵ sāmikānaṃ anāpucchanaṃ⁶** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Addhāna-samuṭṭhānaṃ⁷, nimantitāya anāpucchā bhuñjantiyā āpattisambhavato siyā kiriyākiriyaṃ, pavāritāya kappiyaṃ kāretvā akāretvā(pi⁸) paribhuñjantiyā(pi⁴) āpattisambhavato siyā kiriyā,⁹ no saññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedanaṃ ti.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame* kulamaccharo¹⁰ (etissā atthi kulaṃ¹¹) vā maccharāyatī ti **kulamacchariṇī¹², assā ti yā** īdisī-bhaveyya; **pācittiyaṃ ti nissāya¹³** kulaṃ bhikkhuṇīnaṃ paccaye dātukāmaṃ¹⁴ “kathaṃ nāma tattha bhikkhuṇīyo na gaccheyyun” ti bhikkhuṇīnaṃ vā santike kulassa “kathaṃ nāma ime tāsāṃ kiñci na dajjeyyun” ti kulassa vā santike bhikkhuṇīnaṃ avaṇṇaṃ¹⁵ bhāsantiyā pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba kulamaccharāyana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Amaccharāyitvā¹⁶ santaṃ yeva ādīnavaṃ ācikkhantiyā ummattik'ādīnañ-ca anāpatti. **Bhikkhuṇīnaṃ alābhakāmatā¹⁷, kulassa vā santike bhikkhuṇīnaṃ (bhikkhuṇīnaṃ¹⁸) vā santike kulassa avaṇṇabhāṇanaṃ¹⁹** ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Adinnādānasadisāni²⁰. Idam pana dukkhavedanaṃ ti.

Pañcamaikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe sace te bhikkhuṇī-upassayato²¹ aḍḍhajojanabbhantare ovādadāyakā²² bhikkhū na vasanti maggo vā akkhamo hoti na sakkā antarāyena gantaṃ ayaṃ abhikkhuko²³ nāma āvāso tattha “vassaṃ vasissāmi” ti senāsanapaññāpana-pāṇīya-upaṭṭhapan²⁴'ādīni karontiyā

¹ S² tikālīkāni.

⁴ S¹, S² omīti.

⁷ S¹, S² addhānaṃ samuṭṭhānaṃ.

¹⁰ So S¹, S². ¹¹ S¹ etissā-ti atthakulaṃ; S² etissā-ti atthi kulaṃ.

¹² S¹ kulamacchārīni; S² kulamacchārīni.

¹³ S¹ nissāyaṃ; S² tassāyaṃ (or n°?).

¹⁵ S¹ avaṇṇa.

¹⁸ S¹ omīti.

²¹ S¹ bhikkhuṇīyo upassayato.

²⁴ SK., S¹ °upaṭṭhapan°.

² S¹, S² paccaya.

⁵ S¹ ajjhohāre.

⁸ SHB., SK. omīti.

⁹ S¹, S² kiriyāṃ.

¹⁴ S¹ nātukamā; S² nātukāmaṃ.

¹⁶ S¹ accharāyitvā.

¹⁹ S¹, S² avaṇṇaṃ bhanantiyā.

²⁰ S² °sadisāni-ti.

²² S¹ ovādayakā.

²³ S² bhikkhuko.

dukkatam. Saha aruṇ'uggamanāya pācittiyam. Ayam ettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyam vutto.

Sāvatthiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabha abhikkhuke ārame vassam¹ vasana-vatthusmiṃ paññattam. Yattha pana vass'ūpagatā bhikkhū pakkantā² vā honti vibbhantā vā kālakatā vā pakkhasaṅkantā vā tattha³ vasantiyā⁴ āpadāsu ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Abhikkhukārāmatā⁵, vass'ūpagamanam, aruṇ'uggamanan** ti, imān'ettha tīpi aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Eḷakalomasadisāni ti.

Chaṭṭha'sikkhāpadam.

Sattame* vassam vutthā ti purimam vā temāsam (pacchimam vā temāsam⁷) vutthā; ubhato saṅghe⁸ ti bhikkhuni-saṅghe c'eva bhikkhusaṅghe ca, ayam pan'ettha vinicchaya-kathā. Bhikkhunihi cātuddase yeva sannipatitvā "suṇātu me ayye⁹ saṅgho; ajja pavāraṇā cātuddasi. Yadi saṅghassa pattakallam saṅgho pavāreyyā" ti evam sabba-saṅgāhika¹⁰-ñattim vā "tevācikaṃ (vā¹¹) pavāreyyā" ti evam tevācika-ñattim¹² ('vā¹³) sati antarāye dvevācikaṃ ekavācikaṃ¹⁴ vā "samāna-vassikaṃ pavāreyyā" ti (vā¹³) evam dvevācik'ādi-ñattim vā ṭhapetvā sabba-saṅgāhikañattiyā¹⁵ ca¹⁶ ṭhapitāya¹⁷ saṅgham ayye¹⁸ pavāremi¹⁹ diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya vā vadantu²⁰ mam ayyāyo anukampam upādāya passanti paṭikarissāmi" ti evam sakim vā "dutiyaṃ-pi ayye⁹ saṅgham . . . pe . . . tatiyaṃ-pi ayye¹⁸ saṅgham²¹ . . . pe . . . evam dvattikkhattum vā vatvā paṭipāṭiyā (pi²²) pavāretabbam, tevācikāya (ñattiyā ṭhapitavacanam²³) na hāpetabbam, dvevācik'ādisu vadḍhetum vaṭṭati hāpetum na vaṭṭati, evam bhikkhunisāṅghe pavāretvā tatth'eva ekā bhikkhuni Bhikkhuni-khandhake vuttañatti²⁴ dutiyakammena bhikkhunisāṅghass'atthāya bhikkhusaṅgham pavāretum sammantitabbā²⁵, tāya sammatāya bhikkhuniyā paṇṇarase bhikkhunisāṅgham ādāya bhikkhu²⁶ saṅgham upasaṅkamitvā ekamsam uttarāsaṅgam karitvā añjalim paggahetvā

1 S¹ vassa. 2 S¹, S² pakkamantā. 3 S¹, S² tassa. 4 S² ca santiyā.
5 SHB. bhikkhukāvāsata; S¹ bhikkhukāvāsato; S² abh°.
6 S¹ chaṭṭhama°. 7 S² omits. 8 S² saṅgho. 9 S¹ ayyo.
10 S¹ °saṅgāhaka°. 11 SHB., SK. omits. 12 S¹, S² tevācikaṃ vā ñattim.
13 S¹, S² omits. 14 S¹ ekam vācikaṃ.
15 S¹ °saṅgāhikañatti; S² °saṅgāhakañatti. 16 S¹ ce; S² te.
17 S¹, S² ṭhapitā. 18 S² ayyo. 19 S¹ pavāro.
20 S² vadanti. 21 S¹, S² saṅghan ti evam dv°. 22 S¹ omits.
23 S¹ ñattim yā vacanam; S² ñattiyā vacanam. 24 S¹, S² vuttena natti.
25 S¹ sammatabbā. 26 S¹, S² bhikkhuni-s°.

* Vin. iv. 314.

evam-assa vacanīyo¹, “ bhikkhuṇī-saṅgho ayya bhikkhu-saṅghaṃ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya² vā vadatu ayya³ bhikkhu-saṅgho bhikkhuṇī-saṅghaṃ anukampaṃ upādāya passanto⁴ paṭikarissati, dutiyam pi ayya⁵—(pe⁶) . . . tatiyam pi ayya⁵ . . . pe . . . upādāya⁷ passanto paṭikarissatī ti evaṃ pavāretabbam; sace pañca-vaggo bhikkhuṇī-saṅgho na pūrati catuhi tīhi vā gaṇa-ñattim ṭhapetvā dvihi vinā ñattiyā aññamaññaṃ pavāretabbam. Ekāya “ ajja me pavāraṇā ” ti (adhiṭṭhātabbam⁸), vihāraṃ pana gantvā “ bhikkhuṇīyo ayya bhikkhusaṅghaṃ pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya⁸ vā vadath⁹ ayya bhikkhu-saṅgho bhikkhuṇīnaṃ anukampaṃ upādāya, passantiyo (paṭikarissantī ti ca¹⁰) “ aham ayya bhikkhu-saṅghaṃ¹¹ pavāremi diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya² vā vadatu maṃ ayya¹² bhikkhu-saṅgho anukampaṃ upādāya passanti paṭikarissāmi ” ti evaṃ tikkhattuṃ vattabbam. Sace bhikkhu-saṅgho na pūrati “ bhikkhuṇī-saṅgho ayya ayyānaṃ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya² vā vadant¹³ ayya bhikkhuṇī-saṅghaṃ anukampaṃ upādāya passanto paṭikarissati ” ti ca bhikkhuṇī-saṅgho¹³ ayya ayyaṃ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya² vā vadath¹⁴ ayya¹⁴ bhikkhu-ṇīsaṅghaṃ anukampaṃ upādāya passanto paṭikarissati ” ti (ca⁶) evaṃ tikkhattuṃ vattabbam; ubhinnaṃ apāripūriyā “ bhikkhuṇīyo ayya ayyānaṃ pavārenti diṭṭhena vā sutena vā (parisāṅkāya vā)¹⁵ vadath¹⁶ ayya¹⁶ bhikkhuṇīnaṃ anukampaṃ upādāya passantiyo paṭikarissantī ” ti ca. “ Bhikkhuṇīyo ayya ayyaṃ pavārenti diṭṭhena vā sutena vā parisāṅkāya² vā (. . . pe . . .)¹⁷ vadath¹⁸ ayya¹⁸ bhikkhu-ṇīnaṃ anukampaṃ upādāya passantiyo paṭikarissantī ” ti ca, “ ahaṃ ayya ayyānaṃ pavāremi¹⁹ diṭṭhena vā sutena vā (parisāṅkāya vā)²⁰ paṭikarissāmi ” ti ca “ ahaṃ ayya ayyaṃ²¹ pavāremi diṭṭhena vā sutena vā (parisāṅkāya vā)²⁰ vadatu maṃ ayyo anukampaṃ upādāya passanti paṭikarissāmi ” ti ca evaṃ tikkhattuṃ vattabbam. Sabben²¹ eva²¹ hi

¹ S¹ vacanīyā.

⁵ S¹ ayyā.

⁸ SK., S¹, S² have parisāṅkāya here; S¹ is in doubt about this word throughout

⁹ S¹ vadat'ayya; S² vadatu 'yya.

¹¹ S² °saṅghe.

¹⁴ S¹, vadet'ayyo; S² vadant'ayyo.

¹⁶ S¹, S², SHB. vadant' ayya.

¹⁸ S¹ vadat'ayye; S² vadat'ayyā.

²⁰ S¹, S² substitute . . . pe . . .

²³ S¹ ayā (na)ṃ.

² S¹ parisāṅkhāya.

⁶ S¹, S² omit.

³ S¹, S² 'yya.

⁷ S¹, S² substitute bhikkhuṇī-saṅgho.

¹⁰ S¹ paṭikarissantī maṃ.

¹³ S¹, S² bhikkhu-bhikkhuṇī-saṅgho.

¹⁵ S¹, S² substitute . . . pe . . .

¹⁷ SHB. omits.

¹⁹ S² pavāremī-ti.

²² S², SK., SHB. omit.

²⁴ SK., SHB. sabbh'eva.

²¹ SHB. mā.

iminā nayena ubhato saṅghe pavāritā hoti. Yā¹ pana vassaṃ vuttā² ubhato saṅghe³ evaṃ na pavāressāmi” ti dhuraṃ nikkhipati tassā saha dhuranikkhepena pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabha vassaṃ vasitvā na pavāraṇa-vatthusmiṃ paññattaṃ. Antarāye pana sati pariyesitvā bhikkhū na labhantiyā gilānāya⁴ āpadāsu ummattik’ādinañ ca anāpatti. **Vassaṃ vuṭṭhatā, na ubhato saṅghe pavāraṇatā⁵, anuññā-takāraṇ⁶’ābhāvo** ti, imān’ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhān’ādīni Sama-nubhāsanasadisāni ti.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame **ovādāyā** ti garudhammasavaṇ’atthāya; **saṃvāsāyā** ti uposathapucchan’atthāya c’eva pavāraṇ’atthāya ca; **pācittiyaṃ** ti etesaṃ atthāya “ na gacchissāmi ” ti dhura’-nikkhittamatte pācittiyaṃ.

Sakkesu⁸ chabbaggiyā⁹ bhikkhuṇiyo ārabha ovādāya agamana¹⁰-vatthusmiṃ paññattaṃ. Antarāye pana sati pariyesitvā dutiyikaṃ alabhantiyā gilānāya āpadāsu ummattik’ādinañ-ca anāpatti. **Ovāda-saṃvās’atthāya¹¹ agamaṇam¹², anuññātakāraṇ¹³’ābhāvo** ti, imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhānādīni paṭhamapārājika-sadisāni ti.¹⁴ Idam pana kiriyākiriyaṃ¹⁵ dukkhavedanan ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame* **anvaddhamāsan** ti addhamāse addhamāse; **uposathapucchakan** ti¹⁶ (uposathapucchanaṃ^{17a}); **ovād’ūpasaṅkamanan** ti ovād’-atthāya¹⁸ upasaṅkamaṇam¹⁹; atikkāmentiyā²⁰ (ti^{17b}) ettha bhikkhuṇi²¹ terase vā cātuddase vā āramaṃ gantvā ayaṃ uposatho cātuddasiyo paṇṇarasiyo ti pucchitabbaṃ. Uposathadivase Nidānavañṇanāya vuttanayena²² ovād’ūpasaṅkamaṇam yācitabbaṃ. Yā bhikkhuṇi vut-tappakāre kāle tad-ubhayaṃ na karoti sā taṃ atikkāmeti²³ nāma,²⁴

1 S¹, S² yāva. 2 S¹ vuttā. 3 S¹, S² saṅgho. 4 S¹ gilānā; S² gilānāsu.

5 S¹ pavārena; S² pavāraṇāya. 6 S¹ °karaṇā°; S² °karaṇa°. 7 SK. dhure.

8 S¹ sakke. 9 S² chabbaggiyo. 10 S¹, S² āgamaṇa°.

11 S¹, S² ovādasamvāsānaṃ atthāya. 12 S¹, S² āgamaṇam. 13 S² °karaṇa°.

14 SK. simply sadisāni. 15 SK., SHB. akiriyaṃ. 16 S¹, S² °pucchanaṇ-ti.

17 a, b, S¹ omits. 17 b, S² omits. 18 S¹ ovādan’atthāya.

19 S¹ upasaṅkamaṇatam; S² do. (or °kamantaṃ ?). 20 S² atikkāmentiyā.

21 SK., S² bhikkhuṇiyā hi. 22 S² vuttanayen’eva. 23 S² atikkāmeti.

24 S¹ inserts a second -ti nāma after this.

tassā uposatham-pi na pucchissāmī (ti¹) ovādam-pi na yācissāmī ti dhura²nikkhittamatte pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba uposatha-ovādanam³ anāpucchana-(na¹) āyācana-vatthusmiṃ paññattam. Anāpatti (aṭṭhama-sadisā yeva⁴). Uposathovādānam āpucchana⁵-āyācanāya dhu-ranikkhepo, anuññatakāraṇ⁶ābhāvo ti, imān'ettha dve aṅgāni. (Samuṭṭhān'ādīni¹) Samanubhāsanāsadisāni ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame pasākhe ti nābhiyā hetṭhā jānumaṅḍalānam upari padese; tato hi yasmā rukkhassa sākḥā viya ubho ūru⁷ pabhijjivā gatā, tasmā so pasākho ti vuccati; tasmīṃ pasākhe; gaṇḍan ti yaṃ kiñci gaṇḍam; rucitan ti vaṇam; (bhedā⁸) bhedāpeyya vā ti-ādisu sace hi bhinda(phālehī ti⁹) sabbāni ānāpeti yo ca tath'eva karoti (ca¹) cha (ca¹⁰) dukkaṭāni cha (ca¹⁰) pācittiyāni athāpi yaṃ kiñci ettha katta-bbam¹¹ taṃ sabbam karohī ti¹² evaṃ ānāpeti so ca sabbāni bhedan'-ādīni¹³ karoti ekavācāya (cha ca¹⁴) dukkaṭāni cha ca pācittiyāni. Sace pana bhedan'ādisu ekaṃ eva idaṃ nāma karohī ti ānāpeti so sabbāni karoti yaṃ ānattam tass'eva kāraṇe¹⁵ pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ aññataram bhikkhuṇiṃ ārabba pasākhe jātam gaṇḍam purisena bhedāpana-vatthusmiṃ paññattam. Apaloketvā¹⁶ vā (viññum vā¹⁷) yaṃ kiñci dutiyikaṃ gahetvā evaṃ karontiyā ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. Pasākhe jātatā, anapalokanam, dutiyikābhāvo,¹⁸ purisena bhed'ādīnam kāraṇanam ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Kaṭhina-sadisāni ti¹⁹. Idaṃ pana kiri-yākiriyaṃ.

Dasamasikkhāpadam.

Ārāmaṅgavaggo chaṭṭho.

Gabbhinīvaggassa paṭhame gabbhinin ti²⁰ jānitvā²¹ upajjhāyāya²² vuṭṭhāpentiyā gaṇa²³pariyesan'ādisu (ca)²⁴ ñattikamma (vācāya ca²⁵) dukkaṭam, kammavācāpariyosāne pācittiyaṃ.

1 S¹, S² omit. 2 SK., S² dhure n°. 3 All except S¹ have ovādānam.

4 S¹ °sadisam evā; S² °sadisā yeva. 5 S² apucchana°.

6 S¹, S² °karaṇa°. 7 S² ūrū (correct reading?). 8 SK., SHB., S² omit.

9 S¹ pālehi; S² pālehi-ti. 10 SHB., S¹ omit. 11 S¹, S² kātabbam.

12 S¹ kārehi-ti. 13 SK. bhedanāni. 14 S¹ ca cha.

15 S¹, S² karaṇe. 16 S¹ apanetvā. 17 S¹ viññūnā; S² viññū.

18 S¹, S² dutiyikāyābhāvo. 19 SK., S² simply °sadisāni. 20 S¹ gabbhinī-ti.

21 S² janitvā. 22 S¹ yā yā; S² upajjhāya. 23 S² ganana-p°.

24 S¹ omits. 25 S¹, S² vācāñ-ca ye ca.

Sāvattiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabba gabbhinī-vuṭṭhāpana¹-vatthusmiṃ paññattam. Gabbhiniyā vematikāya agabbhiniyā gabbhinīsaññāya (c'eva) vematikāya ca dukkaṭam. Ubhosu agabbhinīsaññāya ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Gabbhinitā, gabbhinī ti jānanam, vuṭṭhāpanan** ti, imān'ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Adinnādānasadisāni. Idam pana paṇṇattivajjam, ticittam, tive-danan ti.

Paṭhamasikkhāpadam.

Dutiye (pāyan-ti thaññaṃ²) pāyamānaṃ, (yaṃ³) pāyeti tassa mātaram vā dhātiṃ⁴ vā idam vatthumattam ev'ettha viseso, sesam paṭhama-sadisam evā ti.

Dutiyasikkhāpadam.

Tatiye* **dve vassāni** ti pavāraṇavasena dve saṃvaccharāni⁵; **chasu dhammesū** ti paṇātipātā veramaṇi ādisu vikālabhojanā (veramaṇi⁶) pariyosānesu chasu sikkhāpadesu; **asikkhita-sikkhan** ti⁷ pada-bhājane vuttanayen'eva adinnasikkham⁸ (vā⁹) kupitasikkham¹⁰ vā; **sikkhamānam vuṭṭhāpeyyā** ti tesu dhammesu sikkhanato te vā sikkhāsaikhā te dhamme mānanato evaṃ laddhanāmaṃ anupasampannaṃ upasampādeyya; **pācittiyan** ti paṭhamasikkhāpade vuttanayen'eva; kammavācāpariyosāne pācittiyaṃ.

Sāvattiyam sambahulā bhikkhuniyo ārabba sikkhamānaṃ vuṭṭhāpanavattthusmiṃ paññattam. Dhammakamme tikapācittiyaṃ. Adhammakamme tika-dukkāṭam. Dve vassāni chasu dhammesu sikkhitasikkhamānaṃ¹¹ vuṭṭhāpentiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Vuttanayena asikkhitasikkhatā, dhammakammatā, kammavācāpariyosānan** ti, imān'ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni paṭhamavuttān'evā ti.¹²

Tatīyasikkhāpadam.

¹ SK. °vuṭṭhāpana°.

² S¹ pāyantinti paññaṃ.

³ S¹, S² omits.

⁴ S¹, S² yatim.

⁵ S¹ saṃvaccharāni ca.

⁶ S² pariyosānesu veramaṇiṃ.

⁷ S¹ āsikkhita-sikkhan-ti; S² asikkhitasikkhanan-ti.

⁸ S¹ dinnaṃ sikkham; S² adinnaṃ sikkham.

⁹ S¹ omits.

¹⁰ S¹, S² kuppitasikkham.

¹¹ S¹ sikkhitasikkhiṃ sikkhamānā; S² sikkhitasikkham sikkhamānaṃ.

¹² SK. paṭhame vuttanayān'evā-ti; S² paṭhame vuttān'evā-ti.

Catutthe saṅghena **asammatan** ti yassā¹ saṅghena antamaso upasampadamālake pi padabhājane vuttā upasampadā²-sammuti na dinnā hoti. Tā imā³ dve pi mahāsikkhamānā⁴ nāma idha saṅghena sammataṃ vuṭṭhāpentiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. Sesam tatiye vuttasadisam evā ti.⁵ Idam pana kiriyākiriyaṃ⁶ hoti⁷.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame **gihigatan** ti⁸ purisantaragataṃ; idhāpi idam vatthum eva⁹ viseso. Ūnadvādasavassaṃ ca paripuññasāññāya vuṭṭhāpentiyā kiñcāpi anāpatti sā pana anupasampannā¹⁰ nāma hoti. Sesam paṭhamasikkhāpada¹¹sadisam evā ti.

Pañcamasikkhāpadam.

Chaṭṭhe sabbaṃ tatiye¹² vuttanayena, sattame sabbaṃ catutthe vuttanayena veditabban ti.

Chaṭṭhasattamasikkhāpadāni.¹³

Aṭṭhame* **sahajivinin** ti¹⁴ saddhivihārinim¹⁵; **n'eva anuggaṇheyyā** ti sayam uddes'ādīhi n'ānugaṇheyya; **na anuggāhāpeyyā**¹⁶ ti imissā ayye uddes'ādīni dehī ti evaṃ na anuññāya¹⁷ anuggāhāpeyya¹⁸; **pācittiyan** ti dhuranikkhittamatte pācittiyaṃ.¹⁹

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha evarūpe vatthusmiṃ paññattaṃ. Sesam ettha Tuvattavagge “ dukkhitam²⁰ sahajivinin ” ti²¹ sikkhāpada-sadisam evā ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame **vuṭṭhāpitaṃ pavattinin** ti vuṭṭhāpita-pavattinim; yāyaṃ upasampādītā tam²² upajjhāyinin ti attho. **N'ānubandheyyā** ti cuṇṇena mattikāya dantakaṭṭhena mukhodakenā ti evaṃ tena tena karaṇīyena (na²³) upaṭṭhaheyya; **pācittiyan** ti n'ānubandhissanti dhura²⁴nikkhittamatte pācittiyaṃ.

¹ S¹, S² yassa.

² So S¹, S²; *others have* upasampada°.

³ S¹ ime.

⁴ S² -sikkhamanā.

⁵ SK., S² *simply* vutta-sadisam-eva.

⁶ S¹ kiriyākiriyan-ti.

⁷ S¹, S² hotī-ti.

⁸ S¹ gihigatan-ti; S² gihikatan-ti.

⁹ S² vatthumattam-eva.

¹⁰ S¹ anupasampanna.

¹¹ S² °sikkhāpadam s°.

¹² S¹, S² tatiyena.

¹³ S¹, S² chaṭṭhama-sattamaṃ.

¹⁴ S² sahajivitan-ti.

¹⁵ S² °vihāri.

¹⁶ S¹ anuggahāp°.

¹⁷ S¹, S² aññāya.

¹⁸ S¹, S² anuggahāp°.

¹⁹ S¹ pācittiyan-ti.

²⁰ S¹ dukkhitta.

²¹ S¹, S² sahajivitan-ti.

²² SHB., SK., S² naṃ.

²³ S¹, S² *omit*.

²⁴ S² dhure n°.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuniyo ārabba na anubandhana-
vatthusmiṃ paññattaṃ. Bālam¹ pana alajjiniṃ² vā ananubandhan-
tiyā gilānāya āpadāsu ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Vuṭṭhāpita-
pavattitā,³ dve vassāni anubandhane dhuranikkhepo, anuññāta-
kāraṇ'⁴ābhāvo** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni paṭhama⁵-
pārājika-sadisāni ti⁶. Idam pana kiriyākiriyam⁷ dukkhavedanan ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame* n'eva vūpakāseyyā ti (na⁸) gahetvā gaccheyya; **na vūpa-
kāsaḍḍeyyā⁹** ti imaṃ ayya¹⁰ gahetvā gacchā ti¹¹ aññaṃ na āṇapeyya;
pācittiyā ti dhura¹nikkhittamatte pācittiyam.

Sāvatthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba sahaḍḍiviniyā avūpakāsana-
vatthusmiṃ paññattaṃ. Sati antarāye pariyesitvā dutiyikaṃ ala-
bhantiyā gilānāya āpadāsu ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Sahaḍḍi-
vinitā, vūpakāsane¹² dhuranikkhepo, anuññāta¹³kāraṇ'¹⁴ābhāvo** ti, imān'-
ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Samanubhāsanāsadisāni-ti.

Dasamasikkhāpadam.

Gabbhinivaggo sattamo.

Kumārībhūtavaggassa paṭhamadutiyatatiyāni gihīgatasikkhāpa-
dehi sadisān'eva, yā¹⁵ pana tā sabbapaṭhamā¹⁴ dve mahāsikkhamānā
tā¹⁵ atikkantavīsativassāni veditabbā, tā hi gihīgatā vā hontu agihīgatā
vā sammutikamm'ādisu sikkhamānā icc'eva vattabbā, gihīgatā ti
vā kumārībhūtā ti vā na vattabbā, gihīgatāya dasavassakāle sikkhā-
sammutiṃ datvā dvādasavassakāle upasampadā kātābbā. Ekāda-
savassakāle datvā terasavassakāle kātābbā, dvādasa-terasa-cuddasa-
pañjarasa-soḷasa-sattarasa-aṭṭhārasa-vassakāle sikkhāsammutiṃ da-
tvā vīsativassakāle kātābbā, aṭṭhārasavassakālato paṭṭhāya ca pan'-
āyam gihīgatā ti pi kumārībhūtā ti pi vattam vattati. Yā pan'āyam
kumārībhūtā ti vuttā¹⁶ sāmaṇerā sā gihīgatā (ti na vattabbā¹⁷), kumā-

1 S¹ vālam. 2 S¹ alajjinam; S² anulajjim. 3 S¹, S² vuṭṭhāpita-pavattinitā.
4 S¹ °karaṇā°; S² °karaṇa°.
5 S¹, S² atṭhama-p°.
6 SK., SHB., S² simply °sadisāni. 7 SK., SHB., S² akiriyam.
8 S¹ omits. 9 S¹ upakāsā°. 10 S¹ ayyo; S² ayyo (or ayye ?).
11 S² gacchati. 12 S¹ °kāraṇa°; S² °karaṇa°. 13 S¹, S² yam.
14 S¹, S² °paṭhamo. 15 S¹ nam. 16 S¹ vuttam.
17 S¹ °pasampadāvasena aparipuṇṇadvādasavassāni na vattabbā.

ribhūtā icc'eva vattabbā, sikkhāsammutidānavasena pana sabbāpi sikkhamānā ti vattum vaṭṭati ti.¹

Tatīyasikkhāpadam.

Catutthe ūna²-dvādasavassā ti upasampadāvasena aparipuṇṇadvādasavassā; pācittīyan ti upajjhāyā hutvā vuṭṭhāpentīyā vuttanāyena³ eva dukkaṭaṇaṃ anantarā kammavācāpariyosāne pācittīyaṃ.

Catutthasikkhāpadam.

Pañcame* saṅghena³ asaṃmatā ti yassā saṅghena padabhājanīye vuttā vuṭṭhāpanasammuti⁴ na dinnā, sesaṃ ubhayatthāpi mahā-sikkhamāna⁵sikkhāpadadvayasadisam evā ti.

Pañcama⁶sikkhāpadam.

Chatṭhe alaṃ tāva te ayye⁷ vuṭṭhāpitenā ti vuccamānā ti vuṭṭhāna-sammutiyā yācitāya saṅghena upaparikkhitvā yasmā bālā (ca⁸) avyattā⁹ ca tasmā “ alaṃ tāva tuyhaṃ upasampādenā ” ti¹⁰ evaṃ nivāriyamānā; pacchā khīyanadhamman ti¹¹ pacchā aññasaṃ vyattānaṃ lajjīnaṃ vuṭṭhāpana-sammutim¹² dīyamānaṃ disvā “ aham-eva nūna bālā ” ti ādīni bhaṇamānā yattha katthaci khīyeyya; pācittīyan ti evaṃ khīyana-dhammaṃ āpajjantīyā pācittīyaṃ.

Sāvattīyaṃ Caṇḍakāliṃ ārabba evaṃ khīyana-dhammaṃ āpajjanavattusmiṃ paññattaṃ. Pakatīyā chand'ādīnaṃ vasena evaṃ (kathentīyā na¹³) khīyantīyā ummattik'ādīnaṃ-ca anāpatti. Vuṭṭhāpana-sammutiyā yācanā,¹⁴ upaparikkhitvāna¹⁵ chand'ādivasena parikkhittāya¹⁶ sādhu ti paṭissavo, pacchā khīyanan¹⁷ ti, imān'ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkha-vedanan ti.

Chaṭṭha¹⁸-sikkhāpadam.

Sattame (sā¹⁹) pacchā ti²⁰ sikkhamānāya upasampadāya²¹ yāciyamānāya evaṃ vatvā laddhe cīvare pacchā²² asante pi antarāye n'eva

¹ SHB., SK. simply vaṭṭati.

² S¹, S² ūnaka^c.

³ S¹ saṅghe.

⁴ S¹, S² °sammutim.

⁵ S² mahāsikkhāmāna^o.

⁶ S¹ pañca-s^o.

⁷ S¹, S² ayyo.

⁸ S² omits.

⁹ S¹ vyattā.

¹⁰ S¹ upasampāditenā-ti; S² upasampādāditenā-ti.

¹¹ S¹ khīyam dhamman-ti.

¹² °sammuti.

¹³ S¹, S² kathentīnaṃ.

¹⁴ S¹, S² yācanaṃ.

¹⁵ S¹, S² upaparikkhitvā.

¹⁶ SHB., SK., S² paṭikkhittāya.

¹⁷ S¹ khīyan-ti; S² khīyana-ti.

¹⁸ S¹, SHB. chaṭṭhama-s^o.

¹⁹ SHB., SK. omits.

²⁰ S² pucchati.

²¹ S¹, S² upasampadam.

²² S¹ pacchi.

vuṭṭhāpessāmi na vuṭṭhāpanāya¹ ussukkaṃ karissāmi ti dhuraṃ nikkhipeyya, tassā dhuranikkhitta²matte pācittiyaṃ.

Sattamasikkhāpadam.

Aṭṭhame pi es'eva nayo. Ubhayam(pi)³ Sāvattthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba etesu vatthusu paññattaṃ. Dvīsu pi sati antarāye pariyesitvā na labhantiyā gilānāya āpadāsu ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Ubhayattha evāhantaṃ vuṭṭhāpessamī ti paṭiññā, ākañchitānipphatti,**⁴ **pacchā-dhuranikkhepo, anuññātakāraṇ'**⁵**ābhāvo** ti, imān'ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Samanubhāsana-sadisāni ti.

Aṭṭhamasikkhāpadam.

Navame* **sokāvāsan**⁶ ti saṅketam katvā āgacchamānā purisānaṃ anto sokaṃ paveseti ti sokāvāsā⁷ nam⁸ sokāvāsam⁹ athavā¹⁰ gharaṃ viya gharasāmikā¹¹ ayam pi purisasamāgamaṃ alabhamānā¹² sokaṃ āvisati¹³ iti yam āvisati (sa assā¹⁴) āvāso¹⁵ hoti ti sokāvāsā, ten'ev'assa¹⁶ padabhājane sokāvāsam¹⁶ nāma paresaṃ dukkhaṃ uppādeti sokaṃ āvisati¹⁷ ti dvidhā attho vutto, **pācittiyaṃ** ti evarūpaṃ vuṭṭhāpentiyā vuttanayen'eva kammavācā¹⁸pariyosāne upajjhāyāya pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ Thullanandaṃ ārabba evarūpaṃ¹⁹ sikkhamānaṃ vuṭṭhāpana²⁰-vatthusmim paññattaṃ. Ajānantiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Sokāvāsata,**²¹ **jānaṃ, vuṭṭhāpanaṃ** ti, imān'ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Gabbhinīvuṭṭhāpana-sadisān'evā ti.

Navamasikkhāpadam.

Dasame **mātāpitūhī** ti vijātamātara ca janakapitara ca²² **sāmikenā** ti yena²³ pariggahitā²⁴ tena; (**ananuññātan** ti³) upasampad'atthāya ananuññātaṃ dvikkhattuṃ bhikkhuṇīhi āpucchitabbaṃ pabbājana-kāle ca upasampadākāle ca. Bhikkhūnaṃ (pana²⁵) sakim pucchite pi

¹ S¹ upaṭṭhāpanāya.

² S¹, S² dhuranikkhepe.

³ S¹, S² omit.

⁴ S¹ °nippanti (°nippatti ?).

⁵ S¹ °kāraṇa°; S² °karaṇa°.

⁶ S¹, S² sokāvassan°.

⁷ S¹, S² sokāvassā.

⁸ S¹, S² taṃ.

⁹ S¹ sokāvassa; S² sokāvassam.

¹⁰ S¹, S² apaṭi (*followed by gharaṃ*).

¹¹ S¹ gharāsāmikā.

¹² S² alabhamānaṃ.

¹³ S² avisati.

¹⁴ S¹, S² savassā.

¹⁵ S² tena v'assa.

¹⁶ S¹ sokāvassa; S² sokāvassā.

¹⁷ S¹ avisati-ti.

¹⁸ S² °vāca°.

¹⁹ S² evarūpa.

²⁰ SK. uṭṭhāpana°.

²¹ S¹, S² sokāvassatā.

²² S¹ maṃ.

²³ S¹ yo; S² yo na.

²⁴ S¹ paṭiggahitā; S² pariggahitā.

²⁵ S¹, S² omit.

ribhūtā icc'eva vattabbā, sikkhāsammuditānavasena pana sabbāpi sikkhamānā ti vattum vaṭṭati ti.¹

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe ūna²-dvādasavassā ti upasampadāvasena aparipunnadvādasavassā; **pācittīyan** ti upajjhāyā hutvā vuṭṭhāpentiyā vuttanāyen'eva dukkaṭānaṃ anantarā kammavācāpariyosāne pācittīyaṃ.

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame* **saṅghena**³ **asammata** ti yassā saṅghena padabhājanīye vuttā vuṭṭhāpanasammuti⁴ na dinnā, esaṃ ubhayatthāpi mahāsikkhamāna⁵sikkhāpadadvayasadisam evā ti.

Pañcama⁶sikkhāpadaṃ.

Chaṭṭhe **alaṃ tāva te ayye**⁷ **vuṭṭhāpitenā** ti **vuccamānā** ti vuṭṭhānasammutiyaṃ yācītāya saṅghena upaparikkhitvā yasmā bālā (ca⁸) avyattā⁹ ca tasmā “alaṃ tāva tuyhaṃ upasampādenā” ti¹⁰ evaṃ nivāriyamānā; **pacchā khīyanadhamman** ti¹¹ pacchā aññasaṃ vyattānaṃ lajjīnaṃ vuṭṭhāpana-sammutiṃ¹² dīyamānaṃ disvā “aham-eva nūna bālā” ti ādīni bhaṇamānā yattha katthaci khīyeyya; **pācittīyan** ti evaṃ khīyana-dhammaṃ āpajjantiyā pācittīyaṃ.

Sāvattīyaṃ Caṇḍakālīṃ ārabha evaṃ khīyana-dhammaṃ āpajjanavattusmiṃ paññattaṃ. Pakatīyā chand'ādīnaṃ vasena evaṃ (kathentiyā na¹³) khīyantiyā ummattik'ādīnaṃ-ca anāpatti. **Vuṭṭhāpana-sammutiyaṃ yācanā**,¹⁴ **upaparikkhitvāna**¹⁵ **chand'ādivasena parikkhittāya**¹⁶ **sādhū** ti paṭissavo, **pacchā khīyanan**¹⁷ ti, imān'ettha tīni aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Adinnādānasadisāni. Idaṃ pana dukkha-vedanan ti.

Chaṭṭha¹⁸-sikkhāpadaṃ.

Sattame (sā¹⁹) **pacchā** ti²⁰ sikkhamānāya upasampadāya²¹ yāciyamānāya evaṃ vatvā laddhe cīvare pacchā²² asante pi antarāye n'eva

¹ SHB., SK. *simply* vaṭṭati.

² S¹, S² ūnaka^o.

³ S¹ saṅghe.

⁴ S¹, S² °sammutiṃ.

⁵ S² mahāsikkhāmāna^o.

⁶ S¹ pañca-s^o.

⁷ S¹, S² ayyo.

⁸ S² *omits*.

⁹ S¹ vyattā.

¹⁰ S¹ upasampāditenā-ti; S² upasampadāditenā-ti.

¹¹ S¹ khīyaṃ dhamman-ti.

¹² °sammuti.

¹³ S¹, S² kathentīnaṃ.

¹⁴ S¹, S² yācanaṃ.

¹⁵ S¹, S² upaparikkhitvā.

¹⁶ SHB., SK., S² paṭikkhittāya.

¹⁷ S¹ khīyan-ti; S² khīyanan-ti.

¹⁸ S¹, SHB. chaṭṭhama-s^o.

¹⁹ SHB., SK. *omits*.

²⁰ S² pucchati.

²¹ S¹, S² upasampadaṃ.

²² S¹ pacchi.

vuṭṭhāpessāmi na vuṭṭhāpanāya¹ ussukkaṃ karissāmi ti dhuraṃ
nikkhipeyya, tassā dhuranikkhitta²matte pācittiyaṃ.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Atthame pi es'eva nayo. Ubhayam(pi)³ Sāvattiyaṃ Thulla-
nandaṃ ārabha etesu vatthusu paññattaṃ. Dvīsu pi sati antarāye
pariyesitvā na labhantiyā gilānāya āpadāsu ummattik'ādīnañ ca
anāpatti. **Ubhayattha evāhantaṃ vuṭṭhāpessamī ti paṭiññā, ākañchi-
tānipphatti,**⁴ **pacehā-dhuranikkhepo, anuññātakāraṃ**⁵ābhāvo ti, imān'-
ettha cattāri aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Samanubhāsana-sadisāni ti.

Atthamasikkhāpadaṃ.

Navame* **sokāvāsan**⁶ ti sañketaṃ katvā āgacchamānā purisānaṃ
anto sokaṃ pavesetī ti sokāvāsā⁷ naṃ⁸ sokāvāsaṃ⁹ athavā¹⁰ gharaṃ
viya gharasāmikā¹¹ ayam pi purisasamāgamaṃ alabhamānā¹² sokaṃ
āvisati¹³ iti yam āvisati (sa assā¹⁴) āvāso¹⁵ hoti ti sokāvāsā, ten'ev'assa¹⁶
padabhājanē sokāvāsaṃ¹⁶ nāma paresaṃ dukkhaṃ uppādeti sokaṃ
āvisati¹⁷ ti dvidhā attho vutto, **pācittiyaṃ** ti evarūpaṃ vuṭṭhāpentiyaṃ
vuttanayen'eva kammavācā¹⁸pariyosāne upajjhāyāya pācittiyaṃ.

Sāvattiyaṃ Thullanandaṃ ārabha evarūpaṃ¹⁹ sikkhamānaṃ
vuṭṭhāpana²⁰-vatthusmim paññattaṃ. Ajānantiyā ummattik'ādīnañ
ca anāpatti. **Sokāvāsātā,**²¹ **jānanam, vuṭṭhāpanan** ti, imān'ettha tīṇi
aṅgāni. Samuṭṭhānādīni Gabbhinīvuṭṭhāpana-sadisān'evā ti.

Navamasikkhāpadaṃ.

Dasame **mātāpitūhi** ti vijātamātarā ca janakapitarā ca²² **sāmikenā** ti
yena²³ pariggahitā²⁴ tena; (**ananuññātan** ti³) upasampad'atthāya
ananuññātaṃ dvikkhattuṃ bhikkhuṇihi āpucchitabbaṃ pabbājana-
kāle ca upasampadākāle ca. Bhikkhūnaṃ (pana²⁵) sakim pucchite pi

¹ S¹ upatthāpanāya.

² S¹, S² dhuranikkhepe.

³ S¹, S² omit.

⁴ S¹ °nippanti (°nippatti ?).

⁵ S¹ °kāraṇa°; S² °karaṇa°.

⁶ S¹, S² sokāvassaṃ.

⁷ S¹, S² sokāvassā.

⁸ S¹, S² tam.

⁹ S¹ sokāvassa; S² sokāvassam.

¹⁰ S¹, S² apaṭi (followed by gharaṃ).

¹¹ S¹ gharāsāmikā.

¹² S² alabhamānaṃ.

¹³ S² avisati.

¹⁴ S¹, S² savassā.

¹⁵ S² tena v'assa.

¹⁶ S¹ sokāvassa; S² sokāvassā.

¹⁷ S¹ avisatī-ti.

¹⁸ S² °vāca°.

¹⁹ S² evarūpa.

²⁰ SK. utthāpana°.

²¹ S¹, S² sokāvassatā.

²² S¹ maṃ.

²³ S¹ yo; S² yo na.

²⁴ S¹ paṭiggahitā; S² pariggahitā.

²⁵ S¹, S² omit.

vaṭṭati tasmā yā upasampadākāle anāpucchā upasampādeti tassā¹ vutta-nayen'eva pācittiyam.

Sāvattthiyam Thullanandam ārabba ananuññātam vuṭṭhāpana-vatthusmiṃ paññattam. Apaloketvā vuṭṭhāpentiyā tesam atthibhāvam ajānantiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Anapalokanam², atthibhāvajānanam, vuṭṭhāpanan** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Ananuññātakasamuṭṭhānam, kiriyākiriyaṃ, no saññāvimokkham, acittakam, paṇṇattivajjam, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittam,³ tivedanan ti.

Dasamasikkhāpadam.

Ekādasame **pārivāsiyena⁴ chanda⁵dānenā** ti [(parivāsiya⁶) (na⁷) kiñcāpi parisapārivāsiyachandadānena⁸;] tattha catubbidham pārivāsiyaṃ:—[parisapārivāsiyaṃ, rattipārivāsiyaṃ⁹, chandapārivāsiyaṃ, ajjhāsaya-pārivāsiyan ti. Parisapārivāsiyaṃ nāma bhikkhū kenacid eva karaṇīyena sannipatitā honti. Atha megho (vā vuṭṭhāti¹⁰) ussāraṇā vā kayirati manussā vā ajjhottharantā¹¹ āgacchanti bhikkhū anavakāso¹² ayaṃ aññatra gacchāmā ti chandam avissajetvā vuṭṭhahanti¹³ idaṃ parisapārivāsiyaṃ.¹⁴ Kiñcāpi parisapārivāsiyaṃ¹⁴] chandassa pana avissatṭhattā kammaṃ kātuṃ vaṭṭati, bhikkhū uposath'ādīni karissāmā ti rattim sannipatitvā yāva sabbe sannipatanti tāva dhammaṃ suṇissāmā ti ekaṃ ajjhosanti¹⁵ tasmiṃ¹⁶ dhammakatham kathente yeva aruṇo uggacchati sace cātuddasikaṃ uposatham karissāmā ti nisinnā paṇṇaraso ti¹⁷ kātuṃ vaṭṭati sace paṇṇarasikaṃ kātuṃ nisinnā pātipade anuposathe uposatham kātuṃ na vaṭṭati. Aññam pana saṅghakiccaṃ¹⁸ vaṭṭati idaṃ (pana) **rattipārivāsiyaṃ¹⁹** nāma. puna bhikkhū kiñcid eva abbhānādisaṅghakammaṃ karissāmā ti nisinnā honti tatr'eko nakkhattapāṭhako bhikkhu evaṃ vadati: ajja nakkhattam dāruṇam²⁰ mā idaṃ kammaṃ karoṭhā ti tassa vacanena chandam vissajjetvā tatth'eva nisinnā²¹ honti añño²² āgantvā “**nakkhattam patimānentam²³ attho bālam upaccagā**, kiṃ nakkhattena

¹ S² tassa. ² S¹ apalokanam. ³ S¹ simply cittam. ⁴ S² parivāsiyena.

⁵ S¹ chandā°; S² chandam d°. ⁶ SHB. omits. ⁷ SK. omits.

⁸ S¹ pariyapāriyāvāsiyachandādānena; S² has parivāsiyachandadānena.

⁹ S² parivāsiyaṃ. ¹⁰ S² utṭhahati. ¹¹ S² ajjhottharantā.

¹² S² anokāso. ¹³ S² utṭhahanti. ¹⁴ S¹ omits this entire (bracketed) passage.

¹⁵ So S²; the other MSS. have ajjhesanti. ¹⁶ S¹, S² kasmim.

¹⁷ S¹ paṇṇarasan-ti. ¹⁸ S² saṅgham kiccaṃ. ¹⁹ S¹, S² °parivāsiyaṃ.

²⁰ S¹ dāruṇa; S² dāruṇā (or °a ?) ²¹ S¹ nisinno. ²² S¹, S² ath'eko.

²³ S¹, S² patimānento.

karothā” ti vadati idaṃ chanda’pārivāsiyañ c’eva ajjhāsaya-pārivāsiyañ ca, etasmiṃ² pana pārivāsiye puna chanda-pārisuddhiṃ anāharitvā kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati idaṃ sandhāya vuttaṃ pārivāsiya-chanda-dānenā-ti³, **pācittiyaṃ** ti evaṃ vuṭṭhāpentiyā vuttanayena kammavācāpariyosāne pācittiyaṃ.

Rājagahe Thullanandaṃ ārabba evaṃ vuṭṭhāpanavattusmiṃ paññattaṃ. Chandaṃ avissajitvā va avuṭṭhitāya parisāya⁴ vuṭṭhāpentiyā ummattik’ādinañ ca anāpatti. **Pārivāsiya’chanda-dānatā, vuṭṭhāpanan** ti, imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān’ādini Gabbhinī-sikkhāpadasadisān’evā ti.

Ekādasamasikkhāpadaṃ.⁶

Dvādasame⁷ **anuvassan** ti⁸ anusamvaccharaṃ; evaṃ⁹ vuṭṭhāpentiyāpi vuttanayen’eva pācittiyaṃ.

Sāvattthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba anuvassaṃ vuṭṭhāpana-vattusmiṃ paññattaṃ. Ekantariyaṃ¹⁰ vuṭṭhāpentiyā ummattik¹¹’ādinañ ca anāpatti. **Anuvassatā, vuṭṭhāpanan** ti, imān’ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān’ādini ekādase vuttanayān’evā ti.

Dvādasamasikkhāpadaṃ.¹²

Terase¹³ ekantariyaṃ¹⁴ ekaṃ vuṭṭhāpentiyā ummattik¹¹’ādinañ ca anāpatti. Sesam dvādasena¹⁵ sadisaṃ-evā ti.

Terasama¹⁶sikkhāpadaṃ.

Kumārībhūtavaggo aṭṭhamaṃ.

Chattavaggassa paṭhame* **chatt’upāhanan** ti vuttalakkhaṇa-chattaṃ¹⁷ upāhanāyo ca; **dhāreyyā** ti paribhogavasena maggagamane ekapayogen’eva divasaṃ pi dhārentiyā ekā’va āpatti. Sace pana tādisaṃ ṭhānaṃ patvā chattaṃ pi apanāmetvā upāhanā pi omuñcitvā punappunaṃ¹⁸ dhāreti payogagaṇanāya pācittiyaṃ.

(**Sāvattthiyaṃ**¹⁹) chabbaggiyā bhikkhuṇiyo ārabba chatt’upāhanadhāraṇa-vattusmiṃ paññattaṃ. Agilānā ti²⁰ ayam ettha anuppañ-

¹ S¹ chandaṃ p^o.

² S¹ ekasmiṃ.

³ S¹ parivāsiyachanda-jānenā-ti; S² parivāsiyachanda-dānenā-ti.

⁴ S¹ pariyaṃ.

⁵ S¹, S² parivāsiya^o.

⁶ S¹, S² *simply* ekādasamaṃ.

⁷ S² dvādase.

⁸ S¹ anupassaṃ-ti.

⁹ S¹ ekaṃ.

¹⁰ S¹ ekantariyā.

¹¹ S¹ ummattak^o.

¹² S¹, S² *simply* dvādasamaṃ.

¹³ S¹, S² teraso.

¹⁴ S² ekantariyā.

¹⁵ S² dvādase.

¹⁶ S¹ terasa-s^o.

¹⁷ S² °chattañ-ca.

¹⁸ S¹, S² punappuna.

¹⁹ S¹ omits.

²⁰ S¹ agilāno-ti.

ñatti. Chattass'eva upāhanānaṃ yeva dhāraṇe dukkaṭaṃ. Agilānāya tikapācittiyaṃ. Gilānāya dvikadukkaṭaṃ. Gilānasaññāya pana ārāme¹ ārām'ūpacāre dhārentiyā āpadāsu ummattik'ādīnañ ca anāpatti. **Ubhinnaṃ dhāraṇaṃ, anuññātakāraṇā²bhāvo** ti, imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Eḷakalomasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.

Dutiye yānenā ti vayh'ādīnā; etthāpi orohitvā punappunaṃ³ abhirūhantiyā payogagaṇanāya pācittiyaṃ. Anāpattiyaṃ ārāme ārām'ūpacāre (pi⁴) natthi; sesaṃ paṭhame vuttanayen'eva veditabban ti.

Dutiyasikkhāpadaṃ.

Tatiye saṅghāṇin ti⁵ yaṃ kiñci kaṭupikaṃ⁶; dhāreyyā ti kaṭiyaṃ paṭimuñceyya; etthāpi omuñcitvā (omuñcitvā⁷) dhārentiyā payogagaṇanāya pācittiyaṃ.

(Sāvattthiyaṃ⁷) aññataraṃ bhikkhuṇiṃ ārabba saṅghāṇi⁸dhāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Ābādhappaccayā kaṭisuttaṃ dhārentiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. Sesaṃ vuttanayen'eva veditabbaṃ. Idam pana acittakan ti.⁹

Tatīyasikkhāpadaṃ.

Catutthe itthālaṃkāraṇaṃ ti sisūpak'ādisu¹⁰(pi)¹¹ yaṃ kiñci piḷandhanaṃ; idha tassa tassa vasena vatthu-gaṇanāya āpatti veditabbā.

Sāvattthiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuṇiyo ārabba itthālaṃkāra-dhāraṇavattthusmiṃ paññattaṃ. Abādhappaccayā kiñcid eva dhārentiyā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. (Idaṃ akusalacittan-ti¹²) sesaṃ vuttanayen'eva veditabban- ti.¹³

Catutthasikkhāpadaṃ.

Pañcame* gandhavaṇṇakenā ti yena kenaci gandhena ca vaṇṇakena ca, idha gandh'ādi-yojanato paṭṭhāya pubbapayoge dukkaṭaṃ. Nahāna-pariyosāne pācittiyaṃ, ābādhappaccayā ummattik'ādīnañ ca anāpatti. Sesaṃ catuttha-sadisam evā ti.

Pañcamasikkhāpadaṃ.

¹ S¹ ārāma°. ² S¹, S² °karaṇa°. ³ S¹, S² punappuna. ⁴ S¹, S² omit.

⁵ S² saṅgānin-ti. ⁶ S² kaṭhūpikaṃ. ⁷ S¹ omits. ⁸ S¹, S² saṅghāṇiṃ dh°. ⁹ S¹ acittam; S² akusalacittam. ¹⁰ S¹ sisūpakādi. ¹¹ S¹, SK., SHB. omit.

¹² S¹, S² transfer this phrase to after 2. ¹³ SK., SHB. simply veditabbaṃ.

Chaṭṭhe vāsitakenā ti gandhavāsitakenā; piññakenā¹ tilapiḍḍhena²; sesaṃ pañcama-sadisam evā ti.

Chaṭṭha³sikkhāpadaṃ.

Sattame ummaddāpeyyā ti⁴ ubbaṭṭāpeyya⁵; parimaddāpeyyā ti sambāhāpeyya⁶; ettha ca hatthaṃ amuñcitvā ubbaṭṭane⁷ ekā'va āpatti; mocetvā mocetvā ubbaṭṭane⁷ payogagaṇanāya āpattiyo,⁸ sambāhane⁹ pi es'eva nayo.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba bhikkhuṇiyā ummadāpana-parimaddāpana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Gilānāya āpadāsu ummattik'¹⁰ādīnañ-ca anāpatti. Idha maggagamaṇa-parissamo pi gelaññaṃ¹¹ corabhayādihi sarīrakampan'ādayo āpadā. Sesaṃ ca-tutthe vuttanayen'eva veditabban ti.

Sattamasikkhāpadaṃ.

Aṭṭhama-navama-dasamesu pi¹² sikkhamānāya sāmaṇerāya gihiṇiyā ti ettakam eva nānattaṃ.¹³ Sesaṃ sattama¹⁴-sadisam evā ti.

Dasamasikkhāpadaṃ.

Ekādasame bhikkhussa purato ti na abhimukham-evā ti attho. Idam pana upacāraṃ sandhāya kathitaṃ ti veditabbaṃ. Tasmā bhikkhussa upacāre antamaso chamāya pi nisīdāmi ayyā ti¹⁵ anāpucchitvā nisīdantiyā pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba anāpucchā-nisīdānavatthusmiṃ paññattaṃ. Tikapācittiyaṃ, anāpucchite dvikadukkaṭaṃ. Tasmā¹⁶ āpucchita-saññāya gilānāya āpadāsu ummattik'-ādīnañ ca anāpatti. **Bhikkhussa anāpucchā, upacāre nisajjā,**¹⁷ **anuññātakāraṇā**¹⁸ **bhāvo** ti, imān'ettha tīpi aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Kaṭṭhināsadisāni ti.¹⁹ Idam pana kiriyākiriyaṃ ti.²⁰

Ekādasamasikkhāpadaṃ.

Dvādasame²¹ (anokāse katan ti²²) asukasmiṃ nāma ṭhāne pucchissā-

¹ S¹, S² viññātakenā-ti.

² S¹ °piḍḍhena-ti; SHB. °pitṭhena.

³ S¹, SHB. chaṭṭhama°.

⁴ S¹ ummaummaddāpeyyā-ti.

⁵ S¹ ubbaṭṭapeyya; S² ubbaṭṭhapeyya.

⁶ S¹ sabbāhāpeyya; S² sabbāhāpeyyā-ti; SHB. sambahapeyya.

⁷ S² ubbaṭṭhane.

⁸ S¹ pācittiyo.

⁹ S¹, S² sabbāhana°.

¹⁰ S¹ ummattak'.

¹¹ S¹ gelañña.

¹² S² aṭṭhama-dasamanamesu pi.

¹³ S¹, S² nānaṃ.

¹⁴ S² satta°.

¹⁵ S¹, S² ayyo ti.

¹⁶ S¹, S² tasmim.

¹⁷ S² nisajjatā, anāpucchātā.

¹⁸ S¹, S² °karaṇa°.

¹⁹ SK. *simply* sadisāni.

²⁰ S¹, S² *simply* °kiriyaṃ.

²¹ S¹, S² dvādasē.

²² S¹ anekāsatan-ti; S² anokāsan-ti.

mī-ti¹ evaṃ akata-okāsaṃ; tasmā suttantena okāsaṃ kārāpetvā vinayaṃ vā abhidhammaṃ vā pucchantiyā pācittiyaṃ. Sese pi² es'eva nayo. Sabbaso akārite pana vattabbam eva natthi.

Sāvatthiyaṃ sambahulā bhikkhuṇiyo ārabba anokāsakataṃ³ bhikkhuṃ pañhaṃ pucchana vatthusmiṃ paññattaṃ. Tattha okāsaṃ kārētvā pucchantiyā anodissa okāsaṃ kārāpetvā yattha katthaci pucchantiyā ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Bhikkhussa anokāsakārāpanaṃ, pañhaṃ pucchana** ti,⁴ imān'ettha dve aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Padasodhammasadisāni. Idam pana kiriyaṅkiriyaṃ ti.

Dvādasamasikkhāpadaṃ.

Terasame* **asaṅkaccikā** ti⁵ adhakkhaka-ubbhanābhimaṇḍala-saṅkhatassa sarīrassa paṭicchādan'atthaṃ anuññātasāṅkaccika-cīvaravirahitā;⁶ **gāmaṃ paviseyyā** ti ettha parikkhittassa gāmassa parikkhepaṃ aparikkhittassa upacāraṃ atikkamantiyā⁷ (vā)⁸ okkamantiyā vā paṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiye pācittiyaṃ.

Sāvatthiyaṃ aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba asaṅkaccikāya gāmaṃ pavisana-vatthusmiṃ paññattaṃ. Yassā pana saṅkaccikacīvaraṃ acchinnaṃ vā natṭhaṃ vā tassā⁹ gilānāya āpadāsu ummattik'ādīnaṃ ca anāpatti. **Asaṅkaccikatā, vuttaparicchēd' ātikkaṃ, anuññātakāraṇā¹⁰ bhāvo** ti, imān'ettha tīṇi aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Elakalomasadisān'evā ti.

Terasamasikkhāpadaṃ.

Chattavaggo navamo.

Ito paraṃ¹¹ Musāvādavagg'ādisu sattasu vaggesu Bhikkhupāṭi-mokkhavaṇṇanāyaṃ¹² vuttanayen'eva vinicchayo veditaḅbo ti.

Soḷasavaggo.

Uddiṭṭhā kho ayyāyo chasaṭṭhisatā pācittiyā dhammā ti bhikkhū ārabba paññattā sādharmaṇa sattati asādharaṇā chanavutī ti evaṃ chasaṭṭhisatā. Sesaṃ sabbattha uttānaṃ¹³ evā ti.

Kaṅkhāvitaraṇiyā Pātimokkhavaṇṇanāya Bhikkhuṇī¹⁴-pātimokkhe Pācittiyavaṇṇanā.

¹ S² pucchāmī-ti.

² S² sesesu pi.

³ S¹ anokāsaṃ kataṃ.

⁴ S¹, S² pucchana-ti.

⁵ S¹, S² asaṅkaccinā-ti.

⁶ S¹ °cīvaraṃ virahitaṃ; S² °cīvaravirahita.

⁷ S² atikkamantiyā.

⁸ SK., S² omit.

⁹ S¹, S² tassa.

¹⁰ S¹, °kāraṇa°; S² °karaṇa°.

¹¹ S¹, S² paresu.

¹² S² Bhikkhusu P°.

¹³ S¹ vuttānaṃ.

¹⁴ S¹, S² Bhikkhuṇiyā P°.

Tatr'āyaṃ saṅkhepato asādhāraṇasikkhāpadesu samuṭṭhānavini-
cchayo:—

Giraggasamajjā¹ cittāgāra²-sikkhāpadaṃ saṅghāṇi itthālaṅkāro
gandhavaṇṇako vāsita³-piññako⁴ bhikkhuṇī⁵ ādīhi ummaddana-
parimaddanāni imāni dasasikkhāpadāni acittakāni akusalacittāni.
Ayaṃ pan'ettha adhippāyo. Vināpi cittena āpajjitabbattā⁶ acitta-
kāni. Citte pana sati akusalen'eva āpajjitabbattā lokavajjāni c'eva
akusalacittāni ca avasesāni acittakāni paññattivajjān'eva. Cori-
vuṭṭhāpanaṃ gāmantaraṃ ārama-sikkhāpadaṃ Gabbhinivagge ādito
paṭṭhāya satta Kumāribhūta⁷vagge ādito paṭṭhāya pañca purisādi-
saṃsaṭṭhaṃ⁸ pārivāsiyachandādānaṃ⁹ anuvassavuṭṭhāpanaṃ¹⁰ ekan-
tarikavuṭṭhāpanaṃ ti imāni ekūnavīsati sacittakāni paññattivajjāni
avasesāni sacittakāni lokavajjān'evā ti.

Pāṭidesanīyesu paṭhame* sappin ti¹¹ pubbe vuttavinicchayaṃ
Pāliyaṃ āgataṃ gosappi-ādim eva. **viññāpetvā bhuñjeyyā** ti ettha
viññattiyā paṭiladdhaṃ bhuñjissāmī ti gahaṇe dukkaṭaṃ, gahitassa
ajjhojāre (ajjhohāre)¹² pāṭidesanīyaṃ.

Sāvatthiyaṃ chabbaggiyā bhikkhuṇiyo ārabba sappin¹³ viññā-
petvā bhuñjana-vatthusmiṃ paññattaṃ. **Agilānā** ti ayam ettha
anuppaṇatti. tikapāṭidesanīyaṃ, gilānāya dvika-dukkaṭaṃ. Yā
pana (gilānā)¹⁴ gilānasaññā gilānakāle vā viññāpetvā pacchā agilānā
hutvā bhuñjati gilānāya vā sesakaṃ nātakapavāritatṭhānato vā
viññatti¹⁵ aññassa (vā)¹⁶ atthāya attano vā dhanena gahitaṃ bhuñjati
tassā¹⁷ ummattik'¹⁸ādīnañ ca anāpatti. **Vutta¹⁹lakkhaṇasappitā,**
anuññātakāraṃ²⁰ābhāvo, viññatti, ajjhohāro ti, imān'ettha cattāri
aṅgāni. Samuṭṭhān'ādīni Addhānasadisāni ti.

Paṭhamasikkhāpadaṃ.²¹

Dutiy'ādisu pi tel'ādīni pubbe vuttavinicchayāni Pāliyaṃ āgatān'-
eva, Pāliyaṃ anāgatesu pana aṭṭhasu (pi¹¹) dukkaṭaṃ eva. Sesam
sabbattha paṭhame vuttasadisam evā ti.

Bhikkhuṇīpātimokkhe Pāṭidesanīya-vaṇṇanā niṭṭhitā.

- | | | |
|---|---|--|
| ¹ S ¹ giraggasamāpajjā. | ² S ¹ vitthāra-s ^o . | ³ S ² vāsita. |
| ⁴ S ¹ , S ² viññāto. | ⁵ S ¹ , S ² bhikkhuṇiyo. | ⁶ S ² āpajjanabbattā. |
| ⁷ S ¹ °bhūtā ^o . | ⁸ S ¹ purisasaṭṭhaṃ; S ² purisasamsaṭṭhaṃ. | |
| ⁹ S ¹ °chandādāna; S ² pārivāsiyaṃ chandādāna. | | |
| ¹⁰ S ¹ , S ² anuvassaṃ vuṭṭhāpana. | ¹¹ S ¹ , S ² sappi-ti. | ¹² S ¹ omits. |
| ¹³ S ² sappi. | ¹⁴ SK. omits. | ¹⁵ S ¹ , S ² viññattaṃ. |
| ¹⁶ S ¹ , S ² omil. | ¹⁷ S ¹ , S ² tassa. | ¹⁸ S ¹ ummattak ^o ? |
| ¹⁹ S ² vutti. ^o | ²⁰ S ¹ , S ² °karana ^o . | |
| ²¹ S ¹ , S ² simply paṭhamam. | | |

Ito paraṃ pana sekhiyāni c'eva adhikaraṇasamathā ca sabb'
ākārato Bhikkhupātimokkhavaṇṇanāya vuttanāyena'eva veditaḅbānī ti.

**Kaṅkhāvitaraṇiyā Pātimokkhavaṇṇanāya
Bhikkhuṇipātimokkhavaṇṇanā niṭṭhitā.**

INDEX

- aṃsavattaka 79
 akappiya 79, 107
 akappiya-bhūmi 99
 akālacīvara 59, 62
 akiriyā 59
 akuppa 19
 akuppatā 17
 akkhadhutta 7
 akkhinikhaṇana 28
 aggasamodhāna 51
 aṅga 22
 aṅgajāta 157
 aṅgalagga 113
 aṅgasampatti 81
 accantasamyoḡa 80
 ajjhācāra 52
 ajjunho 69
 ajjhoharaṇa 101
 ajjhohāra (twice) 101, 102, 108, 109,
 111, 114, 143, 144
 aññatra-samayā 121
 aṭani 138
 aṭṭapariyosāna 161
 aṭṭhakathā 8, 11, 85, 175
 Aṭṭhakathācariyā 4
 aṭṭhikatvā 14
 aṭṭhuppatti 45, 101
 atatha (-sañña) 88
 attanā (*himself*) 74
 athabbana *etc.* 189
 atirekacīvara 54
 atthaṅgata (suriya) 98
 atthajjotaka (akkhara) 119
 atthuddhāra 45
 ādana 104
 addhānamagga 70
 adhakkhaṃ 37
 adhammākamma 129, 159, 197
 adhikaraṇa (*various kinds*) 43, 153
sq.
 adhikaraṇa-samatha 124
 adhiṭṭhāna (cīvarassa) 55
 adhippāya (7 kinds) 43
 anānattika 25
 anāpucchā 92
 aniyata 101
 anika 118
 anibhata 139
 anodissa 101
 antarāyika (5-fold) 126
 antarāvasaka 7
 antogadha 47, 156
 anukhuddaka 128
 anudhamsana 82
 anudhamma 127
 anunāsika 81
 anunāsika-lopa 121
 anupasaṃpanna 98
 anuppaññatti 21, 22, 100, 101, 102
 anuppaññatti (7-fold) 103
 anusāvāṇa 19
 aparāṇṇa 96, 113
 aparāmasana 19
 apalokana-kamma (5-fold) 131
 apasādita 144
 apasādiya 132
 appitatā 69
 abhabbapuggalā (11) 17
 abhidhamma 129
 abbhāna 3, 35, 51, 202
 abbhāna-kamma 134
 amanussa 91
 amba 5
 ayagūtha 5
 ayathā 86
 ayasakāmatā 90
 araṇika 141
 aritṭha 119, 128, 185
 aru 77
 alajjini 199
 allokāsa 21
 aḷakacamma 138
 avandiyakamma 132
 avahāra (*and theyya*°) 28 *sq.*
 avalañja 6
 avassārocanaka 39
 avippavāsa 59, 133
 asādhāraṇa 21
 asisaghaṭṭā 94
 asnāti 105, 106
 assukhela° 113
 ācariyaparamparā 16
 ācāravipatti 130
 āṇatta 94
 āṇatti 63, 158

- āṇattiya (*method of killing*) 31
 āṇā-pātimokkha 10
 ādikammika 25
 ādissa 61
 ādhāra 138
 āpatti (13) 23
 āpattikkhandha 58
 āpatti-pariccheda 128
 āpattivinicchaya 126
 ābhoga 113
 āmakadhañña 174
 āmakabhaṇḍika 172
 āmalaka 138
 āmāsa 136
 ārapatha 99
 āvāṭaka 6
 āvuso 2, 57
 āsava 118
- iṭṭhakā 138
 iṭṭhannāma 67
 iddhi 118
 indakhila 163
- isaka 80, 106, 118
 isakaṃ 107
- ukkattha (patta) 73, 74
 ukkujjana 133
 ukkhittaka 9
 ukkhitta-citta 25
 ugganītaka 113
 ucchu-vikati 76
 ujjaṭi 1
 ujjhāna 150
 ujjhāpanaka 90
 utu-kkhāna [*i.e.* akkhāna] 11, 12
 utunī 189
 uttarimanussadhamma 82, 86
 udaka-dantaṭṭa 188
 udakukkhepa 6, 7, 8, 59, 60, 125
 udakukkhepa (-sīmā) 60
 uddālanaka 142
 uddesa-pariccheda 2
 uddhana 63
 upacārasimā 61
 upacikā 91
 upanaya 132
 upanetti 170
 upayogavacana 80
 upasagga 94
 upasampadā (*in kamma*) 132
 upasampadā (8-fold) 17
 upasampadāya (avatthukā) 9, 13, 18,
 21
- uposathakkhandhaka 16
 uppaṭipāṭiya 103
 ubbaṭṭana 205
 ubbāhika-vinicchaya 132
 ubbinaya 18
 ubbhakkaṃ (= uddh°) 37
 ubbhāra 53
 ubhatobyañjanaka 9
 ummatta 20, 21
 ummattaka 25, 154
 ummilana 187
 usīra 90
 usumā 105
 ussayavāda 167
 ussisa 63
- ūnakadvattikkhattuṃ 129
 ūnavīsativassa 130
- ekadevasika 101
 eraṇḍaka 76
- okāsa 87
 oṭṭha 151
 odana *etc.* 105
 odissa 44
 odhi 105
 omukka 151
 ovassaka-maṇḍapa 91
 ovassāpeti 78
 ovāda-pātimokkha 9
 ovijjhana 83
 osāraṇā 131
 ohīyana 131
- kaṃsaṇḍa 121
 Kaṅkhāvitaraṇī 206
 kaṅgu-sittha 74
 kacavana 174
 kacavara 150
 kacchābādha 143
 kaṅgi 69
 kaṅjika 73
 kaṭabhaṇḍa 71
 kaṭaha 89
 kaṭupikā 204
 kaṭhala 87
 kaṭṭhatā 119
 kaṭhina 80
 kaṭhinapatthāra 53
 kaṭhinuddhara 133, 182
 kaṇṇachiddā 71
 kaṇṇamalajaraṇī 136
 kaṭika 86
 katikā 60

- kattari (mahā°) 136
 kattika 3, 77, 80, 81, 102
 kathāmagga 99, 101
 kathikā 60
 kantana 187
 kapittha 89
 kapilavaṇṇa 70
 kappabindu 77
 kappiya 14, 67 (°kāraka) 68, 114
 kappiya (°bhaṇḍa) 72, 73
 kappiyabhūmi, 7, 8 (4), 110
 kappiya-vatthutā 73
 kappiya (-vacana) 88
 kamma (4-fold) 131
 kamma (=°vācā) 89
 kammavācā 5, 6, 19, 46, 49, 125, 127,
 133, 134, 159, 162, 164, 167, 196,
 197, 199, 201, 203
 kamma-lakkhaṇa 133
 kamma-vinicchaya 131
 kammamaya 121
 kalala 30
 kali-sāsana 115
 kalyāṇakamyatā 66
 kaḷirasūpa 107
 kavātabaddha 185, 189
 kasibhaṇḍa 138
 kākaṇṭhika 74
 kāyasāmaggi 10
 kāyasaṃsagga 157, 160
 kārakasaṅgha 164
 kālavisaṅkata 126
 kālodissa 114
 Kāsi-kosala 60
 kiñcidesaṃ 45
 kipillika 41
 kimatthiya 86
 kiriyabheda 18
 kiriya and a° (5-fold) 23
 kiriyā etc. 25
 kiriyākiriya 123
 kiḷāpurekkhāra 100
 kukkucca 114° etc., 129
 kuṅkuṭṭhaka 137
 kuṅcika 136
 kuṭi 40, 94
 kuṭi (akappiya°) 110
 kuṭikārāpatti 24
 kuṭivatthu 133
 kuḍḍadvāra 115
 kuṇḍaka 105
 kuṇḍikā 138
 kuthita 25
 kudrūsaka 105
 kundamakula 73
 kummāsa 105
 Kurundi 138
 kulaghara 141
 kulānuddayatā 165
 koccha 80
 kojava 92
 koṭi 125
 Kosamba° 3
 kosiya 69
 khajjaka 103
 khaṇḍanimitta 5
 khaṇḍapākāra 162
 khaṇḍasimā 166
 khandhaka 146, 156
 khalitattḥāna 84
 khiyanaka 90
 khiyana-dhamma 134, 200
 khīra 105
 khuddaka-khandhaka 133
 khurasañḍāsa 172
 khoma 79
 gaṇaṇūpika 160
 gaṇavācaka 93
 gaṇṭhika 109
 gantha 1
 gabbha (= vihāra) 92
 garuka (and lahuka) 134
 garudhamma 195
 garuddhammā (8) 97, 98
 garubhaṇḍāni (5) 135 sq.
 galanālikā 113
 galavaṭaka 148
 gahapatāni 64, 66
 gāmūpacāra 100
 gāvuta 59, 81
 gilānasamaya 102
 gihivikata 136
 gelañña 89
 goppaka 119
 gosappi 111
 ghana 79
 gharūpacāra 26
 caccara 177
 catussāla 115
 cammakhaṇḍa 92
 ciḷimikā 142
 cīvarakuṭika 91
 cīvaramūla 66, 67
 cuditaka 130
 cetāpeti 66, 67
 cetiya-saṅgha etc. 67

- coca 113
 codaka 130
 codanā 68
 corivutṭhāpana 162
 cola 90, 137

 chadanatīna 137
 chandadāna 202
 chanda-pārisuddhi 11, 203
 chappañcavācā 85
 chāratta 81
 chārikā 114
 chāham (6 days) 76, 110
 chidda 74

 jaṅgha 6
 jambu 5
 jānana (= nāna) 97
 jānumaṇḍala 196
 jantāghara 121
 Jambudīpa 60
 jāyattana 38
 jāyā 38
 jāra 38
 jāratana 38
 jāri 38
 jīvitindriya 30
 juṅhapakkha 80

 jhāpita 42

 ñatti 10 (°kamma) 194, 196
 ñattikamma (9 fold) 132
 ñatticatuttha 154, 155
 ñatticatuttha (kamma) 97, 127
 ñatticatuttha (kamma) (7-fold) 133
 ñattiṭhapaka 13
 ñattidutiya 6, 41
 ñattidutiyakamma 129
 ñattidutiyakamma (7-fold) 133, 183,
 193
 ñattisampatti 19
 ñātika 99

 ṭhānāraha 17, 19

 takka 73
 takkola 149
 taggatika 110
 tacchakāra 136
 tajjanīya-kamma 133
 taṭa 87
 taṭṭika 136
 taṭṭikā 91, 92
 tattaka 62

 tadabhāva 20, 21
 tadahujāta 85
 tadahuposatha 10
 tadaheva 76, 110
 taduttariṃ (for tat^c) 117
 tantavāya 79, 80
 tambapaṇṇi 60
 tāla-nālikera (etc. 9-fold) 113
 tālapaṇṇa 92
 tālisapatta 90
 tāvakālika 64
 tika-dukkata 125, 138 (et passim)
 ticitta 126 (et passim)
 tinavattḥāraka 133
 tīttha-ṭaṭipadāna 100
 tītthiyapakkantaka 18
 tītthiyascyā 116, 141, 143
 tintinika 113
 tipitaka-dhamma 84
 tipukoṭṭaka 136
 tiracchānitthi 85
 tiratta 118
 tilapiḍḍha 205
 tilaphala 157
 turivema 79
 tulā 94
 tuvattāna 184

 thāvara 135
 thullaccaya 41, 109, 138
 thusapiṇḍa 40
 thūpikata 74, 103, 149 sq.
 thenitatta 18
 theyya (various kinds) 27 sq.
 theyya-samvāsaka 17 sq.
 theyya sattha 126, 131

 dakasota 35
 dakkhineyya-saṅgha 2
 dasāham 80
 diṭṭhāvīkamma 155
 dukkaṭavattḥu 67
 duṭṭhullāpatti 125
 duddhota 109, 110
 dubbacca-sikkhāpada 128
 dubbuṭṭhi 8
 Devadatta 18
 dvattipariyāya 96
 dvārakosa 95

 dhañña 67 (7), 111
 dhamma (and vinaya) 129
 dhamma kamma 97, 98, 124, 134, 135,
 197
 dhamma kamma (+a°) sq. 89

- dhammabhāṇaka 175
 dhammakaraka 73, 138, 148
 dhammakathika 93, 132
 dhuranikkhepa 59, 160, 184, 186, 188,
 196, 198, 199, 201
 dhuvavāsa 93

 nakkhattapāṭhaka 202
 natthukaraṇi 112
 navakamma 73
 nāga-maṇḍala 190
 nābhi-maṇḍala 146
 nālikera 137, 175
 nāsanā (3-fold) 128
 nikkujjana 133
 nikkhepa-ṭṭhānāni (15) 58
 niḡaṇṭha 147
 nigamana-vacana 156
 Nidāna 22 sq.
 Nidānakathā 60
 Nidānuddesa 15, 16
 Nidāna-vannaṇā 195
 niddisati 66
 nidhānakāla 80
 ninna 82
 nipphādita 100
 nipphādeti 68
 nimitta 82
 nimbakosa 26
 nirāsaṅkabhāva 37
 nissakka-vacana 100
 nissaggiya-vatthu 67
 nissaggiya (killing) 31
 nissajjana-vidhāna 66, 67
 nissāraṇā 131
 nihita 148

 pakatibhāva 42
 pakinnaka 153
 pakkhajāta 155
 pakkhamānatta 166, 167
 paccakkhātaka 9
 paccāsācivara 62
 paccukkaḍḍhana 132, 133
 paccuddhāra 122 sq.
 pañcaṅga-samannāgata (bhikkhu) 72
 pañca-sahadhammikā 73
 paññatti (9-fold) 22, 39
 paṭāni 95
 paṭikassana 35
 paṭikhēpa (5-fold) 104, 105
 paṭilāṭa 120
 paṭivim̐sa 61

 pattikā 123
 paṭhavī (2-fold) 87
 paṇava 90
 paṇḍaka (list of) 17, 37, 38, 39, 85
 paṇṇatti 24
 paṇṇatti-vajja 97, 126 (et passim)
 paṇhi 106, 149
 patitaṭṭa 136
 patirūpa 11
 patta (various kinds) 74
 patta-pariyanta 75
 pattavaṭṭi 88
 patta-vedhaka 75
 padattha 99
 padabhājana,* 27, 31, 32, 33, 38, 41,
 42, 45, 74, 93, 94, 95, 107, 115, 146,
 187, 201
 padabhājaniya 26
 padara 95
 padaso 84, °dhamma 97, 127
 padānukkama 43
 panasa-byañjana 107
 pabbājaniyakamma 47
 pamāṇa (various) 40
 payoga (6, of killing) 30
 payoge payoge 117, 118, 119, 124
 payoga-gaṇanā 94, 96
 parikkappa 28
 parikkhāra 94
 parikkhāracola 62
 pariṇāha 6
 pariyādāna 96
 Parivāra 103
 parivāsa (3-fold) 49, 50
 parivāsa (different kinds) 50, 51
 parivitaṭṭa 66
 parisadosā (3) 19
 parihāra (māsa°) 77
 palaguḷa 6
 palaṇḍuka 172
 palāla 137
 paḷibodha 91
 pavāraṇā (in full) 104, 106
 pahū 48
 pahēnaka 103
 pahonaka 73, 104 sq.
 pāṭipada-divasa 12
 pāṇātipāta 30
 pātimokkhuḍdesaka 12, 13
 Pātimokkha 22
 pātheyya 103
 pāda (a measure) 135
 pādaṅguṭṭhaka 88

* The old Commentary on the Pātimokkha.

pādapuñchana 91
 pāna (8-fold) 113
 pāpuṇāti (“holds good”) 60
 pārivaṭṭaka 64
 pālimuttaka 83
 pāli 2, 11, 73, 77, 104, 136, 207
 pāli-uddesa 97
 pāli (vasena) (vattum) 51, 52, 56, 58
 pāli (kāraka) 146, 147
 pāvāra 92
 pāsaṇḍa 101
 pāsādika 12, 13
 piṇḍikamaṃsa 148
 pitta 25
 pipphalika 136
 piḷaka 25, 143
 piḷā 66
 puggala-samūha 2
 puggalika, 61, 91, 92, 93, 94, 95, 185
 puggalika (-kamma) 136, 137
 puñchani 138
 puñjapathavī 87
 puññakāma 101
 puthula (= vitthata) 79
 purāruṇā 85
 pūga 103
 pūva 103, 114

 phandāpeti 27, 30
 phalakapīṭha 91
 phalitatta 102
 phalinīsākhā 113
 phalubija 88
 phānita 75, 76
 phātikamma 138

 balivadda 41
 bimbohana 142
 buḍḍha (elder) 167
 bodhi (tree) 81
 byañjana 73
 brahmacariya 178
 brahmadāṇḍa 132

 bhaṇḍana 3
 bhaṇḍanakāraka 155
 bhandukamma 131
 bhattapacchi 106
 bhattasāmika 150
 bhattiyaghara 116
 bhante 2
 bhājanīya 136, 137
 bhāvanapumsaka 68
 bhikkhā 113
 bhikkhāpaññatti 60
 bhikkhuni-khandhaka 193

bhikkhuni-upassaya 192
 bhikkhunibandhaka 109
 bhikkhunūpassaya 116, 141, 143
 bhikkhunovāda 12, °ka 133, 158, 165
 Bhikkhupātimokkha 168, 172, 206
 bhisi 90
 bhummavacana 68, 82, 88
 bhūta 88, °ta 82
 bhūmisodhana 73
 bhogga 67

 maṃsarasa 106
 maṃsahīra 107
 Magadharatṭha 172
 Magadha-nāli 73, 135
 maṅkuṇa 121
 maccha 111
 macchamaṃsa etc. 73
 majjhata 86
 majjhabhinditvā 61
 maṭṭadaṇḍaka 173
 mañibandha 148
 mattikā-patta 75
 manussa (male) 64
 manussamaṃsa 109
 manussa-viggahā 124
 manussitthi 37, 85
 manovilekha 129
 mayāraṇḍa 150
 marica-pakka etc. 89
 marumba 87
 mallakamma 146
 malla-gaṇa etc. 162
 Mahāpacceari 110
 Mahāvihāra 1
 māghāta (°samaya) 150
 māṭāpitara 182, 188, 201
 Mātikā 21, 24, 48, 54 (° 15-fold) 54:
 60, 62, 159
 °mātikā (refers to text of the Khan
 dhaka 59), 95, 96, 153
 mātugāma 85
 mātughātaka etc. 18
 mānatta 35, 51, 133, (°procedure) 168
 mānattadāna 35
 māsaparihāra 77
 māśaka (loha°, dāru°, jatu°) 71
 missaki 70
 missaka-samodhāna 51
 missīkata 69
 missībhāva (kaya°) 36
 mukhavaṭṭi 103
 mukhasannidhi 110
 muggara 137
 muggasūpa 73

- muñjababbaja 135
 muṭṭhi-(pañcaka *etc.*) 55
 musalussāpana 32
 mūla 42
 mūlacīvara 62, 77
 methuna 25
 meraya 118
 mokkha 129, 130
 mokkhantarāya 125
 moca 113
 morakkhi 121
 moranacca 175

 yakkha-paritta 190
 yakkha-peta *etc.* 85, 158, 164
 yathābuḍḍham 18
 yathābhūtaṃ 117
 yathāvattukam 111
 yāmakālika 108, 109, 110, 113, 143, 144
 yāvakālika 77 (^odef) 113
 yāvajīvika 110, 113, 114
 yāvataiyaka 134
 yāvatiham (= ahāni) 48
 yebhuyyasika 154

 rajju (*various kinds*) 75
 ratana (*measure*) 142
 rahassāda 52
 rahassādēna 52
 raho-nisajja 115
 rājamahāmatta 59
 rājavallabha 140
 rāji 74
 rūpiyachaddaka 72
 rūhati 106
 romanthaka 109

 laddhika (eka^o) 46
 lambī 34
 lāja 105
 lābu 138
 līnganāsana 128
 līngaparivattana 53
 līnga (parivatta) 63
 lissati 45
 leḍḍupāta 50, 91, 139, 167
 lesa 44 *sq.*, 57, 128
 lohakumbhi *etc.* 135
 lohahhaṇḍa, 136
 loha-maṇḍala 75
 lokavajja 118

 vamsakalīra 107
 vakkhāma 64, 74
 vaggavādaka 46

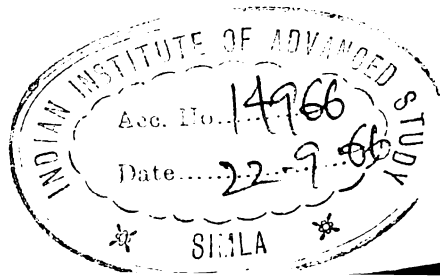
 vacanabheda 56, 58
 vacībheda 39, 68
 vaccakuti 153
 vajjanīya 9
 vajjukā 137
 vaṭṭa 70
 vaṭṭati 71
 vattadhammata 69
 vattabbatā 39
 vatthu (= puggala) 31
 vappa 8
 varaka 105
 valli 137
 vasa 76
 vassamvuttha 61
 vassaccheda 61
 vassikasāṭhikā 56, 77
 vātapāna 95
 vāda (ko pana vādo) 40
 vāsāgāra 96
 vikaṭa (4-fold) 114
 vikappanā 121
 vikāra (^o) 106
 vikkaya 73
 viggaha 85
 vicārati-vicārayissāma 58, 63
 vicchindaṇa 127
 vijjāparijāpana 31
 Viñjhāṭavi 6
 viññatti 169
 vitthāra 84
 vidatthi 56, 70, 79
 vidatthimatta 88
 Vinaya 129
 vinayakamma 50, 107, 123
 vinaya-dukkata 113
 vinayadhara 22, 45, 89, 93
 vinaya-varaṇana-vatthu 129
 vipatti simāyo (*eleren*) 4, 5
 vipallāsa 112
 vippakata 124 (^o-bhojana) 104
 vippavāsa 81
 visaṅkata 99, 100
 visaṅkatam 111
 visum 61
 vīta (*pp. of vā*) 79
 veni 36
 vetta 113
 vedanatta 25
 vebhaṅgiya 135
 vematika 17, 101, 102, 103 (*frequently*)
 vematika (*and nibbematika*) 8
 veyyāvacca 78
 veḷu 137
 vevacana 20, 102

Vesāli 22 (*the 7 townships*), 191
 voropita 18
 vosāsana 144
 vyūha 143

saṃvidhāna 126
 saṃvellita 90
 sakkuṇayyata 41
 saṅkacchikā 180
 saṅghakamma 202
 saṅghātikaṇṇa 159
 saṅghādisesa (*etym.*) 35, 86, 130
 sajjhāya 128
 sajjuka 8
 sañcaritta 99, 117
 saññatta 67
 saññā (2-fold) 24
 sati-sammosa 14
 satuppāda 77, 78
 sattabhūmaka 84
 sattarasavaggiyā 119
 sattavallika 146
 sadasa (*mat*) 123
 santaruttarena 58
 santhata-sammuti 70
 sapha 178
 sappi 73, 76, 111
 samathakkhaudha 124
 samanubhāsana-kamma 166
 Samantapāsādikā (*frequently*) 50, 51,
 54, 58, 62, 110, 159, 168, 193
 samaya (*several*) 102
 samānasimā 135
 samuṭṭhāna (6 fold) 22 sq., = 39, 41, 42
 samuṭṭhānādīni 25 (*et passim*)
 samodhāna-parivāsa (3-fold) 50
 sammajjhanā 11
 sammata 90
 sammati 132, 133 (*sīmā etc.*)
 sammūñjanī (2-fold) 138
 sammutika 58
 sammutikamma 90, 97, 199
 sammuti-saṅgha 2
 sambhindati 5
 sambhinnarasa 110, 111
 sambhoga (āmisa °dhamma) 127
 sayanighara 115, 139
 sahasayya 15
 Sākiyāni 63
 sāṭṭva 20
 sādītappa 65, 67
 sādīyati (*various ways of*) 71

sādhāraṇa 17 (°vacana) 17
 sādhāraṇapaññatti 25
 sāpattika 14
 sāmaṇerā 63
 sāmi (*and* karaṇa-vacana) 52, 59
 sāmicī 51
 sāraṇa (pāniya°) 137
 sārūppatā 67
 sāli-tandulā 73
 sāsaṇa 76
 sāsaṇapamattam 104
 sikkhamānā *etc.* 144
 sikkhāpaccakkhāna 20, 55
 sittha 151
 sirāvedhaka 136
 siliṭṭhatā 104
 sītuṅhapīlita 93
 sīmā (*detai*l 15-fold) 59, 116, 125
 sīmā-samūhana 134
 sīsam eti 42, 43
 sīhaladīpa 135
 Sīhala-mātikattakathā 159
 sulka-visatṭhi 35
 sugata° (*as measure*) 54
 sugata-vidatṭhi 40, 142
 sutta 118
 Suttavibhanga 132
 suttudesa 9, 10
 suddhanta-parivāsa (2-fold) 50
 suppa 26
 suvisada 73
 sūcikamma 77, 99
 sūcinakha 89
 sūpa 118, 149
 setapaṭa 147
 seyyā (10 kinds) 92
 Soṇatthera 1
 sobbha 7
 sovīraka 118

hatthakamma 40
 hatthagāha 36
 hatthapāsa 4, 11, 58, 112
 hatthamuddā 43
 hatthi-assa *etc.* 189
 hatthi-sonḍaka 146
 harita 96
 hassa 119
 hāpana 19
 hiṅgu 137, 138
 hīnayāvattana
 hīra 74, 137 (*nālikera°*)





Library IAS, Shimla



00014966